

IVSTINI HISTORICI

IVSTINVS

IVSTINVS

rum: regum
dum cuiq
diuisa tempo
totidem edid
quæ nec cog
rum feci: ut h
tur. Quod ad
cuius & Caro
tum apud p

P

cupiditate m
byæ usq; ter
thiæ rex Tan
la gerebant: n
stinebant. Ni
proximis: cum
sequentis esse
rum fuit: qui
sime spectass
Hæc nec im
tibus uix pat
rum: Nam &
similis. Igitur
deret: eodē o
mis iniis sex
diam superat
admiratione
cōdidit: muru
lis locis passim
fitos a uiro res
præter illam:
ab eodem int
to a parētibu
in foeminaru
dabant. Imper
uit Sardanapa
rat) præfectus
fer: iuenit eū i
lorū lasciuia o
minæ tantum
cios suos: quid
iuratio. Bellū
mulieres solen
greditur. Vict
uirū. Post hæc
assiriis ad me

Cū p plures
syrii tunc
Peg sardana
transferebat

CVM multi ex Romanis etiam consularis dignitatis uiri res romanas graeco per egrinoque sermone in historiam contulissent: seu æmulatione gloria: seu uarietate & nouitate operis delectatus uir prisca eloquentia Trogi Pompeius graecas & totius orbis historias latino sermone composuit: ut cum nostra graece: graeca quoque nostra lingua legi possent: prorsus rem magna: & animi & corporis aggreffus. Nam cum plerisque auctoribus singulorum regum uel populorum res gestas scribentibus opus suum ardui laboris uideretur: non ne Pompeius nobis herculea audacia orbem terrarum aggreffus uideri debet: cuius libris omnium saeculorum: regum: nationum: populorumque res gestae continentur. Et quae historici graecorum prout comoda cuique fuit inter se gregatim occupauerunt: omnis quae sine fructu erant: ea omnia Pompeius diuisa temporibus: & serie rerum congesta composuit. Horum igitur quattuor & .xl. uoluminum (nam totidem edidit) per otium quo in urbe uersabamur cognitione quaeque digna excerpti. Sed omnis his quae nec cognoscendi uoluptate iucunda: nec exemplo erant necessaria: breue ueluti corpusculum florum feci: ut haberet & qui graeca didicissent: quo admonerent: & qui non didicissent: quo instruerentur. Quod ad te Impator Antonine non tam cognoscendi: quam emendandi causa transmissi: simul & oculi mei: cuius & Cato reddenda opera putat: apud te ratio constaret. Sufficit. n. mihi in hoc tempore iudicium tuum apud posteros: cum obrectationis inuidia decesserit: industriae testimonium habituro.

IUSTINI HISTORICI IN POMPEII TROGI HISTORIAS LIBER .I.

P Rincipio rerum: gentium: nationumque imperium penes reges erat: quos ad fastigium humanius maiestatis non ambitio popularis: sed spectata iter bonos moderatio prouehabat: populus nullis legibus tenebatur: arbitria principum pro legibus erant. Fines imperii tueri magis quam proferre mos erat. Intra suam cuique patriam regna fiebantur. Primus omnium Ninus rex assyriorum ueterem & quasi auitum gentium morem noua imperii cupiditate mutauit. Hic primus intulit bella finitimis: & rudes adhuc ad resistendum populos ad libyae usque terminos perdomuit. Fuere quidem temporibus antiquiores: Vexores rex aegypti: & scythiae rex Tanais: quorum alter in pontum: alter usque aegyptum excessit: sed longinqua non finitima bella gerebant: nec imperium sibi sed populis suis gloriam querebant: contentique uictoria imperio abstinebant. Ninus magnitudinem quae sitae dominationis continua possessione firmavit. Domitis igitur proximis: cum accessione uirium fortior ad alios transiret: & proxima quaeque uictoria instrumentum sequentis esset: totius orientis populos subegit. Postremum illi bellum cum Zoroaste rege bactriano fuit: qui primus dicitur artes magicas inuenisse: & mundi principia: siderumque motus diligenter sime spectasse. Hoc occiso & ipse decessit: relicto impubere adhuc filio Ninus: ex uxore Semiramide. Haec nec immaturo puero ausa tradere imperium: nec ipsa imperium palam tractare: tot ac tantis gentibus uix patienter uni uiro: ne dum foeminae parituris simulat se pro uxore Nini filium: pro foemina puerum: Nam & statura utriusque mediocris: & uox pariter gracilis: & lineamentorum qualitas matri ac filio similis. Igitur brachia ac crura uelamentis: tiara caput tegit: & ne nouo habitu aliquid occultare uideretur: eodem ornatu & populum uestiri iubet: quem morem uestis exinde gens uniuersa tenet. Sic primis initiis sexum mentita puer credita est. Magnas deinde res gessit: quarum amplitudine ubi inuidiam superatam putat: quae sit fateretur: quemue simulasset. Nec hoc illi dignitate regni ademisse: sed admirationem auxit: quod mulier non foeminas modo uirtute: sed etiam uiros attingeret. Haec babyloniam condidit: murumque urbis cocto latere circumdedit: harena: pice: bitumine interstrato: quae materia in illis locis passim e terra exarsuat. Multa alia praecleara huius reginae fuere. Si quidem non contenta acquisitos a uiro regni terminos tueri: aethiopia quoque regno suo adiecit. Sed & india bellum intulit: quo praeter illam: & Alexandrum magnum nemo intrauit. Ad postremum quum concubitus filii petisset: ab eodem interfecta est. ii. & .xl. annos post Ninum regno potita. Filius eius Ninus contentus elaborato a parentibus imperio belli studia deposuit: & ueluti sexum cum matre mutasset: raro a uiris uisus: in foeminarum turba consenuit. Posterique quoque eius exempla secuti responsa gentibus per internuncios dabant. Imperium assyrii: qui postea syri dicti sunt: annos. M. ccc. tenuere. postremus apud eos regnauit Sardanapalus uir muliere corruptior. Ad hunc uidentem (quod nemini ante eum promissum fuerat) praefectus ipsius mediis praepositus nomine Arbactus: cum admitti magna abitudine agere obtinuisset: iuenit eum iter scortorum greges purpura colore nectere. & muliebri habitu: cum mollitia corporis & oculorum lasciuia omnes foeminas anteiret: pensa inter uirgines partientem. Quibus uisus indignatus tali foeminae tantum uiroque subiectum: tractantemque lanae ferrum & arma portantes parere: progressus ad socios suos: quid uiderit refert. Negat se ei parere posse: qui se foeminam malit esse quam uirum. Fit igitur concubitus. Bellum Sardanapalo inferre: quo ille audito: non ut uir regnum defensor: sed ut metu mortis mulieres solent: primo latebras circumspicit. Mox deinde cum paucis & in compositis in bellum progreditur. Victus in regia se recipit: & extructa pyra se & diuitias incendium mittit. Hoc solo imitatus uirum. Post haec statuitur rex interfectus eius Arbactus: qui praefectus medorum fuerat. Is imperium ab assyriis ad medos transfert. Post multos deinde reges per ordinem successione regnum ad Astyagen descen-

Cum per plures annos ut in textu superius
syri tenuerit regnum tunc cum Arbactis popularet
Rege sardanapali uirum imperium assyrii ad medos
transferat

Aulus abima auctor
Macrobio in Saturna.
Trogi hi. i. Res Ro
storia manas ion
grea scriptauit.

Quattuor
& quadra
ginta uolu
mina scri
psit trogus

Arbitria
principum
pro legibus
erant

Vide ne te
nus usque li
byae sit le
gendum

Tanais rex
scythiae
Zoroastes
magicae in
uentor

Babylonis
conditio

Assyrii olim
inde

Syri dicti
Sardanapa
lus
Arbactus
Sardanapa
li exitus

Astyages

zillo u
q erat u
potenti
p m capti

regiam uitam:ta
utilis fuit. Quip
ne extinguendur
Cyrus graue bell
pore occupato in
cauponias ludici
nua effeminata
præfiterant: in lu
uariis casibus me
propter pulchritu
tacita conscientia
chritudinis effe:ta
monstrauit Quo
tradito alii amor
Vxor mariti sang
fo oriëte ipotesta
ris: quæ non mul
transire permisit:
nis fugam difficil
metatus est. Dein
tim & ea quæ era
filium ad inleque
rus rei militaris a
baros uino oner
uersus per nocte
tu & quod graui
in ultionis solati
pe simulata diffi
positis in montib
illud memorabil
humano sanguin
inquit:quem sitis
sed continuo tot
rio patris ægypti
rui iubet. Ad am
harenarum mol
quo somnio exte
ceret suis: qui co
rium magnū qu
in femore graui
Quo nūcio acce
debeatur: fratre
ac nemine subess
fuit: quod apud p
li conciliandū tri
sierāt indulgenti
coniectura sagaci
ri regis filius rex
recludantur. Tur
Factus deinde pe
dem falsi regis in
ratiois: q ex cōtin
regiam pergunt: l
suum defuit. Siqu
bus: quorum alter
rent: quia res obs
ita regente illo ico
cipum fuit: sed me
& uirtute & nobi
inuenerunt: qua d
equos ante regiam

regiam uitam: tamen & proximā maiestati regia degeret. Hæc clāmētia nō minus uictori q̄ uicto utilis fuit. Quippe ex uniuersa grācia cognito q̄ illatū Cræso bellū esset: auxilia uelut ad commu ne extinguendum incendium confluebāt: Tantis Cræsi amor apud omnes urbes erat: ut passurus Cyrus graue bellum grāciæ fuerit: si quid in Cræsum crudelius consulisset. Interiecto deinde tem pore occupato in alijs bellis Cyro rebellauere lydiū: quibus iterum uictis arma & equi adēpti iussiq; cauponias ludicras artes & lenocinia exercere. Et sic gens industria quondam potens & manu stre nua effœminata mollicie luxuriæq; uirtutem pristinam perdidit. Et quos ante Cyrum iuictos bella præstiterant: in luxuriam lapsos ocium ac desidia superauit. Fuere lydijs multi ante Cræsum reges uariis casibus memorabiles: nullus tamē fortunæ Candauli comparandus qui cum uxore suā: quā propter pulchritudinem nimium diligebat: omnibus prædicaret: non contentus uoluptatū suarū tacita conscientia: nisi etiam matrimonij reticenda publicaret prorsus quasi silentium damnū pul chritudinis esset: ad postremum ut affirmationē suæ fidem faceret: eam Gygi sodali suo nudam de monstrauit. Quo facto & amicum in adulterum uxoris illectum hostem sibi fecit. & uxorem ueluti tradito alij amore a se alienauit. Nam breui post tempore cædes Candauli nuptiarum premiū fuit. Vxor mariti sanguine dotata regnū uiri & se pariter adultero tradidit. Cyrus subacta Asia & uniuersa oriētē ipotestātē redactō scythijs bellum intulit. Erat autem eo tempore scytharū regina Tomyris: quæ non muliebriter aduentu hostium terit cum prohibere eos: posset: uadum Araxis flumis transire permisit: & sibi feliciorē pugnam inter regni sui terminos rata: & hostibus obiectum flumi nis fugam difficiliorē. Itaq; Cyrus transiectis copijs cum aliquantisper ī scythiam processisset castra metatus est. Deinde postera die cum simulato metu & quasi refugiens castra deseruisset: uinum affa tim & ea quæ erant epulis necessaria reliquit. Quod cum nūciatum reginæ esset: adolescentulum filium ad insequendum eum cum tertia parte copiarum mittit. Cū uentum ad Cyri castra esset igna rus rei militaris adolescens ueluti ad epulas non ad prælium uenisset: omissis hostibus insuetos bar baros uino onerare se patitur. Priusq; scythæ ebrietate q̄ bello uicuntur. Nam cognitis his Cyrus re uersus per noctem laucios opprimit. omnesq; scythas cū reginæ filio interfecit. Amisso tanto exerci tu & quod grauius dolendum unico filio Tomyris orbitatis dolorem nō in lachrymas effundit: sed in ultionis solatia intendit. Hostesq; recēti uictoria exultātes pari insidiarū fraude circūdedit. Quip pe simulata diffidētia propter uulnus exceptum refugiens. Cyrum aduſq; angustias perduxit. Ibi cō positus in montibus insidijs ducenta milia per sarum cum ipso Rege trucidauit. In qua uictoria etiā illud memorabile fuit: quod neq; nuncius tantæ cladis qdē sup̄fuit. Caput Cyri amputatū in utrē humano sanguine repletum cōici regina iubet cū hac exprobratione crudelitatis. Satia te sanguine inquit: quem sitisti: cuiusq; insatiabilis semper fuisti. Cyrus regnauit annis. xxx. nō initio tātū regni: sed continuo totius tēporis successu admirabiliter insignis. Huic successit filius Cambyſes: q̄ impe rio patris ægyptū adiecit: sed offensus superstitionibus ægyptiorum Apis catētorūq; deorū ædes di rui iubet. Ad ammonis quoq; nobilissimum templū expugnādū exercitū mittit: qui tēpestatibus & harenarum molibus oppressus interit. Post hæc per quietem uidit fratrem suū Mergidē regnaturū quo somnio exterritus non dubitauit post sacrilegia etiā parricidium facere. Erat enī difficile ut par ceret suis: qui contemptu religionis crassatus etiā cōtra deos fuerat. Ad hoc tam crudele ministe rium magis quendā ex amicis delegit nomine Comarim. Interim ipse gladio sua sponte euaginato in femore grauius uulneratus occubuit: poenāq; luit seu imperati parricidij: seu sacrilegij ppetrati. Quo nūcio accepto magus ante famā amissi regis occupat facinus: prostratoq; Mergide cui regnū debebatur: fratrem suum subiecit Horropastem. Erat enim oris & corporis liniamentis per similis: ac nemine subesse dolum arbitrate pro Mergide rex Horropastes cōstituitur. Quæ res eo occultior fuit: quod apud persas personarū regis sub speciem maiestatis occultitur. Igitur magi ad fauorē popu li conciliandū tributa & militiæ uacationem in triennium remittunt: ut regnum quod fraude quæ fierat indulgentia & largitionibus confirmarent: quæ res suspecta primo Orthani uiro nobili & in coniectura sagacissimo fuit. Itaq; per internuncios quærit a filia: quæ iter regias pellices erat: an Cy ri regis filius rex eēt. Et illa nec se scire ipsam ait: nec ex alia posse cognoscere: quia singulæ seperati recludantur. Tum pertractare dormienti caput iubet. Nā mago Cambyſes aures utraq; perciderat. Factus deinde per filiam certior sine auribus esse regem q̄timaribus persarum rem indicat: & in cæ dem falsi regis impulsos sacramēto religionis obstringit. Septem tantum conscii fuere huius coniu ratiōis: q̄ ex cōtinēti ne dato in poenitētia spatio res p̄ quēquā narraret: occultato sub ueste ferro ad regiam pergunt: Ibi obuijs interfectis ad magos perueniunt. Quibus ne ipsi qdē animus in auxiliū suum de fuit. Siquidem stricto ferro duos de coniuratis interficiunt. Ipsi tamen corripuntur a pluri bus: quorum alterum Gobryas amplexus magum cūctantibus fociis ne ipsum pro mago transode rent: quia res obscuro loco gerebatur: uel per suum corpus adigi mago ferrum iussit. Fortuna tamē ita regente illo icolumi magus interficitur: Occis magis magna qdē gloria recuperati regni prin cipum fuit: sed multo maior in eo: quod cum de regno ambigerent concordare potuerunt. Erāt. n. & uirtute & nobilitate ita pares: ut difficilem ex his populo electionē æqualitas faceret: Ipsi igit uia inuenerunt: qua de se iudicium religioni & fortunæ cōmitterent: Pacti inter se sunt die statuta oēs equos ante regiam primo mane perducerēt: & cuius equus ante solis ortum hinnitum prius edidit

Cræsus ca pitur

Att. cyri i periu in ly dios iterū

uictos *lydijs acia et eq uos alias mlti deu de le comisit in cas*

Cadaules Gyges

habuit muli era formosissi

Tomyris

mulier p qm mlti feto erat in form natist Cyg

Cyri cōfili

um i capie

do hoste

Qualiter Cyg deapuebat stytos

Cyrus cū

cc. milli

bus persage

caditur

hic Cyus interfecto est et qm deapuebat a Tomyris

Cambyſes

Rex

Miserat fratrem suū interfecit Mergidem

Herodotus

hunc smer

dem semp

appellat nō

mergidem

Horropastes erat fr Comarim et subponebat p mergide in regne q pmi lio erat fili obij Limanum

Huc quoq;

otanem he

rodotus uo

cat

Qualiter in septu gineati pspid uges horopaste pri fuerat

Herodotus

uulneratos

ait nō in

terfectos

*Ferunt equos esse
sacros soli*

**Perseus solē
pro deo ue
nerant**

*Quidam dantes facti
Rex & suū suū*

**Darius rex
declarat**

**Zopyri fa
cinus**

*in se
absidi.*

**Babylon
Zopyri ar
te recipit**

*Amazones erat inter
et bella gerēbat*

**Scythae &
Aegyptio
rū uetustas**

*Exiguus feni
et s' p'bat*

**Aegyptio
rū argumē
ta**

*Immo regio d' aequi
fructu
Ab igne mundi habet suū
p'cipiū ut dicit*

**Scythae
argumenta**

*Pontus & est impula unde
hic mare ponticum*

**De Aegyp
to, exagger
ata uidet
rodorū**

*hic fane superat
Aegyptios. Et
ubi posita est & q' dicit*

**Scythae
ritus**

Laudatio scythae

set his rex eēt. Nā & solē unū deū p'se esse credūt: & equos eidē deo sacros ferūt. Erat iter coniura
tos Darius Hystaspis filius: cui de regno sollicito equi custodit: si ea res uictoriam moraret: nil ne
gocii superesse: p'inde nocte equam pridie ante cōstitutam diē ad eūdem locum ducit: ibiq; equa
equum admittit: ratus ex uoluptate ueneris futurū: quod euēit. Postera die cū ad staturā horā om
nes uenissent: Darii equus cognito loco ex desiderio scēminā hīnitū statim edidit: & se g'ibus aliis
felicis auspiciū domino primus emisit: Tanta moderatio cāteris fuit: ut audito auspicio cōfestim eqs
desilierint: & darium regem salutarit: populus quoq; uniuersus securus iudiciū principum eundem
cōstituit regem. Sic regnū perseus septem nobilissimoz uirtute quāsitum tam leui momēto i unū
collatum est. Incredibile prorsus pro tanta pietate gessisse: eos: quod ut eriperet a magis: mori nō re
cusarent: q'q; propter formā uirtutēq; hoc imperio dignam & cognatio Dario iuncta cū pristinis re
gibus fuit. p'ncipio igitur regni Cyri regis filiam regalibus nuptiis regnum firmaturus in matrimo
nium recepit: ut non tam in extraneum traslatum q; in familiam Cyri reuersum uideretur. Interie
cto deinde tempore cum assyrii deliciuissent: & babylonā occupassent: difficilisq; urbis expugnatio
esset: astuante rege unus de intersectoribus magorum zopyrus nomie domi se uerberibus lacerari
toto corpore iubet: Nasum & labia & aures sibi p'cedi: atq; ita regi inopinātū se offert. Attonitū &
quārentem Darium causas auctorēq; tam foede lacerationis tacitus quo proposito fecerit edocet
formatoq; in futurum consilio transiūgā titulo babyloniam proficiscitur: ibi ostēdit populo lania
tum corpus. Queritur crudelitatem regis a quo in regni portione nō uirtute sed auspitio: non iudi
cio hominum sed hinnitu equi superatus sit. iubet illos ex amicis exemplū capere qd hostibus cauē
dum sit. Hortatur ne mōenibus magis q; armis confidant: patianturq; se cōmune bellū recētiore ira
gerere. Nota nobilitas uiri pariter & uirtus omnibus erat: nec de fide timebāt cuius ueluti pignora
uulnera corporis & iniuriā notas habebant. Cōstituitur ergo dux omnium suffragio & accepta par
ua manu semel atq; iterum cedentibus ex consilio persis secunda p'elia fecit. Ad postremū uniuersū
sum sibi creditum exercitum regi prodiit: urbemq; ipsam i potestate eius redegit. Post hāc Darius
rex bellum scythis infert: quod sequenti uolumine referetur.

IVSTINI HISTORICI LIBER SECVNDVS.

N relatiōe rerum a scythis gestarum: quā satis amplā satis ample magnificāq; fuerūt:
principium ab origine repetendum est. Non enim minus illustria initia q; imperiū habue
re nō uirosum imperio magis quā scēminarum uirtutibus clauere. Quippe cū ipsi par
thos bactrianosq; scēminā autem eorum amazonum regna cōdiderint: prorsus ut res
gestas uirosum mulierumq; considerantibus icertū sit: uter apud eos sexus illustrior fue
rit: scytharum gens antiquissima semper habitā: quāquā inter scythas & aegyptiō diu cōtentio de ge
neris uetustate fuerit: aegyptiis p'edicantibus initio rerum cum aliā terrā nimio feruore solis arde
rent: aliā frigerent frigoris immanitate: ita ut nō modo generare homies sed ne aduenas quidem re
cipere ac tueri possent: prius q; aduersus calorem: uel frigus uelamenta corporis iuenirentur: uel lo
corum uitia quāsitis arte remediis mollirentur: Aegyptum ita temperatā semper fuisse: ut neq; hy
berna frigora: nec aestiui solis ardore incolae eius premerent. Solum ita scēcundum: ut alimentorū
nulla terra feracior sit in usus hominum. Iure igitur ibi primū homies natos uideri debere: ubi edu
cari facillime possent. Cōtra scythā celi tēpamētū nullū ē uetustatis argumentū putabāt. Quip
pe naturā cū primū i cremēta caloris & frigoris regiōibus distinxerit: statim ad locoz patietia aialia
quoq; generasse: sed arborum atq; frugum pro regionum cōditiōe apte genera uariata. Et quāto scy
this sit cælum asperius q; aegyptiis: tanto & corpora & igenia esse duriora. Cāterū si mūdi quā nūc
partes sunt: aliquando unitas fuit: siue illuies aquarū principio rerū terras obrūtā tēuit: siue ignis pri
qui & mundum genuit: cuncta possedit: utriusq; primordii scythas origine p'astare. Nā si ignis pri
ma possessio rerum fuit: qui paulatim extinctus sedem terris dedit nullam prius quā septentrionalem
partem hyemis frigore ab igne secretam: adeo ut nūc quoq; nulla magis rigeat frigoribus. Aegyptū
uerum & totum oriētem trādidissime temperatum: quippe qui etiam nūc torrenti calore solis exa
stuet. Quod si omnes quondam detectam: humillimo autem solo eandem aqua diutissime immo
partem decurrentibus aquis prius detectam: humillimo autem solo eandem aqua diutissime immo
ratam. Et quanto prior quāq; pars terrarum siccata sit: tanto prius anialia generare cōpisse. Porro
scythiam adeo editiorem omnibus terris esse: ut cuncta flumina ibi nata in mare mæoticum: tū dei
de i ponticum & in aegyptium mare decurrāt. Aegyptum autem quā tot regum tot saeculorum cu
ra impēsaq; munita sit: & aduersus uim decurrentium aquarum tantis instructa molibus tot fossis
conciā ut cum his arceantur: illis recipiantur aquae: nihilominus coli nisi excluso nilo nō potuerit:
nec possit uideri homium uetustate ultimā. quā exaggerationibus regum siue nili trahētis limū
terrarum recētissima uideatur. His igitur argumētis superatis aegyptiis antiquiores semper scythā
uisi. Scythia in orientē porrecta includitur ab uno latere pōto: & ab altero montibus riphæis. A ter
go alia & phasi flumine multum in longitudinem & latitudinem patet. Hominibus inter se fines nul
li: neq; enim agrum exercent: nec domus illis ulla aut tectū aut sedes est. Armenta & pecora semper
pascuntibus & per incultas solitudines errare solitis: uxores liberosq; secū plaustris uehūt. Quibus
coriis imbrium hyemisc; causa tectis pro domibus utuntur. Iusticia gētis ingeniis culta nō legibus

Nallum scelus a
quid saluum esse
laete & melle uel
pellibus tamen f
nihil alienum cō
mortalibus simi
saecula terris
tio raperet: Pro
na p'ceptisq; p
perari. Tanto pl
quāsiuere scyth
larum turpi a scy
cem Cāpyronan
arma: Mox part
Vires corporum
cupiscunt. Prim
rendi legem dico
dent. Tam opul
rit illi timēdum
expectaturos scy
tuos obuiam. N
tur: & exercitu
ludes prohibuer
in titulum imp
flagitatione reu
passuras ut in p
tos annos uect
dio tēpore duo
tem iuuentutem
et scy themiscy
tione populoru
tem arma sum
finitimis anim
exemplum. Au
ciores aliā alti
iugium excidi
finitimorum i
ocio neq; lanif
mis: ne sagitta
& Lamedo q
terminos alter
Itaq; maiore pa
aliis urbibus cō
dum aliā impe
locum filia eius
omne æuum u
bus est: ut Her
num sibi afferr
pinates aggred
quāq; Orithya
titudo cum An
tu excitata ar
p'ra sunt Antic
captiuam eand
nalippen capti
gem reuertit. S
cipem: hortat c
non tam bellis
tharum esse: cla
gniores uiris so
tatu filium Per

Nullum scelus apud eos furto grauius: quippe sine tecto munimētoq; pecora & armēta habentibus: quid saluum esset: si furari liceret? Aurū & argētum perinde aspernant: ac reliqui mortales appetūt: lacte & melle uescunt. Lanæ iis usus ac uestium ignotus: & quāquam cōtinuis frigoribus urantur: pellibus tamen ferinis aut murinis uestiuntur. Hæc continentia illis: morum quoq; iusticiam dedit: nihil alienum cōcupiscentibus. Quippe diuitiarum cupido ibi est: ubi & usus. Atq; utināq; reliquis mortalibus similis moderatio & abstinentia alieni foret. Profecto non bellorum tantum per omnia sæcula terris omnibus cōtinuaretur: neq; plus hominum ferrum & arma q̄ naturalis satorum cōditio raperet: Prorsus ut admirabile uideat hoc illis naturam dare: quod græci longa sapiētum doctrina præceptisq; philosophorum consequi nequeunt: cultosq; mores incultæ barbariæ collatione superari. Tanto plus in illis proficit uitiorum ignoratio q̄ in his cognitio uirtutis. Imperium asiæ ter quæsiuere scythæ: ipsi perpetuo ab alieno imperio aut itacti aut inuicti mansere. Dariū regē persarum turpi a scythia summouere fuga. Cyrum cum omni exercitu trucidarunt: Alexandri magni duce Cæpyronam pari ratione cum copiis uniuersis deleuerunt: Romanorum audiuerunt: nō sensere arma: Mox parthicum & bactrianum imperium ipsi cōdiderunt: gens & laboribus & bellis aspera. Vires corporum immensæ: nihil paruere: quod amittere timeant: nihil uictores præter gloriam cōcupiscunt. Primus scythis bellum indixit Vexores rex ægyptius missis prius legatis: qui hostibus parandi legem diceret. Sed Scythæ iam antea de aduētū regis a finitimis certiores facti: legatis respondēt. Tam opulētī populi ducem stollide aduersus inopes occupasse bellum: quod magis domi fuerit illi timēdum: quod belli certamen anceps: præmia uictoriæ nulla dāna manifesta sint. Igitur non expectaturos scythas: ut ad se ueniat: cum tanto sibi in hoste plura cōcupiscenda sint: ultroq; produros obuiam. Nec dictores morata: quos cum tanta celeritate uenire rex didicisset: in fugam uertitur: & exercitu cum omni apparatu belli relicto: in regnū trepidus se recepit. Scythas ab ægypto paludes prohibuere. Exinde reuersi asiā perdomitam uectigalem fecerunt: modico tributo: magis in titulum imperiūq; in uictoriæ præmium imposito: quindecim annis pacādæ asiæ morati: Vxorū flagitatiōe reuocant: per legatos denunciantium ni redeant: sobolem se ex finitimis quæsituras: nec passuras ut in posteritatem scytharum genus per foeminas itercidat. His igitur asiā per mille quingentos annos uectigalis fuit: pēdēdi tributi finem Ninus rex assyriorū imposuit. Sed apud scythas medio tēpore duo regii iuuenes Plinos & Scholopytus per factionem optimatum domo pulli ingenrem iuuentutem secum traxere: & in cappadociæ ora iuxta amnem thermodoonta cōsedere: subiectosq; themiscyreos campos occupauere. Ibi per multos annos spoliare finitimos cōsueti: conspiratione populorum per insidias trucidant. Horum uxores cum uiderent exilio suo additam orbitatem arma sumpsere: sineq; suos summouentes primo: mox inferētes bella defendūt. Nubēdi quoq; finitimis animum omisere: seruitutem nō matrimonium appellantes: singulare omnium sæculorū exemplum. Auxere rempublicam sine uiris: iam etiam cum contemptu uiroꝝ se tuent: & ne feliciores aliæ aliis uiderent: uiros qui domi remanserant: interficiūt. Vltionem quoq; cælorum coniugium excidio finitimorum cōsequunt. Tunc pace armis quæsitā ne gens interiret: concubitus finitimorum ineunt: Si qui mares nascerent: interficiebantur. Virgines in eūdem ipsū morem nō ocio neq; lanificio: sed armis: equis uenationibus exercebant: iniustis infantium dexteris marmis: ne sagittarum iactus impediret: unde amazones dictæ sunt. Duæ reginæ his fuere Marthesia & Lamedo quæ in duas partes agmine diuiso inclytæ iam opibus uicibus gerebāt bella sollicitæ terminos alternos defendētes: & ne successibus deesset auctoritas generatas se Marte prædicabant. Itaq; maiore parte Europæ subacta asiæ quoq; nōnullas ciuitates occupauere. Ibi ephæso multisq; aliis urbibus cōditis partem exercitus cum ingēti præda domum remittunt. Reliquæ quæ ad tuendum asiæ imperium remāserant: cōcursu barbarorū cum Marthesia regina interficiuntur. In cuius locum filia eius Orithya regno succedit. Cui præter singularem belli industriam eximia seruata in omne æuum uirginitatis admiratio fuit. Huius uirtute tantum additum gloriæ & famæ amazonibus est: ut Herculi rex cui. xii. stipēdia debebat: quasi impossibile impauerit: ut arma reginæ amazonum sibi afferret. Igitur eo pfectus longis nouem nauibus comitāte principum græciæ iuuetute inopinates aggredit. Duæ ex quattuor tunc sorores amazonū regna tractabant: Antiopa & Orithya: quæ Orithya foris bellū gerebat. Igitur cū Hercules ad littus amazonū applicuisset inrequēs multitudo cum Antiopa regina nihil hostile metuēte erat. Quare effectū est ut paucae repētino tumultu excitatæ arma sumerēt: faciliq; uictoriā hostibus daret. Multæ itaq; cæsæ captæq; i his duæ captæ sunt Antiopæ sorores Menalippe ab Hercule: Hippolyte a Theseo. Sed Theseus obtētā i pmiū captiuam eandē in matrimonium assumit: ex ea genuit Hippolytum. Hercules post uictoriā Menalippen captiuam sorori reddidit: & præcium arma reginæ accepit. Atq; ita imperio functus ad regem reuertit. Sed Orithya ubi comperit bellū sororibus illatum & raptorem esse atheniensū principem: hortat comites in ultionem. frustra q; ponti sinum & asiā domitam esse dicit: si græcorum non tam bellis quam rapinis pateant. Auxilium deinde a Sagillo rege scytharum petit. Genus se scytharum esse: cladem uiroꝝ: necessitatem armorum: belli causas ostendit. Assēcutaq; uirtute ne se gniores uiris foeminas habere scythæ uideant. Motus ille domestica gloria mittit cum ingēti equitatu filium Penaxagoram in auxilium. Sed ante præliū dissensione orta ab auxiliis desertæ bello ab

Scytharū
iusticia &
abstinentia

hic patet qd plures hoies
pnt gladio qd ex
defectu nature

Scythæ ro.
arma audi
uere nō sen
sere

Vexoris fu
ga facta p scythas

Amazonū
origo

Amazonū
successus

Orithya

Amazonū
cades

Hercules
Theseus

Sagillus rex

ubi nihil est
ibi nihil pe
cipi sic er
sive sive dicitur

plinos & scholopytus qd ex parte
ia pnt pnt
et postea inter
fecti

Amazones mitebat filios
ex imperio qd aliq
dnt tunc & dnt filios
misse ad pnt ut apud
eos educaretur at filios
suabat apud eos qd

Amazones dicitur ab a qd fuit
et mison qd est latine mama

Marthesia & lamedo erant
Regine amazonū & di
cebant se cōsuetas & mæ

Antiopa Menalippe & Hippolyte
erant sorores &
solum pnt duo
regebant tot

Hippolytus
dnt ab hyspos
gere latine dnt
quid & hyspos
& latine dnt

Penthesilea

Amazonum
finitis

Minithia ul
caltheis q. p. x
dico combe
alexandros

Scytharum
cōsiliū in
uicēdis ser-
uis

Darii fuga

Athenarū
bellas

hōis dim glande
barruc & Athenarū
laudes

Cecrops habuit duo
corpora

Cur bifrōs
dictus
Cecrops

Codrus rex

q. fronte se
miserat in
focum

Solon

Non

Art. Solōis
artē i suadē
do bello

atheniensibus uincunt. Receptaculū tamen habuere castra sociorum: quorum auxiliis intacta ab aliis gētibz in regnum reuertunt. Post Orithyam Penthesilea regno posita est: cuius troiano bello iter fortissimos uiros cū auxiliū aduersos grācos ferret magnā uirtutis documēta extitere. Interfecta demum Penthesilea exercitūq; eius absumpto pauca quae remāserāt: aggre se aduersus finitimos defendētes usq; ad tempora Alexātri magni durauerūt. Harum Minithia siue Calestis regina concubitu Alexātri per dies. xiii. ad sobolē ex eo generādam obtento reuersa in regnū breui post tempore cum omni amazonum nomine intercidit. Scythae autem tertia expeditiōe asiana cū annis. vii. a cōiugibus & liberis abfuisse: serui bello domi excipiuntur. Quippe coniuges eorum longa expectatione uirosum fessae: nec iam teneri bello sed delectos ratae seruis ad custodiam pecoris relictis nubūt: qui reuersos cum uictoria dominos uelut aduenas armati sinibus prohibent. Quibus cum uaria uictoria fuisset: admogetur Scythae mutare genus pugnae: memores non cum hostibus sed cū seruis praeliādum: nec armorum sed dominorum iure uincēdos: uerba in aciem non tela ferenda: omissoq; ferro uirgas & flagella ceteraq; seruilis metus parāda instrumēta. Probato omnes cōsilio instructi sicut praeceptū erat: posteaquam ad hostes accessere inopinātibus uerba intentāt: adeoq; illos perturbant: ut quos ferro nō poterāt metu uerberum uincerent: fugamq; non ut hostes uicti: sed ut fugitiui serui capefferent: quicūq; capi potuerunt: supplicia crucibus luerūt. Mulieres quoq; male sibi cōsciae partim ferro: partim suspendio uitam finierunt. Post hoc apud scythas pax fuit usq; tempora Lanthini regis huic Darius rex persarum: sicuti dictum est: cum filiae eius nuptias nō obtinisset: bellum intulit: & armatis septingētis milibus hominum scythiam ingressus non facientibus hostibus pugnae potestatem metuens ne interrupto ponte istri reditus sibi itercluderetur: amis sis nonaginta milibus hominum trepide refugit: quae iactura abundante multitudine inter damna numerata non est. Inde asiam & macedoniam domuit. Ionas quoq; nauali praelio superat. Demum cognito q; atheniēses iōnis auxilium cōtra se tulissent: omnem imperum belli in eos cōuertit. Nūc quoniam ad bella Atheniensium uentum est: quae nō modo ultra spem gerendi: uerum etiam ultra gesti fidem parata sunt operantq; atheniensium effectu maiora q; uoto fuerunt: paucis uerbis origo repetēda est: quia nō ut ceterae gentes a sordidis initiis ad summam creuere. Soli enim prae q; in cremēto etiam origine gloriātur. Quippe non aduenae neq; passim collecta populi colluies originem urbi dedit: sed in eodem nati solo: quod incolunt: & quae illis sedes eadem origo est. Primi lanificii & olei & uini usum docuerunt: arare quoq; & serere frumēta glauco uescientibus monstrauerunt: litterae certe ac facundia & hic ciuilis ordo disciplinae ueluti templum athenas habet. Ante deucalionis tempora regem habuere Cecropem: quem ut omnis antiquitas fabulata est: biforem prodi dere. quia prius marem foeminae matrimonio iunxit. Huic successit Cranaus: cuius filia attis regio ni nomen dedit. Post hunc Amphionides regnauit: qui primus Mineruae urbem sacrauit: & nomen ciuitati Athenas dedit. Huius temporibus aquarum illuies maiore partem graeciae absumpsit. Superfuere quos refugia montium receperūt: aut ad regem Thessaliae Deucalionem ratibus uesti sūt: a quo praeterea genus hominum cōditum dicitur per ordinem deinde successionis regnum ad Herethaeum descendit: sub quo frumēti satio apud eleusina a Triptolemo reperta est: cuius muneris honorem noctes initiorum sacratae. Tenuit & Aegeus Thesei pater Athenis regnum: a quo per diuortium decedēs Medea propter adultam priuigni aetatem colchos cum Medo filio ex Aegeo suscepto cōcessit. Post Aegeum Theseus ac deinde post Thesei filius Demophon: qui auxilium graecis aduersus troianos tulit: regnum possedit. Erant inter atheniēses & Doriēses simultatum ueteres offensae: quas uindicaturi bello Doriēses de euentu belli oracula cōsulerūt: responsum superiores fore: in regem atheniensium occidissent. Cum uentum esset in praelium militibus ante omnia custodia regis praecipitur. Atheniēsis eo tempore rex Codrus erat: qui & responso dei & praeceptis hostium cognitis permutato regis habitu pannosus sarmēta collo gerens castra hostium ingreditur. Ibi in turba obsistentium a milite: quem falce astu uulnerauerat: interficitur. Cognito regis corpore Doriēses sine praelio discedunt. Atq; ita Atheniēses uirtute ducis pro salute patriae morti se offerentis bello liberantur. Post Codrum nemo Athenis regnauit: quod memoriae nominis eius tributum est. Ad ministratio reipublicae annuis magistratibus permisa est. Sed ciuitati nullae leges tunc erant: quia libido regum pro legibus habebatur. Eligis itaq; Solon uir iusticia insignis: qui uelut nouam ciuitatem legibus cōderet: qui tāto temperamēto inter plebem senatumq; egit: cum si quid pro altero ordine tulisset: alteri displiciturum uideret: ut ab utrisq; parem gratiam traheret. Huius uiri iter multa egregia & istud memorabile fuit: inter Atheniēses & Megarense de proprietate salaminae insulae prope usq; ad iteritum armis dimicātū fuerat. Post clades multas capitale esse apud Atheniēses cepit: si quis legem de uendicāda insula tulisset. Sollicitus igit Solon ne aut tacēdo parum reipublicae cōsuleret: aut cōsēdo periculum sibi afferret: subitam demētiam simulat: cuius uenia nō dicturus modo prohibita sed facturus erat. Deformis habitu more uacordium in publicū euolat: factoque cō cursu hominū quo magis cōsiliū dissimularet insolitis sibi uersibus suadere populo coepit: quod uerebas: omniumq; animos ita coepit: ut ex templo bellum aduersus megarense decerneretur: insulaq; deuictis hostibus atheniensium fieret. Inter ea Megarense memores illati ab Atheniensibus belli: & ueriti ne frustra arma mouisse uiderentur: matronas atheniensium in eleusinis sacris noctu

oppressuri nau
cat. iussis mat
celebrare egre
mixtis mulierib
formam & per
lulum a capiēda
nō patriae uici
ceratq; corpor
te principum: a
oratione multi
diam corporis s
cuius mortem
pias noie cum i
formēta cōsilio
renti tyrāno an
ipsum Tyrānu
Huius uirtute c
qui profectus i
aduersus patriā
cia tunc ciuitat
struētis decem
pos maratoniō
lii: quem tanta
rentibus in pu
zo cursu ante i
enim tanta uir
multae suppra
difficile iudici
iam tunc indol
gnis scriptorum
ues egisse: on
amputata dext
su nauem detin
bus amissis ui
per se eo prael
eius belli diis
apparatu deci
ximus natu a
tibus dedit. Pe
Arthememem
suos: qui ante g
gnum sibi uēd
arthemenes nō
tus sit: se uero d
gem habuisse r
materno se tan
ad domesticū
fuit: ut nec uicē
cunda quoq; i
cio fuerit. Tāt
nia partiūtur. I
ubi primū didi
gam quā regi p
bus perscriptis:
cens cetera dolū
bus perlatis lac
carētur: tantoq
Leonidae cōsili
milia de regno
citu eius siccata
milia numero

oppressuri naues cōscendunt: quare cognita dux atheniensium Pisistratus iuuentutē in insidiis collo-
cat. iussis matronis solito clamore ac strepitu etiā in accessu hostium ne intellectos se sentiāt sacra
celebrare egressosq; nauibus megarēses inopinātes aggressus deleuit: ac protinus classe captiua iter
mixtis mulieribus ut speciē captiuae matronarum praeberet. Megaram cōtendit. Illi cum nauium
formam & petitam praedam agnosceret: obuui ad portum procedūt quibus caelis Pisistratus & pau-
lulum a capiēda urbe absuit. Ita megarēses suis dolis hosti uictoriā dedere. Sed pisistratus quasi sibi
nō patriae uicisset: tyrānidem per dolum occupat. Quippe uerberibus uolūtariis domi affectus la-
ceratoq; corpore in publicū progredit: & aduocata concione uulnera populo ostēdit: de crudelita-
te principum: a quibus hoc se passum simulabat: quāritur: addunt uocibus lachrymae: & inuidiosa
oratione multitudo credula incēditur: amore plebis inuisum se senatui affirmat: obtinet ad custo-
diam corporis sui satellitum auxilium: per quos occupata Tyrānide per ānos. xxxiii. regnauit. Post
cuius mortem Diocles alter ex filiis per uim stuprata uirgine a fratre puellae iterficitur. Aliter Hip-
pias noīe cum imperium paternum teneret: iterfectorem fratris comprehendī iubet: qui cum per
tormēta cōscios cādis nominare cogeretur: omnes amicos tyrāni nominauit: qbus iterfectis quā-
renti tyrāno an adhuc reliqui conscii essent: nemo ait: superest quem amplius mori gestiam quam
ipsum Tyrānum: qua uoce eiusdem Tyrāni se uictorem post uindictam pudicitiae sororis ostendit.
Huius uirtute cum admonita ciuitas libertatis esset: tandem Hippias regno pulsus in exilium agit:
qui profectus in perlas ducem se Dario inferētī Atheniēsis bellum: sicuti supra significatum est:
aduersus patriam suam offert igitur atheniēses audito Darii aduentu auxilium a lacedaemoniis so-
cia tunc ciuitate petierunt. Quos ubi uiderunt quadridui teneri religione: nō expectato auxilio in-
structis decem milibus ciuium & platēibus auxiliariis mille aduersus sexcēta milia hostiū in cam-
pos maratonios in praelium egrediuntur. Milciades & dux belli erat & auctor nō expectandi auxi-
lii: quem tanta fiducia coeperat ut plus praesidi in celeritate quā in socii duceret. Magna igitur cur-
rentibus in pugnam alacritas animorum fuit: adeo ut cum mille passus inter duas acies essent: cita-
to cursu ante iactus sagittarum ad hostem uenirēt: nec audaciae eius euentus defuit. Pugnatum est
enim tanta uirtute: ut hinc uiros inde pecudes putares: uicti perlas in naues confugerunt: ex quibus
multae suppraesae: multae captae. In eo praelio tāta uirtus singulorum fuit: ut cuius laus prima esset:
difficile iudicium uideretur: inter ceteros tamen Themistoclis adolescentis gloria emicuit in quo
iam tunc indoles futurae imperatoriae uirtutis apparuit. Cynigeri quoq; militis atheniēsis gloria ma-
gnis scriptorum laudibus celebrata est: qui post praelii innumeras cades cum fugiētes hostes ad na-
ues egisset: onustam nauem dextra manu tenuit: nec prius dimisit: q; manū amitteret. Tum quoq;
amputata dextra nauem sinistra comprehendit. quam & ipsam cum amisisset: ad postremum mor-
su nauem detinuit. Tantam in eo uirtutem fuisse: ut nō tot cādibus fatigatus: non ambabus mani-
bus amissis uictus ad postremum truncus & ueluti rabida fera dentibus dimicauerit: ducēta milia
perlas eo praelio sine nauigio amiserunt. Cecidit & Hippias tyrānus Atheniēsis auctor & concitator
eius belli diis patriae ultoribus poenas repetētib; . Interea & Darius cum bellum istauraret: in ipso
apparatu decidit. relictis multis filiis & in regno & ante regnum susceptis. Ex his Arthemanes ma-
ximus natu aetatis priuilegio regnum sibi uindicabat: quod ius & ordo nascētib; & natura ipsa gē-
tibus dedit. Porro Xerxes cōtrouersiam nō de ordine sed de nascēdi felicitate referebat. Nā quod
Arthemanes primum quidem Dario sed priuato prouenisse: se regi primum natum: fratres itaq;
suos: qui ante geniti essent priuato priuatum patrimonium quod eo tēpore Darius habuisset nō re-
gnum sibi uēdicare posse: se esse primum. quem in regnum rex pater sustulerit. Huc accedere quod
arthemanes nō patre tantum sed & matre priuatae adhuc fortunae auctore quoq; materno priuato crea-
tus sit: se uero & matre regina natū: & patrē nō nisi regem uidisse: auctorem quoq; maternū Cyrum re-
gem habuisse nō hāredē sed cōditorem tāti regni. Itaq; & si aequo iure utrūq; patrē reliquisset:
materno se tamē iure & auctore uincere. Hoc certamē cōcordi animo ad patrū suū Anasarnē ueluti
ad domesticū iudicē deferūt: qui domi cognita causa Xerxem praeposuit: adeoq; fraterna cōtentio
fuit: ut nec uictor insultauerit: nec uictus idoluerit: iploq; litis tēpore inuicem munera miserint: & in-
cunda quoq; iter se nō solū crudelia cōiuiua habuerint. Iudiciū quoq; ipsum sine arbitris sine cōui-
cio fuerit. Tāto moderatius tum fratres iter se regna maxima diuidebāt: q̄to nunc exigua patrimo-
nia partiūtur. Igitur Xerxes bellū a patre acceptū aduersus grāciam per quinquēniū instruxit. Quod
ubi primū didicit. Demachus rex lacedaemonio: qui apud Xerxē exulabat. amicior patriae post fu-
gam quā regi post beneficia: ne inopinato bello opprimerent: omnia in tabellis ligneis magistrati-
bus perscripsit: eas demq; cāra super iducta delet: ne aut scriptura sine tegmine iudiciū daret. aut re-
cens cāra doli pderet. Fido deinde seruo pferēdas tradit: iussu magistratibus spartanog; tradere: qui
bus perlatis lacedaemona qōni res diu fuit. quod neq; scriptū aliqd uiderēt: nec frustra missas suspi-
carētur: tantoq; rem maiorē. quāto sit occultior putabāt. Hāretibus in cōiectura uiris soror regis
Leonida cōsiliū scribētis iuenit. Erasa igit cāra belli cōsilia deteguntur. Iam Xerxes septingenta
milia de regno armauerat: & trecēta milia de auxiliis: ut nō in merito proditum sit: flumina ab exer-
citu eius siccata: grāciamq; omnē uix capere exercitum eius potuisse. Naues quoq; decies centum
milia numero habuisse dicūt. Huic tanto agmini dux absuit. Ceterū si regem spectes: diuitias non

per mulieres erat capti

Pisistrati
ars i mega-
resibus op-
primendis

Pisistratus
tyrannide
occupat

Diocles fuit q
q. uirgine uirg
mem
Hippias in coeperat infer-
toris fratris ut dicit q ad
Sextus sibi: q. f. q. per
fuisse o. o. amicos tyran

Nō q. quōti-
dianū

Perlas ad
Maratonē
uincuntur

Mille passus
fuit omni
milia

Cynigeri
uirtus

omni mputabat ande
mang

Hippias ty-
ranni inte-
rius
Darii inte-
ritus

Arthemanes et xer-
xes fies q. dimittit
p. regno

Xerxes in
graciā bel-
lum instruit

Demachus q
opulenter apud
Xerxē m. m. m.
uocat patre belli
in robura h. m. m.
ota erat p. p. p.
ropta uia m.

Art. bellicū

Xerxis ap-
paratum

q. m. m. m. milia
militum habet
m. m. m. m. m.
m. m. m. m. m.

Xerxes sp. erat p. m. in fuga & ultimus in p. lio. Montus equit et portis sup. quod maria fa. ciebat.

**Leonidæ
Spartani fa-
cinus**

**Spartanorū
uirtus**

Pl. singrapha

**Persarum
manus ibri-
bus deletas**

**Viā ne mu-
nicipum sit
potius legē-
dum q̄ mu-
nicipes**

Dilabi e. p. r. u. n. a. m. i. s. t. o. c. l. i. s. a. s. t. u. r. i. a.

**Arthemysia
m. p. l. a. c. i. a.**

**Naualis pu-
gna ad Sala-
minem cō-
missa**

ducem laudes. quā tanta copia in regno eius fuit: ut cū flumina multitudine cōsumerent: opes ta-
men regiæ superessent: ipse autē primus in fuga: postremus in praelio semp uisus est: in periculis ti-
midus: sicubi metus abesset inflatus. Deniq; ante expimētū belli fiducia uiriū ueluti naturæ ipsius
dominus & mōtes in planū deducebat & conuexa ualliū æquabat: & quādā maria pontibus sterne-
bat: quādā ad navigationis cōmodū per cōpendium ducebat. cuius introitus in graciā q̄ terribilis:
tam turpis: ac scēdus discessus fuit. Nāq; cū Leonida rex spartanorū cū quattuor milibus militum
angustias thermopylæ occupasset. Xerxes contēptu paucitatis eos pugna capēscere iubet quorū co-
gnati Maratonia pugna interfecti fuerunt: qui dum ulcisci suos querunt: principiū cladis fuere succe-
dente: deinde inutili turba maior cades ædit: Triduo ibi cū dolore & indignatiōe perlagē dimicatū
quarto die cū nunciatū esset Leonidæ a. xx. milibus hostiū summū cacumen teneri: tunc hortat̄ so-
cios recedant: & se ad meliora patriæ tēpora referuēt sibi cū spartanis fortunā experiēdam plura pa-
triæ q̄ uitæ debere: ceteros ad præsidia graciæ seruādos. Audito regis iperio discessere ceteri: soli
lacedæmonii remāserunt. Initio huius belli sciscitātibus delphis oracula responsum fuerat: aut regi
spartanorū: aut urbi cāendum. Et iccirco cum rex Leonides in bellum proficisceret: ita suos firma-
uerat: ut regem se parato ad moriēdū animo scirent. Angustias præterea occupauerat: ut cū paucis
aut maiore gloria uinceret: aut minore damno reipu. caderet. Dimissis igitur sociis: hortatur: sparta-
nos: meminerēt: qualitercūq; præliarent: cadendū esse: cauerēt: ne fortius mansisse q̄ dimicasse ui-
deant: nec expectādum ut ab hoste circūuenirent: sed cum nox occasiōē daret securis & lætis su-
perueniendū: nūq; uictores honestius q̄ in castris hostiū pituros. Nihil erat difficile psuadere per-
suas mori. statim arma capiunt: & sexcēti uiri castra quingentorū miliū irrumpunt. Statimq; regis
prætoriū petunt: aut cū illo aut si ipsi oppressi essent: in ipsius potissimū sede morituri. Tumultus
totius castris oritur. Spartani posteaq; regē nō inueniūt: per omnia castra uictores uagant: cedunt:
sternuntq; omnia ut qui sciant se pugnare: nō spe uictoriæ sed in mortis ultione. Præliū a principio
noctis in maiore parte diei tractū. Ad postremū nō uicti: sed uincendo fatigati inter ingētes strato-
rum hostiū ceterūas occiderunt. Xerxes duobus uulneribus terrestri praelio acceptis experiri maris
fortunā statuit. Sed Atheniensīū dux Themistocles cū animaduertisset. Ionas: ppter quos bellum
perlagē rex suscepit: in auxiliū regis classe uenisse: sollicitare eos in partes suas statuit. Et cum collo-
quendi copiā nō haberēt: quo applicituri erāt: symbolos pponi: & saxis pscribi curat. Quæ uos lo-
nes dedemētia tenet: qd̄ facinus agitis: bellū inferre olim cōdictoribus uestris nup etiam uindici-
bus cogitatis. An ideo mœnia uestra cōdidimus: ut essent: qui nostra delerēt: quid si nō hæc & Da-
rio prius & nunc Xerxi belli causa nobiscum foret: quid uos rebellantes non destituimus: quid uos
in hæc nostra castra ex ista obsidione trāsitis? Aut si hoc parū tutum extat uos cōmisso praelio. Ite
cellum: ihibet remos: & a bello discedite. Ante naualis prælii cōgressionē miserat Xerxes quattuor
milia armatorū delphos ad templum apollinis diripiendū: prorsus quasi nō cum græcis tantum sed
cum diis immortalibus bellū gereret: quæ manus tota imbribus & fluminibus deleta est: ut intelli-
geret quanto grauior offensa deorum esset: tanto nullas esse hominū aduersus deos uires. Post hæc
Thelpias: & plateas & Athenas uacuas hominibus incendit: & quoniā ferro non poterat in hoīes: in
ædificia igne crassatur. Nāq; Atheniēses post pugna marathoniā præmonēte Themistocle: uictoriā
illam de persis nō finem sed causā maioris belli fore. cc. naues fabricauerūt. Aduentante igit̄ Xer-
xe cōsulētibus delphis oraculū responsum fuit. salutem muris ligneis tuerent̄. Themistocles na-
uium præsidium demonstratum ratus: persuadet omnibus patriā inuicipes esse nō mœnia: ciuita-
tēq; nō in ædificiis sed in ciuibus positam. Melius itaq; salutem nauibus q̄ urbi cōmissuros: huius
sententiæ etiam deum auctorem esse. Probato cōsilio cōiuges liberosq; cū preciosissimis rebus abdi-
tis in sulis relicta urbe demandāt. Ipsi naues armati cōscendunt: exemplum atheniensium & aliæ ur-
bes imitata. Itaq; cum adunata omnis sociorum classis: & intēta in bellum nauale esset: angustiasq;
salaminii freti ne circūueniri a multitudine possent: occupassent: dissensio inter ciuitatum principes
oritur: qui cum deserto bello ad sua tuēda dilabi uellēt: timēs Themistocles ne discessu sociorū mi-
nuerent: per seruum fidum Xerxi nunciat uno in loco eum cōtractam graciā posse capere facil-
lime: q; si ciuitates quæ iam abire uellēt: dissipent̄ maiore labore ei singulas cōsectandas. Hoc dolo
impellit regem signum pugnae dare. Greci quoq; aduentu hostium occupati praelium collatis uiri-
bus capeffunt. Interea Rex uelut spectator pugnae cum parte nauium in littore remanet. Arthemysia
autem regina alicarnassi quæ in auxiliū Xerxi uenerat inter primores duces bellum acerrime
ciebat: quippe ut in uiro muliebri timorem ita in muliere uirilem audaciam cerneret. Cum anceps
praelium esset: lones iuxta præceptum Themistoclis pugnae se paulatim subtrahere cōeperūt: quo-
rum defectio animos ceteris fregit. Itaq; circūspiciētes fugam pellūtur persæ: & mox praelio uicti in
fugam uertunt. In qua trepidatione multæ summerfæ naues. multæ captæ sunt: plures tamen non
minus scuitiam regis q̄ hostem timētes domum dilabuntur. Hac clade percussū: & dubium cō-
siliū Xerxem Mardonius aggreditur. Hortat̄: ut i regnū abeat nequid seditionis moueat fama aduer-
si belli: & in maius sicuti mos est: oīa extollēs sibi. cc. milia armatorum lecta ex omnibus copiis re-
linquat: qua manu aut cum gloria eius perdomituum se graciā: aut si aliter euentus ferat: sine
eiusdem infamia hostibus cessurum. Probato consilio Mardonio exercitus traditur: reliquas copias

rex ipse reducere
quē ille abydo u
rege pacē uictus
rem uerteret: &
dictitās nec auge
ad Xerxem mitti
cio tradit ducib
bernīs tempestat
æstimatiōe reg
te uix aquor om
dinē terræ graue
tidiano labori (no
pia cōtraxerat &
elcæ illecebris so
niēles quoq; in sp
tionē. Posteaq; n
tiā trāsferet: eo &
na regis cū duce
ferta regalis opul
pit. Eodē sorte d
uersus persas dim
uenit uicisse græ
tutino tpe plū i
horazē momēto
atheniēsiū uirtu
tus: gloriā patriā
liant. Cū mœnia
nam urbis tantū
rent ne munime
uidit: spei urbis i
qui de ea re parit
Deinde ipse inter
ta: tunc tarditate
spatium consum
rari: propter quo
gistratibus scrib
adit deinde conc
armis tantum se
athenis in hoc pi
potentiam quare
uires ocio corrup
pulant: ducē suo
premiū cum Xerx
geretur. Scribit p
num proderetur. S
do simul & i rem
sanias: damnatur.
Græci quoq; duc
pugnatum est: iuu
trē ob crimen pec
ram redemit. Nec
xerem terrestri naua

Erxes n
temptu
state in
amiciti
greditu
quo maturus regn
uentum esset ad do
unum ex regis filius

vi

rex ipse reducere in regnū parat. Sed græci audita regis fuga cōsiliū ineunt pontis iterrumpendi: quē ille abydo uelut uictor maris fecerat: ut itercluso aditu aut cū exercitu deleret: aut desperationē regē pacē uictus petere cogeret. Sed Themistocles timens ne iterclusi hostes desperationē in uirtutem uerteret: & iter quod aliter nō pateret: ferro patefaceret: satis multos hostes in grācia remanere dictitās nec augeri numeꝝ retinēdo oportere: cum uincere cōsilio cæteros nō posset: eundē seruū ad Xerxem mittit: certiorēq; cōsiliū facit: & occupare transitum matura fuga iubet. Ille p̄cussus nuncio tradit ducibus milites pducendos: ipse cum paucis Abydon cōtendit. Vbi cū solutū pontem hybernīs tempestatibus offendisset: piscatoria scapha traiecit trepidus. Erat res spectaculo digna: & ad æstimationē regē humanæ sortis uarietate mirāda. In exiguo latētem uidere nauigio: quē paulo ante uix æquor omne capiebat: carentem etiā omni seruoꝝ ministerio: cuius exercitus ppter multitudinē terræ graues erāt. Nec Pedestribus copiis q̄s ducibus assignauerat felicius iter fuit. Sigdē quotidianō labori (neq; enim ulla est metuētibus quies) etiā fames accesserat. multoꝝ deinde dieꝝ inopia cōtraxerāt & pestē: tātaq; foeditas. morientū fuit: ut uix cadaueribus implerēt: alitesq; & bestię escā illecebris sollicitatæ exercitū sequerent. Interim Mardonius olyntū in grācia expugnat. Atheniēses quoq; in spem pacis amicitiaq; regis sollicitat: spondēs incensæ eoz urbis etiā in maius restitutionē. Posteaq; nullo precio libertatē uidit his uenale: icensis: quæ ædificare coeperat. copias in boetiā trāsfert: eo & græcoꝝ exercitus qui centū miliū fuit: secutus est. Ibiq; præliū cōmissum: sed fortuna regis cū duce mutata nō est. Nā uictus Mardonius ueluti ex naufragio cū paucis pfugit: castra referta regalis opulentiæ capta sunt. Vnde primū græcos diuiso iter se auro perfico diuitiaꝝ luxuria cepit. Eodē forte die quo Mardonij copię deletæ sunt: etiā nauali prælio in asia sub monte mycale aduersus persas dimicātū est. Ibi ante cōgressionē cū clases exaduerso starent: fama ad utruq; exercitū uenit uicisse græcos: & Mardonij copias occidione cecidisse. tantā famæ uelocitatē fuisse: ut cū matutino tpe plū in Boetiā cōmissum sit: meridianis horis in Asiā p tot maria & tantū spatii tā breui horagē momēto de uictoria nunciātū sit. Cōfecto bello cū de præmiis ciuitatū ageret: oīum iudicio atheniēsiū uirtus cæteris plata. Inter duces quoq; Themistocles princeps ciuitatū testimonio iudicatus: gloriā patriæ suæ auxit. Igit̄ atheniēses aucti & pmiis belli & gloria urbē ex integro cōdere molunt. Cū moenia maiora cōplexi fuissent: suspecti esse lacedæmoniis cōpere: recte reputātibus ruinam urbis tantū incremēti dedisse: quantū sit datura munita ciuitas. Mittunt ergo legatos q̄ monerent ne munimenta hostibus & receptacula futuri rursus belli causam extruant. Themistocles: ut uidit: spei urbis inuideri non existimans abrupte agendum: respondit legatis. ituros lacedæmonia: qui de ea re pariter cum illis consultant. Sic dimissis spartanis: hortatur suos: ut opus maturent. Deinde ipse interiecto tempore in legationem proficiscitur: & tunc in itinere infirmitate simulata: tunc tarditatem collegarum accusans: sine quibus agi iure nihil possit: diem de die proferendo sparium consumando operi quærebat: cum interim nunciatur spartanis opus Atheniensium maturari: propter quod denuo legatos mittunt ad inspiciendam rem. Tum Themistocles per seruū magistratibus scribit: Lacedæmonum legatos uinciant: pignusq; teneant: ne in se grauius consulatur. adit deinde concionem lacedæmoniꝝ: indicat permunitas Athenas esse: & posse illarū bellum nō armis tantum sed etiam muris sustinere. Si quid ob eā rem de se crudelius statuerent: legatos eorum athenis in hoc pignus retentos: grauius deinde castigat eos: q̄ non uirtute sed imbecillitate sociorū potentiam quærerēt. Sic dimissis ueluti triūphatis spartais a ciuibus excipitur. Post hac spartani ne uires ocio corrumperēt: & ut bis illatum a persis græciæ bellum ulciscerentur ultro fines eoz depopulant: ducē suo sociorūq; exercitui diligūt Pausaniā: q̄ p ducatu regnū græciæ affectans proditiōis premiū cum Xerxe nuptias filiæ eius pacificis: redditis captiuis: ut fides regis aliquo beneficio obstrigeretur. Scribit præterea Xerxi quoscunq; ad se nūcios misisset: interficeret. ne res loquacitate hominum proderetur. Sed dux Atheniensium Aristides belli socius electus collegæ conatibus obuiā eundo simul & i rem sapienter consulendo proditiōis consilia discussit. Nec multo post accusatus Pausanias: damnatur. Igitur Xerxes cum proditiōis dolū publicatum uideret: ex integro bellum instituit Græci quoq; ducē instituunt Cimonem Atheniensem filium Milciadis: quo duce apud Marathōnē pugnatum est: iuuenem cuius magnitudinem futurā pietatis documenta prodiderunt. Quippe patre ob crimen peculatus in carcerem coniectum ibiq; defunctum translatis in se uinculis ad sepulcrum redemit. Nec in bello iudicium diligentium fefellit. Siquidem nō inferior uirtutibus patris Xerxem terrestri naualiq; bello superatum trepidum se recipere in regnum coegit.

IVSTINI HISTORICI LIBER TERTIVS.

Erxes rex persarum terror antea gentium bello in grācia infelicit̄ gesto etiam sui cōtemptui esse cōcepit: Quippe Artabanus præfectus eius deficiente uotidie regis maiestate in spem regni adductus cum septem robustissimis filiis regiam uesperī ingredit̄. Nā amicitia iure semper illi patebat. Trucidatoq; rege uoto suo obsistētes filios eius dolo agreditur. Securiore de Artaxerxe puero admodum fingit regē a Dario qui erat adolescens quo maturius regno potiretur occisum impellit Artaxerxem parricidium parricidio uindicare: Cū uentum esset ad domum Darii dormiens inuentus quasi somnum fingeret interficī: Deinde cum unum ex regis filiis sceleri superesse Artabanus uideret: metueretq; de regno: certamina principum:

Themistocles alia caliditas

Turpis Xerxis fuga

Scapha p̄cussus gymba

Atf. fortunæ uarietate in Xerxe

Viciū Mardonius in Boetiam

Iterū diffensio inter athenenses orta est

Themistoclis ars i eludendis lacedæmoniis

Pausanias

Aristides

Cimon *p̄nc̄ qui liberauērat mortuū p̄p̄s eo caruit*

Xerxes iterum uincitur

Artabanus dolo & nequitia

Xerxis interitus

instaurant. Lacedæmonii quoque eo conspiratus ad arma concurrunt: quo aduersus seruos dimicatu
ri uidebantur. Itaque cum hinc iniuria inde indignitas animos acueret: lacedæmonii de belli euentu ora
culo delphis cōsulto iubentur ducē belli ab atheniensibus petere. Porro atheniēses cū respōsum co
gnouissent in contemptum spartāorū Cyrtæum poetam claudum pede misere: qui tribus præliis su
sus eo usque desperationis spartanos adduxit: ut ad supplementū exercitus seruos suos mitteret.
Hisque interfectoꝝ matrimonia pollicerentur: ut nō numero tantum amissosque ciuiū: sed & dignitati
succederent. Sed Reges lacedæmonioꝝ ne contra fortunam pugnādo maiora detrimēta ciuitati in
funderent: reducere exercitum uoluerunt: ni interuenisset Cyrtæus: qui cōposita carmina exercitui
pro contione recitauit. In quibus hortamēta uirtutis. damnoꝝ solatia: belli cōsilia conscripseratque.
Itaque tantum ardore militibus iniecit: ut nō de salute sed de sepultura solliciti: tesseras insculptis suis
& patrum nominibus dextero brachio deligarent. Ut si omnes aduersum prælium cōsumpsisset: &
temporis spatio confusa corpore: linimenta essent: ex inditio tituloꝝ tradi sepulturæ possent. Cum
sic animatum reges exercitum uideret: curat rē hostibus nunciare. Messeniis autē nō timorē res sed
emulationem mutuā dedit. Itaque tantis animis concursus est: ut raro unquā cruentius præliū fue
rit. Ad postremum tamē uictoria lacedæmonioꝝ fuit. Interiecto tempore tertiu quoque bellū Mes
senii reparauere. In cuius auxilium lacedæmonii iter reliquos socios etiā atheniēses adhibuere. quo
rum fidem cum suspectam haberent superuacuos eos simulantes a bello eodem dimiserūt. Hāc rē
atheniēses grauer ferentes pecuniam quæ erat in stipendium perfici belli ab uniuerſa grācia col
lata a delo athenas trāſſerūt: ne deficiētibus a fide societatis: lacedæmoniiſpda ac rapinæ eēnt. Sed
nec lacedæmonii: quere: q cū Messeniōꝝ bello occupati eēnt. Peloponēſes imiserū: q bellū atheniē
sibus facerent. Paruā tūc ipſis classe ī ægyptū missa uires atheniēſibus erat. Itaque nauali prælio dimi
cantes facile superātur. Interiecto deinde tempore post reditū sociōꝝ aucti & classis militū robore
præliū reparant. Iā & lacedæmoniū omiſſis messeniis aduersus atheniēſes arma uerterant: diu uaria
uictoria fuit. Ad postremū æquo Marte utriqꝝ discessum. Inde reuocati lacedæmoniū ad messeniōꝝ
bellū ne mediū tēpus ocioſum atheniensibus relinquerent: cū thebanis paciscunt: ut boetioꝝ īpe
rium his restitueret: quod tēporibus perfici belli amiserāt: ut illi atheniensiu bella susciperēt. Tan
tus furor spartanoꝝ erat: ut duobus bellis ipſi citi ſulcipe tertiu nō recuſaret: dūmodo inimicis suis
hostes acquireret. Igitur atheniensis aduersus tantam tempeſtatem belli duos duces deligunt: Peri
cleſem ſpectatæ uirtutis uirg & Sophoclem ſcriptorem tragœdiarum: qui diuerſo exercitu & spartāo
rū agros uastauerūt: & multas achaiæ ciuitates. atheniēſiu imperio adiecerūt. His malis fracti lacedæ
monii in annos. xxx. pepigerūt pacē: sed tam longū ociū inimicitia nō tulerūt. Itaque inter quide
cim annos rupto foedere cū cōtemptu deoꝝ hominūqꝝ fines atticos populant. Et ne prædā potius
quā pugnā expetiſſe uiderent: hostes ad præliū uocant sed atheniensis cōſilio Periclis ducis popula
tionis iniuriā differūt in tēpus ultionis: superuacuum pugnā exſtimantes cum ulciſci hostē ſine pe
riculo poſſent. Deinde interiectis diebus naues conſcendūt: & nihil ſentientibus lacedæmoniis totā
spartam deprædanſ: multoꝝ plura auferūt: q amiserant. Proſus in cōparatiōe damnoꝝ lōge plus
fuerit ultio q ira. Clara qdem hæc Periclis expeditio habita: sed multo clarior priuati patrimōii cō
temptus fuit. Huius agros in populatione ceteroꝝ intactos hostes reliquerant: ſperantes acquirere
ſe illi poſſe aut periculū ex inuidia: aut ex ſuſpiciōe proditiōis infamia: quod ate pſpiciēs Pericles
& futurū populo p̄dixerat: & ad iuidiæ impetū declinādū agros ipſos dono reipublicæ dederat. At
q ita unde periculū quaſitū fuerat: ibi maximā gloriā iuenit. Poſt hæc interiectis diebus nauali
prælio dimicatum eſt. Victi lacedæmonii fugerunt. Nec ceſſatū deiceps eſt: quin aut terra aut mari
uaria prelioꝝ fortuna inuicē ſe trucidarent. Deniqꝝ ſeſſi tot malis pacē ī annos quinquaginta fecere:
quā nō niſi ſex annis ſeruauerūt. Nā inducias quas proprio noīe cōdixerāt ex ſociōꝝ p̄lona rūpēbāt
Quippe quaſi minus periurii cōtraheret ſi ſerentes ſociis auxilia: potius quā ſi aperto prælio dimi
caſſent. Hinc bellum in ſiciliam tranſlatum: quod prius q exponā: de ſiciliæ ſitu pauca dicēda ſunt.

IVSTINI HISTORICI LIBER .IIII.

Siciliam ferunt anguſtiſ quondā faucibus italiæ adhæſiſſe direptāqꝝ uelut a corpore ma
iore impetu ſuperioris maris: quod toto undaqꝝ onere illuc uehiē. Eſt aut ipſa terra te
nuis ac fragilis & cauernis quibuldā ſiſtulifqꝝ ita penetrabilis: ut uentorū tota ferme fla
tibus pateat: nec nō & ignibus generādis nutriēdiſqꝝ ſolis īplius naturali ui. Quippe ītri
ſecus ſtratū ſulphure & bitumine tradiſ: quæ res facit ut ſpiritu cū igne iter iteriora lu
ſtante frequēter & compluribus locis nūc flammās nūc uaporem nūc fumū eruētet: ide deniqꝝ æt
næ montis per tot ſecula durat incendiū: & ubi acrior per ſpiramēta cauernaqꝝ uentus incubuit: ha
renaqꝝ moles egerūt: proximū italiæ promontoriū Rhegiū dicitur. Ideo qā græce abruta hoc noīe
p̄nunciatur: nec mirū ſit fabuloſa eſt loci huius antiquitas: in quē res tot coiere miræ. Primū q nū
quā alias torrens fretū nec ſolū citato impetu: ueꝝ etiā ſæuo: neqꝝ experientibus modo terribile: ue
rū etiā procul uiſentibus undaqꝝ porro ī ſe cōcurrentiū tanta pugna eſt: ut alias ueluti terga dantes
uorticibus mergi ac in imū delidere: alias quaſi uictrices in ſublime ferri uideas: nūc hic fremitū ſer
uentis æſtus: nūc illic gemitū in uoragine deſidētis exaudias: accedūt uicini & perpetui ætnæ mon
tis ignes & inſulæ æolidū uelut ipſis undis alaſ incendiū. Neqꝝ enī in tā āguſtis terminis aliter du
b

Cyrtæus
poeta

Oratio eiusdem

Deſſea a ſignū bellū
ne ſic breuēLacedæmoniū obſeruo
rū bellūAtheniēſes
nauali præ
lio uincūt

Daſſem

Pericles &
SophoclesAtqꝝ peri
clis tēpeſti
uā munifi
centiamSiciliæ ſi
tus

Aetna

Siculum
fretum
Aeolides
inſulæForus in tota
mundo nō p̄ſ
quā lxxvii in
Pulacſſo

*filia foca & erat
Scylla pulchra
Charibdis
Dendit in scylla qu
iens uitate charibdis*

*Jemaria futa erat a
bus morib
Hypeloz
liber libere & pach
mu. et et
ab etna*

Siculi freti
angustiae
Antiqui si
ciliae incolae
Anaxilai
iustitia

*Hamilebarr & p
Hamibalis*

*Rheginorū
cades*

*Prima athe
nienſium
Classis in ſi
ciliam miſ
ſa*

*Nicæas
Alcibiades
Lamacus*

*Gylippus
Lacedæ
moniis*

*Att. Athe
niēſiū cladē*

rare tot ſæculis tātus ignis potuiſſet: niſi & humoris nutrimentis aleret. Hinc igit ſabulæ ſcyllam & charybdim peperere: hinc latratus auditoſi: hinc moſtri credita ſimulacra: dū nauigātes magnis uor tibus pelagi deſidentis exterriti latrare putāt undas: quas ſorbentis æſtus uorago collidit. Eadem cauſa etiam ætnæ montis perpetuos ignes facit. Nam aquarū ille concurſus: raptum ſecum ſpiritu in imum fundū trahit: atq; ibi ſuffocatu tādū tenet: donec per ſpiramēta terræ diſſuſus nutrimenta ignis incendat. Iam ipſa italiæ ſiciliæq; uicinitas. Iam promontoriū altitudo ipſa ita ſimilis ē: ut quantū nunc admirationis tantū antiquis terroris dederit credentibus coeuntibus i ſe promontoriis ac rurſum diſcedentibus ſolida intercipi abſumiq; nauigia. Neq; hoc ab antiquis in dulcedinē ſabulæ compoſitum: ſed metu & admiratione tranſeuntū: Ea eſt enim procul inſpicitibus natura loci: ut ſinū maris nō tranſitū putes: quo cum acceſſeris: diſcedere ac ſeiuſi promontoria: quæ ante iuncta fuerant: arbitrere. ſiciliæ primo Trinacriæ nomē fuit. Præterea Sicania denominata eſt. Hæc a principio patria Cycloporum fuit. Quibus extinctis Aeolus regnū inſulæ occupauit. poſt quē ſingulæ ciuitates i tyrannoz imperiū conſeſſerunt: quoz nulla terra feracior fuit. Hoz ex numero Anaxilaus iuſtitia cum cæteroz crudelitate certabat: cuius moderatio haud mediocrem fructū tulit. Quippe decedens cum filios paruulos reliquiſſet: tutelamq; eorum Metalo ſpectatæ fidei ſeruo commiſiſſet: tātus amor memoriæ eius apud omnes fuit: ut parere ſeruo quam deſerere regis filios mallent. Principesq; ciuitatis obliu dignitatis ſuæ regni maiestatem adminiſtrari per ſeruū palios mallent. Imperiū ſiciliæ etiā Carthaginēſes temptauere: diuq; uaria uictoria cū tyrannis dimicatu terentur. Imperiū ſiciliæ etiā Carthaginēſes temptauere: diuq; uaria uictoria cū tyrannis dimicatu ad poſtremū amiſſo Hamilchare imperatore cū exercitu aliquātis per quieſcere uicti. Medio tēpore cū rhegini diſcordia laborarent: ciuitasq; p diſſenſionē diuiſa in duas partes eſſet. Veterai ab altera parte ab hiera urbe i auxiliū uocati: pulſis ciuitate cōtra quos implorati fuerat: & ex mōcæſis qbus tulerant auxiliū: urbē cū coniugibus & liberis ſocioz occupauere: auſi facinus nulli tyranno cōparandum. Quippe ut rheginis melius fuerat uinci q̄ uiciſſe. Nā ſiue uictoribus captiuitatis iure ſeruili ſent: ſiue amiſſa patria exulare neceſſe habuiſſent: nō tamen inter aras & patrios lares trucidati crudeliſſimis tyānnis patriam cū coniugibus ac liberis prædam reliquiſſent. Catanenſes quoq; cū Syracuſanos graues paterent: diſſiſi uiribus ſuis auxiliū ab Athenienſibus petiere: qui ſeu ſtudio maioris imperii quod aſiam græciamq; penitus occuparet: ſeu metu factæ pridē a Syracuſanis claſſis ne Lacedæmoniis illæ uires accederent Lampōium ducem cū claſſe in ſiciliam miſere: & ſub ſpecie ferendi Catanenſibus auxiliū tentarent ſiciliæ imperiū: Et quoniam prima initia frequēter cæſis horrendi Catanenſibus auxiliū tentarent ſiciliæ imperiū: Et quoniam prima initia frequēter cæſis hoſtibus proſpera fuerat: maiore dēuo claſſe & robuſtiore exercitu Lachetheo & Cariade ducibus ſiciliam petiere. Sed Catanēſes ſiue metu athenienſium ſiue tadio belli pacem cū Syracuſanis remiſſis Athenienſium auxiliis fecerunt: interiecto deinde tempore cum fides pacis a ſyracuſanis nō ſeruare tur: denuo legatos Athenas mittūt: qui ſordida ueste capillo barbaq; plixis & omni ſqualoris habitu ad miſericordiā cōmouēdā acq; ſito cōcionē deformes adēūt addūt precibus lachrymæ: & ita miſericordē populū ſupplices mouēt: ut damnetur ducēs: qui ab his auxilia deduxerūt. Igitur claſſis in gens decernitur: creantur ducēs Nicæas & Alcibiades & Lamacus: tantisq; uiribus ſicilia repetit: ut ipſis terrori eſſent. in quoz auxilia mittebantur. Breui poſt tēpore reuocato ad reatū Alcibiade duo prælia pedestria ſecunda Nicæas & lamacus faciunt: mūitionibus deinde circūdati hoſtes etiā marinis cōmeatibus i urbe: claſſos intercludūt. Quibus rebus fracti Syracuſani auxiliū a Lacedæmoniis petierūt: ab his mittit Gylippus ſolus: ſed i quo iſtar oīum auxilioz erat. Is audito genere belli iā ſcī nato ſtatu auxiliis: pti i græciā pti i ſiciliā miſere cōtractis opportuna bello loca occupat. Duobus i de ptiis uictus: cōgreſſus tertio occiſo Lamaco & hoſtes i fugā cōpulit: & ſocios obſidione liberauit ſed dū athenienſes a bello terreſtri i nauale ſe trāſtulſſent: Gylippus claſſe a lacedæmōe cū auxiliis accerſit. quo cognito & ipſi athenienſes i locū amiſſi ducis Deoſthenē & Eurimedota cū ſupplemēto copiāz mittunt: Peloponnēſi quoq; cōmuni ciuitatū decreto i gentia Syracuſanis dimicabat Prima quaſi Græciæ bellum in ſiciliam trāſlatū eſſet. Ita ex utraq; parte ſummis uiribus dimicabat Prima igit cōgreſſiōe naualis certaminis Athenienſes uincunt. Caſtra quoq; cū omni publica ac priuata pecunia amittūt. Super hæc mala cū etiam terreſtri prælio uicti eſſent: tūc Demoſthenes cēſere cōcepit ut abirent ſicilia: dum res quāuis afflicta nondū tamen perditæ forent: neq; i bello male auſpicato amplius perſeuerandum eſſe: domi grauiora & forſitan infeciliora bella eſſe: in quæ reſeruare hoſtibus apparatus oporteat. Nicæas ſeu pudore male actæ rei: ſeu metu deſtitutæ ſpei ciuiū: ſeu ipel lente ſato manere cōtendit. Reparatur igit nauale prælium: & a nimia prioris fortunæ procella ad ſpem certaminis reuocantur. ſed inſcitia ducū q̄ iter anguſtias maris tuentes ſe Syracuſanos aggreſſi facile uincuntur. Eurimedon dux in prima acie fortiffime dimicans primus cadit: triginta naues qbus præfuerat: incēdunt. Demoſthenes & Nicæas etiam ipſi uicti exercitū in terram deponūt: tūtiorem fugam rati itinere terreſtri. Ab his relictas centū triginta naues Gylippus iuaſit ipſos deinde inſequitur fugientes: partim capit: cedit partim Deoſthenes amiſſo exercitu a captiuitate gladio & uoluntaria morte ſe uindicat. Nicæas autem ne Demoſthenis quidem exemplo ut ſibi cōſuleret: admonitus cladem ſuorum auxit dedecore captiuitatis.

Vm athenienses in Siciliam bellum per biennium cupidius q̄ feliciter gerūt: Interim cō-
citor & dux eius Alcibiades absens Athenis isimulat mysteria cereris in itioꝝ sacra nul-
lo magis q̄ silentio solēnia enūciauisse. Reuocatusq; bello ad iudiciū siue cōsciētia siue
indignitatem rei nō ferens tacitus in exilium elidē profectus est: inde ubi non damna-
tum se tātum: ueꝝ etiam deis per oīum sacerdotum religiones deuotum cognouit. Lace-
dæmona se cōtulit. Ibiq; regē Lacedæmoniꝝ ipellit. turbatis Atheniensibus aduerso Si-

ciliæ p̄lio ultro bellū iserre. Quo facto oīa Græciæ regna uelut ad extinguēdū cōmune incēdiū cō-
currit: Tantū odiū Atheniēses imoderati ip̄erii crudelitate cōtraxerāt. Darius quoq; rex Persæ me-
mor paterni auitiq; i hac urbē odii facta cū lacedæmoniis p̄ Tisafernē p̄fectū Lydiæ societate omnē
sumptū belli pollicet. Et erat qdē titulus cū Græcis cocundi. Re autē uera timebat: ne uictis Athe-
nienibus ad se lacedæmoniū arma trāsserēt. Quis igit̄ miret̄ tā florētes atheniēsiū opes fuisse: cū ad
opprimēdā unā urbē totius oriētis urbes cōcurrerēt: nō tamen inerti neq; incruento cecidere bello
sed p̄liati ad ultimū uictores: etiā iterdū cōsumpti magis fortunæ uarietate quā ui uicti sunt. Princi-
pio belli oēs etiam ab his focii descuerāt: ut sit: quo se fortuna eodem etiam fauor hōinū inclinat. Al-
cibiades quoq; motū aduersus patriam bellum nō Gregarii militis opera sed imperatoris uirtuti-
bus adiuuabat. Nempe acceptis qnq; nauibus in asiam contēdit: & tributarias Atheniensium ciui-
tates auctoritate nominis sui ad defectionem compellit. Sciebant enim domi clarum: nec exilio ui-
debant factum minorē: nec tam ablatum Atheniensibus ducē q̄ Lacedæmoniis traditum: partaq;
cum amissis imperia penfarēt. Sed apud Lacedæmonios uirtus Alcibiadis plus iuidiæ quam gratiæ
contraxit. Itaq; cū principes uelut æmulū gloriæ suæ iterficiendum insidiis mandassent: cognita re
Alcibiades per uxorem Agidis regis quam adulterio cognouerat: ad Tisafernem p̄fectū Darii re-
gis profugit. Cui celeriter officii comitate & obsequēdi gratia insinuauit. Erat enim & ætatis flore
& formæ ueneratione: nec minus eloquentia etiam inter athenienses in signis: sed in reconciliandis
amicitiarum studiis quam in retinendis uir melior: quia morum uitia sub umbra eloquētiæ primo
latebāt. Igitur persuadet Tisaferni: ne tanta stipendia classi lacedæmoniꝝ præberet. Vocādos enī
in portionem muneris Ionios: quorū pro libertate cum tributa atheniensibus penderent: bellum
susceptū sit. Sed nec afuxiliis nimis enixe lacedæmoniis iuandos. Quippe memorem eē debere alie
nam se uictoriam nō suam instruere: & eatenus bellum sustinendū ne inopia deferatur. nam regem
Persarum dissentientibus græcis arbitrum pacis ac belli fore: & quos suis nō possit ipsorum armis
uicturum. perfecto autē bello statim ei cum uictoribus dimicandū. Domesticis itaq; bellis Græciā
obterendam ne exteris uaceret: exæquandasq; uitres partium: & inferiores auxilio leuādos. Non enī
quieturos post hanc uictoriā Spartanos: qui uindices se libertatis Græciæ professi sunt: grata oratio
Tisaferni fuit. Itaq; commeatus malignæ præbere classem regiam nō totam mittere: ne aut uictoriā
totam daret: aut necessitatē deponēdi belli imponeret. Interea alcibiades hāc operā ciuibz uendica-
bat. ad quē cū legati atheniensiu uenissent: pollicetur his amicitia regis si respu. a populo trāslata ad
senatum foret: sperās ut aut cōcordate ciuitate dux belli ab oībus legeret̄ aut discordia iter ordies
facta ab altera parte i auxilium uocaret̄. Sed atheniensibus iminēte periculo belli maior salutis quā
dignitatis cura fuit. Ita permittēte populo imperiū ad senatū trāssert̄: qui cū isita genti superbia cru-
deliter in plebē cōsuleret: singulis tyrānīs sibi potētiā uendicantibus ab exercitu alcibiades exul re-
uocatur. duxq; classi constituit̄. Statim igit̄ athenas mittit ex cōtinēti se cū exercitu uētuz. receptu-
rumq; a quadringentis iura populi ni ipsi redderēt. Hac denūciatiōe optimates territi prio urbē p-
dere lacedæmoniis tēpauere: deide cū id nequiuissent i exiliū p̄fecti sunt. Igit̄ alcibiades in testino
malo patria liberata summa cura classem istruit: atq; ita in bellū aduersus lacedæmonas pergit. lam
zestromidas & Pharnabazus lacedæmoniorum dūces instructis nauibus expectabāt. prælio com-
misso uictoria penes Athenienses fuit. In eo bello maior pars exercitus & omnes ferme hostium du-
ces cæsi: naues octoginta captæ. Interfectis quoq; ducibus cum bellum Lacedæmonii a mari in ter-
ram transtulissent: iterato uincuntur. His malis fracti pacem petiere: quam ne acciperent: opera eo-
rum effectum est: quibus ea res quæstum præstabat. Interea & syracusanorum auxilia illatum a car-
thaginensibus Siciliæ bellum domum reuocauit: quibus rebus destitutis lacedæmoniis Alcibiades
cum classe uictorici Asiam uastat: multis locis prælia facit: ubiq; uictor recepit ciuitates: quæ defece-
rant: nonnullas capit: & imperio atheniensium adiicit. Atq; ita prisca nauali gloria uēdicata adiecta
etiam laude terrestris belli desideratus ciuibz suis Athenas reuertitur. His omnibus præliis ducē
tæ naues hostiū de præda ingens capta ad hūc redeuntis exercitus triumphum effusa omnis multi-
tudo obuiā procedit: & uni uersos quidem milites præcipue tamē Alcibiadem miratur. In hūc ocu-
los ciuitas uniuersa. in hunc suspensa ora conuertit. Hunc quasi de cælo missum & ut ipsam uictoriā
contuentur. laudant quæ pro patria. Nec minus admirantur quæ exul cōtragefferit: excusantes ipsi
iratum prouocatumq; fecisse. Enimvero tātum in uno uiro fuisse momenti: ut maximi imperii sub-
uersi & rurū recepti auctor esset: & unde stetit: eo se uictoria transferret: fietq; cū eo mira quæ
dam fortunæ inclinatio. Igit̄ omnibus non humanis tantū: uerū etiā & diuinis eū honoribus hono-
rant. certant secū ipsi. utrum contumeliosius eū expulerint: an reuocauerit honoratius. ipsos illi de-
os gratulantes tulere obuiā: quorū execrationibus erat deuotus. Et cui paulo ante omnē humanam

Alcibiadis
exilium

Alcibiadis
gesta i athe-
nienfes

Alcibiadis
consilium
aduersus
Græcos

Alcibiadis
consilium
aduersus
Græcos

Reuocatur
ab exilio al-
cibiads dux

athē. uicto-
ria

Alcibiadis
redit athē-
nas

Lyfander

Atf. clades
Conon
Atf. rerēti-
or Atheū
clades

Atheniēfiū
cōsternatio

Athenā in
lacedæmo-
norum po-
testatē ces-
sere
Atf. anum
insignem

alcibiade
alcibiadis
interitus

Athenā
exiliū

opem interdixerant: eum si queant: in cælo posuisse cupiunt. Expleant contumelias honoribus: de-
trimēta muneribus. execrationes præcibus. Nō Siciliæ illis aduersa pugna in ore ē: sed graciæ uicto-
ria non classes per illum amissæ sed acquisitæ: nec Syracusæ sed Ioniæ hellepontiq; meminerunt.
Sic Alcibiades nūq̃ mediocribus: nec in offensam nec fauorem studiis suoz exceptus ē. Dum hæc
agūtur a lacedæmoniis. Lyfander classi bellog; perficitur: & in locū Tisafernis Darius rex persarū fi-
liū suū Cyrū Ioniæ Lydiæq; præposuit: q̃ lacedæmonios auxiliis opib; ad spē fortunæ prioris
erexit. Aucti igitur uiribus Alcibiadē cū centum nauibus i Asiā profectū dū agros longa pace di-
uites securos populatur: & prædæ dulcedine sine insidiæ metu sparsos milites haberet: repentino
aduentu oppressere: tantaq; cædes palatiū fuit: ut plus uulneris eo prælio Athenienses acciperet: q̃
superioribus dederant: & tanta desperatio apud athenienses erat: ut ex continenti Alcibiadē ducem
Conone duce cōmutarent: arbitantes uictos se nō fortuna belli sed fraude Imperatoris: apud quem
plus prior offensa ualisset q̃ recētia beneficia. Vicisse autē eum priore bello ideo tantum ut osten-
deret hostibus: quem ducem spreuissent: & ut carius eis ipsam uictoriā uenderet. Omnia enī credi-
bilis in alcibiade uigor ingenii & uitioz amor & morū luxuria faciebat. Veritus itaq; multitudinis
impetum denuo in uoluntarium exiliū proficiscitur. Itaq; Conō Alcibiadi suffectus habēs ate ocu-
los cui duci successisset: classem maxia industria exornat: sed nauibus exercitus deerat fortissimis qui-
busq; in Asiæ populatione amissis. Armatur tamen senes aut impuberes uerit: & numerus militū
sine exercitus robore expletur. Sed non magnā bello morā ætas fecit. Imbelles aut cædūtur passim:
aut fugientes capiunt. Tantaq; strages aut occisorū aut captiuoz fuit: ut Atheniensium deletū non
imperium tantum uerumetiam nomen uideretur: quo prælio perditis & desperatis rebus ad tantā
inopiam rediguntur: ut consumpra militari ætate: peregrinis ciuitatē: seruis libertatē: damnatis im-
punitatem darent. Ea; colluuiōe hominū domini antea Graciæ conscripto exercitu uix liberta-
tē tuebantur. Iterum tamen fortunam maris experiendā decernūt. Tāta uirtus animorū erat: ut cū
pauloante salutē desperauerint: nunc non desperent uictoriā. Sed neq; is miles erat: qui nomē Athe-
niensium tueretur. neq; hæc uires quibus uincere consueuerant: neq; ea sciētia militaris in his: quos
uincula nō castra continuerūt. Itaq; omnes: aut capti: aut occisi: cū dux Conō prælio superfuisset: so-
lus crudelitātē ciuium metuens cū octo nauibus ad regem Cyprium cōtendit. Epagoras autē dux
lacedæmonioz rebus feliciter gestis fortunæ hostiū insultat. captiuas naues cū prædā bellica i triū
phi modū ornatas mittit lacedæmonia: ac tributarias atheniensū ciuitates: quas metus dubiæ bel-
li fortunæ in fide tenuerat uoluntarias recepit: nec aliud ditioni Atheniensium præter urbem ipsā
reliquit: quæ cūcta cū athenis nunciata essent: omnes relictis domibus per urbem discurrere pau-
di Alius alium sciscitari: auctore nūcii requirere: nō pueros imprudentia: non senes debilitas: nō mu-
lieres sexus ibecillis domi tenet: adeo ad omnē ætatē tāti mali sensus penetrauerat. In foro deinde
coerunt: atq; ibi perpeti nocte fortunā publicā quæstibus iterant. Alii fratres: aut filios: aut parētes
deflent: cognatos alii: alii amicos cariores cognatis: & cū priuatis casibus quærelam publicā miscunt
Iam se ipsos: iam ipsam patriam periturā miserioresq; incolumiū q̃ amissoz fortunā iudicantes sibi
quisq; ante oculos obsidionē famē & superbū uictoreq; hostē proponētes. Iam ruinam urbis & i-
cēdiā: iam omniū captiuitatē & miserrimā seruitutē recordantes feliciores prius priores urbis
ruinas ducentes: quæ incolumibus filiis parentibusq; tectoq; tantum ruina taxatæ sint. Nunc autē
non classem: in quam sicuti pridem confugiant: superesse: nō exercitū: cuius uirtute seruati pulchro
ra possent moenia extruere. Sic defletæ ac prope perditæ urbi hostes supueniūt: & obsidione circū-
datos obsessos fame urgent. Sciebant enim neq; ex aduectis copiis multū superesse: & ne nouæ adue-
hi possent prouiderāt: quibus malis rebus Athenienses fracti post longam famem & assidua suorū
funera pacē petiuere. quæ an dari deberet diu inter Spartanos sociosq; deliberatum. Cū multi dele-
dum Atheniensium nomen urbēq; incendio consumedā cēserēt: negarūt se spartani ex duobus græ-
ciæ oculis alterum eruturos: pacē polliciti: si demissa pyræū uersus muri brachia deiecerit. nauēq;
reliquæ forent traderent. resq; publica ex semetipsis. xxx. rectores acciperet. In has leges traditā sibi
urbem lacedæmonii formadā Lyfandro tradiderūt. In signis hic annus & expugnationē athenarum
& morte Darii regis persæ: & exilio Dionysii Siciliæ tyrāni fuit: mutato statu Athenæ etiā ciuiū
conditio mutatur. Rectores. xxx. reipu. constituunt: qui sūt tyrāni. quippe a principio tria milia si-
bi satellitum statuūt: quantū ex tot cladibus prope nec ciuiū superfuera. & quasi paruus hic ad cō-
tinēdam ciuitatē exercitus esset: septingentos milites a uictoribus accipiūt: cædes deinde ciuiū ab
alcia de suspicant: ne iterū rempublicā sub obtentu liberationis inuaderet: quē cū profectū ad Arta-
xerxem persarum regem cōperissent: citato itinere miserunt: qui eū interciperet: a quibus occupa-
tus cum occidi aperte nō posset uiuus in cubiculo: in quo dormiebat: crematus est. Liberati hoc ul-
toris metu tyrāni miseras urbis reliquias cædibus & rapinis exhauriunt: quod cū displicere uni ex
numero suo therameni didicissent: ipsum quoq; ad terrorem omniū iterficiūt. Fit igit ex urbe pal-
sim omniū fuga: repleturq; Graciā atheniensium exilibus: quod etiam ipsum auxiliū a miseris eri-
pi nā lacedæmonioz edicto ciuitates exules recipere prohibebat. Omnes se argos & Thebas con-
tulere. Ibi non solum tutum exilium egerunt: uerum etiam spem recuperandæ patriæ receperunt.
Erat inter exules Thrasybulus uir strenuus & domi nobilis: qui audēdum aliquid p patriā & p-

salute commu-
cupat. nec deer-
banorū princeps
orator exul tun-
tiz misit. Fit it
natione securi-
bus suis etiam a-
grare eos ex ur-
rium tuentes. p-
gisset auxilia a
polochus omni-
niēsum erat: su-
dicem cōis libe-
aliqua uicti adi-
de cognationis
si tam patiente
tum est: ut reu-
republicam in-
gressi sunt. Du-
primendū Pau-
restituit: & dec-
esser: interiecti
tur. quasi uero
ueluti domina-
pulus quem e-
tantum corpori
tur discordia
manubis port-
aduersus laced-
set. eodem fere
Cyro ciuitates:
occulte aduersi
innocentiā dis-
set. Dimissus i-
ne parare coep-
adiutos uelut
exegisset: quæ
aduersus eū ap-
arraxerxes a fr-
interficiunt: sic
græcorum in a-
armis tanto ex-
barbaras gente-
ad quibus
olobzunt: h-
tus 2000 p-
metrōu in-
2000m 2000
2000q; ab in-
dam regis instr-
nabalsus apud c-
sis regis alteri-
tum omne per-
cibus regem T-
qui amissa bell-
nauale usum: m-
est Conona cla-
naualis belli pe-
teris quoq; soc-
perator. Itaq; p-

salute communi etiam cum periculo ratus adunatis exulibus castellum Finem Atticorum finium occupat, nec deerat quarundam ciuitatum tam crudelis casus miseratium fauor. Itaque & his Menias thebanorum princeps & si publicis non poterat priuatis tamen uiribus adiuuabat: & Lysias Syracusanus orator exul tunc quingentos milites stipendio suo instructos in auxilium patriae communis eloquentia misit. Et itaque asperum praelium: sed cum hinc pro patria summis uiribus inde pro aliena dominatione securius pugnaretur: tyranni uincuntur: uicti in urbem refugerunt: quam exhaustam caedibus suis etiam armis spoliatur. Deinde cum omnes athenienses productionis suspectos haberent: demigrare eos ex urbe iubent: & in brachiis muri, quae diruta fuerant, habitare extraneis militibus imperium tuentes. Post haec Thrasylulum corrumpere iperii societate pollicentes conatur: quod cum non contigisset auxilia a lacedaemoniis peruenire. Quibus accitis iterato praeliant. In eo bello Critias & Hippolochus omnium tyrannorum saeuissimi cadunt. Caeteris uictis cum exercitus eorum ex quibus maior atheniensium erat: fugeret, magna uoce Thrasylulus exclamat cur se uictoriae fugiant: potius quam ut uindictam cōis libertatis adiuuent: ciuium illam meminerit acie non hostium esse: nec se ideo arma coepisse ut aliqua uicti adimar: sed ut adempta restituat. xxx. se dominis non ciuitati bellum inferre admonet. Deinde cognationis legum sacrorum tum uerusti per tot bella commilitii orat: miserentur exulum ciuium si tam patienter ipsi seruiant: reddant sibi patriam: accipiant libertatem. His uocibus tantum per motum est: ut reuersus in urbem exercitus, xxx. tyrannos emigrare Eleusina iuberet: substitutis decemque rempublicam regerent: qui nihil exemplo prioris dominationis, territi eadem uiam crudelitatis aggressi sunt. Dum haec aguntur nunciatur lacedaemoniae in bellum athenienses exarsisse: ad quod conprimendum Pausanias rex mittitur: qui misericordia exulis populi permotus patriam miseris ciuibus restituit: & decem tyrannos ex urbe Eleusina migrare ad caeteros iubet. Quibus rebus cum pax statuta esset: interiectis diebus repente tyranni non minus restitutos exules quam se in exilium actos indignantur. quasi uero aliorum libertas sua seruitus esset: & bellum athenienses inferunt: sed ad colloquium ueluti dominationem recepturi progressi per insidias comprehensi ut pacis uictimae trucidant. Populus quem emigrare iusserant: in urbem reuocatur. Atque ita per multa membra ciuitas diuisa in unum tantum corpus redigitur: & nequa dissensio ex ante actis nascere: omnes iureiurando obstringuntur discordiae obliuione fore. Interea Thebani corinthios legatos ad lacedaemonios mittunt: qui ex manubis portione praedae communis belli periculi peteret. quibus negatis: non quidem aperte bellum aduersus lacedaemonios decernunt: sed tacitis animis tanta ira concipiunt: ut subesse bellum stelligi possent. eodem fere tempore Darius rex Persarum mortis artaxerxis & Cyro filiis relictis: regnum artaxerxi. Cyro ciuitates: quae praefectus erat testamento legauit. Sed Cyro iudicii patris iniuria uidebatur. Itaque occulte aduersus fratrem bellum parabat. quod cum nunciatur artaxerxi esset: accessitum ad se fratrem & innocentiam dissimulatione belli simulante compedibus aureis uinxit: interfecissetque: mater prohibuisse. Dimissus igitur Cyrus iam non occulte bellum sed palam nec per dissimulationem sed aperta perfessio ne parare coepit: auxilia undique contrahit. Lacedaemonii memores atheniensis bello enixe eius opera adiutos uelut ignorantes contra quem bellum pararetur: decernunt auxilia Cyro mittenda: ubi res eius exegisset: quaerentes apud Cyrum gratiam: & apud artaxerxem. si uicisset ueniae patrocina: cum nihil aduersus eum aperte decreuissent. Sed cum in bello fors praelii utrumque fratrem pugnae obtulisset: prior artaxerxes a fratre uulnerat: quem cum eque fuga periculo subtraxisset. Cyrus a cohorte regia oppressus interficitur: sic uictor artaxerxes & praeda fraterni belli & exercitu potitur. In eo praelio decem milia graecorum in auxilio Cyri fuere: quae & in cornu in quo steterat: uicerunt: & post mortem Cyri neque armis tanto exercitu uinci neque dolo capi potuerunt: reuertentesque inter tot indomitas nationes & barbaras gentes per tanta itineris spatia uirtute se usque terminos patriae defenderunt.

IVSTINI HISTORICI LIBER SEXTVS.

Acedaemonii more ingenii humani quo plura habent: eo ampliora cupientes: non contenti accessione Atheniensium opum uires sibi duplicatas totius Asiae imperium affectare coeperunt: sed maior pars sub regno persarum erat. Itaque Hercilides dux in hanc militiam electus cum uideret sibi aduersus duos praefectos Artaxerxis regis Pharnabasum & Tisafernem maximam gentium uiribus succinctos dimicandum: pacificari cum altero statuit: aprior uisus Tisafernes uir & industria potior & militibus Cyri quondam regis instructior in colloquium uocat: & statutis conditionibus ab armis dimittit. Hanc rem Pharnabasus apud communem regem criminatur: ut lacedaemonios Asiam ingressos non repulerit armis: sed ipse regis aluerit: mereturque ab his ut differat bella: quae gerat: tam non ad unius summam imperii detrimentum omne perueniat. Indignum ait bellum non perfici sed redimi hostem praecio non armis sumoueri. His uocibus regem Tisaferni alienatum hortatur: ut in locum eius nauali belli ducem eligat Cononem atheniensem qui amissa bello patria Cypro exulabat. Quippe atheniensibus & si fractae sunt opes manere tamen nauale usum: nec si eligendus sit ex uniuersis meliore alium esse. Acceptis igitur quingentis talentis iussus est Cononem classi praeficere. His cognitis lacedaemonii & ipsi a rege aegypti Hermonem in auxilium naualis belli per legatos petunt: quo centum triremes & sexcentum milia modiorum frumenti missa: caeteris quoque sociis ingentia auxilia contracta sunt. Sed tanto exercitui & contra tantum ducem deerat dignus imperator. Itaque postulantibus sociis Agesilaum ducem regem tunc lacedaemoniorum propter responsum

Hismemias una e dictio

Att. Thrasyluli uirtutem

Ejus xxx. tyrannos
Et alii x. dixerunt

Atheniensibus

Victime

Cononem

Tirani atheniensium
Cur

Hercilides
Artaxerxes

Pharnabasus
Tisaphernes

Duo talenta olim erat
Et maius et magis. Mm
erat lx. lib. maius lxxij

Agelilaus

q. claudus
et uno ped

Cononis
virtus

Art. cono-
nis cōsiliū

Athenis ho-
stium præ-
sidium dei-
citur

Lysandri i-
teritus

pausaniæ
exphid

phiphicatus
Iuuenis

Cononis re-
ditus athe-
nas

Art. Athe-
narū fatū

oraculi delphici diu lacedæmonii an eū summæ rei præponerēt: deliberauerunt: quibus futurum ipse-
rii finis denunciabat: cum regiū claudicaret imperiū: erat enī pede claudus. Ad postremum statue-
runt melius esse incessu regem quam imperio regnum claudicare: posteaq̃ Agelilaum cū ingētibus
copiis in asiam misere. nō facile dixerim: quod aliud par ducū tam bene comparatum fuerit. Quip-
pe ætas uirtus consilium sapientia utriq̃ prope una: gloria quoq̃ rerum gestarum eadē. Quibus cū
patria omnia fortuna dederit: inuictum tamen ab altero utrūq̃ seruauit: magnus igitur amborum
apparatus belli. magnæ res gestæ fuerunt. Sed Cononem seditio militum inuadit: quos præfecti re-
gis fraudare stipendio soliti erant: eo constantius: debita poscētibus quo grauiorē sub magno duce
militiam præsumebāt. Itaq̃ Conon diu rege per epistolas frustra fatigato ad postremum ipse ad eū
pergit. cuius aspectu & colloquio phibitus est: quod eū more persæ adorare nollet. Agit tamē cū
eo per internuncios: & quæritur opulentissimi regis bella iopia delabi: & qui exercitū parē hostibus
habeat pecunia uinci: qua præstet: inferioremq̃ eū ea parte uirium inueniri: qua longe superior sit:
postulat sibi dari ministerium impensæ: quia pluribus id mandari perniciosum sit. Dato stipendio
ad classē remittitur: nec moram agendis rebus facit multa fortiter: multa feliciter agit. Agros ho-
stiles uastat. urbem expugnat & quasi tēpestas quædā cuncta prosternit. Quibus rebus territi lace-
dæmonii ad patriæ subsidium reuocandū ab asia agelilaum decernūt: interim Lysander ab agelilao p-
ficiſcente dux patriæ relictus i gentem classē summis uiribus instruit fortunā belli tēturus. Nā
& ipse Conon tunc primū cū hostiū exercitu concursurus magna cura suos ordinat. Sūma igit non
ducum tantum in eo prælio q̃ militū æmulatione fuit. Nam ipse dux Conon nō tam persis q̃ patriæ
studebat & sicuti afflictis Atheniensium rebus auctor amissæ dominationis fuerat: sic uolebat idē
haberi redditæ patriæq̃ uincendo recipere: quā uictus amiserat. eo speciosius q̃ ne ipsorū quidē
Atheniēsium: sed alieni plū uiribus dimiceret & pugnaturus periculo regis: uicturus præmio patriæ:
gloriamq̃ diuersis artibus q̃ priores ciuitatis suæ duces consecuturus. Quippe illos uincēdo p̄sas
patriam defendisse. Persas uictores faciendo restitutum patriam esse: porro Lysander præter coniu-
tionem Agelilai etiam uirtutū æmulator erat: cōtēdebatq̃ ne a rebus gestis eius & gloriæ splen-
dore decederet: neue tot bellis ac sæculis quæsitū imperiū breuissimi momēti culpa subuerteret.
Eadem militū & omniū regum cura erat: quos maior sollicitudo cruciabat: non tam ne ipsi quæsi-
tas opes amitteret: q̃ ne ipsi Atheniēs pristiā reciperet. Sed quanto maius præliū fuit: ita & cla-
rior uictoria Cononis. Victi lacedæmonii fugam capessunt: præsidia hostium athenis deducūt: po-
pulo restituta dignitate: conditio seruilis eripitur: multæ quoq̃ ciuitates recipiuntur. Hoc initiū athe-
nensibus resumendæ potentia & lacedæmoniis habendæ finis fuit. Nāq̃ ueluti cum imperio etiā
uirtutem perdidissent cōtemni a finitimis coepere. Primi igitur Thebani auxiliatibus atheniēsibus
bellum his intulere: quæ ciuitas ex infinitis incrementis uirtute Epaminudæ ducis ad spem imperii
Græciæ erecta est. Fit itaq̃ terrestre prælium eadem lacedæmoniog̃ fortuna qua pugnatum aduer-
sus Cononem nauali prælio fuerat. In eo bello Lysander quo dux athēiēs uicti a lacedæmoniis fue-
rant: interficitur. Pausanias quoq̃ alter dux lacedæmoniog̃ proditoris accusatus in exilium abiit.
Igitur Thebani potiti uictoria uniuersum exercitum ad urbem lacedæmoniog̃ ducūt. facilem ex-
pugnationem rati quoniam deserti a focis omnibus erāt: quod metuentes lacedæmonii regē suum
Agelilaum ex asia qui ibi magnas res gerebat. ad defensionē patriæ accersunt. Occiso enim Lysandro
nullius alterius fiduciam ducis habebant: cuius quoniam serus aduentus erat: cōscripto exercitu ob-
uiam hosti procedunt. Sed uictis aduersus pauloatē uictores nec animus neq̃ uires pares fuere. Pri-
ma igitur congressione funduntur: deletis iam suorum copiis. superuenit rex agelilaus: q̃ restituto
prælio nō difficulter recenti & multis expeditionibus indurato milite hostibus uictoriā eripuit: ipse
tamen grauius sauciatur. Quibus rebus cognitis athenienses uerentes ne iterum lacedæmoniis ui-
ctoribus in pristinam sortem seruitutis redigerentur: exercitum contrahunt: eumq̃ i auxilium Boe-
torum Phiphicratem. xx. quidem annos natum: sed magnæ indolis iuueni duci iubēt. Huius adole-
scētis supra ætatem uirtus admirabilis fuit: nec unq̃ ante eū athenienses inter tot tātosq̃ duces aut
spei maioris: aut indolis maturioris imperatorē habuerūt. In quo nō imperatoria tantū uerū etiam
oratoria artes fuere. Conon quoq̃ audiō reditu agelilai & ipse ex asia ad populādos lacedæmoniog̃
agros reuertitur. Atq̃ ita undiq̃ belli formidine circūstrepente clausi spartani ad sūmā desperatio-
nem rediguntur. Sed Conō uastatis hostiū terris athenas pergit ubi magno ciuiū gaudio exceptus:
plus tamē tristitiæ ipsi & ex incensa & diruta a lacedæmoniis priā q̃ læticiæ ex recuperata post tan-
tum temporis coepit. Itaq̃ quæ incensa fuerat: prædæ sumptu & exercitu persarū restituit: quæ di-
ruta fuerant. reficit. Fatum illud athenag̃ fuit: ut ante a persis crematæ manubiis eog̃: & nunc a la-
cedæmoniis dirutæ ex spoliis lacedæmoniog̃ restitueret: uersa quoq̃ uice nūc haberet socios: quos
tūc hostes habuerunt: & hostes nūc paterent: cū quibus iuncti tunc carissimis societatis uinculis
fuerant. Dum hæc aguntur artaxerxes rex persæ legatos in grāciam mittit: p̄ quos iubet omnes
ab armis discedere: qui aliter fecisset eum se pro hoste habiturum: ciuitatibus: libertatē suaq̃ omnia
restituit: quod nō grāciæ laboribus assiduiscq̃ belloq̃ inter ciues odiis consulens fecit. sed ne occu-
pato sibi ægyptio bello quod propter auxilia aduersus præfectos suos lacedæmoniis missa susce-
pat: exercitus sui in grāciam detineretur. Fessū igitur tot bellis grāci cupide paruere. Hic ānus nō

eo tantum in
romana a gallis
expugnant: occo
in auxilium the
ratur: qui cum
poscit. Hoc est
parcendi dede
iduciæ essent
cupādæ urbis
tamen aggredi
persensissent: i
amplius centū
tum conspectu
uiderunt intra
nuere senes ac
cecidere: cum
dem spartano
decerneret: cur
mi militis offic
por inicitur: a
dit: cum quo u
ferro uim noc
betata sunt: u
ullum memo
sit patriæ glo
& iperū nō si
rint. gloriæ qu
ita gessit ut or
lophiaz doct
ras nato: neq̃
spiritūq̃ colle
osculatus est.
lur gratulabu
amisso cui æ
i dies festos ap
tisq̃ theatra c
dantes. Tunc
ptū. Quibus
emergeret. E
eruditus. Reg

Europas non
responso orac
propter ibriū
memoriā orac
stea obseruari
quas quos regni hab
cauit. Pulso der
niū solus succe
cit: crescentiq̃
ta illustis & m
gao filio mōstr
iussit. Præfatus
duntq̃ hac sup

eo tantum insignis fuit: quod repente pax tota gratia facta est. sed etiam eo quod eodem tempore urbs romana a gallis capta est: sed lacedaemonii secuti insidiarum absentia Archadum speculati castellum eorum expugnant: occupatoque praesidium imponunt. Itaque armato instructoque exercitu archades adhibitis in auxilium thebanis amissa bello repetunt: in eo praelio Archidamus dux lacedaemoniorum uulneratur: qui cum caedi suos iam ut uictos uideret: per praconem corpora intersectorum ad sepulturam poscit. Hoc est enim signum apud graecos uictoriae traditum: qua confessione contenti thebani signum parcendi dedere. post paucis diebus neutris quicquam hostile facientibus cum quasi consensu tacito induciae essent lacedaemoniis alia bella aduersus finitimos gentibus: thebani Epaminunda duce occupatae urbis eorum spem coeperunt. igitur principio noctis taciti lacedaemona proficiscuntur: non tamen aggredi incautos potuerunt. Quippe senes & caetera imbecillis aetas cum aduentum hostium persensissent: in ipsis portarum angustius armati occurrunt: & aduersus quindecim milia militum non amplius centum iam effoctae aetatis uiri pugnae se offerunt: tantum animorum uirumque patriae & penarum conspectus sumministrat: tantumque praesentia quam recordatione sui maioris spem largiuntur. Nam ut uiderunt intra quae & per quibus starent: aut uincendum sibi: aut moriendum censuerunt. Pauci igitur sustinere senes aciem: cui par ante diem uniuersa iuuentus esse non potuit in eo praelio duo duces hostium cecidere: cum interim agefilai aduentus nunciatur. thebani recessere: nec bellum diu dilatum. Siquidem spartanorum iuuentus senum uirtute & gloria incensa teneri non potuit: quin ex continenti acie decerneret: cum uictoria thebanorum esset. Et Epaminundas dum non ducis tantum uerumetiam fortissimi militis officio fugitur: grauius uulneratur quo audito his ex dolore metus: & illis ex gaudio stupor iniicitur: atque ita ex placito consensu a praelio discedit. Post paucos deinde dies Epaminundas cecidit: cum quo uires quoque reipublicae ceciderunt. Nam sicuti telo si primam aciem praefegeris: reliquo ferro uim nocendi sustuleris: sic illo uelut mucrone teli ablato duce thebanorum reipublicae uires herbetatae sunt: ut non tam illi amississe quam cum illo interissem omnes uiderentur. Nam neque hunc ante ducem ullum memorabile bellum gessere: nec postea uirtutibus: sed cladibus insignes fuere: ut manifestum sit patriae gloriam & natam & extinctam cum eo fuisse. Fuit autem incertum uir melior an dux eternum & imperium non sibi semper sed patriae quaesiuisset. & pecuniae adeo parcus fuit: ut sumptus funeri desuerint. gloriae quoque non cupidior quam pecuniae: quippe recusanti omnia imperia ingesta sunt. Honoresque ita gessit ut ornamentum non accipere sed dare ipsi dignitati uideretur. iam litterarum & studium iam philosophiae doctrina tanta: ut mirabile uideretur: unde tam insignis militariae scientia homini inter litteras nato: neque ad hoc uitae proposito mortis ratio dissensit. Nam ut relatus in castra semi animis: uocem spiritumque collegit id unum a circumstantibus requisivit: num cadenti sibi scutum laborum gloriaeque socium osculatus est. Iterum quaesiuisset utri uicissent: ut audiuit thebanos bene habere se re dixit: atque ita uelut gratulabundus patriae expirauit. Huius morte etiam atheniensium uirtus intercidit: siquidem amisso cui aemulari consueuerat: in segnitiam corporisque resoluti non ut olim in classem exercitus: sed in dies festos apparatusque ludorum redditus publicos effundunt & cum auctoribus nobilissimis poetisque theatra celebrant: frequenter scaenam quam castra uidentes. Versificatoresque meliores quam duces laudantes. Tunc uestigial publicum: quo ante milites & remiges alebantur: cum urbano populo diuidi coeperunt. Quibus rebus effectum est: ut iter omnia graecorum sordidum & obscurum antea macedonum nomen emergeret. Et Philippus obses triennio thebis habitus Epaminundae & Pelopidarum uirtutibus eruditus. Regnum macedoniae graeciae & asiae ceruicibus ueluti iugum seruitutis imponeret.

IVSTINI HISTORICI LIBER SEPTIMVS.

Acedaemonia antea nomine Emathionis regis cuius prima uirtutis experimeta in illis locis extant: Emathia cognominata est. Huius sicuti incrementa modica: ita termini perangusti fuere: populus pelasgi & regio boetia dicebatur. Sed postea uirtute regum & gentis industria: subactis primo finitimis mox populis nationibusque imperium usque extremos orientis terminos prolatum est. In regione paoniae: quae nunc portio est macedoniae: regnasse fertur Thelogorus pater Altiopaei: cuius troiano bello iter clarissimos uindices urbis nomen accepimus. Ex alio latere in europa Europus nomine regnum tenuit. Sed & Caranus cum magna multitudine graecorum sedes in macedonia responso oraculi iussus quaerere: cum in Emathia uenisset: urbem edysam non sentiētibz oppidanis propter ibrium & nebulae magnitudine gregem caprarum ibre fugientium secutus occupauit. reuocatusque in memoriam oraculi quo iussus erat: ducibus capris imperium quaerere: regni sedem statuit: religiosumque postea obseruauit quocumque agmen moueret ante signa easdem capras habere: ceptorum duces habiturus quos regni habuerat auctores. Urbem edysam ob memoriam muneris aegaeam populum aegaeas uocauit. Pulso deinde Medanis quoque portione macedoniae tenuit: aliique regibus pulsus in locum omnium solus successit: primusque adunatis gentibus uariorum populorum ueluti unum corpus macedoniae fecit: crescentique regno ualida incrementorum fundameta constituit. Post hunc Perdicas regnauit: cuius uita illustris & mortis postrema ueluti ex oraculo precepta memorabilia fuere. Si quidem senex moriens Argaeo filio monstrauit locum: quo eodem uellet: ibique non sua tantum sed et succedentium sibi in regnum ossa poni iussit. Praefatus quoad ibi condita posterorum reliquiae forent: regnum in familia mansurum creduntque hac superstitione extinctam in Alexandro stirpem: quae locum sepulturae mutauerit. Argaeus

Pax toti
graciae
restituta
Quo tempo-
re Roma a
gallis capta

Spartanorum
senum uir-
tus

Epaminun-
dae iteritus

Epaminun-
dae uirtutes

Philippus
obses olim
thebanus
datus
Macedoniae
uetustas

Thelogorus
Europus

Macedonum
incrementa

Vna mace
dibus bel
lica uirtus
qualita

te Roms
capit

200
tenderet

Att. persa
ru laiciu

Alexandri
facinus

Bubaris

Amyntas

Alexander

Perdica fra

tres

Philippus

Alexandri

pater

Vbi philip

pus preci

puas uirtu

res imbibe

rit

Mac

as

as

as

as

as

as

as

as

as

as

as

as

as

as

as

as

as

as

as

as

as

as

as

as

as

as

as

as

as

moderate & cum amore populi administrato regno successorē filium Philippum reliquit: q immatura morte raptus. Europum paruulum admodum instituit hæredem. Sed macedonibus assidua certamina cum thracibus & illyriis fuere. quoq; armis ueluti quotidiano exercitio idurati gloria bellica laudis finitimos terrebat. Igitur illyrii infantia regis pupilli continentes bello macedonas aggrediuntur: q praelio pulsi rege suo i cunis prolato & pugne ante aciem posito: acius certamen repeterunt. Tãq; ideo uicti fuissent antea: q bellatibus sibi regis sui: aspiciat defuisset: futuri uel ppter uictores: q ex supstitiõe animum uincendi ceperant: simul & miseratio eos infantis tenebat: quem si uicti forent: captiuum de rege facturi uidebant. Conserto itaq; praelio magna cæde illyrios fudere ostenderuntq; hostibus suis priore bello: regem macedonibus nō uirtutē de fuisse. Huic Amyntas succedit: & propria uirtute & Alexandri filii egregia indole insigniter clarus: Cui alexandro tāta omnium uirtutum naturæ ornamenta extitere: ut et olympio certamine uario ludicrorum genere cōtendit. Cum interim Darius rex persarum turpi a scythia fuga summotus: ne ubiq; deformis militiæ damnis haberetur: mittit cum parte copiarū Megabazum ad subigendā thraciā: ceteraq; eius tractus regna quibus pro ignobili momento erat accessura macedonia: qui breui tempore executo regis imperio legatis ad Amyntam regem macedoniæ missis obsides in pignus futuræ pacis sibi dari postulabat: Sed legati benigne excepti inter epulas ebrietate crescente rogant Amyntam: ut apparatu epularum adiciat ius familiaritatis adhibitis i conuiuium suum filiis & uxoribus & filiabus: id apud persas haberi pignus ac foedus hospitii: qui ut uenerunt perulantius eas contrectantibus filius amyntæ Alexander rogat patrem respectu ætatis ac grauitatis suæ abire e conuiuium: pollicitus se hospitium tēperatūq; iocos. Quo digressi mulieres quoq; paulo e conuiuium euocat: cultius exornatus gratioresq; reducturus. In quaq; locū matronali exornatos habitu iuuenes supponit: eosq; petulantiam legatorum ferro: quod sub ueste gerebant compescere iubet. Atq; ita interfectis oibus ignarus rei. Megabazus cū legati nō rediret: mittit eo cum exercitus parte Bubarem: ut in bellū facile & mediocre dedignatus ipse ire ne dehonestaret praelio tam foedæ gentis. Sed Bubares ante bellum amore filia Amyntæ captus omisso bello nuptias facit: depositisq; hostilibus animis i affinitatis iura succedit. Post discessū a macedonia Bubaris Amyntas rex decedit: cuius filio & successorī Alexandro cognatio Bubaris nō Darii tantum temporibus pacem præstitit uerū etiā Xerxem cōciliauit: adeo ut cū græciam ueluti tempestas quædam occupasset: intus olympū hæmūq; mōtes totius regionis eū imperio donauerit. Sed nec uirtute minus q persarum libertate regnum ampliavit. Per ordinem deinde successionis regnum macedoniæ ad Amyntam fratris eius Menelai filium peruenit. Hic quoq; insignis industria: & omnibus imperatoriis uirtutibus instructus fuit: q ex Eurydice tres filios sustulit Alexandrum: perdicam: Philippum alexandri magni macedonis patrē: & filiā Euryonem. Ex Cygæa autem Archelaum: Arideū: Menelaum: q cum illyriis deide & cū olynthiis grauiā bella gessit. Infidiis autem Eurydices uxoris: quæ nuptias generi pacta occidendum uirgē: regnumq; adultero tradendum susceperat: occupatus fuisset: in filia pellicatum matris & scelus cōsilia prodidisset. Functus itaq; tot periculis senex recessit: regno maximo & filiis Alexandro tradito. Igitur Alexander inter prima initia regni bellum ab illyriis pacta mercede: & Philippo fratre dato obside rededit. Interiecto quoq; tempore per eundē obsidē cū thebanis gratiā pacis reconciliat: quæ res Philippo maxima incrementa egregiæ indolis fuit. Si quidē triennio thebis obses habitus prima pueritiæ rudimenta i urbe seueritatis antiquæ & i domo Epaminudæ sumi & philosophi & imperatoris deposuit. Nec multo post alexander infidiis Eurydices matris appetitus occubuit: cui amyntas in scelere depræhese pp cōmunes liberos signarus eisdē quādoq; exitiosam fore pepererat. Frater quoq; eius Perdica pari infidiæ fraude decipitur. Indignū proflus libidinis cā liberos a mife uita priuatos: quæ scelegz suoz suppliciiis liberos cōtemplatio uindicauerat. Perdica hæc indignior cades uidebat: q ei apd matrē misericordiā nec puulus qdē filius cōciliauerat. Itaq; Philippus diu nō se regē sed tuto rem pupilli egit. At ubi grauiora bella iminebat: seruq; auxiliū in expectatione infantis erat: cōpulsus a populo regnū suscepit: ut est ingressus imperiū magna de illo spes oibus fuit: & ppter ipsius igeniū qd magnū spōdebat uirgē: & pp uetera macedoniæ fata: q cecinerant uno ex Amyntæ filiis regnante florentissimū fore macedoniæ statū: cui spei scelus matris hūc residuum fecerat. Principio regni cū hinc cades fratz indigne pemptoz: inde hostiū multitudo: hinc infidiæ metus: inde inopia cōtinui belli & exhausti regni & imaturā ætatē tyronis urgeret: bellaq; ueluti cōspiratōe qdā ad opprimendā macedoniā multaz gētiū ex diuersis locis uno tempore cōfluebāt: quoniā oibus par eē non poterat dispēsa rata alia interposita pactiōe cōponit: alia redemit: facillimis qbusq; aggressis: quorū uictoria & militū trepidos aios firmaret: & cōreptū sibi hostiū demeret. Primū illi cū atheniēsi bus certamē fuit: qbus p infidias uictis metu belli grauioris cū interficere oēs posset: incolumes sine præcio dimisit. Post hos bello i illyriis trāsato multa milia hostiū cædit. Urbē nobilissimā larissā capit: hic thessaliā nō pda cupiditate sed qd exercitui suo robur thessaloz equitū adiungere gestiebat: nihil minus q bellū metuētē iprouisus expugnat: unūq; corpus eqtū pedestriūq; copiaz iuncti exercitus fecit: qbus rebus feliciter puenientibus Olympiadā Neptolemi regis molossorum filiam uxore ducit: cōciliatē nuptias fratre patruele tutore uirgīs Arisba rege molossorū: q sorore Olympiadis Troadā i matrimoniū habebat: q cā illi exitiū malozq; oium fuit. Nā dū regni incrementa af

Philippi ge
sta

Olympias
cuius filia

finirate Philip
pus iā nō cōtē
de muris sagit
dior aduersus
eus tantum uer

centes quasi pa
culauerunt. La
sibus q boetia
iudicium arbi
phocenes cum
lut deo itacen
mercenario m
sacrillegium: pl
Itaq; auxilia h
nes thebanos
nas impio san
ex ciuibz sui
gunt: & exteri
legii non theb
te in prælum
mis fugā cape
tam ea res apu
orbis uiribus
quem deoz m
siret: angustias
simili aut uirt
rapina hostiū
propugnatorū
suis illo deo et
spicato cōdidit
priuatā unq a
rimis legibus
nec Philippus
lere uinceret: c
sibi q uictoria
dit: nō deoz in
te ingressus ho
qfisse uidere
q p dolū & o
famā q insignis
q opinionē fer
& ut p pcos su
gia maiestatis
postedē unius
gestiebat. Ob h
igēti pariter & p
talli thracia oc
ita gestis forte u
ne alteius uiribz
ciū ueluti ad be
sed fraude latron
qbus auditis & i
Ex ceteris quo

finitate Philippi acq situz se spar pprio regno ab eodē priuatus i exilio cōsenuit. Is ita gestis Philip
pus iā nō cōtētus sūmouere bella: ultro ēt getos laceffit. Cū methonā urbē oppugnaret i ptercūtē
de muris sagitta iacta dextrum oculum regis effodit. quo uulnere nec segnior in bellum nec iucūn
dior aduersus hostes factus est: adeo ut interiectis diebus pacē deprecantibus dederit: nec modera
tus tantum uerum etiam mitis aduersus uictos fuerit.

IVSTINI HISTORICI LIBER OCTAVVS.

Ræciæ ciuitates dum imperare singulæ cupiunt: imperium omnes perdidērūt.
Quippe in mutuum exitium sine modo ruentes ab oībus uictæ periere: quod
singulæ amitterent: non nisi oppressæ senferunt. Siquidē Philippus rex macedo
niæ ueluti e specula quadam libertati omniū insidiatus dū contentiones ciuita
tum alit auxilium inferioribus ferendo uictos pariter uictoreq; subire regiā ser
uitutem coegit. Causā & origo huius mali thebani fuere: q cū regē potirentur: se
cundam fortunam imbecillo animo ferētes uictos armis lacedæmonios & pho

censes quasi parua supplicia cædibus & rapinis luissent: apud commune græciæ conciliū supbe ac
culauerunt. Lacedæmoniiis crimini datū q arcē thebanam indiciarum tēpore occupassēt: phocen
sibus q boetiam depopulati essēt: prorsus quasi post arma & bellū locum legibus reliquissent. Cū
iudicium arbitrio uictorum exerceretur: tanta pecunia damnantur: quanta exolui non posset. Igit
phocenses cum agris liberis coniugibusq; priuaretur desperatis rebus Philomenæ quodā duce ue
lut deo irascente templū ipsū Apollinis delphis occupauere. Inde auro & pecunia diuites cōducto
mercenario milite bellum thebanis intulerunt: factumq; phocensiū tametsi omnes execrarent pp
sacrilgium: plus tamen inuidiæ thebanis: a qbus ad hanc necessitatē cōpulsī fuerant: q ipsis itulit.
Itaq; auxilia his & ab atheniensibus & a lacedæmoniiis missa. Prima igitur congressione Philome
nes thebanos castris exiit: sequēti p̄lio primus inter confertissimos dimicās cecidit: sacrilegii pœ
nas impio sanguine luit. In huius locū dux Oenomaus creatur aduersus quē thebani thessaliq; nō
ex ciuibus suis ne uictoris potentiam ferre non possent: sed Philippum macedoniæ regem ducē eli
gunt: & externæ dominationi. quam in suis timuerūt: sponte succedūt. Igitur Philippus quasi sacri
legii non thebanog: ultor esset: omnes milites coronas laureas sumere iubet: atq; ita ueluti deo du
ce in prælium pergit. Phocenses insignibus dei conspectis cōscientia delictorum terri abiectis ar
mis fugā capeffunt: pœnasq; uiolatæ religionis sanguine & cædibus suis pendunt. Incredibile quā
tam ea res apud nationes Philippo gloriam dedit. Illū uindictam sacrilegii: illū ultorē religionū qd
orbis uiribus expiari debuit: solū qui piacula exigeret extitisse dignū. Itaq; diis proximus habetur: p
quem deog; maiestas uindicta sit. Sed athenienses audito belli euentu ne in grāciam Philippus tra
siret: angustias thermopilarū pari ratione secuti antea aduenientibus persis occupauere: sed nequa
simili aut uirtute aut causa. Siquidem tunc pro libertate græciæ nunc pro sacrilegio publico: tunc a
rapina hostium templa uindicturi: nunc aduersus uindictes templog; raptore defensori. Agūtq; se
propugnatores sceleris: cuius turpe erat alios uindictes fuisse: immemores prorsus q in dubiis rebus
suis illo deo etiam consiliorum auctore usi fuerāt: q illo duce tot bella uictores inierāt: tot urbes au
spicato cōdiderant: tantum imperiū terra mariq; quæsierāt: q nihil sine maiestate numinis eius aut
priuatæ unq; aut publicæ rei gesserant. Tātū facinus admisisse ingenia oīa doctrina exulta: pulcher
rimis legibus institutisq; formata: ut q unde post hac succēdere iure barbaris possint (nō haberēt: sed
nec Philippus melioris fidei aduersus socios fuit. Quippe ueluti timens ne ab hostibus sacrilegii sce
lere uinceret: ciuitates quæ pauloātē dux fuerat: quæ sub auspiciis eius militauerāt: q gratulata illi
sibiq; uictoriā nactæ fuerāt hostiliter occupatas diripuit. Cōiuges liberosq; oīum sub corona uændi
dit: nō deog; immortalū tēplis: nō ædibus sacris nō diis penatibus publicis priuatissq; ad quos pauloā
te ingressus hospitaliter fuerat pepcit. Prorsus ut nō tā sacrilegii ultor extitisset: q sacrilegiog; licetiā
q̄sisse uideret. Inde ueluti rebus egregie gestis i capadociā traiecit: ubi bello pari pfidia gesto caprif
q; p dolū & occisio finitis regib; uniuersā puiciā ip̄erio macedoniæ adiūgit. Deinde ad abolēdā inuidiæ
famā q̄ isignis p̄ cæteris tūc ip̄is hēbat. p regna mittit & opulētissimas ciuitates & phana ac tēpla
q opinionē ferret regē philippū magna pecūia locare: & muros p ciuitates & phana ac tēpla faciēda
& ut p p̄cōes susceptores sollicitaret: q cū i macedoniā uenissent uariis dilatiōibus frustrati uim re
giæ maiestatis timentes taciti pficiscēbāt. Post hæc Olynthios aggredit: receperant. n. p misericordiā
postredē unius duos fratres eius: quos Philippus ex nouerca genitos ueluti p̄cipes regni iterficere
gestiebat. Ob hæc igit cam urbē atq; & nobilē excidit: & fratres olī destinato supplicio tradit: pdaq;
igēti pariter & parricidii uoto fruit. Ind q̄si oīa: q agitasset aio: ei licerēt: auraria i thessalia argēti me
talli i thraciā occupat. Et ne qd ius uel fas uiolatu p̄mitteret: piraticā quoq; exercei instituit. His
ita gestis forte uenit ut eū fratres duo regis thraciæ nō cōtēplatiōe iustitiæ eius: sed iuicē metuētes
ne alteius uirib; accederet disce. ptationū suag; iudicē eligerēt. Sed Philippus more igēti sui ad iudi
ciū ueluti ad bellū iopinātibus fratrib; instructo exercitu supuenit: regno utrūq; nō iudicis more
sed fraude latronis ac scelere spoliauit. Dū hæc agunt legati atheniēsiū petentes pacē ad eū uenerūt
qbus auditis & ipse legatos athenas cū pacis cōditōibus misit: ibiq; ex cōmodo uirorūq; pax facta.
Ex cæteris quoq; græciæ ciuitatibus nō pacis amore sed belli metu legatiōes uenere. Siquidem

Vbi oculū
Philippus
amiserit

Thebanog;
iniuria

Philōenes

Oenomaus

Nullū sacrilegiū unq;
impunitū

Philippi
gloria

exulta

Olynthia
cum bellū

Philippi
scelera

crudescere ira Thessali Boetiiq; orant: ut professum aduersum phocenses ducem Graciae exhibeat tanto odio phocensium ardentes: ut obliti cladium suarum perire ipsi qui non perdere eos praoptarent. expertaq; Philippi crudelitatem pati: q; parcere hostibus suis mallent. Contra phocensium legati adhibitis lacedaemoniis & atheniensibus bellum deprecabant: cuius ab eo dilatione ter iam emerant. Foedum prorsus miserandumq; spectaculum: gratiam etiam nunc & uiribus & dignitate orbis terrarum principem regum certe gentiumq; semper uicticem: & multaq; adhuc urbium dominam alienis excubare sedibus: aut rogantem bellum aut deprecantem in alterius ope omnem spem posuisse. Orbis terrarum uindices eo usq; discordia sua ciuilibusq; bellis redactos ut adulent ultro sordidam pauloante clientelae suae parte & hoc potissimum facere thebanos lacedaemoniosq; antea iter se imperium nunc gratiae imperatis aemulos. Philippus inter haec uindicatione gloriae suae tantaq; urbium fastigium agitat: atq; utros potius digne: aestimat. Secreto igitur auditis utrisq; legationibus his ueniam belli pollicetur iureiurando adactis responsum nemini prodituros: illis contra uenturum auxiliumq; laturum. Utrosq; uerat parare bellum aut metuere: sic uariato responso securis omnibus thermopylarum angustias occupat. Tunc primum phocenses se captos in fraude Philippi animaduertentes trepidi ad arma confugiunt. Sed neq; spacium erat instruendi belli nec tempus ad contrahenda auxilia: & Philippus excidium minabatur: ni fieret deditio. Victi igitur necessitate pacta salute se dedunt. Sed pactio eius fidei fuit: cuius antea fuerat deprecati belli promissio. Igitur caeduntur passim: rapiunturq; non liberi parentibus: non coniuges maritis: non deorum simulachra templis suis relinquunt: unum tantum miseris solatium fuit: quod cum Philippus portione praedae socios fraudasset: nihil rerum suarum apud inimicos uiderunt. Reuersus in regnum: ut pecora pastores nunc in hybernos nunc in aestiuos saltus traiciunt: sic ille populos & urbes. Ut illi uel replenda uel dereliquenda quaeq; loca uidebant: ad libidine sua transfert: miseranda ubiq; facies: & excidio similis erat. Non quidem pauidus ille hostilis: nec discursus per urbem militum erat: non tumultus armorum: non bouum atq; hominum rapina: sed tacitus membris & luctus: uereturibus ne ipsae lachrymae pro contumacia haberent. Crescit dissimulatione ipsa dolor: hoc altius dimissus quo minus profiteri licet. Nunc sepulchra maiorum: nunc ueteres penates nunc tecta: in quibus geniti erant in quibusq; genuerant: considerabant. Miserantes nunc uicem suam: q; in eam diem uiuissent: nunc filiorum: q; non post eam diem nati essent: alios populos in finibus ipsis hostibus opponit: alios in extremis regni terminis statuit: quosdam bello captos in supplementis urbium diuidit. Atq; ita ex multis gentibus nationibusq; unum regnum populumq; constituit. Compositis ordinatisq; macedoniae rebus dardanos caeterosq; finitimos fraude captos expugnat. Sed nec a proximis manus abstinet. Siquidem Arisban regem epiro uxori suae Olympiadi arctissima cognatione uinctum pellere regno statuit: atq; Alexandrum priuignum eius uxoris Olympiadis fratrem puerum honestae pulchritudinis in macedoniae nomine sororis accersit: omnique studio sollicitatum in spem regni simulato amore ad stupri consuetudinem perpulit maiora in eo obsequia habiturus sine conscientiae pudore sine regni beneficio. Igitur cum .xx. ad annos uenisset ereptum Arisbae regnum puero admodum tradit scelestus in utroq; inane nec in eo ius cognationis seruauit: cui ademit regnum: & eum cui dedit. Ipudicum fecit ante quam regem.

IVSTINI HISTORICI LIBER NONVS.

Constanti
nopolis

Bizantium
a quo con-
ditum

Prima alex-
andri mili-
tia

Ars philip-
pi in scythi-
co bello
mouedo

In gratia Philippus cum uenisset sollicitatus paucarum ciuitatum direptione & ex praedae modicae urbium quanta opes uniuersae essent animo perspicies: bellum toti gratiae inferre statuit. Ad cuius emolumentum egregie pertinere ratus si sibi byzantium nobile & maritimam urbem receptaculum terra marique copiis suis futurum in potestate redegeret: eadem claudente sibi portas obsidione cinxit. Haec namque urbs condita prius a Pausania rege spartanorum & .vii. annos possessa fuit: deinde uariata uictoria: nunc lacedaemoniorum: nunc atheniensium uiris habitata est: quae incerta possessio efficit: ut nemine quasi sua auxiliis iuuante libertatem constanter tueretur. Igitur Philippus longa obsidionis mora exhaustus pecuniae commercium de piratica mutuauit. Captis itaque .clxx. nauibus mercium ex distractis anhelante iopia paululum recreauit. Deinde ne unius urbis oppugnatione tantus exercitus teneretur perfectus cum fortissimis multis Chersonesum urbes expugnat filium Alexandrum .x. & .viii. annos natum: ut sub militia patris tyrocinii rudimenta deponeret ad se accersit: in scythiam quoque praedandi causa perfectus more negociantium impensas belli alio bello refecturus. Erat eo tempore rex scytharum Matthaeas qui cum bello istrianorum premeretur auxilium a Philippo per apollonienses petit: in successione eum regni scythiae adoptaturus: cum iterum istrianorum rex decederet & metu belli & auxiliorum necessitate scythas soluit itaque Matthaeas remissis macedonibus renuciari Philippo iubet: neque auxilium eius se petisse: neque adoptionem mandasse. Nam neque uindicta macedonum egere scythas. quibus meliores foret: neque haereditatem petentes: ne inopia bellum deferere cogat. Quod eo propius eum facere debere quam missa se in auxilium eius militibus nec sumptum quidem uia non modo officii praemia dederit. Matthaeas inclementiam caeli & terrae sterilitatem caufatus: quod non patrimoniis ditet scythas: sed uix alimenta exhibeat: respondit: nullas sibi opes esse: quibus tantum regem expleat: & turpius putaret paruo defungi quam totum abnuere. Scythas autem uirtute animi & duricia corporis non operibus censeri. Quibus derisus Philippus soluta obsidione byzantium scythica bella aggreditur: praemissis legatis: quo securiores faceret qui nuncient Matthaeam dum byzantium obsideret nouisse statuam Herculi: ad quam in hostio istri ponendam se ue-

nire placatum ac-
lit: statuam sibi
erectum aut fines in-
uer surumq; as
uirtute & animo
pra: pecoris magis
equarum ad ge-
runt: negant se
In quo ita in sem-
occisum putaret
re. Vbi uero ex u-
causa thebani se
siret. Facta igitur in
communem hol-
si pspere prima
bus se iungunt: q;
longe maiore m-
non tamen imme-
da a ducibus acc-
nationis & uetust-
solita sacra Phil-
unguenta sumpti-
cia sed ducem
apud suos exul-
rati: & captiuos
rum ut ad sepu-
Antipatro: qui
ptiuos: uerum
in exilium redegi-
numero. ccc. ex
ipsius criminis
se auctores fater-
ra prorsus auda-
nuntq; absolutam
libertatem. Co-
praesentium sta-
rum ciuitatum
monii & legen-
ueniret: sed a u-
ea manu rex op-
rium persarum
lia. Extra hanc
tio ueris tres du-
sororem nuper
ceperat. Interea
fecerat: celebra-
apparatibus in-
sine custodibus
donibus nemini
laticiae destina-
iniuriam passu-
in conuiuio sol-
cerat: ludibrium
saep detulerat.
rii cerneret: ira-
git. Creditum est
rum paternae c-
prum Pausania
actum ut in co-
cto gladio eum
Alexander ad au-

nire placatum accessum ad religionem dei petens amicus ipse scythis uenturus. Ille si uoto fungi ue-
 lit: statuam sibi mitti iubet: non modo ut ponatur: uerum etiam ut inuolata mapeat: pollicetur. Ex-
 ercitu aut fines ingredi negat se passurum: ac si iuitis scythis statuam ponat: eo digressio sublatum
 uer surumq; æs statuæ in aculeos sagittarum. His utriq; irritatis animis prælium committitur. Cū
 uirtute & animo præstarent scythæ: astutia Philippi uincuntur. xx. milia puerorum ac foeminarū ca-
 pta: pecoris magna uis auri argentiq; nihil. Ea primum fides inopiæ scythiæ fuit. xx. milia nobilium
 equarum ad genus faciendum in macedoniam missa. Sed reuertenti a scythia tribali Philippo occur-
 runt: negant se transitum duros: ni portionem accipiant prædæ. Hinc iurgium & mox prælium.
 In quo ita in femore uulneratus est Philippus: ut per corpus eius equus interficeretur. cum omnes
 occisum putaret: præda amissa est. Ita scythica uelut deuota spolia pene luctuosa macedonibus fue-
 re. Vbi uero ex uulnere primum cōualuit diu dissimulatum bellum atheniensibus infert: quorum
 causa thebani se iunxere: ne uictis metuētes. atheniensibus ueluti uicinum incēdium belli ad se tran-
 saret. Facta igit inter duas paulo ante infestissimas ciuitates societate legationibus grāciam fatigāt:
 communem hostem putāt communibus uiribus summouendum. Neq; enim cessaturum Philippū
 si pspere prima successerint: nisi omnem grāciam domuerit. Motæ quædam ciuitates atheniensis
 bus se iungunt: quasdam autem ad Philippum belli metus traxit. Prælio commissio cum atheniēses
 longe maiore militum numero præstarent assiduis bellis indurata uirtute macedonium uincunt:
 nō tamen immemores pristinae gloriæ cecidere. Quippe aduersus uulneribus omnes loca quæ tuē-
 da a ducibus acceperant: moriētes corporibus texerūt. Hic dies uniuersæ grāciæ & gloriæ domi-
 nationis & uetustissimam libertatem sinit. huius uictoriæ callidæ dissimulata læticia est. Deniq; nō
 solita sacra Philippus illa die fecit: nō cōuiuio risit: non ludos inter epulas adhibuit: nō coronas aut
 unguēta sumpsit: & quantum in illo fuit ita uicit ut auctorem nemo sentiret. Sed nec regem se grā-
 ciæ sed ducem appellari iussit. Atq; ita iter tacitam læticiam & dolorem hostium tēperauit: ut neq;
 apud suos exultasse: neq; apud uictos insultasse uideret. Atheniensibus quos passus infestissimos fue-
 rat: & captiuos gratis remisit: & bello consumptorum corpora sepulturæ reddidit: reliquiasq; fune-
 rum ut ad sepulchra maiorum ferrent ultro portatus est. super hæc Alexandrum filium cum amico
 Antipatro: qui pacem cum his amicitiamq; iungeret: athenas misit. Thebanosq; porro non solum ca-
 ptiuos: uerum etiam interfectosq; sepulturam uendidit. Principes ciuitatis alios securi percussit: alios
 in exiliū redegit: bonaq; oīum occupauit: pulsos deinde per iniuriam in patriam restituit ex horum
 numero. ccc. exules iudices rectoresq; ciuitati dedit. Apud quos cum potētissimi quinque rei eius
 ipsius criminis postularent: quod per iniuriā se in exiliū egressi: huius cōstantiæ fuerunt: ut oēs
 se auctores faterent: meliusq; cum re. p. actum cum damnati essent: q̄ cum restituti cōtenderēt. Mi-
 ra prorsus audacia de iudicibus uitæ necisq; suæ quemadmodū possunt sententiam ferunt: contē-
 nuntq; absolutionē: quam dare inimici possunt. & quoniam rebus nequeunt ulcisci uerbis usurpāt
 libertatem. Compositis in grācia rebus Philippus omnium ciuitatum legatos ad formandum rerū
 præsentium statum euocari corinthus iubet. Ibi pacis legem uniuersæ grāciæ pro meritis singula-
 rum ciuitatum statuit: consiliumq; omnium ueluti unum senatum ex omnibus eligit. Soli lacedæ-
 monii & legem & regem contempserunt: seruitutem non pacem rati: quæ nō ipsis ciuitatibus con-
 ueniret: sed a uictore ferretur. Auxilia deinde singularum ciuitatum describuntur: siue adiuuandus
 ea manu rex oppugnate aliquo foret: seu duce illo bellum inferēdum: neq; enim dubium erat impe-
 rium persarum his apparatibus peti. Summa auxiliorum. cc. milia peditum fuere: & equitum. xv. mi-
 lia. Extra hanc summam & macedoniæ exercitus erat: & cōfinis domitarum gentium barbaries. Ini-
 tio ueris tres duces in asiam persarum uiris præmittit Parmemonem: Amyntam: & Attalum: cuius
 sororem nuper expulsa Alexandri matre Olympiade propter stupri suspicionem in matrimoniū ac-
 ceperat. Interea dum auxilia a grācia coeunt: nuptias cleopatæ filiæ Alexandri: quem regem Epiri
 fecerat: celebrat. Dies erat pro magnitudine duorum regum & collocatis filiam & uxorem ducētis
 apparatibus insignis. Sed nec ludorum magnificentia deerat: ad quorum spectaculum Philippus. cū
 sine custodibus mediis inter duos Alexandros filiū generumq; cōcederet: Pausanias nobilis ex mace-
 donibus nemini suspectus adolescēs occupatum angustis Philippum in transitu obtruncat: diemq;
 læticiæ destinatum foedum luctu funeris facit. Hic Pausanias primis pubertatis annis stuprum per
 iniuriam passus ab Attalo fuerat: cuius indignitati hæc etiam foeditas accesserat. Nam perductum
 in conuiuio solumq; mero Attalus nō suæ tantū uerū & cōuiuagii libidini uelut scortū uile subii-
 cerat: ludibriūq; oīum iter coæquales reddiderat. Hæc rem ægre ferens Pausanias querelā Philippo
 sæpe detulerat. Cū uariis frustrationibus nō sine risu deferret: & honoratū insuper ducatu aduersa-
 riū cerneret: irā in ipsum Philippū uertit: ultionēq; quā aduersario nō poterat: ab iniquo iudice exe-
 git. Creditū est etiā immisum ab Olympiade matre Alexandri fuisse: nec ipsum Alexandrum igna-
 rum paternæ cædis extitisse: quippe nō minus Olympiadē repudiū & prælatā sibi Cleopatrá q̄ itu-
 prum Pausaniā doluisse. Alexandrū quoq; regni æmulū fratrem ex nouerca susceptum timuisse: eoq;
 actum ut in conuiuio antea primum cum Attalo mox cum ipso patre iurgaret: Adeo ut etiam stri-
 cto gladio eum Philippus cōfectatus sit: ægreq; a filii cæde amicorū precibus exoratus. Quāobrem
 Alexander ad auunculum se in Epirum cum matre: inde ad reges illiriorū cōtulerat: uixq; reuocati

Scythæ a
philippo ui-
cunt

Atheum a
philippo ui-
cunt

Seuitia phi-
lippi in the-
banos

Att. Philip-
pi regis bel-
licum appa-
ratum
Olympias
expulsa stu-
pri suspitio-
ne

Pausanias
philippum
obtruncat

Argumen-
ta cædis ab
olympiade
i philippū
meditate

Myrtalis
olina olym
pias dicta

Eloquētia
in philippo

Cōparatio
philippi &
alexandri

Art. filioꝝ
numerum
artaxerxis

Plutarchus
Aspasia
uocat non
astasia &
Artaxerxē
nō artaxer-
xem

Darii inte-
ritus

mitigatus est patri: precibusq; cognatorum ægre redire compulsus. Olympias quoq; fratrem suum Alexandrū Epiri regem in bellū subornabat: peruiçissetq; ni filia nuptiis pater genex occupasset. His æmulis irarum utriq; Pausaniam de ipunitate stupri sui querentē ad tantum facinus impulisse credunt. Olympias certe fugienti percussori equos quoq; pręparatos habuit. Ipsa deinde audita re-
gis nece cū titulo officii ad exequias eadē nocte cucurrisset: in cruce pendentis Pausaniæ capiti eadē nocte qua uenit: coronam aureā imponit: quod nemo alius audire nisi hæc superstitie Philippi filio potuisset. Paucos deinde post dies refixum corpus intersectoris sup reliquias cremauit: & tumultum ei eodem fecit in loco: parentariq; eidem quot annis incussa populo superstitione curauit. Post hæc Cleopatram: a qua pulsa Philippi matrimonio fuerat: in gremio eius prius filia interfecta finire uitā suspendio coegit: spectaculoq; pendētis ultione potita est: ad quā per parriciū festinauerat. Nouis-
sime gladiū illum: quo rex percussus est: Apollini sub nomine myrtalis cōsecrauit. Hoc enim nomē ante Olympiadis paruulæ fuit quæ omnia ita palam facta sunt: ut timuisse uideat: ne facinus ab ea cōmissum non probaret. Decessit Philippus. xl. & vii. annoz: cum annis. xxv. regnasset: genuit ex la-
rissæa saltatrice filium Arideū qui post Alexandrum regnauit. habuit & multos alios filios ex uariis matrimoniis regio more susceptos: qui partim fato partim ferro periire: Fuit rex armoz q̄ conui-
uorum apparatibus studiosior: cui maxime opes erant instrumēta bellorū diuitiarum quæstu q̄ cu-
stodia solertior. Itaq; iter quotidianas rapinas semper inops erat misericordia in eo & perfidia pari-
iure dilectæ. Nulla apud eum turpis ratio uincēdi: blandus pariter & insidiosus alloquio qui plura promitteret: q̄ præstaret. In seria & iocos artifex: amicitias utilitate nō fide colebat: Gratiam finge-
re in odio: instruere iter cōcordātes odia: apud utrūq; gratiā querere solēnis illi cōsuetudo. In ter hæc eloquētia & insignis oratio acuminis & solertia plena: ut nec ornatui facilitas nec facilitati inuētiō-
nū deesset ornatus. Huic Alexāder successit & uirtute & uiciis patre maior. Itaq; uincēdi ratio utriq; diuersa hic apta uille artibus bella tractabat. deceptis ille gaudere hostibus: hic palā fufis. Pruden-
tior ille cōsilio: hic aīo magnificētior: Irā pater dissimulare plerūq; & uincere: hic ubi exarsisset: nec dilatio ultiois nec modus erat. Vini nimis uterq; auidus: sed ebrietatis diuersa uitia patri mos erat: & de cōuiuio in hostē pcurrere: manū cōserere: periculis se temere offerre. Alexāder nō in hostem: sed in suos sæuebat quamobrē Philippum sæpe uulneratū prælia remisere: hic amicorū intersector conuiuio frequēter excessit. Regnare ille cū amicis nolebat: hic in amicos regna exercebat. Amari pater malle: hic metuiri: sagæ cultus utriq; similis. Solertiæ pater maioris: hic fidei: uerbis atq; oratio-
ne Philippus: hic rebus moderatior: parcēdi uictis filio animus & promptior & honestior: frugali-
tati pater: luxuriæ filius magis deditus erat: quibus artibus orbis imperii fundamēta pater fecit: ope-
ris totius gloriam filius consumauit.

IVSTINI HISTORICI LIBER. X.

Artaxerxi regi perlarū ex pellicibus. cxv. filii fuere: sed tres tantū iusto matrimonio su-
cepti: Darius: Ariarates & Occhus. Ex his Dariū cōtra morē perlage: apud quos rex ni-
si morte mutas: per indulgentiā pater regē uiuus fecit: nihil sibi ablatū existimās: quod
in filiū cōtulisset: sinceriusq; gaudiū ex pcreatione captuz: si insignia maiestatis suæ ui-
uus in filio cōspexisset. Sed Darius post noua paternæ pietatis exēpla interficiēdi patris
cōsiliū cepit. Sceleratus fuisset: si solus parriciū cogitasset: tāto sceleratior quāto in so-
cietatē faciōris assumptos. I. fratres fecit parricidas. Ostēti prorsus genus: ubi in tāto populo nō so-
lū sociari: ueq; etiā fileri parriciū potuit: ut ex. I. liberis nemo inuētus sit: quē aut paterna maiestas
aut ueneratio senis: aut idulgētia prīs a tāta imanitate reuocaret. Adeo ne uile paternū nomē apud
tot numero filios fuit: ut quoz p̄sidio tutus ēt aduersus hostes eē debuerat: eoz insidiis circūuētus
tutior ab hostibus q̄ a filiis fuerit. Causa parricidii sceleratior ipso parricidio fuit. Occiso q̄ppe Cy-
ro fr̄no bello: cuius mētio supra habita est. Astasiā pellicē eius rex Artaxerxes in m̄rimoniū repepat.
Hæc partē cedere sibi sicuti regnū Darius postulauerat: q̄ p idulgētia sua in liberos primo factuz se
dixerat: mox poenitētia ductus ut honeste negaret: qd̄ temere p̄miserat: solus eā sacerdotio p̄fecit: q̄
ppetua illi ab oībus uiris pudicitia īperabat. Hic exacerbatus iuuenis in iurgia pr̄io prīs erupit mox
facta cū fr̄ibus cōiuratiōe dū pr̄i insidias parat: dephēsus cū sociis poenas parricidii diis paternæ ma-
iestatis ultoribus dedit: cōiuges quoq; oīum cū liberis: ne qd̄ uestigiū tāti sceleris extaret: interfectæ
sunt Post hæc Artaxerxes morbo ex dolore cōtracto decedit. Rex q̄ pater felicior. Hereditas regni
occho tradita: q̄ timēs parē cōiurationē regiā cognatoꝝ cæde & strage pr̄icipū replet: nulla nō san-
guinis nō sexus: nō ætatis misericordia p̄motus. I. ne innocētior fr̄ibus parricidiis habere. Atq; ita
ueluti purificato regno bellū armeniis infert. In eo cū aduersus prouocatorē hostium Codomanus
quidam omnium fauore processisset: hoste cæso uictoriam suis pariter & prope amissam gloriam
restituit. Ob hæc decora idem Codomanus præficitur Armeniis Interiecto deinde tempore post
mortem Occhi regis ob memoriam pristinæ uirtutis rex a populo constituitur. Darii nomine ne
quid regiæ maiestati deesset honoratus bellumq; cum Alexandro magno diu uariante fortuna ma-
gna uirtutē gessit. Postremo uictus ab Alexandro & a cognatis occisus uitam pariter cum perlarum
regno finiuit.

IVSTINI HISTORICI LIBER. XI.

Nex
re. Al
ging
cen
hau
dun

dubia & menti
Iur medela quæ
tusq; pro repore
xx. natus. in qua
uare. Macedoni
uorē omniū con
naz; exequiaz f
dro lyncistage fr
æmulū quoq; in
tes rebellantes c
in grāciam cont
tuit. Inchoatū d
nienfes Theban
ri pondere a per
rege copias a tril
rat: se quoq; uul
dia Macedonū
ciā oppressit: ut
beneficiorūq; k
rat: cupide hæc
reditusq; suos e
contemptum h
tutem uetoz du
crepatis Alexand
poenitentiam in
uissima quæq; lu
raretur Phocen
pes excidium ur
tantum uerum
omnium popul
persis Thebas d
præsenti tantur
ta potestate dice
in eo sit admissū
disse. Deleta iuu
stupris contume
pauci remanserū
deos genuerit. Pr
ginē gēs æacidag
res eius p̄ti apud
it ira q̄ p̄ces. Itaq;
ex emētiū cōmo
giis p̄fugoz cō
nuo bellū depre
dāf: paratīq; ath
exiliū rent: q̄ ex
re. Proficiscens a
gnitatis locū pro
qua materia sed
nii ad cōmilitiū se
unde cōspecta a
trimoniū omne si
tus: Priusquā null
titæ grāciæ ultor
ces excipere meli

N ex exercitu Philippi sicuti uariae gentes erant: ita eo occiso diuersi motus animorum fuerunt. Alii quippe iniusta seruitute oppressi ad spem se libertatis erigebant. Alii tædio longinquæ militiæ remissam sibi expeditionem gaudebant: nonnulli facem nuptis filiarum ac censam rogo patris subditam dolebant. Amicos quoque tam subdita mutatione rerum haud mediocri metu ceperat. reputantes nunc prouocatam Asiam: nunc Europam nondum perdomitam: nunc Illyrios & thracas & dardanos ceterasque barbaras gentes fidei

dubiæ & mentis infidæ: qui omnes populi si pariter deficiant resisti nullo modo posse. His rebus uelut medela quædam interuentus Alexandri fuit: qui pro concione ita uulgus omne consolatus hortatusque pro tempore est: ut & metum timentibus demeret: & in spem sui omnes impelleret. Erat hic annus xx. natus. in qua ætate ita moderate de se multa pollicitus est: ut appareret plura eum expiementis referuare. Macedonibus immunitatem cunctarum regum præter militiæ uacationem dedit. quo facto tantum sibi fauorem omnium conciliauit: ut corpus hominis non uirtutem regis mutasse se diceret. Prima illi cura paternæ exequiæ fuit. In quibus ante omnia cædis consocios ad tumultum patris occidi iussit: soli Alexandro lyncistagæ fratri pepercit: seruas in eo auspiciū dignitatis suæ nam regem eum primus salutauerat. æmulum quoque imperii Caranum fratrem ex nouerca susceptum interfici curauit: inter initia multas gentes rebellantes compescuit: orientes nonnullas seditiones extinxit: quibus rebus erectus tacito gradu in græciam contendit: ubi exemplo patris Corinthum euocatis ciuitatibus dux in locum eius substituit. Inchoatum deinde a patre persicum bellum aggreditur: in cuius apparatu occupato nunciatur Athenienses Thebanos & Lacedæmonios ab eo ad persas defecisse: auctoremque eius defectionis magno auripondere a persis corruptum Demosthenem oratorem extitisse: qui macedonum deletas omnes cum rege copias a tribalis affirmauerit: producto in concionem auctore qui in eo prælio: in quo rex ceciderat: se quoque uulneratum diceret. Qua opinione mutatos omnium ferme ciuitatum animos esse præsidia Macedonum obsideri: quibus motibus occursurus tanta celeritate instructo paratoque exercitu græciam oppressit: ut quem uenire non senserant: uidere se uix crederent. In transitu hortatus Thessalos fuerat beneficiorumque Philippi patris maternæque suæ cum his ab æacidarum gente necessitudinis admonuerat: cupide hæc thessalis audiētibz exemplo patris dux uniuersæ gentis creatus erat: & uectigalia omnia redditusque suos ei tradiderant. Sed Athenienses sicuti primi defecerunt: ita primi poenitere coeperunt: contemptum hostis in admiratione conuertentes: pueritiamque Alexandri spretam antea supra uirtutem uetere ducem extollentes: Missis itaque legatis bellum deprecantur: quibus auditis & grauiter increpatis Alexander bellum remisit. Inde thebas exercitum conuertit: eadem indulgentia usus: si paræ poenitentiam inuenisset. Sed Thebani armis non præcibus nec deprecatione usi sunt. Itaque uicti grauissima quoque supplicia miseriarum captiuitatis experti sunt. Cum in consilio de excidio urbis deliberaretur Phocenses & Plataenses & Thespianenses & Orchomenii Alexandri socii uictoriarumque participes excidium urbium suarum crudelitatemque thebanorum referebant: studia in persas non præsentia tantum uerum etiam & uetera aduersus græciam libertatem increpantes. Quamobrem odium eos omnium populorum esse: quod uel ex eo manifestari: quod iureiurando se omnes abstrinxerit ut uictis persis Thebas diruerent: adiiciunt & sceleg priore fabulas: quibus omnes scænas repleuerant: ut non præsentia tantum perfidia: uerum & uetere infamia inuisi forent. Tunc Eleadas unus ex captiuis data potestate dicendi non a rege se defecisse: quem interfecit: audierint: sed a regis hæredibus: quicquid in eo sit admissum credulitatis non perfidiæ culpam esse: cuius tamen iam magna se supplicia peperdisse. Deleta iuuentute nunc senum foeminarumque sicuti infirmum: ita innoxium restare uulgus: ipsumque stupris contumeliisque ita uexatum esse: ut nihil amarius unquam sint passi: nec iam pro ciuibz se: qui tam pauci remanserint orare: sed pro innoxio patriæ solo & pro urbe: quæ non uiros tantum uerum etiam deos genuerit. Priuata etiam regem superstitione deprecatur: geniti apud ipsos Herculis: unde originem gentis æacidarum trahat. Actaque Thebis a parte eius Philippo pueritia rogat: urbi parcat: quæ maiores eius patris apud se genitos deos adoret: patris educatos summa maiestatis reges uiderit. Sed potior fuit ira quam preces. Itaque urbs diruit: agri iter uictores diuidunt: captiui sub corona uendunt: quoque precium non ex ementiū comodo: sed ex inimicorum odio extēdit: miseranda res Atheniensibus uisa. Itaque portas refugis profugorum contra interdictum regis aperuere quæ res ita grauiter tulit Alexander: ut secunda legatione de nouo bellum deprecantibus ita demum remisit: ut oratores & duces quoque fiducia toties rebellaret: sibi dedant: paratissimamque atheniensibus ne cogant subire bellum: eo res deducta est: ut retentis oratoribus duces ex in exilium rent: qui ex continenti ad Darium profecti non mediocre momentum persarum uiribus accesserent. Proficiscens ad persicum bellum omnes noueræ suæ cognatos: quos Philippus in excelsiorem dignitatis locum prouehens imperiis præfecerat: interfecit: sed nec suis: qui apti regno uidebantur: pepercit: ne qua materia seditionis periculum se agente in macedonia remaneret: & reges stipendiarios conspectioris ingenii ad comilitium secum trahit: seniores ad tutelam regni relinquit: adunato deinde exercitu naues onerat: unde conspecta asia incredibili ardore mentis accensus duodecim aras deorum in belli uota statuit. Patrimonium omne suum: quod in macedonia europaque habebat amicis diuidit: sibi aliam sufficere præfatus: Priusquam nulla nauis littore cederet: hostias cædit: petens uictoriam bello: quo totiens a persis peritæ græciæ ultor relictus sit: quibus longa iam satis & matura imperia contigisse: quorumque tempus esse uices excipere melius acturos. Sed neque exercitus eius alia quam regis animorum præsumptio fuit. Quippe obli

motus qui post philippi mortem sunt secuti

Vlscitur alexander cædem patris

Demosthenis auctoris

concilio

Att. Elea de uerba ad alexandrum

Att. alex. uota

Alexandri
copiae

Principia
quid sint

Vide ne
Adramiti
nis sit legē
dum

Gordii
Plaustrum

Gordius
Mida

Tarsus
Cydnus

Art. salu
bre Alex.
consilium

Art. acre
praelium

ti oēs cōiugiū liberorūq; & longinquā a domo militiā persicū auge & totius orientis opes iā qua-
si suā praeda ducebāt: nec belli periculorū sed diuitiāz meminerāt. Cum delati in continentē essent:
primus alexander iaculū uelut i hostilē terrā iecit: armatusq; de naui tripudiātī similis profilit. at-
q; ita hostias cedit: precatus ne se regē illā terrā inuitā accipiāt. In illo quoq; ad tumulos eorū: qui
troiano bello ceciderant: parentauit. Inde hostē perens milites a populatione asiā prohibuit: parcē-
dum suis rebus prāfatus: nec perdēda ea quā possessori uenerāt. In exercitu eius fuere peditū xxxii
milia: equitū quattuor milia quingenti naues centum. lxxxii. hac tā parua manu uniuersum terra-
rum orbem utrū sit admirabilius uicerit: an aggredi ausus fuerit incertū est: cū ad tā piculosum bel-
lum exercitū legerit non iuuenes robustos nec primo flore ætatis: sed ueteranos plerosq; etiā eme-
rita militiā: qui cū patre patruisq; militauerāt: elegit: ut non tā milites q̄ magistros militiā electos
putares. Ordines quoq; nemo nisi sexagenarius duxit: ut si principia castrorū cerneret: senatum te-
alicius priscā reipublicā uidere diceret. Itaq; nemo in plio fugā sed uictoriā cogitauit: nec in pedi-
bus cuiquā spes sed in lacertis fuit. Contra rex persāz Darius fiducia uirū nil astu agere affirmās su-
is occulta cōsilia uictoriā furtiūz cōuenire: nec hostē regni finibus arcere: sed intimū regnū accipe-
re: gloriosius ratus repellere bellū: q̄ nō admittere. Prima igitur congressio in campis Adrahtis fuit.
In acie persarū sexcenta milia militū fuere: quā nō minas arte alexandri q̄ uirtute macedonū supe-
rata terga uerterunt. Magna itaq; cades persāz fuit. De exercitu alexandri nouē pedites: cētū. xx.
eqtes cecidere: quos rex impenſe ad cæterorū solatia humatos statuis equeſtribus donauit: cognatis
q; eorū imunitates dedit. Post uictoriā maior pars asiā ad eū defecit: gessit & plura bella cū pfectis
Darii: quos iā nō tā armis q̄ terrore nominis sui uicit. Dum hac agūt: interim inditio captiui ad eū
fertur: insidias ei ab alexandro lyncistarū genero Antipatris qui prāpositus macedoniā erat: para-
ri: ob quā causam timens ne quis interfecto eo in macedonia motus oriretur: i uinculis eū habuit.
Post hac gordin urbē petit: quā posita est inter phrygiā maiore & minore: cuius urbis potiūda nō
tam propter prādam cupido eū cepit: sed quod audierat i ea urbe in templo louis iugum plauſtri
gordii positum: Cuius nexum si qs soluiſſet: eum tota asiā regnaturū antiqua oracula cecinisse: hu-
ius rei causa & origo illa fuit. Gordius cū in his regionibus bobus conductis araret: aues eum om-
nis generis circūuolare cœperunt. Profectus ad consulendos augures uicinā urbis obuiam in por-
ta habuit uirginem eximia pulchritudinis: percunctatusq; eam quem potissimum augurem cōsule-
ret. Illa audita causa consulendi gnara artis ex disciplina parentum regnum ei portēdi respōdit: pol-
liceturq; se & matrimonii & spei lociam: tam pulchra conditio prima regni felicitas uidebatur: post
nuptias inter phrygias orta seditio est: cōsulētibus de fine discordiarum oracula respōderunt rege-
discordiis opus esse: iterato quærentibus de persona regis: iubetur eum regem obseruare. quem re-
uersi primum in templū louis euntem plauſtro repperissent: obuuius illis Gordius fuit: statimq; eū
regem consalutant: ille plauſtrum: quo uehenti regnum delatum fuerat: i templo louis positum ma-
iestati consecrauit regiā. Post hunc filius Mida regnauit: qui ab Orpheo sacrorum solemnibus ini-
tiatus phrygiam religionibus impleuit: quibus tutior omni uita q̄ armis fuit. Igitur alexāder capta
urbe cum in templum louis uenisset: iugum plauſtri requisitū: quo exhibitū cum caput loramento
rum intra nodos abscondita reperire non posset: uiolentius oraculo usus gladio loramenta cedit.
Atq; ita resolutis nexibus latentia in nodis capita iuenit hoc illi agenti nunciatur Darium cū igenti
exercitu aduentare. itaq; timens angustias magna celeritate Taurū transcendit. In qua festinatione
q̄ngenta stadia cursus fecit: cū tarsum uēisset captus cydni fluminis amoenitate per mediā urbē influ-
entis proiectis armis plenus pulueris ac sudoris in p̄frigida nudū iundā se piecit. Tum repēte tantus
neruos eius occupauit rigor: ut iterclusa uoce nō spes mō remedii: sed nec dilatio periculi interue-
nirer. Vnus erat ex medicis noīe philippus q̄ solus remedium polliceret. sed & ipsum parmeniois
pridie a cappadocia missā epistolā suspectū faciebat q̄ ignarus isfirmitatis alexādrī scripserat a phi-
lippo medico ut caueret. nā corruptū illū a Dario ingenti pecunia esse: tutius tamen ratus dubiā se
fidei medici credere quā idubitato morbo perire. Accepto igitur poculo epistolas medico tradidit:
atq; ita iter bibendū oculos in uultū legentis intēdit. Ut securū cōspexit: latior factus est sanitatem
q̄ quarta die recepit. Igitur darius cū. ccc. milibus peditum & centum milibus equitum in aciem
procedit. Mouebat hac multitudo hostiū respectu paucitatis suā alexandrum: sed interdum re-
putabat: quantas res cum ista paucitate gessisset: quantosq; populos fudisset. Itaq; cum spes metum
uinceret periculosius differre bellū ratus: ne desperatio suis cresceret circūuectus suos singulas gen-
tes diuersa oratiōe alloquitur. Illyrios & thracas opū ac diuitiāz ostentatione grācos ueterū bello-
rum memoria æterniq; cū persis odii accēdebant. Macedones autē nūc europā uictā admonet: nūc
asiā expetita. nec inuentas illis toto orbe pares uires gloriatur. Cæterū & laborum finē hunc & glo-
riā cumulū fore: atq; inter hac identidē consistere acie iubet: ut hac mora cōsuescant oculis turba
hostium sustinere: nec darii segnis opera in ordinanda acie fuit. Quippe omissis ducū officiis ipse
omnia circūire: singulos hortari: ueteris gloriā persāz iperitq; perpetuā a diis immortalibus data
possessionis admonere. Post hac praeliū igētibus animis cōmittit. In eo uterq; rex uulnerat tā diu
certamē āceps fuit: quoad fugeret Darius. Exinde cades persāz secuta est. Cæsa sunt peditū unū &
sexaginta milia: equitū decē milia: capta q̄draginta milia. Ex macedōibus cecidere pedestres. cxxx. eq̄

res. c. l. in castris
eademq; foror &
armatis inuicem
nibus alexandri
ta mulierum pio-
ri & saluari ut
hæc opes darii
luxuriola cōuiu-
pulchritudine co-
uere. parmenio
si: quæ statim a
potestate uictor
buit. Ex his pro-
nouis regibus. l.
alexāder cū op
exibente regē se
cum coronā auri
nere accepto tyr-
& antiquiore tē-
naretur. Cōfesti
excipitur. Augē-
quæſſet: turpe
tate: Amota igit
tionē capiuntur
Ammonē perg
cōfessa uiro suo
pisse. Deniq; Ph
Olympiada uel
acquirere simul
lit. Ingredientē
se patre censi i
nec posse interſi
uictoriā omniū
alexādrū pro d
pta comitate q
xandriam cōdic
gisset: per epist
eam rem magn
cuniam petit. In
& regni portio
uictori permitt
centum milibus
eti partus decess
q̄ eum non amo
matrem paruula
prælia & benefi
retur. Scribit ita
rem partem reg
lia talentorū ad
quā factū in ho
sed animi magn
liceturq; se præſ
duobus solibus
nē eadē die aut i
die aciem produ
pugnam solus re
cula cum etiam i
securitate datum
exercitum diuidi
hominū corporu
cta suorū tot mi

res. c. l. in castris perſae multū auri cæterarūq; opū inuentū. Inter captiuos caſtroꝝ mater & uxor eademq; ſoror & filia duæ Darii fuerunt ad quas uiſcendas hortadaſq; cū alexāder ueniſſet cōſpectis armatis inuicem ſe complexæ uelut ſtatim morituræ complorationē ediderūt. Prouolutæ deīde genibus alexandri non morrem; ſed ut Darii corpus ſepeliant; dilatione mortis deprecātur. Motus tāta mulierum pietate alexāder & Darium uiuere dixit; & timētibus mortis metu dimiſit; eaſq; haberi & ſalutari ut regias p̄cepit; filias quoq; nō ſordidius dignitate patris ſpare matrimoniū iuſſit. Poſt hæc opes Darii diuitiarumq; apparatū cōtēplatus admiratione tātarū rege capitur. Tunc premium luxurioſa cōuiuia & magnificētiā epulæ ſectari; tunc Berſanien captiuam diligere propter formæ pulchritudinē cœpit. Aqua poſtea ſuſceptū pueꝝ Hercule uocauit; memor tamē adhuc Darium uiuere. Parmenionē ad occupandam perſicam claſſem; alioſq; amicos ad recipiendas aſiæ ciuitates miſit; quæ ſtatim audita ſama uictoriæ ipſius Darii præſectis cū auri magno pōdere tradentibus ſe in poteſtatē uictorū uenerūt. Tunc in ſyriam p̄ſiciſci; ubi obuioſ cum inſulis multos regis oriētis habuit. Ex his pro meritis ſingulorū alioſ; in ſocietate recepit; aliis regnū ademūt; ſuffectis i loca eorum nouis regibus. Inſigni præter cæteros fuit Abartomius rex ab alexādꝝ ſidoniz cōſtitutus; quem alexāder cū operā oblocare; ad puteos exhauriendos hortōſq; irrigandos ſolitus eſſet; miſere uitam exhibentē regē fecerat; ſpreti nobilibus ne generis id nō dātis beneficium putarēt. Tyriorum ciuitas cum coronā aurēā magni ponderis per legatos i titulū gratulationis alexandro miſiſſet; grate munere accepto tyri ſe ire uelle ad uota Herculi reddenda dixit; cū legati rectius id eum in tyro uetere & antiquiore tēplo facturū dicerēt; inde deprecantes eiꝝ introitum ita exarſit; ut urbi excidiū minaretur. Cōfeſtim q̄ exercitu inſulā applicato nō minus animoſis tyriis fiducia carthaginēſiū bello excipitur. Augebat enim tyriis animos Didoniis exemplū; quæ carthagine cōdita tertiā ptem orbis quaſiſſet; turpe ducentes ſi ſœminis ſuis plus animi fuiſſet in imperio quaerendo q̄ ſibi i tuēda libertate. Amota igitur in belli ætate carthagine & accerſitis mox auxiliis non magno poſt tēpore p̄ p̄ditionē capiuntur. Inde Rhodū alexander ægyptū ſiliciamq; ſine certamine recepit. Ad louē deinde Ammonē pergit cōſulturus & de euentu futurorū; & de origine ſua. Namq; mater eiꝝ Olympias cōfeſſa uiro ſuo philippo fuerat; alexandrum nō ex eo ſe ſed ex ſerpēte i gentis magnitudinis cōcepſiſſe. Deniq; philippus ultio prope uitæ ſuæ tēpore filiū ſuū nō eſſe palā prædicauerat; qua ex cauſa Olympiada uelut ſtupri compertā repudio dimiſerat. Igitur alexāder cupiens originem diuinitatis acquirere ſimul & matrem inſamia liberatē per præmiſſos ſubornat antiſtites qd ſibi reſpōderi uelit. Ingradientē templum ſtatim antiſtites ut Ammonis filiū ſalutant. Ille lætus dei adoptione hoc ſe patre cenſeri iubet. Rogat deinde an omnes iſerectores patris ſui ſit ultus; reſpondent patrē eiꝝ nec poſſe interfici nec mori; regis philippi peractā plene ultionē eſſe. Tertiā iſterrogationē poſcenti uictoriā omniū bellorū poſſeſſionēq; terrarū dari reſpōdent; comitibus quoq; ſuis reſponſum; ut alexādꝝ pro deo nō pro rege colerent. Hinc illi aucta inſolētia miruſq; animo increuit tumor exēpta comitate quam & græcorū litteris & macedonū inſtitutis didicerat. Reuerſus ab Ammone alexandriam cōdidit; & coloniā macedonū caput eſſe ægypti iubet. Darius cum babyloniam profugiſſet; per epiſtolas alexandrum deprecatur redimendarum ſibi captiuarum poteſtatem faciat; inq; eam rem magnam pecuniam pollicetur. Sed alexander in precium captiuarū regnum omne nō pecuniam petit. Interiecto tempore aliæ epiſtolæ darii alexandro reddunt; quibus filiaſq; matrimoniū & regni portio offertur. Sed alexāder ſua ſibi dari reſcripſit; iuſſitq; ſupplicem uēire; & regni arbitria uictori permittere. Tum ſpe pacis amiſſa bellum Darius reparat; quadringentis milibus peditum & centum milibus equitum obuiam uadit alexandro. In itinere nunciatur uxore eiꝝ ex colliſiōe abiecti partus deceſſiſſe; eiꝝq; mortē illachrymatum alexandrum exequiaſq; benigne proſecutum; idq; eum non amoris ſed humanitatis cauſa feciſſe. Nam ſemel eam tantum alexādꝝ uiſam eſſe; cum matrem paruulaſq; filias eiꝝ frequenter conſolaretur. Tunc Darius ſe ratus uere uictū cū poſt tot prælia & beneficiis ab hoſte ſuperaretur; gratūq; ſibi eſſe ſi uincere nequeat. q̄ a tali potiſſimū uiceretur. Scribit itaq; & tertias epiſtolas & gratias agit; q̄ nihil i ſuos hoſtile fecerit. Offert deīde maiorem partem regni uſq; ad flumē eufratē; & alteram filiam uxorem; pro reliquis captiuis triginta milia talentorū; ad hoc alexander gratiaꝝ actionē ab hoſte ſuperuacaneam eſſe reſpōdit; nec a ſe quicquā factū in hoſtis adulatione; nec q̄ in dubios belli exitus aut i leges pacis ſibi lenocinia quaereret ſed animi magnitudine; qua didicerit aduerſus uiros hoſtiū nō aduerſus calamitates cōtendere. Polliceturq; ſe præſtaturum ea Dario ſi ſecundus ſibi non par haberi uelit. Cæteræ neq; mundū poſſe duobus ſolibus regi; neq; orbem ſumma duo regna; ſaluo ſtatu terrarū habere; proinde aut deditio nē eadē die aut i poſteram aciem pareret; & nec polliceatur ſibi aliam q̄ ſit expertus uictoriā. Poſtera die aciem producit; cū repente ante prælium conſectum curis alexādꝝ ſomnus arripuit. Cum ad pugnam ſolus rex deeſſet a Parmenione agre exercitatus; quærentibus ſomni cauſa oibus iſter pericula cum etiam i ocio ſemper parcior fuerit; magno ſe metu liberatum ait; ſomnūq; ſibi a repentina ſecuritate datum; q̄ licet cum oibus Darii copiis cōſligere ueritum ſe longam belli moram; ſi perſæ exercitum diuiſiſſent; ante præliū utraq; acies hoſtibus ſpectaculo fuit; Macedones multitudinē hominū corporum magnitudinem armorūq; pulchritudinē mirabantur; perſæ autē a tā paucis uicta ſuorū tot milia ſtupebāt. Sed nec duces circūire ſuos ſingulos ceſſabant Darius uix denis arma

Regnoꝝ
ordinatio

conſtitutio

Alexander
ad ammo-
nē louē p̄-
ficiſciturAlexandriæ
conditio

redduntur

Atq; magni
ficiū alex. re-
ſponſis

tis singulos hostes: si diuisio fieret euenire dicebat. Alexander macedonas: monebat: ne multitudie hostium: ne corporis magnitudine uel coloris nouitate moueretur: tantum meminisse iubet. nam iisdem se tertio pugnare: nec meliores factos putarent fuga: cum in aciem secum tam tristem memoriam cadium suarum & tantum sanguinis de duobus praeliis fusi ferrent. Et quemadmodum Dario maiorem turbam hominum esse sic uirum sibi. Horratur spernat illam aciem auro & argento fulgentem: in qua plus praeda quam periculi sit cum uictoria non ornamentorum decore sed ferri uirtute queras. Post hac praelium committitur: Macedones in ferrum cum contemptu totiens a se uicti hostis ruebant: contra per se mori quam uinci praetoptabant. Raro etiam ullo praelio tantum sanguinis fustum est. Darius cum uinci socios uideret: uoluit mori & ipse: sed a proximis fugere compulsum est. Suadentibus deinde quibusdam ut posset Cydnei fluminis ad iter hostium impediendum includere non ita saluti suae uelle consultum ait: ut tot milia sociorum hostibus obiciat: debere & aliis fugae uiam patere: quae patuerit sibi. Alexander autem periculossima quaque aggrediebatur: & ubi confertissimos hostes acerrime pugnare conspexisset: eo se semper igerebant: periculaque sua esse non militum uolebat. Hoc praelio Asiae imperium rapuit: quinto post acceptum regnum anno: cuius felicitas tanta fuit: ut post hoc nemo rebellare etiam ausus sit: pacienterque Persae post imperium tot annorum iugum seruitutis acceperunt. Donatis rectisque militibus. xxxiiii. continuis diebus praedam recognoscit. In urbe deinde clausa. xi. milia talentorum inuenit. Expugnat & Persepolim caput persici regni urbem multis annis illustrem: refertamque orbis terrarum spoliis. quae interitu eius primum appuerunt. Inter hac octingenti admodum graeci occurrunt. Alexandro: qui poenam captiuitatis truciata parte corporum tulerant: rogantes ut sicuti graeciam se quoque ab hostis crudelitate uindicaret. Data potestate redeundi agros: recipere maluerunt: ne non tam gaudium parentibus quam detestandum sui conspectum reportarent. Interea Darius in gratiam uictoris a cognatis suis aureis compeibus cathenisque in uico spartanorum Tanea uincit. Credo ita diis immortalibus uindicantibus: ut in terra eorumque locum cessuri imperio erant: praesage regnum finiret. Alexander quoque citato cursu postera die supuenit. Ibi quoque cognouit Darium clauso uehiculo per noctem exportatum lasso itaque exercitu subsequi cum septem milibus equum fugientem ilegit. in itinere multa & periculosa praesentia fecit. Emensus deinde multa milia passuum cum nullum Darii idicium repperisset respirandi equis data potestate: unus ex militibus dum ad fontem proximum pergit in uehiculo Darii multis quod uulneribus confossum sed spirantem adhuc inuenit qui applicito captiuo cum ciue ex uoce cognouisset: id saltem praesentis fortunae solatium se habere dixit: quod apud intellectum locuturus esset nec incassum postremas uoces emissurus. Proferri hac Alexandro iubet se nullis in eum meritorum officiis maximoque illi debitor mori: qui in matre liberisque suis regis eiusque hostilem animum exptus: felicitasque hostem qui cognatos sortitus sit. Quippe & matri ac liberis suis ab eodem hoste uita data: sibi a cognatis erepta: quibus & uita & regna dederit. Quamobrem gratiam illi eam futuram: quam ipse uictor uolet. Alexandro referre se: quam sola moriens potest gratiam praestari superis & inferis numina & regales deos: ut illi terrarum omnium uictori contingat imperium: per se iusta magis quam graue sepulturae uenia orare. Quod ad ultionem pertineat iam non sua sed exempli communemque omnium regum esse causam: quam negligere illi & indecorum esse & periculosum: quippe cum in altero iustitiae eius: in altero est utilitatis causa uersetur: in qua re unicuique pignus fidei regiae dextra se ferenda Alexandro dare. Post hac porrecta manu expirauit. Quae ubi Alexandro nuntiata sunt: uiso corde defuncti tam indigna illo fastigio morte lachrymis persecutus est: corpusque regio more sepeliri: & reliquias eius maiorum tumulis inferri iussit.

IVSTINI HISTORICI LIBER. XII.

Alexander in persequendo Dario amissos milites magnis funere impensis extulit: reliquis expeditionis eius locis. xv. milia talentorum diuisit. Equorum maior pars aestu amissa in utilibus quoque etiam qui superfuerant facti pecunia omnis. ciiii. milia talentorum ex uictoria nuper congesta: eoque parmenio praeficitur. Dum hac aguntur epistolae antipatris a macedonia reduntur: quibus bellum Agidis regis spartanorum in graecia: Alexandri regis epiro in Italia: bellum Sophyrioris praefecti eius in scythia continerant: quibus uarie affectus plus tamen letitiae cognitio moribus duorum aemulorum regum quam doloris amissionis cum Sophyrioris exercitus suscepit. Namque post praefectionem Alexandri graecia ferme omnis in occasione recuperandae libertatis ad arma concurrerat auctoritate lacedaemoniorum secuta: qui philippi alexandrique pace soli spreuerant: & leges respuerant. Dux huius belli Agis rex lacedaemoniorum fuerat: quem motum antipater contractis militibus in ipso ortu oppressit: magna tamen utrinque cedes fuit. Agis rex cum suis terga dantes uideret dimissis satellitibus: ut alexandro si felicitate non uirtute inferior uideretur: tantas strages hostium edidit. ut agmina interdum fugaret. Ad extremum & si a multitudine uictus: gloria tamen omnes uicit. Porro alexander rex epiro in Italia a tarentinis auxilium alexandro olympiadis sororis suae filio oriens & sibi occidens sorte contigisset: non minorem regum materiam in Italia africa siciliisque: quam ille in asia & in persis habiturus. Huc accedebat ut sicut alexandro magno delphica oracula insidias in macedonia: ita huic responsum dodonaei iouis orbe pondosam amnemque acherusium praedixerat: quae utraque cum in epiro essent: ignarus eadem & in italia esse ad declinandam fatumque pericula peregrinam militiam cupidius elegerat. Igitur cum in italia uenisset: primum illi bellum cum apulis fuit: quoque cognito urbis fato breui post tempore pace & amicitia cum rege eorum fecit. Erat namque tunc temporis urbis apulis brundisium: quam aetoli secuti fama rerum in troia gestarum clarissimum ac

Att. Darii
charitate i
suos

Turca ad Zonaras

No. eni multitudi

Impita res magne

geruntur Sed in vi

tute paucorum victo

ria sita est

unus illud omni diu i mem

penam leuatur honore.

Verba Da
rii extrema
ad Alex.

Pecuniam
bello quae
lita.

Duo etiam Alexandri
magnum & alexander epi
rota

Alexander
epirotas

nobilissimum du
rant: locum que
sibi ab apulis u
perpetuo ibi se
Alexander epi
bellum: multu
sed bruti luc
dosiam & flum
in patria fuisse
ce redemptum se
xandro magno
this bellum inu
nunciata in pa
suo triduo luc
bus coniuges &
ibi nihil actum
gnum Darii po
tatis militum an
num regina cum
liberos quae sit
& propter expect
hac alexander
rum: quos uicer
gam uestem a
licum regiae g
rum apparatu
tiam ludis exo
gnatio omnium
taret: moremque
mis subegerat
neret: ducere u
stis imaginem
uxore. In suppl
succederent m
etiam incunab
tur & aliment
pro numero fi
hebant: quoru
busque indurati
etiam duxer
ex nobilissimis
der regio sed ho
lippi patriae: n
cum philota filio
stis coepere in
tes. Quae cum n
uictoria gloria
missus. Horta
lces epistolae
eos: qui de reg
nias distributu
qui in radice ca
gem non solu
didit: reputans
linqueret: urbe
suum consumato
nisque. xii. urbes c
die amicos in co
ferrent: suae n
unus ex seibo Cl
daret: eius res

nobilissimū ducē Diomedem condiderant: sed pulsi ab apulis cōsules oracula respōsum acceperant: locū quē reperissent ppetuo possēssuros. Hac igit ex cā p legatos sub belli cōminatōe restitui sibi ab apulis urbē postulauerāt. sed ubi apulis oraculū innotuit interfectos legatos in urbe sepeliūt perpetuo sibi sedē habitos: atq; ita defūcti respōso diu urbē possederūt. Quod cū factū cognouisset Alexander epiri antiquitatis fata ueneratus bello apulorū abstinuit. Gessit & cū brutiis lucanisq; bellum: multasq; urbes cōcepit. tum & cū metapontinis & rutulis & romanis sōedus amicitiaq; fecit sed brutii lucanicy cū auxilia a finitimis contraxissent: acrius bellū repetiuere. Ibi rex iuxta urbē padosiam & flamē acheronta non prius fatalis loci cōgnitiōe nōie q; occideret: interficiē: moriensq; nō in patria fuisse sibi periculosa morte: propter quā patriā fugerat: intellexit: corpus eius tyrii publice redemptū sepulturā tradiderūt. Dum hāc agunt i Italia Sophyrion quoq; pfectus ponti ab Alexandro magno relictus ociosum se ratus si nihil ipse gessisset adunato. xxx. miliū militū exercitu scythis bellū intulit. Cāsus cum omnibus copiis poenas temere illati belli genti innoxia luit. Hāc cum nunciata in parthianā Alexandro essent: simulato mōerore propter Alexandri cōgnitiōe exercitū suo triduo luctū idixit. Oibus deinde uelut Darii morte perpetrato bello reditū i patriā expectātibus cōiuges & liberos suos animo iam quodāmodo complēctentibus ad concionē exercitū uocat. Ibi nihil actū tot egregiis praeliis ait: si incolumis orientalis barbaries relinquat: nec se corpus sed regnum Darii petisse. persequēdosq; esse eos: q; a regno defecerint. Hac oratione uelut ex integro incitatis militū animis hyrcaniam Mardosq; subegit. Ibi ei occurrit Thalestris siue Minothaea amazonū regina cum. ccc. mulieribus uiginti quinq; diez inter cōfertissimas gentes itinere cōfecto ex rege liberos quā sit uita: cuius cōspectus aduersusq; admirationi fuit: & propter insolitū sōeminiū habitū: & ppter expetitū cōcubitū. Ob hoc triginta diebus ocio datus ut uisa est uterq; ipse discessit. Post hāc Alexander habitū regū perlagz & diadema insolitū antea in regibus macedonicis uelut i leges eorum: quos uicerat: transiret: assumit: quā ne inuidiosus & i se uno cōspicerent. amicos quoq; suos longam uestem auream purpureaq; sumere iubet: ut luxū quoq; sicuti cultū imitaret. Perlagz inter pellicū regēz greges electā pulchritudinis nobilitatis noctiū uices diuidit. His rebus igentes epularum apparatus adicit: ne ieiuna & destructa luxuria uideret. cōuiuiū quoq; iuxta regiam magnificentiā ludis exornat. imemor prioris tantas opes amitti his moribus nō quari solere. Inter hāc indignatio oīum totis castris erat: illū a Philippo patre tantū degenerauisse: ut etiam patriā nomen euitaret: moresq; perlagz assumeret: quos propter tales mores uicerat. sed ne solus uitis eorum: quos armis subegerat: succubuisse uideret: militibus quoq; suis permisit: si quāz captiuāz cōsuetudinē teneret: ducere uxores: existimās minore in patriā reditus cupiditatem futuram habentibus in castris imaginem quandam lariū ac domesticā sedis: simul & laborem militiāz meliorē fore dulcedie uxore. In supplemēta quoq; militū minus exauriri posse Macedoniā: si ueteranis patribus tyrones succederent militaturi in ualio: in quo nati essent: constantioresq; futuri: si nō solum tyrocinia uegetiam incunabula in ipsis castris posuissent. quā cōsuetudo in successores quoq; Alexandri misit. Igitur & alimenta pueris statuta: & instrumēta armorum equorum quoq; iuuenibus data: & patribus pro numero filiorū pmiā statuta. si quoq; patres occidissent: nihilominus pupilli stipēdia patrū trahebant: quorum pueritia inter varias expeditiōes militia erat. Itaq; a paruula etate periculis laboribusq; indurati inuicti exercitus fuere. neq; castra aliter q; patriā: neq; pugnam aliud unquam q; uictoriam duxere. hāc soboles nomen habuit epigoni. Parthis deinde domitis: pfectus his statuif ex nobilissimis perlagz Andragoras: unde postea originē parthorū reges habuerūt. Interea nō Alexander regio sed hostili odio sēuire in suos coepit: maxie indignabat carpi sermonibus suoz patris Philippi patriāz mores subuertisse. ppter quā crimina Parmenion quoq; senex dignitate regi pxiū cū Philota filio de utroq; prius quāstionibus habitis interficiunt. Fremere itaq; oēs uniuersis castris coepere innoxii senis filiiq; casum miserantes: interdū se quoq; nō debere melius sperare dicentes. Quā cū nunciata Alexandro essent: uerens ne hāc opinio etiam i macedoniā diuulgaret: & ne uictoriā gloria sēuitiā macula offuscaret: simulat se ex amicis quosdā in patriā uictoriarū nūcios missuz. Hortat milites suis scribere: rariore habituros occasionē ppter militiā remotiorē. datos facies epistolaz ad se tacite deferri iubet: ex quibus cognito de se singulorū iudicio in unam cohortē eos: qui de rege durius opinati fuerāt: contribuitur: aut cōsumpturus eos: aut i ultimis terris i colonias distributurus. Inde Dracas: Euergitas: Parimas: Parapammenos: Hydaspis: ceterosq; populos: qui in radice caucasi morabant: subegit. Interea unus ex amicis Darii Bersus uictus perducit: q; regem nō solū pdiderat: uegetiam etiam interfecerat: quē in ultionē pfidiā excrucandū fratri Darii tradidit: reputans nō tā hostē suū fuisse Dariū q; amicū eius: a quo eēt occisus: & ut his terris nomē relinqueret: urbē Alexandriā sup amnē Tanaim cōdidit intra diem septimū decimū muro. vi. milia passuum cōsumato: traslatū eo triū ciuitatū populis: quas Cyrus cōdiderat. In bactrianis quoq; sogdianisq; xii. urbes cōdidit: distributis his quoscūq; in exercitu sediciosos habebat. his ita gestis iolemni die amicos i cōuiuiū uocat: ubi orta iter ebrios regē a Philippo gestaz mētiōe praeferre se patri ipse: rerūq; suaz magnitudinē extollere cōlotenus coepit: assentāte maiore cōuiuiū parte. Itaq; cū unus ex seibz Clytus ductus fiducia aicitia regiaz: cuius palmā tenebat: mēoriāq; Philippi fueret: laudaretq; eius res gestas: adeo regem offendit: ut telo ad a satellite rapto eundē i cōuiuiū trucidauerit:

A quibus
Brundisiū
conditum

X cognito
Alexandri
epirota in
teritus

Sophyrion
pferit pōn.

cognationes

Successus
bellorum
alex.

Thalestris
Minothaea
Amazonū
regina

Att. alex. i.
stitutum

Epigoni
Vnde par
thoz fges
originē ha
buerit

parmenion
philota

Att. celeri
tatem ope
ris

Alexāder
in cōuiuio
clitum oc-
cidit

Plutarchus
anaxarchi-
uerbis ait
alex. lena-
tum

Argyraspi
des
Nyfa

+ Noxia dicitur
at feda noxia
e perma
occidit
in legibus
Alexāder
alex. filius
Noxia p perma
noxia perma

Porus Rex

Indica gē-
tes ab alex.
uictae

Marcus
Cimbri in
notis
uenerunt
gens ad her-
cule in In-
dia cōdita

to aliquando
autem

qua cæde exultās mortuo patrociniū Philippi laudēq; paternæ militiæ obiectabat. Postquā satia-
tus cæde aius quirit: & i locū iræ successit existimatio: mō & cām occidendi cōsiderās: pigre eū facti
coepit: q; paternas laudes tā iracūde accepisse se q; nec cōiicia debuisset: amicūq; senē pionam occisi
mō innoxii a se occisum iter epulas & pocula dolebat. Eodē igitur furore in poenitentia quo pridē in
irā uersus mori uoluit: Primū i fletus pgressus amplecti mortuū: uulnera tractare: & quasi audienti
cōfiteri dementiā: arreptū telū i se uertit: peregrissetq; facinus ni amici iteruenissent. Mālit hæc uo-
luntas moriēdi etiā sequētib; diebus: Accesserat enī ad poenitentia nutricis suæ & sororis Clyti re-
cordatio: cuius absentis eū maxime pudebat: tā foedā illi alimētūq; suoz mercedē redditā: ut in cu-
ius manibus pueritiā egerat: huic iuuenis & uictor pro beneficiis funera remitteret. Reputabat de-
inde quātū in exercitu suo: quātū apud gētes deuictas fabulaz atq; inuidiæ: quantū apud cæteros
amicos metū & odiū sui fecerit: q; amag; & triste reddiderit conuiuū suū: nō armatus in acie q; cō-
uiuio sedens terribilior. Tūc Parmenio & Philotas: tūc Amyntas cōsobrinus: tūc nouerca fratresq;
iterfecti: tūc Attalus: Eurylotus: Pausanias: aliiq; Macedonia exticti principes occurrebāt. Ob hæc
illi quattriduo perleuerata inedia est: donec exercitus uniuersi precibus exoratus est: precātis ne ita
mortē unius doleat: ut uniuersos perdat: quos i ultimā deductos barbariam inter infestas & irrita-
tas gētes bello destituat: multū pfuere & Calisthenis philosophi preces cōdiscipulatu apud Aristo-
telē familiaris illi. & tūc ab ipso rege ad prodenda memoriæ acta eius accitus. Reuocato igitur ad bel-
lū animo Charasinos & Dracas in deditionē accepit. deīde qd; primo ex persico supbia regis mo-
re distulerat: ne oia pariter inuidiosiora essent: nō saluari sed adorari se iubet. Acerrimus inter recu-
santes Calisthenes fuit: quæ res & illi & multis principibus macedonū exitio fuit: siqdē sub specie i-
fidiarū oēs iterfecti: retētus tamē est a macedōibus mos salutādi regis explosa adorationē. Post hæc
indiam petit: ut Oceano ultimozq; oriente fineret imperiū: cui gloriæ ut etiā exercitus ornāmēta cō-
uenirent: phaleras equoz & arma militū argēto inducit: exercitūq; suū ab argenteis clypeis argyra-
spidas appellauit. Cū ad nysam urbem uenisset: opidanis nō repugnātibus fiducia religionis Liberi
patris: a quo cōdita urbs erat: parci iussit: lætus nō militiæ tantū uerū etiam uestigia se dei securum
Tūc ad spectaculū sacri montis duxit exercitū naturalibus bōis uite hæderaq; uestiti: non aliter: q; si
manu cultus colentiumq; industria exornatus esset. Sed exercitus eius ubi ad montē accessit: repēti-
no mentis ipetu in sacros dei ululatus instinctus cū stupore regis sine noxa discurret: ut intelligeret
non tam oppidanis parcendo q; exercitui suo se consuluisse. Inde montes dædalos regnaz Cleophi-
dis reginæ petit: quæ cum se dedisset eius cōcubitu redemptū regnū ab Alexādō receptit: illecebris
cōsecuta quod armis nō potuerat. filiūq; ab eo gēitū Alexandrū nominauit: qui postea regno Indo-
rū potitus est. Cleophis regina propter prostratam pudicitia scortum regiū exinde appellata est ab
indis. Peragrata india cū ad laxum miræ magnitudinis & asperitatis in quod multi populi confuge-
rant: peruenisset: cognoscit Herculem ab expugnatione eiusdem saxi terramotu prohibitum. Ca-
ptus itaq; cupidine Herculis acta superare cum summo labore ac periculo potitus saxo eius omnes
loci gentes in deditionē accipit. Vnus ex regibus indorum fuit. Porus nomine uiribus corporis &
animi magnitudine pariter insignis: qui bellum iam pridem audita Alexandri opinione in aduentū
eius parabat. Commisso itaq; prælio exercitū suum inuadere macedonas iubet: sibi regem eorum
priuatū hostem depōscit. Nec Alexāder morā pugnaz fecit: sed prima congressiōe uulnerato equo
cum præceps in terrā cecidisset: concursu satellitū seruatus est. Porus multis uulneribus obrutus ca-
pitur: qui uictū se adeo doluit: ut cū ueniā ab hoste inuenisset: neq; cibū sumere uoluerit: neq; uul-
nera curari passus sit: ægreq; sit ab eo obtentū: ut uellet uiuere: quē Alexander ob honorem uirtu-
tis incolumē i regnum remisit. Duas igitur urbes cōdidit unā nicæā alterā ex nomine equi bucephala
lē uocauit. Inde adrestas: istathenos: passidas. gagaritas cæsis eorū exercitibus expugnat. Cū ad euphi-
tes uēisset: ubi cū ducētum milibus hostiū equitū opperiebant: omnis exercitus nō minus uictoria
rū numero q; laboribus fessus lachrymis eū deprecatur: ut finē tādē belli faceret: aliquādo patriæ red-
ditusq; mēinisset: respiceret militū annos: quibus uix ætas ad reditū sufficeret ostendere aliis caniciē
alius uulnera. alius ætate cōsumpta corpora: alius cicatricibus exhausta. Solos se esse qui duorum re-
gū Philippi Alexādriq; continuā militiā pertulerint. Tandē orare ut reliquias saltē suas paternis se-
pulchris reddat: quoz nō studiis deficit: sed annis. Ac si nō militibus uel ipse sibi parcat: ne fortunā
suam nimis onerando fatiget. Motus his tā iustis precibus uelut in finē uictoriae castra solito ma-
gnificētiora fieri iussit: quoz molitionibus & hostis terreret: & posteris admiratio sui relinqueretur.
nullū opus milites lætius fecere. Itaq; cæsis hostibus cū gratulatione i eadem reuerterent. Inde Ale-
xāder ad amnē agesynē pergit. Per hūc ad oceanū deuehit. Ibi gefonas alybosq; quos Hercules cōdi-
dit in deditionē accepit. hinc ad ambros & lycambros nauigat: quæ gentes cū armatis. lxxx. milibus
peditum & lx. milibus equitū excipiūt. Cū prælio uictor esset: ad urbē eoz exercitū ducit: quā de-
sertam a defensoribus cū de muro quē primus ceperat aimaduertisset: i urbis planiciē sine ullo satel-
lite defiliit. Itaq; cū eū hostes solū cōspexissent: clamore edito undiq; cōcurrūt: si possint: i uno ca-
pite orbis bella finire: & ultionē tot gentibus dare: nec minus Alexāder cōstater restitit: & unus ad-
uersus tot milia præliaf. Incredibile dictū est: ut eū nō multitudo hostiū: nō magna teloz uis: nō tā-
tū laceffētium clāor terruerit: solus tot milia cæderet: ac fugaret. Vbi uero se obrui multitudie ui-

arūco seiq; ppe
periculo eius an
exercitus muris
exercitus gen
uulneris grauior
exercitus baby
uenisset ad urbe
mino mortis uol
neratus etiā Pto
bā: qua in potu
pugnata deinde
ueluti curru circ
passa fuit: aut ma
gestage urbem ba
Inde iter terrestre
pit: quibus ingen
accusauerunt: qu
regis filiam statu
tibus nobilissim
citum uocat: & p
integre domum
fuit: nec a debito
lutio difficilis er
ex iunioribus su
annos sed stipen
cēfentes: nec iam
la: ut milites suos
militiam sedition
tionis auctores e
reptos manu sua
gendi supplicia co
alloquit. Laudat
ut nūquā quasi u
morem trāsisse: a
poris sui nō mace
merū satellitū leg
quā rem ægre ma
si flentes regē ad
rūt: ut. xi. milia n
gias: Polydamas:
patrūq; cum supp
ta: Cū hæc agūt: u
sequis regi percar
rū fecit: eūq; post
ciat legatib; cart
quoz ex italia eiu
cūctæ gētes uelut
rag; orbis: asturo
sa Babyloia i byrs
sus est rursum mag
naturæ debeant: i
cōuiuū solēniter j
dicus Thestalus i
one repente uelut
ciatus est: ut ferrū i
intemperie ebrietat
oppressit. Auctor i
drum genez suū ly
diost esse: a matre qu
cos dies supplicia i
nō ad societate milit

trūco se: q̄ ppe muge stabat: applicuit: cūlū auxilio totus cū diu agmen sustinisset: itādem cognito periculo eius amici ad eum desiliūt: ex quibus multi cæsi præliūq̄ tā diu anceps fuit: quod omnis exercitus muris deiectis in auxiliū ueniret. In eo prælio sagitta sub māmā traiectus cū sanguinis fluxu deficeret: genu posito tam diu præliatus est: donec eū: a quo uulneratus fuerat: occideret. curatio uulneris grauior ipso uulnere fuit. Itaq̄ ex magna desperatiōe tandē saluti redditus. Polypercōta cū exercitu babiloniā mittit. ipse cū lectissima manu naues conscendit: & oceani littora pagrat. Cum uenisset ad urbem Ambigeri regis oppidani iūctū ferro audiētes sagittas ueneno armāt. atq̄ ita gemino mortis uulnere hostē a muris summouentes plurimos interficiūt. Cū iter multos letaliter uulneratus etiā Ptolemæus: moriturusq̄ iam uideretur: p̄ getem regi monstrata in remedia ueneni herba ē: qua in potu accepta statim piculo est liberatus: maiorq̄ pars exercitus hoc remedio seruata: Ex pugna deinde urbe reuersus in naues oceano libameta dedit: prospere i patriā reditū precatus: ac ueluti curru circa metam actō positus imperii terminis: qua sinus aut terrarum solitudines p̄dire passus sūt: aut mare nauigabile fuit: secūdo æstu ostio fluminis Indi inuehit. In monumētā regē a se gestage urbem barcen condidit: arasq̄ statuit relicto ex numero amicorū littoralibus idis præfecto. Inde iter terrestre facturus cū arida loca medii itineris dicerent: puteos opportunis locis fieri præcepit: quibus ingenti dulci aqua inuenta Babyloniam redit. Ibi multæ deuictæ gentes præfectos suos accusauerunt: quos sine respectu amicitiae Alexāder i cōspectu legatorū necari iussit. Post hæc Darii regis filiam staturam in matrimonium recepit: sed & optimatibus macedonū lectas ex omnibus gentibus nobilissimas uirgines tradidit: ut cōmuni facto crimē regis leuaretur. Tunc ad concionē exercitum uocat: & promittit se æs alienum omnium propria impensa solitū: ut prædam præmiarūq̄ integre domum ferant. Insignis hæc munificentia non summa tantum uerum etiā titulo muneris fuit: nec a debitoribus magis q̄ a creditoribus gratius accepta: quoniam utriusq̄ exactio pariter ac solutio difficilis erat tria & uiginti milia talentorū: in hos sumptus expēsa. Dimissis ueteranis exercitū ex iunioribus supplet: sed retenti ueteranorū discessum ægre ferentes missionē & ipsi flagitabāt: nec annos sed stipendia sua numerari iuebant: pariter in militia lectos: pariter sacramento solui æquū cēfentes: nec iam precibus sed cōuicio agebant: iubentes eū solū cum patre suo Animone finire bella: ut milites suos fastidiat. contra ille nūc castigare milites: nunc lenibus uerbis monere: ne gloriosā militiam seditionibus infuscarēt. Ad postremum cum nihil proficeret uerbis ad corripiendos seditionis auctores e tribunali in cōcionem armatam in ermis ipse desiliit: & nemine prohibēte. xiii. cor reptos manu sua. ipse ad supplicia duxit: tantam uel illis moriēdi patiētiā metus regis: uel huic exigendi supplicia constantiam disciplina militaris dabat. Inde separatim auxilia persarū i concionē alloquit. Laudat perpetuā illoz tū in se: tū in pristinos reges fidem sua in illos beneficia memorat: ut nūquā quasi uictos sed ueluti uictoriæ socios habuerit. Deniq̄ se in illos non illos in gentis suæ morem trāsisse: affinitatibus cōnubiore uictos uictoribus cōmiscuisse. Nūc quoq̄ ait custodiā corporis sui nō macedōibus tantum se uerū etiam illis crediturum. Atq̄ ita mille ex his iuuenes in numerū satellitū legit: auxiliorū quoq̄ portione armatā in disciplinā macedonū exercitui suo miscet quā rem ægre macedones tulerunt: iactantes hostes suos in officium suū a rege subactos. Tūc uniuer si flentes regē adeunt: forant: ut suppliciis suis potius saturaret se q̄ cōtumeliis: qua modestia obtinuerūt: ut. xi. milia militū ueteranorū exauctoraret. sed ex amicis dimissi senes Polypercō: Clytos: Gorgias: Polydamas: Antigōas. Dimissis his Crateris p̄pōit iussus p̄esse macedōibus i Antipri locū Antipatruq̄ cum supplemento tyronū in locū eius uocat stipendia reuerentibus ueluti militantibus data. Cū hæc agūt: unus ex amicis eius Ephestion decedit dotibus primo formæ pueritiæq̄ mox obsequiis regi percarus: quē cōtra decus regiū Alexāder diu luxit: tumulūq̄ ei duodecim milia talēto rū fecit: eūq̄ post mortē colit: ut deū iussit. Ab ultimis littoribus oceani Babiloniā reuertenti nunciāt legatiōes carthaginēsiūq̄ cæterarūq̄ africæ ciuitatū. i. hispāiarū siciliæ galliæ sardiæ: nōnullas quoq̄ ex italia eius aduētū babilōiæ opiri: adeo uniuer sū terrarū orbē noīs eius terror iuaferat ut cūctæ gētes ueluti destinato ibi regi adularēf. Hac igi ex cā Babiloniā festinātū uelut cōuentū terrarū orbis iacturō qdā ex magis p̄dixit: ne urbē itroiret testatus hūc locū ei fatālē fore. Ob hoc omifia Babilōia i byrsiā urbē trās euphratē desertā olim cōcessit. Ibi ab Anaxarcho philosopho cōpulsus est rursum magorū p̄dicta cōtēnere: ut falsa ut icerta: & si satis constant: ignota mortalibus: ac si naturæ debeant: imutabilia. Reuersus igi Babiloniā multis diebus ocio deditis intermissum olim cōuiuiū solēniter instituit: totusq̄ i lætitiā fusus cū diei noctē cōiunxisset peruigiliā e cōuiuiū medicus Thessalus i gaurata cōmestatione & ipsum & sodales eius inuitat: Accepto poculo media potione repente ueluti telo Alexāder cōfixus ingemuit. Elatusq̄ e cōuiuiū semianimis tanto dolore cruciatus est: ut ferrū in remedia posceret: tactūq̄ hoīum uelut uulnera idolesceret. Amici cām morbi intemperie ebrietatis disseminauerūt. Re autē uera insidiæ fuerūt: quaz ifamiā successorū potētia oppressit. Auctor insidiarū Antipater fuit: qui cū carissimos amicos eius interfectos uideret Alexandrum genē suū lyncistarū occisum se magnis rebus in græcia gestis: nō tā gratū apud regē q̄ inuidiosū esse: a matre quoq̄ eius Olympiade uariis se criminatiōibus uexatū. Huc accedebāt ante paucos dies supplicia i p̄fectos deuictæ nationū crudeliter habitæ: ex qbus rebus se quoq̄ a macedōia nō ad societate militiæ: sed ad poenā euocatū arbitrabat. Igit ad occupādū regē Cassādrū filiū dato

Att. alexan
dri pericu
lum

polyper
tata

Quibuscumque p̄pōit a
figura cōmposita

Herba salu
bris per ge
tem demō

strata

Ad memoria glori
Alexandri uictorū
barcen

Munificentia Alexan
dri nota

Missio ue
teranorū

Alexandri
ira in suos

Persæ ad
custodiam
corporis ab
alex. legun
tur

et militiam

Antipater et ex milia
liberaret

Ephestion moritur q̄
alex. tū diligebat

Sardania et p̄ Roma

Anaxarchus q̄ ostendit dictū
p̄pōit multū malū
imitari possit

Alexander
uenenum
bibit

Antipater

De ueneno frigido

*Comunit' q' erat
de domo alex' in
xxx anno d'indul'*

**Art. Alexā
dri constā
tia i morte**

Traditio auli. per dicit

**Alexandri
conceptus**

*Aristotelis erat
propter Alex'*

**Prodigia q'
in alex. or
tu euenere**

**Omnes ui
ctæ gentes
eum ut pa
rentes luxe
runt**

**Art. ueti
gal**

ueneno subornat: q' cū fratribus Philippo & Iolla ministrare regi solebat: cuius ueneni tanta uis fuit: ut nō are: nō ferro: nō testa contineret: nec aliter ferri nisi i ungula eq potuerit: præmonito filio ne aliis q' Thessalo & fratribus crederet. Hac igit' ex cā apud Thessalū paratū repetitūq' cōuiuiū ē: Philippus & Iollas p̄gustare potū regis soliti i aqua frigida uenenu habuerūt: quā p̄gustatā iā potiōi sup miserūt. Quarto die Alexander indubitātā mortē sentiēs agnoscere se fatū domus maiore suoz ait. Nā pleriq' æacidaz iter trigessimū annū defunctos: tumultuātes deinde militis ifidiis perire regē suspicantes ipse sedauit: eosq' oēs cū platus in æditissimū urbis locū esset ad cospectū suum admisit. osculandāq' dexterā suā flētibus porrexit. Cū lachrymarēt oēs: ipse nō sine lachrymis tantū uege etiam sine ullo tristioris mētis argumēto fuit: ut quosdā ipatiētius dolētes consolatus sit. Quibusdā mādāta ad parētes eoz dedit: adeo sicut in hostē ita & in mortē iūctus aius fuit. Dimissis militibus amicos circūstantes percōtat: uideāt ne similit' sibi reperturi regē: tacentibus cunctis tūc ipse ut hoc nesciat: ita illud scire uaricinariq' se ac pene oculis uidere dixit: q' tū sit i hoc certamē sanguinis fusura macedōia: quātisq' cædibus quo cruore mortuo sibi parentatura. Ad postremū corpus suū Ammōis tēplo condi iubet. Cū deficere eū amici uiderent: quærunt quē iperū faciāt hæredē: respōdit dignissimū. Tāta illi magnitudo animi fuit: ut cū Hercule filiū: cū fratre Arideū: & cū Roxanē uxore prægnantē relinqueret: oblitus necessitudinū dignissimū nuncuparet heredē. Prorsus quasi nefas esset uiro forti aliū quā uirū fortē succedere: aut tanti regni opes aliis q' p̄bātis relinqui. Hac uoce ueluti bellicū inter amicos cecinisset: aut malum discordiæ misisset. ita oēs in æmulationē cōfurgunt: & ambitione uulgi tacitū fauorē militū quærunt. Sexto die præclusa uoce exēplū digyptō annulū pdicæ tradidit: q' res gliscentē amicorū dissensionē: sedauit. Nā & si nō uoce nūcupatus hæres: iudicio tamē electus esse uidebat'. Decessit Alexāder mense uno. annos tres & .xxx. natus: uir supra humanā potentiā magnitudine animi p̄ditus: qua nocte eū mater Olympias cōcepit: uisa per q' tem est cum ingēti serpente uolūari: nec dei deceptā: somnio est. Nā profecto maius humana mortalitate opus uero tulit: quam cū æacidaz gēs ab uliā sæculoz memoria: & regnum patris fratris mariti ac deiceps maiorum oīum illustrauerit: nullius tamē nomine q' filii clarior fuit. Prodigia magnitudinis eius in ipso ortu nonnulla apparuerūt. Nā ea die qua natus est: duæ aquilæ tota die præpetes supra culmen domus patris eius federunt: omen duplicis imperii europæ asiæq' p̄ferentes: ea demq' die nūciū pater eius duaz uictoriæ accepit: alterius belli illyrici: alterius certaminis Olympiaci: in quod quadrigaz currus miserat: quod omen uniuersaz terraz uictorias infanti portendebat. Puer acerrimus litteraz studiis eruditus fuit. Exacta pueritia per quiquēniū sub Aristotele doctore inclyto omniū philosophoz creuit. Accepto deinde imperio regem se terraz omniū ac mūdi appellari iussit: tātamq' fiduciam suis militibus fecit: ut illo præfēte nullius hostis arma nec inermes timuerint. Itaq' cum nullo hostium unquā cōgressus est: quem non uicerit. Nullam urbē obsedit: quam non expugnauerit. Nullā gentē adit: quā nō calcauerit. Victus deniq' existat est ad Postremum non uirtute hostili: sed infidiis suoz & fraude civili.

IVSTINI HISTORICI LIBER XIII.

Extincto in ipso ætatis ac uictoriæ flore Alexandro magno triste apud omnes totazq' babyloniam silentiū fuit. Sed nec deuictæ gentes fidem nuncio habuerunt: q' ut i uictum regem sic immortalem eum crediderant. Recordātes quotiēs præfēti mortiereptus esset: quā sæpe ferro amisso repente se non sospitē tantum suis uerum etiam uictorem obtulisset. ut uero mortis eius fides affuit: oēs barbaræ gentes pauloante ab eo deuictæ nō ut hostē eum: sed ut parentem luxerunt. Mater quoq' Daorii regis: quā amisso filio a fastigio tantæ maiestatis in captiuitatem redactam indulgētia uictoris in eam diem uitæ nō poenituerat: audita morte Alexādri mortē sibi ipsa cōsciuit: nō q' hostē filio præferret: sed q' pietatem filii in eo: quem hostem timuerat: experta esset. Cōtra Macedones uersa uice non ut ciuem ac tantæ maiestatis regem uege ut hostem amisissent: gaudebant: seueritatē nimīā & assidua belli pericula execrantes. Huc accedebat q' principes regnum & imperia: uulgi militū thesauros & grāde pondus auri uelut inopinatam prædam spectabāt illi successionem regni: hi opū ac diuitiarum hæreditatem cogitantes. Erant enim in thesauris. c. milia talētōz: & in annuo uestigali tributo. ccc. milia. Sed nec amici Alexandri frustra regnum spectabant. Nam eius uirtutis erat ac uenerationis: ut singulos reges putares. Quippe ea formæ pulchritudoq' p̄ceritas corporis & uiriū ac sapiētiz magnitudo in omnibus fuit: ut qui eos ignoraret: nō ex una gente sed ex toto terraz orbe electos iudicaret: neq' enim unquā antea macedonia uel ulla gens alia tam clarorum uiroz p̄tū floruit: quos primū Philippus mox Alexander tanta cura legerant: ut nō tam ad societatem belli quā in successionem regni electi uiderētur. Quis igitur miretur talibus mīstris orbem terrarum uictum cum exercitus macedonum a tot nō ducibus sed regibus regeret: qui nunquā sibi repiri p̄tes si non inter se cōcurrissent. Multosq' macedonia pro uno Alexandro habuisset: nisi fortuna eos ex æmulatione uirtutis in perniciem mutuam armasset. Ceteroz occiso Alexādō nō ut lati ita & securi fuere omnibus in unū locū competentibus: nec minus milites inter se timebāt: quoz & libertas solutior & fauor incertus erat. Inter ipsos uero æqualitas discordiā augebat: nemine tantum ceteros excedente: ut ei aliquis summitteret. Armati itaq' in regiā coeunt ad formādum rerum præfē

riom statim. Per
Alexandro erat
trus dubios conf
puer illis placat
uenem esse in cal
Philippi nomin
bus ex sanguin
uoluisse. dicit. D
um nō propter n
nem maiorem c
gi: qui pro uirtut
na regis idignor
itaq' Roxanis e
Antipatrum cōf
pedites idignati
lāt satellitēq' ill
equitibus essent
mittūt: qui potē
& seditio creuit
giā irrumpūt: qu
coeperunt. Sed r
terius partis mi
sent: tāta cōstant
facinus moliren
hostes sed ciues
culoz socios: ec
mutuis cædibus
singulari facudiā
legere. Tū etiā
xandri filio si nat
roz esset. His ita
Cratero tradit.
corpus alexādri
collega lustratio
it cōfētiētibz u
iubet. Reuersus
ficii sui faceret. E
te alexāder uirtu
Cōfinē huic pu
m: iori acropato
filio assignat. Ly
gia eueit. Thracia
castroz tribunat
ticipat' p̄fici. In B
daspē & idū Tax
fines caucasi mō
liāos Scythas: i
restes babylōios:
le munus singuli
q' si regna nō præ
rum & posteris r
uiuo Alexandro
xander epistolas i
quæ recitata præ
nō legibus pulsi p
tiores in repu. fier
men omniū athen
ri precepit: q' bus i
ligit athenienses cē
te eueniat: gerūt
Eodē tēpore Dem

Megaritis de
mosthenes
exulauit

att. barba-
rorum de-
spiratione

Varii bello
rum motus
inter alex.
successores

Ptolemæi
opes

Cyrenes cō-
ditio

Cyrenes fa-
bula

Eumēis suc-
cessus

delitate alexandri fugerat: quod ciuitatē i eiusdē alexandri bellū ipelleret. Forte megaris exulabat, q
cum missum ab atheniensibus hyperidē legatū cognouit: q peloponēses i societate armozē sollicita
rēt: secutus eum Sicyōa: argos: & Corinthū cetera: q ciuitates eloquētia sua atheniēsis iūxit. Ob
quod factum missa ab atheniēsis obuiam nauī ab exilio reuocatur. Interim i obsidiōe antipatri
Leosthenes dux atheniēsis telo e muris in trāseuntē iacto occiditur. quā res tātum animozē anti
patro dedit. ut etiā uallū rescindere auderet: Auxiliū deīde a Leonato petit per legatos: qui cū ueni-
re nunciaret cū exercitu: obuii ei atheniēses cū istructis copiis fuere: ibiq; equestri praelio graui uul-
nere iētus extinguit: antipater & si auxilia sua uideret deuicta: morte tamē Leonati lātatus ē. Quip-
pe & æmulū sublatum: & uires eius accessisse sibi gratulabāt. Statī igit exercitu eius recepto cum
par hostibus etiā praelio uideret: solutus obsidiōe in Macedoniā concessit: græcorum quoq; copiā
a finibus græciæ hoste pulso in urbes dilapsæ sunt. Interea Perdica bello innoxio Ariarathi regi cap-
padocum illato praelioque uictor nihil præmii, præter uulnera & pericula rettulit. Quippe hostes
ab acie in urbem recepti occisus coniugibus: & liberis domos quisque suas cum omnibus copiis in-
cenderunt. Eodem congestis etiam opibus semetipsi præcipitant. ut nihil hostis uictor suarum regē
præter incēdii spectaculo frueretur. Inde ut uiribus auctoritatē regiam acquireret: ad nuptias Cleo-
patræ sororis Alexandri magni & alterius alexandri quodā uxoris nō aspernate Olympiade mīre eius i-
tēdit: sed prius antipatgē sub affinitatis obtētū capere cupiebat. Itaq; fingit se i matrimoniū filiā eius
petere: quo facilius ab eō supplemētū tyronum ex macedōia obtineret. quē dolum p̄sentiēte antipa-
tro cū duas eodē tpe uxores quærit: neutrā obtinuit. Post hæc bellum iter antigonum & perdicam
orif. Antigono Crateros & atipr auxiliū ferebat: q scā cū atheniēsis pace polycōta græciæ & ma-
cedōiæ pponūt. pdica aliēatis rebus Arideū & Alexandri magni filiū i cappadociā: quoq; cura illi mā-
data fuerat: de summa belli in consilium adhibet: quibusdam placebat bellū in macedoniā trāfer-
ri ad ipsum fōtē & caput regni: ubi & Olympias esset mater alexandri: nō mediocre momētū partiū
& ciuium fauor propter alexandri Philippique nomina: sed i rem uisum est ab ægypto icipere: ne i
macedoniā profectis asia a Ptolemæo occuparet. Eumenii præter p̄uicias quas acceperat. paph-
lagonia & Caria & Lycia & phrygia adiiciunt. Ibi crategē & antipatrum operiri iubentur. adiutores
ei dantur cum exercitibus suis frater perdicæ alcetas & Neoptolemæus: Clyto cura classis tradit.
Cylicia philotæ adempta Filoxeno datur. ipe perdicæ ægyptum cum igenti exercitu petit: sic mace-
donia i duas partes discurrentibus ducibus i sua uiscera armaf. ferrūq; ab hostili bello in ciuilem
sanguinem uertit: exemplo furentiū manus ac membra sua ipsa cælura. Sed Ptolemæus in ægypto
solerti iustitia magnas opes parabat. Quippe & ægyptios i signi moderatione in fauorem sui sollici-
tauerat: & reges finitimos beneficiis obsequiisq; deuinxerat: terminos quoq; imperii acq̄sita cyrene
urbe ampliauerat: factusq; iam tantus erat: ut nō tā timeret hostes: q̄ timendus ipe hostibus eēt. Cy-
rene aut condita fuit ab Aristæo: cui nomē Baētos ppter linguæ obligationē fuit. Huius pater Cy-
mus rex theramenis insulæ cū ad oraculū delphos ppter dedecus adolescentis filii nondū loquētis
deum deprecaturus uenisset: responsū accepit: quo iubebat filius eius Baētus africā petere: & ur-
bem Cyrenem cōdere: usum linguæ ibi accepturus. Cū responsū ludibrio simile uideret propter si-
militudinem theramenis insulæ: qua coloni ad urbē cōdendā i africā tam longinquæ regionis pro-
ficisci iubebantur: res omīssa est. Interiecto deinde tēpore uelut cōrumaces ex pestilentia deo pare-
re cōpelluntur: quoq; tā i signis paucitas fuit: ut uix unam nauem cōplerent. Cū uenissent i africā
pulsis accolis montē Cyram & ppter amoenitatē loci & ppter fontis ubertatē occupauere. Ibi Ba-
ētus dux eozē linguæ inodis solutis loqui primū cepit: quā res aīos eozē ex pmissis dei iā pte præ-
cepta in reliquā spē cōdendæ urbis accēdit. Positis igit castris opinionem ueteris fabulæ accipiunt
Cyrenē eximīæ pulchritudinis uirginē: a Thessaliæ monte pelio ab Apolline raptā perlatāq; i eiuf-
dem montis iuga: cuius collē occupauerāt: a deo repletā. iiii. pueros peperisse Nomīū Aristēū Euto-
cū Agæū: missos a patre Hispero rege Thessaliæ: q pergreret uirginē: loci amoenitate captos i iisdē
terris cū uirgine reledisse: ex his pueris tres adultos i Thessalia reuersos a uita regna cepisse. Aristēū
in arcadia late regnasse eūq; primū & ap̄sum & mellis usum & lactis & coaguli hoībus tradidisse sol-
licitisq; ortus & sydeq; primū iuenisse qbus auditis Baētus uirgis noīe ex respōsis agnito urbē Cy-
renē cōdidit. Igitur Ptolemæus huius urbis auctus uiribus bellū in aduētū Perdicæ parabat: sed per-
dicæ plus odiū arrogatiæ q̄ uires hostiū nocebāt: quā exosi etiā socii ad Antipatrum gregatū cōfugie-
bāt. Neoptolemæus in auxiliū Eumenii relictus nō solū transfugere: uerū etiā prodere partiū exerci-
tum uoluit: quam cū rē præfēisset Eumenes cū pditore decernere praelio necesse habuit. Victusq;
Neoptolemæus ad Antipatrum & polycōta pfugit: hisq; persuadet: ut cōtinuatīs mansionibus læ-
to ex uictoria & securo fuga sua Eumenii superueniat: sed res Eumenē nō latuit. Itaq; insidiæ i insi-
diatores uersæ: & qui secūq; aggressuros se putabant: securis itinere & peruigilia noctis fatigatis oc-
cursum ē. In eo praelio Polypcon occiditur. Neoptolemæus quoq; cū Eumene congressus diu mu-
tuis uulneribus acceptis colluctatus est: & in sūma uictus occūbit. Victor igitur duobus plīs conti-
nuis Eumenes afflicta partes transactione sociozē paululum sustentauit. Ad postremum tamē Per-
dica occiso (ab exercitu hostis cū Phytone & Illyrio & Alceta fratre Perdicæ rex appellatur: bellūq;
aduersus eos Antigono decernit.

pmoto: pecun
patrā sororē A
iēstatē regiā u
p̄uestigia mul
etā iuentunt:
ris Eumenes
sacramento an
eē cæteq; salu
pessimū statuat
nō se ab hoste
lutis eius offer
Eumenes mor
sidionis subitu
ipā multitudi
mittit: a quo c
tus ad tempu
circumspicien
etoriarum pr
bant: sordidā
ris agere. sing
opum orienta
uirtute orīs f
hos Alexandr
cem se q̄ cōm
primū moner
sine illo agi: n
tu esset nunc
superantur. in
gæ militiæ pa
habebat: uict
hostium cæsa
lia muliez &
riam porro A
amissas: neq; b
torum stipend
tiā imenlaq; b
promissis deco
& inopi senecl
tes ut sua red
nes cū paucis
Petit ut post
culis prolatan
cis uestri: qua
uos me ex imp
estis: & ista mī
summa consti
ego fuero igno
mihī deuouist
cturos pro imp
neret preces in
dent: quales uo
in Antipatrum
pturis: quod m
atq; inferias d
i p̄p̄gna

IVSTINI HISTORICI LIBER XIII.

Vmenes ut Perdicā occisū: se ut hostē a macedōibus iudicatū. bellūq; ātigonō decre-
tū cognouit: ultro ea militib; suis indicauit: ne fama aut rē ī maius extolleret: ut mi-
litū aios regē nouitate terreret: simul ut an cōtra se animati essent cognosceret: sum-
pturus cōsiliū ex motu uniuersorū: cōstāter tamē præsatus ē: si cui hāc terrori esset:
hēre eū dicēdi p̄tāre: q̄ uoce adeo cūctos ī studiū p̄tū suāg iduxit: ut ultro illū oēs
horrarēt: rescissurosq; se ferro decreta macedonum affirmarēt. tūc exercitū ī aetoliā

pmoto: pecunias ciuitatibus ip̄erat recusantes dare hostiliter diripit. Inde sardis p̄fectus est ad Cleo-
patrā sororē Alexandri magni: ut eius uoce cēturiōes principalesq; cōfirmarēt existimaturus: ibi ma-
iestatē regiā uertit: unde soror Alexandri staret. tanta ueneratio magnitudinis alexandri erat: ut etiā
p̄ uestigia mulieris fauor sacraei eius noīs q̄reret. Cū reuersus ī castra eēt: epistolae totis castris abie-
ctae iuentunt: q̄bus iis q̄ Eumenis caput ad antigonum detulisset: magna p̄mia diffiniebāt. Is cogni-
tis Eumenes uocatis ad cōcionē militibus p̄rio grās agit: q̄ nemo iūctus lit: q̄ sp̄e crueti p̄mii fidei
sacramento antep̄deret tū deīde callidā subnectit cōfictas a se has epistolas ad exp̄idos suos aios
eē ceterę salutē suā ī oīum p̄tate eē. nec antigonū nec quēq; ducū sic uelle uicere: ut ille ī se exēplū
p̄simū statuāt. Hoc factō & ī p̄feti labātiū aios deterruit: & ī futūg p̄uidet: ut siq̄ simile accedisset
nō se ab hoste corrūpi: sed a duce tētari milites arbitrarēt. Oēs igit̄ operā suā certatī ad custodiā sa-
lutis eius offerūt. Interī antigōus cū exercitū sup̄uenit: castrisq; positis postera die ī aciē p̄cedit. Nec
Eumenes morā p̄lio fecit. q̄ uictus ī munitū quoddā castellū cōfugit: ubi cū uideret se fortunā ob-
sidionis subitūg maiorē exercitus p̄tē dimisit: ne aut cōfēsū multitudis hosti traderet: aut obsidio
ip̄a multitudie grauaret: legatos deīde ad antipat̄g q̄ solus par antigoni uiribus uidebat: supplices
mittit: a quo cum auxilia Eumeni missa antigonus didicisset: ab obsidiōe recessit. Erat q̄dē solu-
tus ad tempus metu mortis Eumenes. Sed nec salutis dimisso exercitū magna spes erat oīa igitur
circūspicienti optimum uisum est: ad alexandri magni argyraspidas inuictū exercitū & tot ui-
ctoriarum præsulgentem gloria decurrere sed argyraspides post alexandrum omnes duces fastidie-
bant: sordidā militiā sub aliis post tanti regis memoriam existimantes. Itaq; Eumenes blandimen-
tis agere. singulos suppliciter alloqui: nunc cōmilitones suos: nūc patronos appellans periculorū &
opum orientalium socios: nunc refugia salutis suae & unica præsidia cōmemorās: solos esse quorū
uirtute oriēs sit domitus: solos q̄ militiam Liberi patris qui Herculis monumenta sup̄auerint: per
hos Alexandrū magnū factū: p̄ hos diuinos honores & imortalē gloriā cōsecutū. orat ut nō tam du-
cem se q̄ cōmilitonē recipiant: unūq; ex corpore suo esse uelint. Receptus hac lege paulatim ip̄erū
primū monendo singulos: mox quā perperā facta erant: blande corrigēdo usurpat: nihil in castris
sine illo agi: nihil administrari sine solertia eius poterat. Ad postremū cū Antigonū uēire cū exerci-
tu esset nunciatum: cōpellit eos in aciē descendere. Ibi dum ducis ip̄eria cōtēnunt: hostiū uirtute
superantur. in eo praelio nō gloriā tantū tot bellog; ueg; etiā cum cōiugibus & liberis prēmia lon-
gā militiā parta pdiderunt. Sed & Eumenes qui auctor cladis erat: nec aliam sp̄e salutis reliquam
habebat: uictos hortabāt: nā & uirtute eos superiores fuisse affirmabat: quippe ab his quinq; milia
hostium cæsa & si in bello p̄stent: ultro hostes pacē petituros: damna quibus se putēt uictos: duo mi-
lia mulierū & paucos infantes & seruitia esse: quā melius uincēdo possit reparare q̄ deferendo uicto-
riam porro Argyraspides neq; fugam se tēturos dicūt post damna matrimoniōg; & post cōiuges
amissas: neq; bellū gesturos cōtra liberos suos. Vltroq; eū cōuiciis agitāt: q̄ se post tot annos emeri-
torum stipendiōg; redeuntē domū cum prēmiiis tot bellog; ab ip̄a amissione rursus ī nouā mili-
tiā īmensaq; bella reuocauerit: & a laribus quodāmō suis & ab ip̄o limite patriae abductos īanibus
promissis deceperit: nunc quoq; amissis oībus felicis militiā quæstionibus: ne uictos quidē ī misera
& inopi senectā quiescere sinat. Ignaris deīde ducibus cōfesti ad Antigonum legatos mittunt: peten-
tes ut sua reddi iubeat. Is redditurum se pollicetur: si Eumenem sibi tradāt: quibus cognitis Eume-
nes cū paucis fugere tentauit: sed retractus desperatis rebus cum concursus multitudinis factus eēt
Petit ut postremū sibi alloqui exercitū liceret. lussus ab uniuersis dicere facto silentio laxatisq; ui-
culis prolatam sicut erat chatenatus: manū ostēdit cernite milites inquit habitū atq; ornāmēta du-
cis uestri: quā non hostium quicq; imposuit: nam hoc etiā solatio foret: uos me ex uictore uictum:
uos me ex imperatore captiū fecistis: quater intra hunc annum in mea uerba iureiurādo obstricti
estis: & ista mitto (neq; enim miseros cōuicia decēt) unū oro si propositōg; Antigoni in meo capite
summa constituit: iter uos me uelit mori: nam neq; illius iterest: quēadmodum aut ubi cadam: &
ego fuero ignominia mortis liberatus hoc si impetro: soluo uos iureiurādo quotiēs uos sacramēto
mihi deuouistis: aut si ip̄os pudet roganti uim adhibere: ferrū huic date: & permittite: quod uos fa-
cturos pro imperatore iurastis. Imperatorem pro uobis sine religione iusiurādi facere. cum nō obti-
neret preces in irā uertit. ad uos ait deuota capita respiciāt dii piuriōg; uidices: talesq; uobis exitus
dent: quales uos ducibus uestris dedistis: nempe uos idē pauloante & Perdicæ sanguine estis aspsi: &
in Antipatrum eadem moliti: ipsum deniq; Alexandrum si fas fuisset: eū mortali manu cadere iterē-
pturi: quod maximū erat seditiōibus agitastis. ultima nūc ego perfidorum uictima: has uobis dira-
atq; inferias dico: ut inopes extorresq; omne æuum in hoc castrensi exilio agatis: deuorētq; uos ars

Sardis & caulesing p̄g
Cenarius dicit a cenā
militib;

Eumēis cō-
siliū ī dīf-
cūtiēdo p̄-
culo quod
sic ab Anti-
gono insta-
bat
Vincit Eu-
menes ab
Antigono

Ars Eume-
nis

Argyraspi-
des uincun-
tur

Art. Eume-
nis constan-
tiam in sū-
mo piculo

duae execra-
tiones

Olympia-
dis apud ma-
ced. gratia

Olympia-
dis caedes

Noua du-
cum discor-
dia

atq. abderi-
tarum cla-
dem

Hercules
alexandri fi-
lius cum ma-
tre occidit

ma uestra: quibus plures uestros q̄ hostiū duces absumpsistis. Plenus deinde irae custodes suos p̄ce-
dere ad Antigoni castra cepit. sequitur exercitus prodito ip̄eratore suo: & ip̄e captiuus: triūphūq;
de se ip̄so ad uictoris sui castra ducit. omnia auspicia regis alexandri & tot bellog; palmas laureasq;
una secum uictori tradētes: & ne qd deesset p̄p̄ae: elephantū quoq; & auxilia oriētalia subsequunt;
tāto pulchriora hāc Antigono q̄ Alexandro tot uictoriae fuerunt: ut cum ille oriētem uicerit: hic eos
a quibus oriēs uictus fuerit: superauerit. Igitur Antigonus domitores illos orbis exercitui suo diui-
dit: redditis quā i uictoria ceperat. Eumenē uero uerecundia prioris amicitiae in conspectum suum
uenire prohibitū assignari custodibus precepit. Interea Euridica uxor Aridei regis: ut Polypercōta
a grācia redire in Macedoniā cognouit: & ab eo accersit Olympiada muliebri aemulatiōe perculsa
abutens ualitudine uiri: cuius officia sibi uendicabat: scribit regis nomine Polyperconti: Cassandro
exercitum tradat: in quē regni administrationem rex trāstulerit: eadē & in Asiam Antigono p̄ epi-
stolas nunciat quo beneficio deuictus Cassander: nihil nō ex arbitrio muliebris audaciae gessit. De
de profectus grāciā multis ciuitatibus bellū infert: quāq; excidio ueluti uicino icēdio territi spar-
tani urbē quē semp armis nō muris defenderāt: tū cōtra responsa fatog; & uetēz maiog; gloriam
armis diffisi: muroz; p̄sidio icludūt tātū eos degenerauisse a maioribus: ut cū multis saeculis murus
urbis ciuiū uirtu fuerit: tūc ciues saluos se fore nō existimauerit: nisi itra muros laterēt. Dū hāc agū-
tur: Cassand; a Grācia turbatus macedōia status domū reuocauit. Nāq; Olympias m̄r Alexandri
magni regis cū Epiro i macedōia p̄sequētē aacida rege molossoz; uēiret phibēriq; finib; ab Eury-
cide & Arideo rege coepisset: seu memoriā mariti seu magnitudinē filii: & idignitate rei moti mace-
dōes ad Olympiada trāsier: cuius iussu & Eurydice & rex occidit sex ānis post Alexand; potito regno
Sed nec Olympias diu regnauit. Nā cū p̄cipū passim caedes muliebri magis quā regio more fecisset
fauorem suum i odium uertit. Itaq; audito Cassandri aduentu diffisa Macedōibus cum nuru Roxa-
ne & nepote Hercule Pictuam urbem cōcessit: Proficiscenti Deidamia aacida regis filia & Thessa-
lonica priuigna & ipsa clara Philippi patris nomine: multaq; alia principum matrona speciosus
magis q̄ utilis grex fuere comites. Hāc cū nunciata Cassandro esset: statū citato cursu Pictuā uenit
& urbē obsidione cinxit. cum fame ferroq; urgere Olympias lōgā obsidiōis tadio pacta salute ui-
ctori se tradit. Sed cū Cassander ad cōcionē uocato populo sūscitaturus qd de Olympiade fieri uel-
let: subornat parētes interfectoz; qui sumpta lugubri ueste crudelitātē mulieris accusarent: a qui-
bus accensi Macedones sine respectu pristinae maiestatis occidēdā decernūt: imemores p̄fusi: quod
per filium eius uirūq; nō solū uitā ipsi inter finitimos tutam habuissē: uerū etiā tātas opes ip̄erūq;
orbis q̄sissent. Sed Olympias ubi obstinatos uenire ad se armatos uidit. uestē regali duabus ancil-
lis innixa ultro obuiā p̄cedit: quā uisa p̄cussōres attoniti fortuna maiestatis prioris & tot i eam me-
moriz occurrentibus regū suoz; nobis substiterūt: donec a Cassandro missi sūt: qui eā cōfoderūt:
non refugentē gladiū: nec uulnera aut muliebriter uociferatē: sed uiroz; more fortium p̄ gloria ue-
teris p̄sapiae morti succumbentē: ut Alexand; posses etiā moriente matre cōspicere. Insuper expirās
capillis & ueste crura cōtexisse fertur: ne quid posset i corpore eius idēcorum uideri. Post hāc Cas-
sander Thessalonicae regis Aridei filiā uxorem duxit. Filium Alexandri cum matre in arcē amphipo-
litanā custodiendos mittit.

IVSTINI HISTORICI LIBER XV.

Erdica & fratre eius Alcera Eumene ac Polypercōte ceterisq; ducibus diuersa par-
tis occisis finitū certamē inter successores Alexandri magni uidebat: cū repente iter
ip̄os uictores nata discordia: quippe postulantibus Ptolemāo & Cassandro & Lysi-
maco ut pecunia in prāda capta puinciaq; diuiderent: Antigonus negauit se in eius
belli foeros admissurum i cuius periculum solus descenderat: & ut honestum aduer-
sus socios bellū suscipere uideret: diuulgat se Olympiadis mortem a Cassandro iter
fectē ulcisci uelle: & alexandri regis sui filiū cū matre obsidiōe āhipolitana liberare
His cognitis Ptolemāus & Cassander inita cū Lysimaco & Seleuco societate bellū terra mariq; eni-
xe iſtruebāt. Tenebat Ptolemāus aegyptū cū africa parte maiore & Cypro & Phoenice: Cassandro
parebat macedōia cum Grācia: asia & partē oriētis occupauerat antigonus: cuius filius Demetrius
prima belli cōgressiōe a Ptolemāo apud calamā uincitur. In quo prālio maior Ptolemāi modera-
tionis gloria: quā ipsius uictoria fuit. Siquidē & amicos Demetrii nō solū cū suis rebus dimisit: ueq;
etiā additis insuper muneribus honorauit: & ipsius Demetrii priuatū omne iſtrumētum ac familiā
reddidit: adiecto honore uerboz; nō se p̄ prādā: sed p̄pter dignitatē inisse bellum indignatum q̄
antiochus deuictus diuersa factōis ducibus solus uictoriae cōmunis prēmia corripuisset. Dū hāc
agunt Cassander ab appolonia rediēs incidit in abderitas: qui propter ranaz; murūq; multitudinē
relictō patriā solo sedes quārebāt: ueritus ne macedoniā occuparet facta pactione in societate eos
recepit: agrosq; iis ultimis Macedoniā finibus assignat: Deinde ne Hercules alexandri filius: qui pe-
ne annos. xiiii. excesserat fauore paterni nois i regnū macedoniā uocaret: occidi eū tacite cū matre
Barsene iubet: corporaq; eoz; terra obruit: ne caedes sepultura pderet: & q̄ si pag; facinoris i ip̄o pri-
mum rege mox i matre eius Olympiade ac filio admisisset. Atq; quoq; filiū cū matre Roxane pari
fraude iſterficat: sed quasi regnū Macedoniā: quod affectabat aliter conlequi q̄ scelere nō possit. In-

terea Ptolem
ria i aegyptū
instrumēti m
gnitatis glori
bantur: q̄to
populo iube
minat: q̄bus
ris ornamētis
cum opes reg
Sed ptolema
rent: dū priu
etoria unius
bus uiribus i
piis in auxili
perimētis of
per quos oriē
tationis persi
fuisse: eum
dum spectac
tunc Lysima
ri non culpā
alexander tu
petum feciss
exanimauit
stantiā tanta
deniq; oī ex
stes cū a fate
comes fuit.
Sed Lysimac
di nō possit
cium primu
xandri prou
sensu uniu
uersus Anti
cesserat. Hu
pta esset An
cepisse: grau
luffaq; id d
eiusdem scu
uulo fuit. Q
de origine su
nā originis
pos uicinos
tesq; eius an
inter socios
bus bactria
cibus iugo
lum liberta
domination
prātem mai
ge iussus: sal
mā ad dorn
prodigio pri
Molieri deic
tulit: & uel
sito regno S
possidebat:
Adonatis ig
in fugā uer
conueniunt
Cassandro

tere Ptolemæus cū Demetrio nauali prælio iterato cōgredit: & amissa classe hostiq; cōcessa uictoria i ægyptū refugit. Demetrius filiū Ptolemæi Leuticū & fratrem Menelaū amicisq; eius cū priuati ministerio puocatus pari antea munere ægyptū remittit & ut apperet eos nō odii sed dignitatis gloria accensos donis muneribusq; iter ipa bella cōtēdebant. Tāto honestius tūc bellagere in q̄ multis uno tempo re eruperit regii nomi nis appella tio

Populo iubet. Ptolemæus quoq; ne minoris apud suos auctoritatis haberet: rex ab exercitu cognominat: qbus auditis Cassander & Lyfimachus & ipsi regiā sibi maiestate uēdicauerūt. Huius honoris ornamenti tā diu oēs abstinerūt: q̄ diu filii regis sui supesse potuerūt. Tāta i illis uerecūdia fuit: ut cum opes regias haberet: regū tamē nobis æquo aīo caruerit: quo ad alexandro iustus hæres fuit. Sed ptolemæus & Cassander ceteriq; factionis alterius duces cū carpi se singulos ab antigono uiderent: dū priuatū singulorū nō cōe uniuersorū bellū ducunt: nec auxiliū ferre alter alteri uolūt: q̄ si uictoria unius nō oīum foret: p epistolas se inuicē cōfirmantes: tēpus locū coeūdi cōdicūt: bellumq; cōibus uiribus instruūt: cui cū Cassander iteresse pp finitimū bellū nō posset: Lyfimachū cū igētib; copiis in auxiliū sociis mittit. Erat hic Lyfimachus illustri qdē Macedonia loco natus: sed uirtutis experimētis oī nobilitate clarior: q̄ tāta i illo fuit: ut aī magnitudie philosophia ipa uiriūq; gloria oēs per quos oriēs domitus ē: uicerit: qppe cū Alexander magnus Calisthenē philosophum ppter salutationis persicæ interpellatum morem insidiarum: quæ sibi paratæ fuerant: consciū fuisse ratus fuisset: eumq; truncatis crudeliter mēbris abscissisq; auribus ac naso labiisq; deforme ac miserandum spectaculū reddidisset. Insuper cū cane in cauea clausum ad metum ceterorum circumferret: tunc Lyfimachus audire Calisthenem & præcepta ab eo recipere uirtutis solitus miseratus tanti uiri non culpæ sed libertatis poenas pendentis uenēnū ei in remediū calamitatū dedit: quod adeo egre alexander tulit: ut eum obiici ferocissimo leoni iuberet. Sed cū ad conspectum eius cōcitus leo impetum fecisset: manū manipulo inuolutam Lyfimachus in os leonis imiserit: arreptaq; lingua ferā exanimauit: quod cū nunciatum regi eēt: admiratio insatiffactionē cessit: cariorēq; eū ppter constantiā tantæ uirtutis habuit. Lyfimachus quoq; magno aīo regis ueluti parentis tulit cōtumeliā. deniq; oī ex aīo huius facti memoria exturbata: postea in india insectanti regi quosdam palantes hostes cū a satellitū turba equi sui celeritate desertus esset: solus ei per imēsas harenas moles cursus comes fuit. quod idem antea philippus frater eius cū facere uoluisset: inter manus regis expirauerat. Sed Lyfimachū defiliens equo alexander hastæ culpe de ita in fronte uulnerauit: ut sanguis aliter claudi nō posset: q̄ diadema sibi dēptum rex alligandi uulneris causa capiti eius imponeret: quod auspiciū primum regalis maiestatis Lyfimacho fuit. Et post mortem Alexandri cū iter successores Alexandri prouinciæ diuiderent: ferocissime gentes quasi omniū fortissimo assignatæ sunt. Adeo ē cōsensu uniuersorū palmā uirtutis inter ceteros tulit. Prius q̄ bellū inter Ptolemæū sociosq; eius aduersus Antigonū cōmitteret: repente ex Asia maiore digressus Seleucus nouus Antigono hostis accesserat. Huius quoq; & uirtus clara & origo admirabilis fuit. Siquidem mater eius Laodice cum nupta esset Antiocho claro inter Philippi duces uiro uisa est sibi p quietem ex cōcubitu Apollinis concepisse: grauidāq; factā munus cōcubitus annulū adeo accepisse: cuius gemma anchora sculpta eēt. Iussaq; id donum filium quem pepisset dare: admirabilem fecit hunc uisum & annulus q̄ postera die eiusdem sculpturæ in lecto inuentus est: & figura anchoræ: quæ i femore Seleuci nata cum ipso par uulo fuit. Quāobrem Laodice annulū Seleuco eunti cū Alexandro magno ad pscam militiā edocto de origine sua dedit. Vbi post mortē Alexandri occupato regno orientis urbē condidit: Ibiq; geminæ originis memoriā consecrauit: nam & urbē ex Antiochi patris nomine antiochiā uocauit: & capos uicinos urbi Apollini dicauit: originis eius argumentū etiam posteris māsit: siquidem filii nepotesq; eius anchoram in femore ueluti notā generis naturalē habuere. Multa in oriente post diuisionē inter socios regni Macedonici bella gessit principio Babyloniā cepit. Inde auctus ex uictoria uiribus bactrianos expugnat: transitū deinde in Idiam fecit: quæ post mortem Alexandri ueluti a ceruicibus iugo seruitutis excusso prefectō eius occiderāt: auctor libertatis sandrocottus fuerat. sed titulum libertatis post uictoriā in seruiturē uerterat: siquidem occupato regno populū quē ab externa dominatione uendicauerat: ipse seruitio premebat. Fuit hic quidē humili genere natus: sed ad regni pstatem maiestate nūminis impulsus: quippe cū pccitate sua Alexadrū regē offendisset iterfici a rege iussus: salutē pedū celeritate quæsierat: ex qua fatigatione cū somno captus iaceret: leo igētis formæ ad dormientē accessit: sudorēq; pfluente lingua ei deterfit: expergefictūq; blande reliquit. Hoc prodigio primū ad spem regni impulsus contractis latronibus Indos ad nouitatē regni sollicitauit. Moliēti deinde bellū aduersus prefectos Alexandri elephātus ferus īfinitæ magnitudinis ultro se obtulit: & ueluti domita māfuetudine eū tergo excepit. Duxq; belli & præliator insignis fuit. Sic acquisito regno Sandrocottus ea tēpestare: q̄ Seleucus futuræ magnitudinis fundamēta faciebat, Indiam possidebat: cū quo facta pactione Seleucus cōpositisq; in oriente rebus in bellū antigoni descendit. Adunatis igit oīum sociorū copiis præliū cōmittit. In eo Antigonus occidit. Demetrius filius eius in fugā uertitur: sed socii pfligato hostili bello denuo i semetipsos arma uertūt: & cū de præda non conueniunt: itē in duas factiones deducunt. Seleucus Demetrio: Ptolemæus Lyfimacho iūgitur: Cassandro defuncto Philippus filius succedit: sic quasi ex itegro noua Macedonia bella nascuntur.

in q̄ multis
uno tempo
re eruperit
regii nomi
nis appella
tio

Calisthenes
foed' ab ale
xandro oc
ciscus

Art. Lyfi
machi uir
tutē in cōfi
ciēdo leo
ne

Ecce ex his
datur intel
ligi qui dia
dema sit

Seleuci ori
go nota

Inde Antiochia habet
originem

Sandrocottus

Art. prodigium i leone

faciebat dixit Justinus

Antigonus occiditur

d

antipater
matrem oc-
cidit

p

Demetrius
a Macedo-
nibus rex ap-
pellatur

Pirrho rex
Epiri

Heracleæ
origo

Heracien-
sium in ho-
stes huma-
nitas

Clearchus
reus tyranni-
dis

Ost Cassandri regis filio; eius Philippi cōtinuas mortes. Theſſalonice regiā uxor Cas-
sandri nō magno post tpe ab Antipatro filio cū uirā ēt p ubera materna deſcareſ; oc-
cidit. Cā pricidii fuit: qd post mortē mariti i diuiſiōe iter fratres regni ppēſior fuiſſe
Alexādro uidebaſ: qd facinus eo grauius oibus uiſum ē: qd nullū maternæ fraudis
ueſtigiū fuit: qd in parricidio nulla ſatis iuſta cā ad ſcleris patrociniā p̄texi pōt. Ob
hæc igiſ Alexāder i uſtiōe maternæ necis geſturus cū fratre bellū auxilium a Deme-
trio petit: nec Demetrius ſpe iuadendi Macedōici regni morā ſecit: cuius aduētū uerēs Lyſimachus
pſuadet genero ſuo antipatro: ut malit cū fratre i gratiā reuerti q̄ p̄nū hoſtē i Macedōiā admitti. In
choatā igiſ iter fratres recōciliatiōem cū p̄ſenſiſſet, demetrius p i ſidias Alexādꝝ iterfecit. Occupa-
toq; macedōiæ regno cādē apud exercitū excuſaturus i cōcione uocat. Ibi priore ſe petitū ab Alexā-
dro allegat: nec ſeciſſe ſe ſed occupāſſe iſidias: regē aut ſe macedōiæ uel ætatis expimētis: uel cāis iu-
ſtiorē eē: p̄rem. n. ſuū & Philippo regi: & Alexādro magno ſociū i oī militia fuiſſe liberorꝝ deīde Ale-
xādri miniſtrꝝ: & ad perſequēdos deſectores ducē extitiſſe, cōtra Antipatꝝ auū hōꝝ adoleſcentium
amariore ſemp miniſtrꝝ regni: q̄ ipſos reges fuiſſe. Caſſandꝝ uero p̄rem extictorē regiæ domus nō
ſceminis nō pueris pepciſſe: nec ceſſaſſe quoad omnē ſtirpē regiæ ſobolis deleret. Hōꝝ ſceleꝝ ultio
nē q̄ neq̄ſſet: & ab ipſo Caſſandro exigere ad liberos eius tranſlatā. Quāobrē etiā Philippū & Alexā-
drū: quia ſi quis inaniū ſenſus ē: nō iterſectores ſuos ac ſtirpis ſuæ. Sed ultores eorꝝ macedoniæ re-
gnū tenere malle: per hæc mitigato populo rex Macedoniæ appellat. Lyſimachus quoq; cū bello
Doricetis regis thracū p̄amereſ: ne eodē tēpore & aduerſus Demetriū dimicare neceſſe habere tra-
dita ei altera parte macedoniæ quæ antipatro eius genero eueniat pacē cum eo ſecit. Igitur Demetri-
us totis macedoniæ regni uiribus inſtructus cū Aſiā occupare ſtauiſſet: iterato Ptolemæus Seleu-
cus & Lyſimachus experti priore certamine quantæ uires eſſent concordia pacta ſocietate adunatiſq;
exercitibus bellum aduerſus Demetrium trāſſerūt in europā. His cōitē ſe & belli ſociū iungit Pyr-
rhus rex epiri ſperās nō difficiliter Demetriū macedoniā amittere poſſe q̄ acquiſiuerat: nec ſpes fru-
ſtra fuit: quippe exercitus eius corrupto ipſoq; i fugā acto regnū macedoniæ occuparat. Deīde hæc
aguntur: Lyſimachus geneꝝ ſuum Antipatru regnum macedoniæ adēptum ſibi ſoceri fraude quæ
rentem interfecit: ſiliamq; ſuam Euridicem querelarū ſociam in cuſtodiam tradit. Atq; ita uniuersa
Caſſandri domus Alexandro magno ſeu necis ipſius ſeu ſtirpis extinctæ pœnas partim cādē par-
ti ſupplicio luit. Demetrius quoq; a tot exercitibus circūuentus cum poſſet honeſte mori: turpiter
ſe dedere Seleuco maluit. Finito bello Ptolemæus cū magna reꝝ geſtag gloria moriſ. Is contra ius
gentiū minimo natu ex filiis ante iſſirmitatē regnū tradiderat: eiulq; rei populo rationē rediderat cu-
ius nō mior fauor i accipiēdo q̄ patris i tradēdo regnū fuerat: iter cætera patris & filii mutua pieta-
tis exēpla ēt ea res amorē parē populi iuueni cōciliauerat: & pater regno ei publice tradito priuatum
officiū regi iter ſatellites fuderat: omniq; regno pulchrius regis eſſe patrē dixerat. Sed inter Lyſima-
chum & Pyrrhum regē ſocios pauloante aduerſus Demetriū aſſiduū inter pares diſcordia malum
bellum mouerat. Viſtor Lyſimachus pulſo Pyrrho macedoniā occupauerat. Inde Thraciæ ac de-
inceps heracleæ bellū intulerat: cuius urbis: & initia & exitus mirabilis fuit: quippe Boetiis peſtilē-
tia laborantibus oraculū delphis reſponderat: coloniā in ponti regione ſacram Herculi conderē:
cū propter metū longæ & periculofæ nauigationis mortē i patriā oibus p̄æoptantibus res omiſſa
eēt bellū his phocēſes iſtulerunt: quorꝝ cū aduerſa p̄ælia p̄tarent: iterato ad oraculū decurrūt: re-
ſpōſum idē belli quod peſtilētiæ remediū fore. Igitur cū ſcripta colonorꝝ manu in metapontum de-
lati urbē heracleā condiderūt: & quoniā ſactorū auſpiciis in eas ſedes delati erant. Breui poſt tempo-
re magnas opes parauere: multa deīde huius urbis aduerſus finitimos bella multa etiā domesticæ
diſſenſionis mala fuit. Inter cætera magnifica uel p̄æcipue illud memorabile fuit: cū rerū potiren-
tur athenienſes: uiſiſq; perſis græciæ & aſiæ tributum in tutelā claiſis deſcripſiſſent: omnibus cu-
pide ad p̄æſidiū ſalutis iuæ conferentibus ſoli heracienſes ob amicitiam regū perſicorꝝ collationē
abnuerant. Miſſus itaq; ab athenienſibus Malachus cū exercitū ad extorquendū: quod negabaſ: dū
relictis in littore nauibus agros heracienſiū populatur: claſſem cū maiore parte exercitus nauſra-
gio repentinæ tēpeſtatis amiſit. Itaq; cū neq; mari poſſent amiſſis nauibus neq; terra auderēt cum
parua manu inter tot ferociſſimas gentes reuerti. Heracienſes honeſtiorē beneficii q̄ ultionis occa-
ſionē rati: iſtructos cōmeatibus auxiliisq; dimittūt: bene agroꝝ ſuorꝝ populationē exiſtimantes: ſi
quos hoſtes habuerant: amicos reddidiſſent. Paſſi ſunt iter plurima mala etiā tyrānidē: ſi quidē cū
plebs etiā nouas tabulas & diuiſionē agroꝝ diuitū ipotentē flagitarēt: diu rei i ſenatu tractata cū
exitus rei nō iuenirent: ad poſtremū aduerſus plebē nimio ocio laſciuientē auxilia a Thiotheo athe-
niēſium duce: mox ab Epaminunda thebanorꝝ petiuere. Vtriſq; negātibus ad Clearchum quē ipſi
in exilium egerāt decurrūt: tāta calamitatum neceſſitas fuit: ut cui patriā iterdixerāt: eum ad tutelā
patriæ uocaret. Sed Clearchus exilio facinoroſior redditus: & diſſenſionē populi occaſionē iuaden-
dæ tyrānidis exiſtimās: primo tacite cum Mithridate ciuium ſuorꝝ hoſte colloq; & inita ſocietate
paciſciſ: ut reuocatus i patriā p̄dita ei urbe p̄æfectus eius cōſtitueret. Poſtea autē iſidias: quas ciui-
bus parauerat ipſum Mithridatē uerterat. Nāq; cum uelut arbiter ciuiliſ diſcordiæ de exilio reuer-

ſus eſſet: ſtat-
genti pecuni-
repetē patro-
in arce collo-
exercuit. Igitur
interceſſurū
rū cū militib;
ciuium nō de-
His uerbis ſo-
nicæ domina-
ri i fugā dilap-
ſaq; uice aux-
cia facit. ſiqui-
liatos fortun-
xiliū ſollicita-
deſſet: uxorē
res & domini-
ſuerit: q; m-
ſunetiſ calan-
captiuos ſena-
alios occidit.
gantia. Inter-
ti per public-
gum tragico-
rum uerū
gnantes pati-
quā quortid-
tos ueluti cli-
iure familiari-
ipſi ſociis tar-
deretur: ſed p-
gradus ſucce-

illi prima ma-
lūetium ſupp-
leucum deſic-
mū hoc certa-
quattuor & l-
imperioꝝ cup-
incluſi uideb-
machus ami-
mulus acceſſi-
alexandri ma-
rus prius nō
ſeptē a ptole-
Regnūq; ma-
tiam memor-
primo lyſima-
roꝝ adoptione
pellatione pa-
deponere ſe o-
hoſte p̄ceperi-
habitus erat
futurus utri-
Itaq; tarentin-

sus esset: statuto tempore quo urbem Mithridati traderet: ipsum cum amicis suis cepit captumque accepta ingenti pecunia dimisit. Atque ut in illo subito se ex socio fecit hostem: sic ex defensore senatoriae causae: repetere patronus plebis euasit: & aduersus auctores potestatis suae a quibus reuocatus in patriam: per quos in arce collocatus fuerat: non solum plebem accedit: uerum etiam nefandissima quaque tyrannica crudelitatis exercuit. Igitur populo ad concionem uocato: neque se affuturum amplius grassanti ad populum senatui ait intercessurum: etiam si pristina saeuicia perseueret: & si par esse crudelitati senatorum arbitrentur habitu cum militibus suis: neque civilibus discordiis interfuturum. Si uero diffidant uiribus propriis uindicem se ciuium non desuturum: inde consulat sibi ipsi iubeant abire si malit: uel socium causae popularis remanere. His uerbis sollicitata plebs summum ad eum imperium defert: & dum senatus potestatem praescit: in seruitutem se tyrannicae dominationis cum coniugibus & liberis tradit. Igitur Clearchus. lxx. senatores comprehensos namque caeteri in fugam dilapsi erant in uincula compingitur: latari plebsque a duce potissimum senatorum senatus delere: uerum saepe uice auxilium eorum in exitium conuersum est: quibus dum mortem passim omnibus minatur: cariora eorum praecia facit. siquidem Clearchus magna pecunia quasi minis populi occulte eos subtrahaturus accepta spoliatis fortunis uita quoque spoliavit. Cognito deinde quod bellum sibi ab iis quod per fugerant misericordia in auxilium sollicitatis ciuibz pararet: seruos eorum manumittit. & ne quod in afflictis honestissimis domibus deesset: uxores eorum filiaque nubere seruis suis proposita recusantibus morte compellit: ut eos sibi fidiores & dominis infestiores redderet. Sed matronis tam lugubres nuptiae grauioribus repetitis funeribus fuere: itaque multae se ante nuptias: multae in ipsis nuptiis occisis prius nouis marites interficiunt & se tam funestis calamitatibus uirtute ingenui pudoris eripiunt: praedium deinde committitur: quo uictor tyrannus captiuos senatores in triumphum modum per ora ciuium trahit. Reuersus in urbem alios uincit: torquet alios: alios occidit: nullus locus urbis a crudelitate tyranni uacat accedit saeuitia insolentia: crudelitati arrogantia. Interdum enim ex successu continuae felicitatis obliuiscitur se hominem. Interdum iouis filium se dicit: eum per publicum aurea aequa uelut argumentum generis praeferebat: ueste purpurea & cothurnis regum tragicorum & aurea corona utebatur: filium quoque suum Ceraunon uocat: ut deos non mendacio tantum uerum etiam nominibus illudat. Haec illum facere duo nobilissimi iuuenes Chion & Leonides idem gnantes patriam liberaturi in necem tyranni conspirant. Erant hi discipuli Platonis philosophi: qui uirtute ad quam quottidie praefectis praecipis magistri erudiebantur: patriam exhibere cupientes quinquaginta cognatos ueluti clientes in insidiis locant. Ipsi more iurgantium ad tyrannum ueluti ad regem in arce contendunt: quod iure familiaritatis ad missum: dum alterum priorem dicentem intentus audit tyrannus: ab altero occupatur. Sed ipsi sociis tardius auxilium ferentibus a satellitibus obruuntur: quare factum est: ut tyrannus quidem occideretur: sed patria non liberaretur. Nam frater Clearchi Satyrus eadem uia tyrannidem inuadit: multisque annis per gradus successionis heraclienfes regnum tyrannorum fuere.

IVSTINI HISTORICI LIBER XVII.

Er idem ferme tempus Hellesponti & Cersonesi regionibus terrae motus fuit: maxime tantum urbs Lysimachia ante duos & xx. annos a Lysimacho condita euerfa est. quod portenta dira Lysimacho stirpique eius ac ruinam regni cum clade uexatae regionum portendebant: nec ostentis fides defuit: nam breui post tempore Agathocles filium suum: quem in successione regni ordinauerat: per quem multa bella prospere gesserat non solum patrium uerum etiam humanum ultra morem prorsus ministra Arsyrice nouerca ueneno interfecit. Haec

illi prima mali labe: hoc initium pendentis ruinae fuit. Nam parricidium principum secuta caedes sunt luctum suppliciaque occisum iuuenem dolebant. Itaque hi qui exercitibus praerant: certatim ad Seleucum deficiebant: eumque pronum iam ex emulatione gloriae bellum Lysimacho inferre compellunt. Vltimum hoc certamen comilitonum Alexandri fuit: & uelut ad exemplum fortunae par reuerentem Lysimachus. quattuor & lxx. annos natus erat. Seleucus septem & lxx. Sed in hac aetate utriusque animi iuueniles erant: imperiique cupiditate insatiabile gerebant. Quippe cum orbem terrarum duo soli tenerent: angustiis sibi met inclusi uidebantur: uitaeque finem non annorum spacio sed imperii terminis metiebantur. In eo bello Lysimachus amissis antea uariis casibus quindecim liberis non strenue moriens postremus domus suae cum mulus accessit. Latus tanta uictoria Seleucus & quod maius uictoria putabat: solum se de cohorte alexandri mansisse uictoremque uictorum extitisse non humanum opus esse sed diuinum munus gloriae signaturus. prius non multum post fragilitatis humanae se ipsum exemplum futurum: quippe post menses admodum septem a Ptolemaeo cuius sororem Lysimachus in matrimonio habuerat: per insidias circumuentus occidit. Regnumque macedoniae: quod Lysimacho eripuerat: cum uita pariter amittit. Igitur Ptolemaeus cum & in gratiam memoriae magni Ptolemaei patris & in fauorem ultionis Lysimachi ambitiosus ad populares esset. primo Lysimachi filios conciliare sibi statuit: nuptiasque Arsinoes sororis suae matris eorum petit: pueroque adoptione promissa ut cum in locum eorum successisset: nihil illi moliri uel uerecundia matris: uel appellatione patris auderent. Fratris quoque regis aegypti concordiam per epistolas depracatur: professus deponere se offensam erepti paterni regni: neque amplius a fratre quaesitum: quod honestius a paterno hoste preceperit: omni arte adulatorem Eumenem Antigono Demetrii filium: athiocho filio Seleuci cum quibus habiturus erat: ne tertius sibi hostis accederet. Sed nec Pyrrhus rex Epiri omissus ingens momentum futurus utriusque patri socius accessisset: qui & ipse spoliare singulos cupiens omnibus se partibus uedicabat. Itaque tarentinis aduersus romanos latens auxilium: ab Antigono naues ad exercitum deportandum mu-

Clearchus
Heraclien-
sium Tyrā-
nus

Heraclien-
sium clades

Chion & Leo-
nides plato-
nici

Clearchus
occiditur

*Jeromus. & euerfa euit
a Lysimacho gdm*

Alex. succes-
sore q duo
reliqui erat
in se concu-
runt

Seleucus ul-
tius ex suc-
cessoribus
Alex. periit

Pyrrhi i ita
lia accessus
epirotici re
gni uetu-
tas
Pyrrhi exi-
rus
Piale
Arisbas
Neoptole-
mus

Olympias
foror
Alexader
Epiri rex
Aeacidem
Pyrrhum

Valerius le-
uinus cōsul

Romani a
Pyrrho uin-
cuntur his
cc. captiui a
Pyrrho gra-
tis restituti

Cartha. &
Ro. confi-
lia de inua-
dēda Sicilia
Fabritius
Lucinus
Att. ro. con-
tinentiam

Carth. ori-
go

tuo petit ab antiocho pecuniam: q opibus q militibus instructior erat. a Ptolemæo macedonū mi-
litū auxilia: sed ptolemæus: cui nulla dilationis ex infirmitate uiriū uenia esset: quinque milia peditū:
equitū quattuor milia elefantos. L. nō amplius q in biēniū usum dedit. Ob hæc Pyrrhus filia Ptole-
mæi in matrimoniū accepta uindicē eū regni reliquit. Sed quoniā ad Epiri mētionē uentū ē: de ori-
gine regni eius pauca narranda sunt. Molossorū primū i ea regione regnū fuit. Post pyrrhus Achil-
lis filius amisso pabsentiā troiāis ipibus pīno regno in his locis cōsedit: q pyrrhidæ priō: postea epi-
roræ dicti sunt. Sed Pyrrhus cū i tēplum dodonæi iouis ad cōsulēdū uenisset ibi Anasam neptē Her-
culis rapuit: ex cuius matrimonio octo liberos sustulit. Ex his nōnullas uirgines nuptu finitis regi-
bus tradit: opesq affinitatū auxilio magnas parauit. Atq ita Helenō filio priami regis ob idustriam
singulārē uaticinandi regnum chaonum & andromacā Hecctoris: quā & ipse matrimonio suo i diui-
sionē troiāæ prædæ acceperat: uxore reddidit. Breuiq post tēpore delphis insidiis Orestæ filii Aga-
mēnonis iter altaria dei iteriit Successor huic piales filius fuit: p ordinē deide regnū ad Arisbam de-
scendit: cui quōiā pupillus & unicus ex gēte nobili superesset: itentione oīum cura seruādū eius edu-
candiq Publice tutores cōstituunt: athenas quoq erudiēdi gratia missus: quāto doctior maioribus
suis: rāto & gratior populo fuit. Primus itaq & leges & senatum ānuosq magistratus & reipublicæ
formā cōposuit: & ut a Pyrrho sedes sic uita cultior populo ab Arisba statuta huius filius Neoptole-
mus fuit: ex quo nata ē Olympias mater Alexādri magni: & Alexāder q post eū regnum Epiri tenu-
it: & i italia bello gesto i Brutis iteriit. Post eius mortē frater æacides regno successit: q assiduis ad-
uersus macedōas belloq certaminibus populū fatigando offēsam ciuiū cōtraxit. ac propterea in
exiliū actus Pyrrhū filiū bimum admodum paruulū i regno reliq: qui & ipse cum a populo ppter
odiū patris ad necē quæreret: furtim substractus i Illyrios deferret: traditusq est Berōe Glauci regis
uxori nutriēdus quæ & ipsa generis æacidæ erat. Ibi eū seu misericordia fortūæ eius: seu i fātilibus
blandimētis iductus rex aduersum Cassandrū Macedoniæ regē q eū sub belli cōminatione depo-
scebat: diu ptegit: addito i auxilio etiā adoptionis officio: quibus rebus moti epirotæ odio i miseri-
cordiam uerso ānoq. xi. eū i regnū reuocauerūt: datis tutoribus q regnū usq adultā eius ætatē tue-
rent. Adolescens deide multa bella gessit: tantusq regē successū haberi ceptus est: ut Tarentinos so-
lus aduersus romanos tueri posse uideret.

IVSTINI HISTORICI LIBER XVIII.

Gitur Pyrrhus rex epiri cum iterata Tarentinorū legatione additis sannitiū & lucāo-
rum precibus & ipsis auxilio aduersus romanos idigentibus fatigaretur: nō tā suppli-
cium precibus q spe iuadēdi italiæ imperiū iductus uenturū se cum exercitu pollice-
tur. In quam rem iclinatum semel animum præcipitem agere coeperant exempla ma-
iorū. ne aut inferior patruo suo Alexādri uideret: quo defensore iidē Tarētini aduer-
sus brutios usi fuerant: aut minores animos magno Alexādri habuisse: qui tā longa
a domo militia orientē subegit. Igif relicto custode regni filio Ptolemæo ānos. xv. nato exercitum i
portu tarentino exponit: duobus paruulis filiis Alexādri & Heleno in solatia longinquæ secū expe-
ditionis adductis. cuius audito aduentu consul romanus Valerius Leuinus festinans ut primus cū
eo congregaret: q auxilia sociorū cōuenirent: exercitum in aciem deducit: nec rētam & si numero
militum inferior esset: certamini morā fecit. Sed romanos uincentes iam inusitata ante elephantorū
forma stupere primo: mox cedere prælio coegit: uictoresq iam noua macedonū monstra: repēte ui-
cerunt: nec hostibus incruenta uictoria fuit: nam & ipse Pyrrhus grauiter uulneratus est: & magna
pars militū eius cæsa: maiorēq gloriā eius uictoriæ q læticiam habuit. Huius pugnæ euentum mul-
tæ ciuitates secutæ Pyrrho se tradunt. Inter cæteros etiam locri prodito præsidio Romano ad Pyr-
rhum deficiunt: ex ea prædā Pyrrhus. cc. captiuos milites gratis romam remisit: ut cognita uirtute
eius romani cognoscerent etiā liberalitatē. Interiectis deide diebus cū sociorū exercitus superuenis-
set: iterato prælium cū romanis facit: in quo par fortuna priori bello fuit. Interea Mago dux cartha-
ginēsium in auxiliū Romanorū cū. cxx. nauibus missus senatum addit: ægre tulisse carthageneses
affirmans: q bellū i italia a peregrino rege paterent: ob quam causam missum se ut quoniā externo
hoste oppugnarent externis auxiliis iuuarentur: gratiæ a senatu carthaginēsibus actæ: auxiliāq re-
missa. Sed Mago punico ingenio: post paucos dies tacitus qli pacificator carthaginēsium Pyrrhum
adiit speculaturus cōsilia eius de sicilia: quo eū accerfiri fama erat. Nā romanis eadē cā mittēdi auxi-
lia carthaginēsibus fuerat: ut romano bello ne i siciliā Pyrrhus transire posset i italia: detineret. Dū
hæc agunt: legatus a senatu romāo Fabricius Lucinus missus pacē cū pyrrho cōposuit: ad quam cō-
firmādā Cineas Romā cū igentibus a Pyrrho donis missus: neminē cuius domus muneribus pate-
ret: iuenit. Huic cōtinētia romanorū simile exēplū iidē ferme tēporibus fuit. Nā missa a senatu in
ægyptū legatione cū igentia sibi a Ptolemæo rege missa mūera spreuissent: interiectis diebus ad cenā
inuitatis aureæ coronæ missæ sunt: quas illis honoris causa receptas postera die statuis regis iposue-
runt. Igif Cineas cū turbatam cum romanis pacem ab Appio claudio renūciasset. interrogatus a Pyr-
rho qualis roma esset. respondit regum urbem sibi uisam. Post hæc legati siculorum superueniunt:
tradentes pyrrho totius insulæ imperium: qui assiduis carthaginēsium bellis uexebatur. Itaq relicto
locris Alexandro filio: firmatisq ciuitatibus ualido præsidio i Siciliam exercitum traiecit. Et quoniā

ad carthagine
riorum paulo
nicibus fuit: q
mūlitus icolu
phoenices sid
rō urbem ante
de fuere: sed at
spiratiōe facta
pant rempu. iu
seruorū fuit: q
feritate trucid
q de statu reip
tissimū diis: q
te lacētem det
spectatibus so
rere. Vbi uero
ut ipsum solē
seruulis igeni
nua seruilibus
& uelut num
filiū ac deide
it. Itaq alexan
expugnata e
nus rārum St
butis: ut extir
spiciis cōditi
multitudine
malione & E
puero regnū t
ge erat: nuplit
rat: quam rem
ris humani au
propter scelu
litur: assump
piditate arbit
mus cupidæ
occurrat. Nō
turum. Sed E
nit prouecta
sa lugubriq: u
quas habuerat
bos cruciatus
ni subtraxerit
parata agmina
Primus illis ap
mitē se Elisæ
manifesto ho
ras i quæstū a
numero. lxxx.
sobolē habere
sequi pararet:
impune latu
di fugientibus
regē cōmercio
lōga nauigatiō
ita maius loci
uicinis locorū
hominū uelut
tiq: sunt: ut ur
cōtinentibus
babulū inuēto

ad carthagenensium mentionem uentum est: de origine eorum pauca dicenda sunt: repetitis tyriorum paulo altius rebus: quorum casus etiam dolendi fuerant. Tyriorum gens condita a phoenicibus fuit: qui terramotus uexati relicto patriæ solo assyrium stagnum primo: mox mari proximum litus incoluerunt: condita ibi urbe quam a piscium ubertate sidona appellauerunt: nam piscem phoenices sidon uocant. Post multos deinde annos a rege aschalonio expugnati nauibus appulsi Tyro urbem ante annum troianæ cladis cōdiderunt. Ibi per sægē bellis diu uariisq; fatigati uictores quidē fuere: sed attritis uiribus a seruis suis multitudinē abūdātibus idigna supplicia p̄pessi sunt: q̄ cōspiratiōe facta omnē libere populū cū dominis interficiūt: atq; ita potiti urbe lares: dominorum occupant tempus. Inuadūt: coniuges ducunt, & quod ipsi non erant liberos procreant: unus ex tot milibus seruoq; fuit: qui miti ingenio senis domini paruuliq; filii eius fortuna moueret: dominusq; nō truci feritate trucidauit: sed pia misericordia ac hūanitate respexit. Itaq; cū uelut occisos alienasset: seruūq; de statu reipu. deliberātibus placuisset regem ex suo corpore creare: eūq; potissimum quasi acceptissimū diis: qui solē oriētē primus uidisset: rem ad Stratonē (hoc enī ei nō mē erat) dominū occulte latētē detulit: ab eo formatus cum medio noctis oēs ī unum capū p̄cessissent: ceteris ī oriētē spectātibus solus occidētis regiōem ituebat: id primū aliis uideri furor ī occidētē solis ortū quārere. Vbi uero dies aduētare cōp̄it: editissimisq; culminibus urbis oriēs splēdere expectātibus aliis ut ipsum solē aspicerent: hic primus omnibus fulgorem solis ī summo fastigio ciuitatis ostēdit: nō seruū lis ingenii ratio uisa: requirentibusq; auctore de domino cōfitef. Tūc itellestū est quātum ingenia seruilibus ingenia pr̄staret: maliciaq; seruos nō sapiētia uicere. Igitur uenia seni filioq; data est: & uelut numine quodā referuatos arbitratēs regem Stratonē creauerūt. post cuius mortē regnū ad filiū ac deinde ad nepotes trāsit. Celebre hoc seruoq; facinus metuēdūq; exemplū tot orbe terrarū fuit. Itaq; alexander magnus cū iteriēto tēpore ī oriente bellū gereret uelut ultor publice securitatis expugnata eorū urbe omnes: qui pr̄lio superfuērāt: ob memoriā ueteris cedis crucibus affixit. genus tātum Stratonis iuiolatū seruauit. regnūq; stirpi eius restituit īgeniis & īnoxis incolis īsulæ attri butis: ut extirpato seruili germine genus urbis ex ītegro cōdideret. Hoc igitur modo tyrii Alexandri auspiciis cōditi parsimonia & labore quārenti cito cōualuere. Ante clādē dominorū cum & opibus & multitudine abundarēt: missa ī africā iuuentutē Vtricā cōdidere cū iteri rex tyro decedit filio pygmalione & Elisa filia īsignis formæ uirgine haredibus īstitutis. Sed populus Pygmalioni admodū puero regnū tradidit. Elisa quoq; Sichæo auūculo suo sacerdoti Herculis: qui honos secundus a rege erat: nupsit: huic magnæ sed dissimulatæ opes erāt: aurūq; metu regis nō tectis sed terræ crediderat: quam rem & si homines ignorabant: fama tamē loquebatur: quā īcensus pygmalion oblitus iuris humani auūculū suū eundēq; generum suū sine respectu pietatis occidit. Elisa diu fratrem propter scelus aduersata ad postremum dissimulato odio mitigatq; iterim uultu fugam tacite molitur: assumptisq; quibusdā principibus ī societate: quibus par odiū ī regē esse: eandēq; fugiendi cupiditatē arbitrabat. tūc fratrē dolo aggredit: fingit se ad eum migrare uelle ne amplius ei mariti domus cupidæ obliuionis grauē luctus imaginem renouaret: ne ue ultra amara admonitio oculis eius occurrat. Nō iunctus Pygmalion uerba sororis audiuit: existimās cum ea & aurum Sichæi ad se uerturum. Sed Elisa ministros migrationis a rege missos nauibus cum opibus suis prima uespera imponit prouectaq; ī altū cōpellit: eos onera harenæ pro pecunia iuiolata ī mare deicere: tūc defluens ipsa lugubriq; uoce Sichæum exorat: ut libens opes suas recipiat: quas reliquerat: habeatq; inferias: quas habuerat causa mortis: tūc ipsos ministros aggredit: sibi quidē ait optatā olī mortē sed illis acerbos cruciatus & dira supplicia īminere: qui Sichæi opes: quæq; ipe parriciū rex fecerit: auaritiæ tyrāni subtraxerint: hoc metu omnibus iniecto comites fugæ accepit. Iūgūf & senatoz in ea nocte preparata agmina: atq; ita sacris Herculis: cuius sacerdos sichæus fuerat: repetitis exilio sedes quærunt. Primus illis appulsi terræ cyprius īsula fuit: ubi sacerdos iouis cū coniuge & liberis dei monitu cōmitē se Elisæ locūq; fortunæ offert: pactus sibi posterisq; perpetuum honorē sacerdotii cōditio p̄ manifesto homine accepta: mos erat cyprii uirgines ante nuptias statutis dotalē pecuniā quæsituras ī quæstū ad litus maris mittere p̄ reliqua pudicitia: libamenta Veneri soluturas. Hæc igitur ex numero. lxxx. admodū uirgines rapī & nauibus īponi Elisa iubet: ut & iuuentus matrimōia & urbs sobolē habere possit. Dū hæc aguntur: Pygmalion cognita sororis fuga cū impio bello fugientē persequi pararet: ægre pr̄cibus matris & deorū minis uictus quieuit: cui cū īspirati uates canerent nō impune latūz: si īcrementa urbis toto orbe auspiciatissime īterpellasset: & hoc mō spaciū respirādi fugientibus datū. Itaq; Elisa delata ī africā sinibus īcolas loci eius aduētū peregriorū mutuarūq; regē cōmercio gaudentes ī amicitia sollicitat: deīde ēpto loco q̄ corio bouis tegi possit: ī quo fessos lōga nauigatiōe socios: quoad p̄ficisceret: reficere possit: coriū in tenuissimas p̄tes secari iubet: atq; ita maius loci spaciū q̄ petierat: occupat: unde postea ei loco byrsa nōmē fuit. Cōfluentibus deinde uicinis locorū q̄ spe lucri multa hospitibus uenalia īferebant: sedesq; ibi statuentibus ex frequentia hominū uelut īstar ciuiatis effectū ē. Vtricēsium quoq; legati dona ut sanguineis attulerunt: hortatiq; sunt: ut urbem cōderēt: ubi sedes sortiti essent. Sed & Afros detinēdi aduenas amor cōp̄it. Itaq; cōtinentibus oībus Carthago cōdit: statuto ānuo uestigali p̄ solo urbis. In primis fūdamētis caput bubulū inuētū ē: q̄ auspiciū q̄dem fructuosæ terræ: sed laboriosæ p̄petuoq; seruæ urbis fuit: p̄p

Vnde Sy.
dō dicta
Tyri condi
tio

Seruorum
negicia

Straton

Vltio ma
gni Alex. in
Tyriorum
serius

Vtricæ con
ditio
Sichæi in
teritus
Pygmalio

Didonis fu
ga

Vetustas ci
priorū mos
in prostitu
endis uirgi
nibus

Aturia Elise

Byrsa

Carthago cōditur

quod in alio loco urbs translata. Ibi quoque caput eius repositum bellicosum potestatemque populū futurę significans urbi auspicatā sedē dedit. Tūc ad opinionē nouę urbis concurrētibz gēibus breui & populus & ciuitas magna facta ē. Cū successu regē florētes Carthaginis opes eēnt: rex mauritanorū Hiarbas decem pōenorū principibus ad se accersitis Elisę nuptias sub belli denūciatione petit: quod legati reginę referre metuentes: pūnico cū ea ingenio egerunt: nūciātes regē aliquem poscere q̄ cultiores mores uideret: eum Afros perdoceat: sed quēq̄ inueniri non posse: qui ad barbaros & ferarum more uiuentes trāsire a cōsanguineis uelit. Tūc a regina castigati: si pro salute patrię asperiorē uitā recusaret: cui etiā ipsa uita si res exigat debeat. Regis mādāta aperuere dicētes: quę pręcipiat aliis ipsi faciēda esse: si uelit cōsultū esse. Hoc dolo capta diu Sichęi uiri nomine cū multis lachrymis & lamētatione flebili iuocato: ad postremū iturā se quo sua & urbis facta uocaret: respōdit. In hoc triū mēsum sūpro spacio pyra in ultima parte urbi extructa uelut placatura uiri manes iseriatq̄ ante nuptas missura multas hostias cędit: & sūpro gladio pyram conscendit. Atq̄ ita a populū respiciens iturā se ad uirū: sicut pręceperat: dixit: uitamq̄ gladio finiuit: q̄ diu Carthago iuncta fuit: pro dea culta est. Condita est urbs hęc. lxxii. annis āte q̄ roma: cuius uirtus sicut bello clara fuit: ita domi status uariis discordiāz casibus agitata est: cum inter cętera mala etiam peste laborarent: cruēta sacrorū religione & scelere pro remedio usi sunt. Quippe homines ut uictimas immolabant: & impuberes: quę ætas etiā hostiū misericordiam prouocat: aris admovebant: pacē deorū sanguine eorū exposcentes: p̄ quo rum uita dii rogari maxime solent. Itaq̄ aduersis tanto scelere numinibus cum in Sicilia diu infelicitate dimicassent: translato in sardinia bello amissa maiore exercitus parte graui pręlio uicti sūt: p̄pter quod ducem suum Machæū: cuius auspiciis & Sicilia partem domuerant: & aduersus afros magnas res gesserant cum parte exercitus: quę superfuerat: exulare iusserunt: quam rem ægre ferentes milites legatos Carthaginem mittunt: qui reditum primo ueniamq̄ infelicitis militiæ petant: tamen denuncient: quod si precibus nequeant armis se consecuturos. Cum preces & minę legatorū sprete essent: interiectis diebus conscensis nauibus armati ad urbem ueniunt: ibi deos hominesq̄ testati non se expugnatum sed recuperatum patria uenire ostensurosq̄ ciuibz suis non uirtutē sibi priore bello sed fortunam defuisse. Prohibitis comēatibus obsessaq̄ urbe in summam desperationem Carthaginenses adduxerunt. Interea Carthalo Machæi ducis exilis filius: cum pręter castra patris a tyro: quo decimas Hercules ferre ex pręda siciliensis: quam pater eius ceperat: a carthaginensibus missus fuerat: reuerteretur: accersitusq̄ a patre esset: publicę se prius religionis officia executurū q̄ priuata pietatis: respondit: quam rem & si ægre ferrer pater non tamen uim afferre religioni ausus est. Interiectis diebus Carthalo petito comēatu a populo cum reuersus ad patrem esset: ornatusq̄ purpura & isulis sacerdotii omnium se oculis ingereret. Tum i secreto pater adducto ait: ausus ne es nefandissimum caput ista purpura & auro ornatus in conspectum tot miserorum ciuiū uenire: & mortua ac lugentia castra circumfluentibus quietę felicitatis insignibus uelut exultabundus intrare? Nusq̄ ne te aliis iactare potuisti? Nullius locus aptior q̄ sordes patris & exilii infelicitis ærūnæ fuerūt? Quid & pauloante uocatus: non dico patrem ducem certe ciuium tuorum superbe spreuisti? Et quid porro tu in purpuram istā coronisq̄ aliud q̄ uictorię meę titulos geris? Quoniā igitur tu in patrem nihil nisi exulis nomen agnoscis: ego quoq̄ imperatorem me magis q̄ patrem iudicabo: statuamq̄ i te exemplum: ne quis posthac infelicitibus miseris patris illudat: atq̄ ita cū ornatu suo in altissimā crucem in conspectu urbis affigi iussit. Post paucos deinde dies Carthaginem capit: euocatoq̄ populo ad concionē exilii iniuriam quaritur: belli necessitatē excusat: contētusq̄ uictorię suę punitis auctoribus miserorū ciuiū iniuriosi exilii omnibus se ueniam dare dicit. Atq̄ ita decē senatoribus iterfectis urbē legibus suis reddidit. Nec multo post tempore affectati regni accusatus: duplicis & i filio & in patria parricidii pōenas dedit. Huic mago imperator successit: cuius industria & opes Carthaginensium & imperii fines & bellicę glorię laudes creuerunt.

IVSTINI HISTORICI LIBER

XVIII.

Mago p̄r
Hastribal
filii
Hamilchar

Dictatorē
carth. habu
ere
Virus triū
phādī apud
Cartha.
Darius pōe
nis imperat
Carth. cani
na carne ue
scuntur

Agō Carthaginensium ip̄erator cū primus omniū ordinata disciplina militari ip̄eritū pōenorū condidisset: uiresq̄ ciuitatis nō minus bellādī arte q̄ uirtute firmasset: defūgitur: relictis duobus filiis Hastribale & Amilchare: q̄ p̄ uestigia paternę uirtutis decurrētes sicuti generi ita & magnitudini patris successerūt. Iis ducibus sardinia bellū illatū: aduersus afros quoq̄ uestigal p̄ solo urbis multorū annorū repetentes dimicatum: sed afroz sicuti causa iustior: ita & fortuna superior fuit: bellūq̄ cū his solutiōe pecunię nō armis finitū. In sardinia quoq̄ Hastribal grauius uulneratus ip̄erio Hamilchari fratri tradito interiit: cuius mortē tū luctus ciuitatis. tū & dictaturę undecī: & triūphi quattuor insignem fecere. Hostibus quoq̄ creuere animi ueluti cū duce pōenorū uires cōcidissent. Itaq̄ sicilię populū p̄pter assiduas carthaginensium iniurias ad Leonidā fratrem regis spartanorū concurrētibz graue bellū natū i quo & diu & uaria uictoria pręliatū fuit. Dū hęc agūt: legati a Dario p̄lagz rege Carthaginē uenerūt: afferentes edictū: quo pōeni humanas hostias imolare & canina carne uesci phibebantur: mortuorū corpora cremare potius q̄ terra obruere a rege iubebant: petētes simul auxilia aduersus grēcōs: quibus illaturus bellū Darius erat. Sed carthaginēses auxilia negantes p̄pter assidua finitiōrū bella: ceteris ne p̄ oīa contumaces uiderent: cupide paruere. Interea Hamilchar bello siciliēsi in-

Carthago ē
amiquior pōen

homines immolabant
ut p̄p̄t reseruat

Machæus
Carthalo

Gravis inuasiō
Machæi p̄p̄t in
aiadimfio in Car
thalo filii

reficit relictis
fuit Hannibal &
ris bellum illatū
ginensibus remi
simul & iudica
nem regē gesta
cerent. In sicilia
cūda pręlia feci
esser: moesta ciui
uata domus: cla
ad portam cong
Vt uero dubia
tunc toto littor
Inter hęc proce
conspēctū plāg
blicam fortunā
dederant abstul
tū uictorē non
eorum hostes g
q̄ reuerſi sunt: a
uelut spoliū u
duca occupaue
mē se grauius f
tatē: sed ad lud
rurū cōmilitō
bus nefanda lu
bē ingressus: ut
obseratisq̄ fori

urbes adhuc p
maris possidet
ia Antenore du
ca urbs ē & arp
bus grēcōs auc
ab achais ducu
scilapygii: Nol
binis: Quid fa
Thurinorū urb
re in Apollinis
Epeos a quo cē
cia appellat: sed
cos italia statu
plexos Mineru
hoc cū peste &
his est finē mal
uenibus iustā n
lo deorū occupa
panificiis placāt
cuperata sanitat
se a locrenſibus
supplices deprec
legati socię urb
implorant: litati
aduecturi essent
deportant. Iis co

terfici relictis tribus filiis Hamulchōe: Hannōe: Gisgone. Hastrubali quoque par numerus filiorum fuit Hannibal & Hastrubal & Sapho. Per hos res Carthaginensium ea tempestate regebant. Itaque & manus bellum illatum: & aduersus numidas pugnatum: & afri compulsi stipendium urbis conditae carthaginensibus remittere. Deinde cum familia tanta imperatorum grauis libera ciuitati esset: omniaque agerent simul & iudicarent centum ex numero senatorum iudices deligunt: qui reuersis a bello ducibus rationem regum gestarum exigerent: ut hoc metu ita in bello imperia cogitarent. ut domi iusticiam legesque respuerent. In sicilia in locum Hamilcaris imperator Hamilcho succedit: qui cum nauali terrestrique bello se cum praemia fecisset: repente pestilentis syderis ui exercitum amisit: quae res cum nuntiata Carthagini esset: moesta ciuitas fuit: omnia ululatibus non secus ac si ipsa urbs capta esset: personabat: clausae priuatae domus: clausa deorum templorum: intermissa omnia sacra: omnia priuata officia damnata cum deinde ad portam congregatur: egredientesque paucos e nauibus: qui cladi superfuerat: de suis percunctatur. Ut uero dubia antea spe & suspeso metu incerta orbitatis expectatio casus suorum miseris eluxit: tunc toto littore plangentium gemitus: tunc infelicium matrum ululatus & querelae flebiles audiebantur. Inter haec procedit iops e nauis sua imperator Hamilcho sordida seruilique tunica distinctus: ad cuius conspectum plagentium agmina iungunt. Ipse quoque manus ad caelum tendens: nunc sortem suam nunc publicam fortunam deflet: nunc deos accusat: qui tanta belli decora & tot ornamenta uictoriae: quae ipsi dederant abstulerint: qui captis tot urbibus totiesque hostibus terrestri naualique praelio uictis exercitum uictorem non bello sed peste deluerint: deferre se tamen ciuibus suis non modica solatia: quod malis eorum hostes gaudere: non gloriari possent. Quippe neque eos: qui mortui sunt a se occisos neque eos qui reuersi sunt: a se fugatos possint dicere: praedam quam relictis a se castris abstulerint: non esse tale: quam uelut spoliū uicti hostis ostentent: sed quam possessione uacua fortuitis damnorum mortibus sicuti cadauca occupauerint: quod ad hostes pertinet uictores se recessisse: quod ad pestem pertinet uictos: nihil tamen se grauius ferre: quam quod inter fortissimos uiros mori non potuerit: senatusque iit non ad uitae iucunditatem: sed ad ludibrium calamitatis: quod ubi ubi miseras copiarum reliquas Carthaginem reduxerint: se quoque securum comilitones suos: ostentant: patriae non ideo se in ea die uixisse quoniam uelit uiuere: sed ne hos quibus nefanda lues pepererat inter hostium exercitus relictos morte sua proderet: tali uociferatione peribere ingressus: ut ad limina domus suae uenit: persecuta multitudinem uelut postremo alloquio dimisit: obsecransque foribus ac nemine ad se ne filiis quidem admissis mortem sibi conscivit.

IVSTINI HISTORICI LIBER XX.

Ionysius ex sicilia pulsus carthaginensibus: occupatoque totius insulae imperio graue oculi regno suo periculosamque desideria tanti exercitus ratus: copias in italia traiecit: simul ut militum uires continuo labore accueret: & regni fines proferrent. Prima illi militia aduersus graecos qui proxima italicae maris littora tenebant fuit. Quibus deuictis finitimos quoque aggreditur. Omnesque graeci nominis italia possidentes hostes sibi destinant: quae gentes non parte sed uniuersam ferme italia ea tempestate occupauerat. Denique multae urbes adhuc post tantam uetustatem uestigia graeci moris ostentant. Namque Tuscorum populi: qui ora inferi maris possident a lydia uenerunt. Et uenetos quos icolas superi maris uidemus: capta & expugnata Troia Antenore duce misit. Adria quoque Illyrico mari proxima: quae & adriatico mari nomen dedit. Graeca urbs est & arpos: quam Diomedes ex ilio naufragio in ea loca delatus condidit. Sed & Pisa in lugubribus graecos auctores habet. Et in Tuscis Tarquinia Tescalis & spinabris. Perusini quoque originem ab achaeis ducunt. Quid Cerere urbem dicat: Quid latinos populos: qui ab Aenea conditi uidentur. In phalisci: lapygii: Nola. Abelani: nonne Calcidensium coloni sunt: Quid tractus omnes capaniae: Quid Brutii: Sabini: Quid samnites: Quid Tarentini: quos lacedaemonia profectos spuriosque uocatos accepimus: Thurinorum urbes condidisset Philocteten ferunt: ibique adhuc monumentum eius uisum. Et Hercules sagittam in Apollinis templo: quae fatum Troiae fuisse. Metapontini quoque in templo Mineruae ferramenta: quibus Epeos a quo conditi sunt: equum troianum fabricauit: ostentant: propter quod omnis illa pars italiae maior graecia appellatur: sed principio originum Metapontini cum sybaritanis: & crotoniensibus pellere ceteros graecos italiae statuerunt. Cum primum urbem syrim cepissent in expugnatione eius quinquaginta iuuenes amplexos Mineruae simulacrum sacerdotemque deae uelatum ornamentis inter ipsa altaria trucidauerunt: ob hoc cum peste & seditionibus uexarent priores Crotonienses delphicum oraculum adierunt. Responsum his est finem mali fore: si uiolatum Mineruae numen & interfectorum manes placassent. Itaque cum statuas iuuenibus iustae magnitudinis & in primis Mineruae fabricare coepissent. Metapontini cognito oraculo deorum occupanda manu & pace deae rationibus modica est lapidea simulacra ponunt: & deam panificis placant. Atque ita pestis utrobique sedata est. cum alteri magnificentia: alteri uelocitate certasset: recuperata sanitate non diu Crotonienses quere. Itaque indignantes in oppugnationem syris auxilium contra se a locrensisibus latum bellum his intulerunt. Quo metu territi Locrenses ad ipartanos decurrunt: auxilium supplices deprecant: illi longinqua militia grauati auxilium a Castore & Polluce petere eos iubent. Neque legati sociae urbis responsum spreuerunt: praefectique in proximum templum facto sacrificio auxilium deorum implorant: litatis hostiis obtinent: ut rebantur: quod petebant: haud secus laeti: quasi si deos ipsos secum aduecturi essent: puluina iis in nauem componunt: faustisque profectionibus solatia suis pro auxiliis deportant. Iis cognitis crotonienses & ipsi legatos ad oraculum Delphos mittunt: uictoriae facultatem

Humanas
hostias imo
lare

Sui cartha.
pro solo ur
bis uectigal
pepererunt

Copia pu
nica subi
ta pestilen
tia consum
pta

Claudio
Gellio

Tusci a ly
dia sed Dio
nysius ali
ter
Veneti
Adria
Arpi
Pisa in ligu
ribus
Perusini ab
Achaeis

Memoriam
crotoniensis facient
parat

Att. locren
sium & cro
toniatum uo
ta

De uirtute Locrensis
facta pua manu

Miraculum

Vide despe-
ratio quid
possit cele-
ritas nuncii
Pythagoræ
peregrina-
tio

Pythagoræ
disciplina

pythagoras
Metaponti
periit

*Pythagoras
qui resistit
Crotonensibus*

Senones
Galli

Que urbes
a Gallis cõ-
ditæ
rheti a thu-
scis fuere
Dionysii ex-
itus

Iunioris dio-
nysii popu-
laris ab ini-
tio munifi-
centia

bellicq; prosperos euentus deprecantes. Responsum prius uotis hostes q armis uincendos. Cũ uouif-
sent Apollini decimas prædæ locrẽses & uoto hostiũ & respõso dei cognito nonas uouerũt: tacitã
q; eam rẽ habuere: ne uotis uincerent. Itaq; cũ in aciem processissent: & crotoniẽsium centũ uiginti
milia armatoz constituisent. Locrenses paucitatẽ suam circũspiciẽtes (nam solũ quindẽcim milia
militũ habebant) omisã spe uictoriæ in destinatã mortẽ cõspirãt: tãtusq; ardor ex desperatiõe sin-
gulos cepit: ut uictores se putarent: si non inulti morirent. Sed dũ mori honeste quarũt: ut felicius
uicerũt. Nec alia causa uictoriæ fuit: q̃ quod desperauerũt. Pugnantibus locris aquila ab acie nõq;
recessit: eosq; tã diu circunuoũt quoad uincerent. In cornibus quoq; duo iuuenes diuerso a cæte-
ris armorũ habitu eximia magnitudine & albis equis & coccineis paludamẽtis pugnare uisi sunt:
nec ultra apparuerũt: quã pugnatũ ẽ. Hanc admirationẽ auxit incredibilis famæ uelocitas. Nam ea-
dem die qua in italia pugnatum ẽt & coryntho & athenis & lacedæmonẽ nũciata ẽt uictoria. Post
hæc crotoniensibus nulla uirtutis exercitatio nulla armorum cura fuit: oderant enim quæ infelici-
ter sumplerant: mutassentq; uitã luxuriã: ni Pythagoras philosophus fuisset. Hic fami Demarato lo-
cuplete negociatore patre natus: magnisq; sapientiæ incrementis formatus ægyptũ primo mox Ba-
byloniam ad perdiscendos syderum motus originemq; mundi spectandam profectus: summã scien-
tiam consecutus erat. Inde regressus cretã & lacedæmonia ad cognoscẽdas Minois & Lycurgi incli-
tas ea tẽpestate leges cõtẽderat: qbus oĩbus instructus Crotonã uenit: populũq; in luxuriã lapsũ au-
toritate sua ad usũ frugalitatis reuocauit. Laudabat quottidie uirtutẽ: & uitia luxuriæ cõtẽnebat:
casusq; ciuitatũ hac peste pditarũ enũmerabat: tãtũq; studiũ ad frugalitatẽ multitudinis puocauit.
ut aliquos ex his luxuriatos i optimã frugẽ cõuersos fuisse incredibile uidere. Matronaz quoq; sepa-
tã a uiris doctrinã & pueroz a parẽtibz frequẽter hũit. Docebat nũc has pudicitia & obseqa i uiros:
nunc illos modestiã & lãge studiũ. Inter hæc uelut genetricẽ uirtutũ frugalitatẽ oĩbus ig̃: rebat: cõ-
secutusq; assiduitate disputationũ erat: ut matrõæ auratas uestes cæteraz dignitatis suæ ornãmẽta
uelut instrumẽta luxuriæ deponerẽt: eazq; oĩa delata in iunonis adẽ ipsi deæ cõsecrarẽt: præferens
uera ornãmẽta matronaz pudicitia nõ uestes eẽ. In iuueturẽ quoq; quantũ profligatũ sit: uicti fœ-
minarũ cõtumaces animi manifestant. Sed. ccc. ex iuuenibus cũ sodalitiũ iure sacramẽto quodã ne-
xi separatã a ciuibz cæteris uitã exercerẽt: q̃si coetũ clãdestinæ coniurationis haberẽt: ciuitatẽ i se
cõuertũt: q̃ eos cũ in unã domũ cõuenissẽt: cremare uoluerit. In quo tumultu. lx. ferme hoĩes pierẽ:
cæteri in exiliũ pfecti. Pythagoras at cũ annos. xx. Crotonæ egisset: metapõtũ migrauit. Ibiq; deces-
sit: cuius tãta admiratio fuit: ut ex dono eius tẽplũ facerẽt: eũq; p deo colerẽt. Ig̃it Diony. tyrannus
quẽ supra a sicilia exercitũ i italiã traiecisse: bellũq; græcis itulisse memorauimus expugnatũ locris
Crotoniẽses uix uires lōgo ocio ex prioris belli clade resumẽtes aggredit: q fortis cũ paucis tãto ex-
ercitui eius quã antea cũ tot milibus Locrẽsiũ paucitati restiterũt: tãtũ uirtutis pauptas aduersus i-
solẽtes diuitias hẽt: tãtoq; isperata iterdũ spata uictoria certior ẽt. Sed Dionysii gerentẽ bellũ lega-
ti Gallorum: qui ante menses romam incendũt: societatem amicitiaq; petentes adeunt: gentemq;
suam inter hostes eius positam esse: magnoque usui ei futurum uel in acie bellanti uel de tergo in-
tentis in præliũ hostibus affirmãt. Grata legato Dionysio fuit. Ita pacta societate & auxili Gal-
lorum auctus bellũ uelut ex integro instaurat. lis autem gallis cã in italiã ueniẽti sedesq; nouas q̃-
rendi intestina discordia & assiduæ domi dissensiones fuere: quaz tediũ cũ in italiã uenissent sedi-
bus thuscis expulerũt: & Mediolanũ: Comũ: Brixiam: Veronã: Bergomũ: Tridẽtũ: Vicentiam con-
diderunt thuscis quoq; duce Rheto auitis sedibus amissis alpes occupauere: & nomine ducis gentẽ
Rhetorum condiderunt. Sed Dionysium in siciliã aduentus Carthaginensium reuocauit: q̃ recupe-
rato exercitu bellũ: quod lue deseruerant: auctis uiribus repetebant. Dux belli Hanno carthaginen-
sis erat: cuius inimicus Sumiator potentissimus ea tempestate poenorum cum odio eius græcis litte-
ris Dionysio aduentum exercitus & segnitiam ducis familiariter prænuñciasset: cõprehẽlis epistolis
prodicionis damnatur: facto senatuscõsulto: ne quis postea carthaginẽsis aut litteris græcis: aut græ-
co sermoni studeret: ne aut loqui cũ hoste: aut scribere sine interprete posset. Nec multo post Dio-
nysius quẽ pauloante non sicilia nõ italia capiebat: assiduis belli certaminibus uictus fractusq; ad po-
stremum insidiis suorum interficitur.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXI.

Xtincto i sicilia Dionysio tyranno: in locum eius milites maximũ natu ex filiis ex noĩe
diõysii sufficere: & maturã ætatẽ eius secuti: & qđ firmitus futurũ eẽt regnũ: si penes unũ
remanisset: q̃ si portioĩbus iter plures filios diuidere. arbitrant. Sed Dionysius iter ini-
tia regni auunculos fratrum suorum uelut æmulos iperũ sui hortatoresq; puerorũ ad
diuisionẽ regni tollere gestiebat. Quare paulisp dissimulatũ aĩum prius ad fauorẽ populariũ cõci-
liadũ intendit: excusatus facturus: quod statuerat: si probatus ante omnibus foret. Ig̃it nexorũ tria
milia e carcere dimittit: tributa populo p triẽniũ remittit: & qbuscũq; deliniamẽtis põt aĩos oĩum
solicitat. Tũc ad destinatũ facinus cõuersus nõ cognatos tãtũ fratrum: sed ẽt ipsos fratres interficit.
ut qbus cõsortiũ regni debebat: ne spes qđ cõsortiũ relinqueret: tyrãnidẽ in suos prius q̃ i externos
auspicatus. Sublatis deide æmulis in segnitie lapsus saginã corporis ex nimia luxuria oculorumq;
ualitudinẽ cõttraxit: adeo ut nõ solẽ: nõ puluerẽ: nõ deniq; splẽdorẽ ferre lucis ipius posset. Propter

quæ dũ cõtẽ-
nõ cõtẽptio-
an iperũ de-
in præliũ ca-
se depositũ
cere rerinet
Fit ig̃it i ipsa
cũ obsidione
acceptus: uel
rapi iubebat
ciuitate pelle-
uersam ciuit
merent: uou
missio cũ adu-
suas in tẽplũ
gãt. religion
res ne uirgin
illa maritis
nes fœminæ
liat: ornãmẽ
uitorum pe-
tate pulsus i
ditionem re-
opes suas: q
inuadere in
gione uotoz
in publicis p
arbitris inter
scelus declin
rata. Contem
ab uno sed a
pũetus iteg
dicium mu
regẽq; mau
a singulis m
gitur. Filii q
aut ad mōr
grauior cru
lanis cũ exer
quazq; tutiss
sed portare: r
nimis rebus
lo p̃stare: qu
re: ut cõtẽm
docebat: ut
licet ty rãni
amisso regal
inuidiam pr
ter has tamẽ
tur: liberatus
sico regno &
danum uirur
ctor originis
citas regis: ap
menionem a
nis offert: At
omnia peric
cassit: nõ ing

quæ dū cōtēni se putat: sæuitia crassat: nec ut pater carcerē nexis sed cædibus ciuitatē replet: ob q̄
 nō cōtēptior oībus q̄ inuisior fuit. Itaq; cū bellū aduersus eū syracusani decreuissent: diu dubitauit
 an iperū deponeret. an bello resisteret: sed a militibus p̄dā urbēq; direptionē sperantibus descendere
 in prælū cogit. Victus cū iterato nō felicius fortunā tētasset: legatos ad syracusanos mittit: sp̄dēs
 se depositūq; tyrānidē: si mitterent ad eū: cū qbus de pace cōueniret. In quā rē missos primores i car
 cere retinet atq; ita incautis oībus nec q̄quā hostile metuētibus exercitū ad delēdā ciuitatē mittit:
 Fit igit i ipsa urbe anceps prælū: in quo oppidanis multitudine superantibus, Dionysius pellit. q̄
 cū obsidionē arcis timeret: cū omni regio apparatu in italiā pfugit tacitus. Exul a locrensis loci
 acceptus: uelut iure regnaret: arcē occupat: solitāq; sibi sæuitiā exercet. Cōiuges principū ad stuprū
 rapi iubebat: uirgēs ante nuptias abducebat: stuprataq; pcis reddebat. Locupletissimos quosq; aut
 ciuitate pellebat: aut occidi iperabat: bonaq; eorum iuadebat. Deinde cū rapinæ occasio deesset: uni
 uersam ciuitatē callido cōmēto circūuenit. Cū reginōq; tyranni Leorphronis bello locrenses præ
 merent: uouerūt: si uictores forent: ut die festo Veneris uirgines suas prostituerent. Quo uoto iter
 misso cū aduersa bella cū lucanis gererent: i concionē eos Dionysius uocat: hortat: ut uxores filiasq;
 suas in tēplū Veneris q̄ possint ornatissimas mittant. Ex qbus sorte centū ductæ: uoto publico fū
 gāt. religionisq; gratia uno stent in lupanari mense: oībus aut iuratis uiris nequis ullā attaminet: q̄
 res ne uirginibus uoto ciuitatē soluētibus fraudi esset: decretū facerēt: ne qua uirgo nuberet: priusq;
 illæ maritis traderent. Probato cōsilio & quo supstitiōi & pudicitia uirginū cōsulebat: certati om
 nes foeminae ipensu exornatæ in tēplū Veneris cōueniūt: quas oēs dionysius immissis militibus spo
 liat: ornataq; matronæ in p̄dā suam uertit. Quarūdā uiros ditiores interfecit: quasdā ad p̄dēdas
 uirorum pecunias torquer. Cum his artibus per annos sex regnasset conspiratione locrorum ciui
 tate pulsus in siciliam redit. Ibi syracusas securis omnibus post longam inter capedinem pacis p̄ cō
 ditionem recepit. Dum hæc in sicilia geruntur: interim in africa princeps Carthagenensium Hāno
 opes suas: quibus reipublicæ superabat uires: ad occupandam dominationem intendit: regnumque
 inuadere interfecto senatu conatus est: Cui sceleri solennem nuptiarum diem filia suæ legit: ut reli
 gione uotorum nefanda committeret: & nefanda commenta facilius tegerentur. Itaq; plebi epulas
 in publicis porticibus senatui in domo sua parat: ut poculis ueneno ifectis secretius senatum & sine
 arbitris interficeret: orbamque remp. facilius iuaderet. Quare magistratibus per ministros prodita:
 scelus declinatum non uindicatum est: ne in uiro tā potenti plus negotii faceret res cognita q̄ cogi
 tata. Contenti itaq; cohibuisse decreto modum nuptiarum sumptibus statuunt: idq; obseruari nō
 ab uno sed ab uniuersis iubēt: ne persona designata sed uicia correpta esse uiderentur. Hoc consilio
 p̄uētus itege seruicia cōcitāt: statutaq; rursus cædium die: cum denuo se proditum uideret timēs iu
 dicio munitum quoddam castellūq; cū uiginti milibus seruatorum armatis occupat. Ibi dū afros
 regēq; mauritanōq; cōcitāt capif. Virisq; cæsus effossis oculis & manibus cruribusq; fractis uelut
 a singulis mēbris poenæ exigere. In cōspectu populi occidit: corpus uerberibus laceq; in cruce fi
 gitur. Filii quoq; cognatq; omnes etiam inoxii supplicio tradunt: ne q̄quā aut ad imitādū facinus
 aut ad mōrtē ulciscēdā ex tam nefaria domo superesset: Interea Dionysius syraculis receptus cū
 grauior crudeliorq; in dies ciuitati esset iterata cōspiratiōe obsides. Tūc deposito iperio arcē syracu
 lanis cū exercitu tradidit: receptoq; priuato instrumēto corynthū in exiliū pficiscit. Ibi humillima
 quæq; tutissima existimans in sordidissimū uitæ genus descendit. Non cōtentus in publico uagari
 sed portare: nec cōspici i popinis lupanaribusq; sed totis diebus residere. Cū p̄ditissimis quoq; de mi
 nimis rebus disceptare: pannosusq; & squallidus icedere: risum libentius præbere q̄ captare: i macel
 lo p̄stare: quæ emere nō poterat oculis deuorare: apud ædiles aduersus leones iurgari: oīaq; ita face
 re: ut cōtemnēdus magisq; metuēdus uideret. Nouissime se ludi magistrū pfessus pueros in triuio
 docebat: ut aut a timentibus semper i publico uideret: aut a nō timētibus facilius contemneret. Nā
 licet ty rānicis uitis semp abūdaret: tamē simulatio hæc uitioq; nō naturæ erat: magisq; hæc arte q̄
 amisso regali pudore faciebat: expertus q̄ inuisa tyrānoq; forent etiā sine opibus noīa. Laborat itaq;
 inuidiam præteritoq; contēptu præsentū demere neq; honesta sed tuta consilia circūspiciebat. In
 ter has tamē dissimulationū artes ter insimulatus est affectatæ tyrannidis: nec aliter q̄ dū cōtemni
 tur: liberatus est. Inter hæc carthaginēses tāto successū regē Alexandri magni exterriti. Verētes ne p̄
 sico regno & africā uellet adiungere: mittūt ad speculandos eius aīos Hamilcharē cognomēto Rho
 danum uirum solertia facundiaq; præter ceteros insignem. Augebant enī metum & ty rus urbs au
 ctior originis suæ capta: & Alexandria æmula Carthaginis in terminis africæ & ægypti cōdita: & feli
 citas regis: apud quem nec cupiditas nec fortuna ullo modo terminabant. Igitur Hamilchar p̄ Par
 menionem aditu regis obtento profugisse se ad regem expulsum patriā fingit: militēq; se expeditio
 nis offert: Atq; ita consiliis eius exploratis in tabellis ligneis desuper cæra uacua i ducta ciuibus suis
 omnia perscribebat: Sed carthaginenses post mōrtē regis reuersum in patriā quasi urbē regi uendi
 casset: nō ingrato tantum uerumetiam & crudeli animo necauerunt.

Dionysii sæ
uitiaAtt. locren
sium uorūHānois co
gitatū sce
lusHanno cru
ci affigiturVita sordidissima
Dionysii TyranniDionysius
principatu
eiectus lit
teras docu
itVbi alexan
dria sita

Gathocles siciliæ tyrānus : q̄ magnitudini prioris Diōysii successit ad regni maiesta-
tē ex humili & sordido genere puēit. Quippe i sicilia patre figulo natus: nō honestio-
rē pueritiā q̄ p̄cipia originis habuit. Sigdē forma & corporis pulchritudine egregi-
us: diu uitā stupri patiētia exhibuit. Annos deīde pubertatis egressus libidinē a uiris
ad foeminas trāstulit. Post hāc apd utrūq; sexū famosus uitā latrociniis mutauit. In-
teriecto tpe: cū syraculas cōcessisset: accitusq; in ciuitatē iter iōlas esset: diu sine fide

Agathoclis
mores

fuit: quoniā nec in fortunis quod amitteret: ne i uerecundia: quod inq̄naret habere uidebat. In sum-
ma gregatim militiā sortitus nō minus tūc seditiosa q̄ antea turpi uita in omne facinus p̄mptissi-
mus erat. Nā & manu strēnuus & i cōtionibus p̄facūdus habebat. Breui itaq; cēturio ac deiceps tri-
bunus militū factus est. Primo bello aduersus ærneos magna expimēta suis syracusanis dedit. sequē-
ti cāpanoz tantā de se spē oībus fecit: ut in locū de mortui ducis damascenis sufficeret. Cuius uxo-
rē adulterio cognitā post mortē uiri i matrimoniū recepit. Nec cōtētus q̄ ex iōpe repēte diues: scūs
esset: piraticā aduersus patriā exercuit: saluti ei fuit: qd̄ loci capti tortiq; de illo negauerūt: bis occu-
pare iperiū syracusaz uoluit: bis i exiliū actus est. A murgantinis apud quos exulabat odio syracu-
sanoz primo p̄tor mox dux creat: i eo bello & urbē leōtinoz capit: & urbē syraculas obsidere cōe-
pit: ad cuius auxiliū Hamilchar dux p̄enoz iploratus de politis hostilibus odiis p̄sidia militū mit-
tit. Ita uno eodē tpe syracusā & ab hoste ciuili amore defensā: & a ciue hostili odio iugnata sūt.
Sed Agathocles cū uideret fortius defendi urbē quā expugnari p̄cibus p̄ternūciū Hamilcharē exo-
rat: ut iter se & syracusanos pacis arbitria suscipiat: pecularia in ipsū officia sui repromittēs: q̄ spe i-
pletus Hamilchar societate cū eo metu potētiae eius iungit: ut quātū uiriū Agathocli aduersus syra-
cusanos dedisset: tantū ipse ad icremēta domestica potētiae recuperaret. Igit nō pax tantum Aga-
thocli conciliaf: uerūetiā p̄tor syraculis cōstituitur. Tūc Hamilchari expositis ignibus careis ta-
ctisq; in obsequia p̄enoz iurat. Deinde acceptis ab eo q̄nq; milibus afroze potētissimos quosq; ex

Agathoclis
scelus de in
occupanda
Tyrannide

principibus interficit: itaq; ita ueluti reip. statū formaturus populū i theatrum ad cōcionē uocari iu-
bet. contracto in gymnasio senatu: quasi quādā prius ordinaturus. Sic cōpositis rebus immixtis mi-
litibus populum obsidet: senatū trucidat: cuius peracta cāde ex plebe locupletissimos & p̄tissimos
quosq; interficit. Iis ita gestis militē legit: exercitūq; conscribit: quo istructus finitimas ciuitates ni-
hil hostile metuentes ex improuiso aggredit. P̄enoz quoq; socios permittente Hamilchare foede
iuriis uexat. Propter quod querelas carthaginem socii nō tam de Agathocle q̄ de Hamilchare detu-
lerunt: hunc ut dominū & tyrannum: illum ut proditorem arguentes: a quo infestissimos hosti for-
tunā sociorum interposita pactiōe donata sint: cui ab initio syracusā in pignus societatis sint tra-
ditā: urbs semp p̄enis infesta: & de imperio siciliæ carthaginis æmula: nūc i super ciuitates sociorū
eidem pacis titulo traditā sint. Denunciare igitur se hāc breui ad ipsos redundatura ac p̄pēdiē sen-
suros: quātū mali nō siciliæ magis q̄ ipsi africa attulerint. His querelis senatus in Hamilcharē accē-
ditur. Sed quoniā i imperio esset: tacita de eo suffragia tulerūt: & sententias prius q̄ recitarent: i ur-
nam coniectas obsignari iusserunt: donec alter Hamilchar Gisgonis filius a sicilia reuerteret. Sed
hāc callida cōmenta p̄enoz & sentētiā inauditas mors amilcharis p̄æuenit liberatusq; ē fati mu-
nerē: quē sui p̄ iniuriā ciues inaudita damnauerant: Quæ res Agathocli aduersus p̄enos occasionē
mouēdi belli dedit. Prima igit illi cū Hamilchare Gisgonis filio p̄ælii cōgressio: fuit: a quo uictus
maiori: mole recuperaturus bellū syraculas cōcessit. Sed secūdi certaminis eadē fortuna quæ & pri-
oris fuit. Cū igitur victores p̄eni syraculas obsidiōe cinxissent. Agathoclesq; se nec uiribus parem
neq; ad obsidiōē ferēdā istructum uideret: super hāc a sociis crudelitate eius offensis desertus ēer:
statuit bellū in africa trāsserre: mira prorsus audacia: ut qbus i solo urbis suæ par nō erat: eoz urbi
bellū inferret: & q̄ sua tueri non poterat: impugnaret aliena: uictusq; uictoribus iultaret. Huius cō-
siliū nō minus admirabile silentiū q̄ cōmentū fuit: populo hoc solū p̄fessus iuenisse se uictoriæ uia.
Animos illi tantū in breuem obsidiōis patiētiā firmaret uel si cui status p̄æsentis fortunæ displi-
ceret dare se ei discedendi liberam potestatem. Cum mille sexcēti discessissent: cæteros ad obsidio-
nis necessitatem frumento & stipendio instruit. I. tantū secū talēta ad p̄æsentem usū affert: cætera
ex hoste melius q̄ ex sociis paraturus. Oēs deīde seruos militaris ætatis libertate donatos sacramēto
adegit: eosq; & maiore partē ferme militū nauibus iponit ratus exequata utriusq; ordinis cōditionē
mutuā inter eos uirtutis æmulationē futurā: cæteros omnes ad tutelā patriæ relinquit. Septimo igit
tur imperii anno comitibus duobus adultis filiis Arregatho & Heraclida nullo militū sciente quo

Atf. Aga-
thoclis au-
daciā

ueheretur cursum in africanā dirigit. Cū oēs aut in italiā p̄ædatū se: aut in sardinia ituros crederet:
tū primo exposito i affricā littore exercitu cōsiliū suū oībus apit. Quo i loco syracusā positā sint:
ostendit: quibus aliud nullū auxiliū suasset. q̄ ut hostibus faciant: quæ ipsi paterent: qppe aliter do-
mitaliter foris bella tractari. Domi ea sola auxilia esse: quæ patriæ uires subministrant: foris hostē
ēt suis uiribus uinci: deficientibus sociis & odio diuturni iperiū externa auxilia circūspiciētibus: huc
accedere: q̄ urbes castellaq; Africa nō muris cinctæ: nō in montibus positæ sint: sed in planis cāpis
sine ullis munimētis iaceant: quas oēs metu excidii facile ad belli societate p̄duci posse. Maius igit
Carthaginēlibus ex ipsa africa q̄ ex sicilia exarsuz bellū: coituraq; auxilia oīum aduersus unā urbē
nomine: q̄ opibus ampliorem: & quas nō attulerit uires idē sumptuz. Nec in repentino p̄enorum

Agathoclis
hortatio
ad suos

metu modicu
uillaz icendi
oibus nō sibi
liā liberari po
lius bellū. sed
etoz fore. Gl
re obliuionis
trastulerint: u
aio bellū iun
illustrius dare
uigatibus ei
p̄ficisceret: i
eatur portenc
florentibus c
litibus uniu
dum aut mor
rent: obuius h
de p̄enis cū
thocles uictis
castra deīde i
dia uillaz de
occupatarūq;
lum p̄sertim
nō africa tan
p̄edio uictorū
nagz cumulu
redditi ab An
tuna carthagi
tiarū iura nō
gnū totius afr
liæ illi sibi afr
tu ipse ueniss
ga filius eius
nibus uiribus
crimie tanta
ad eū Bomilo
fixus est: ut i
milchar mag
scelera concio
nis innocentis
re q̄ hostē mal
cles p̄figatis i
ca existmans:
eo a p̄enis mi
quas in africa
uit. In africa d
ta a filio fura
da esse sed ab
renf: dum bel
tari tumultu i
tēdo maiore p
belli uideret: p
chagatho filio
se a rege suo i
tura qdem reli
fo tamē Arch
regressus: cū c
tor: filiozq; p
ctis agathoclis
Antipatris rog
Tūc respōdit:

metu modicum momentum victoriae fore: quod tanta audacia hostium perculsit trepidaturi sunt: accessura & village incendia: castelloque urbiumque contumacium direptione: tunc ipsius carthaginis obsidione: quibus omnibus non sibi tantum in alios sed & aliis in se sentirent patere: bella. His non solum poenos uinci: sed & siciliam liberari posse. Nec enim moraturos in eius obsidione hostes cum sua urgeantur: nusquam igitur alibi facilius bellum. sed nec praedam uberius inueniri posse. Nam capta carthagine omnem Africam siciliamque praemium uictoriae fore. Gloria certe tam honestae militiae tanta in omne aevum futura: ut determinari nullo tempore oblivioni possit. Ut dicat eos solos mortaliu esse: qui bella quae domi ferre non poterat ad hostes trasterint: ultroque uictores insecuti sint: & obfessores urbis suae obsederint. Omnibus igitur forti ac laeto animo bellum ieiundum: quo nullum aliud possit aut praemium uictoribus uberius. aut uictis: monumentum illustrius dare. His quod ad hortationibus animi militum erigebant. Sed terrebat eos portenti visio: quod nauium ei sol defecerat. Cuius rei ratione non minore cura rex quam belli reddebat affirmans si prius quam perficeretur: factum esset: credi aduersum profecturos prodigium esse: nuncque egressis acciderit: illis ad quos eatur portendere. Porro defectus naturalium siderum semper praesentem regis statum mutare: certumque esse florentibus carthaginensium opibus aduersisque rebus iuis commutationem significari. Sic consolatis militibus uniuersas naues consentiente exercitu incedi iubet: ut omnes scirent auxilium fugae ablato aut uincendum aut moriendum esse. Deinde cum omnia quaecumque ingrederetur: prosternerent: uillas castellaque incendere: obuius his fuit cum. xxx. milibus poenorum Hanno dux: & praelio commisso duo de siculis: tria milia de poenis cum ipso duce cecidere. Hac uictoria & siculorum animi eriguntur & poenorum franguntur. Agathocles uictis hostibus urbes castellaque expugnat: praedas agentes agit: hostium multa milia trucidat: castra deinde in quinto lapide a carthagine statuit: ut data carissimae regis uastitatemque agroque & incensum diuillage de muris ipsius urbis specularent. Interea igitur tota africa deleti poenorum exercitus fama occupatarumque urbium diuulgata. Stupor itaque omnis & admiratio incessit: unde & tanto imperio tam subitum bellum praesentim ab hoste iam uictis: admiratio deinde paulatim in contemptum poenorum uertit. Nec multo post non africa tantum: uerum etiam urbes nobilissimae nouitate sicut ad agathoclem defecere: frumentumque & stipendium uictoris extruxere his poenorum malis etiam deletis in Sicilia cum imperatore exercitus uelut quidam aerumnarum cumulus accessit. Nam post perfectionem a Sicilia Agathocles in obsidione syracusae poeni legniores redditus ab Antandro fratre regis Agathoclis occasione caesi nunciabant. Itaque cum domi forisque eadem fortuna carthaginensium esset. iam non tributariae tantum ab his urbes uerum etiam socii reges deficiebant: amici tamen iura non fide sed successu ponderantes: Erat inter ceteros rex cyrenae Offelas: qui spe improba regnum totius africae amplexus societate cum Agathocle per legatos iuxerat: pactusque cum eo fuerat: ut Sicilia illi sibi africae imperium uictis carthaginensibus cederet. Itaque cum ad belli societatem cum ingenti exercitu ipse uenisset. Agathocles blando alloquio & humili adulatione cum saepius simul coenassent: adopratusque filius eius ab Offela esset: incautum eum interfecit: occupatoque exercitu eius iterato carthaginenses omnibus uiribus bellum ciues magno utriusque exercitus sanguine graui praelio superat. hoc certaminis discrimine tanta desperatio illata poenis est: ut nisi in exercitu Agathoclis orta seditio esset: transurus ad eum Bomilchar dux poenorum cum exercitu fuisset. Ob quam noxam in medio foro a poenis patibulo suffixus est: ut idem locus monumentum supplicioque eius esset: quod ornamentum ante fuerat honoris. Sed Bomilchar magno animo crudelitate ciuium: tulit: adeo ut de summa cruce ueluti de tribuali in poenorum scelera concionaretur: obiectans illis nunc Hanonem falsa affectati regni inuidia circueuentum: nunc Gilgonis innocentis exilium: nunc in Hamilchare patrum suum tacita suffragia: quod Agathoclem locum illis face reque hostem maluerit. Haec cum in maxima populi concione uociferatus esset: expirauit. Interea Agathocles perfligatis in Africa rebus tradito Archagatho filio exercitu in Sicilia recurrit. Nihil actum in africa existimans: si amplius syracusae obsiderent. Nam post occisum Hamilchare Gilgonis filium nouus eo a poenis missus exercitus fuerit. Statim igitur primo aduentu eius omnes siciliae urbes auditis rebus quas in africa gesserat: certatim se ei tradunt: atque ita pulsae Sicilia poenis totius insulae imperium occupauit. In africa deinde reuersus: seditione militum excipitur. Nam stipendiique solutio in aduentu patris dilata a filio fuerat: igitur ad concionem uocatos blandis uerbis permulsi: stipendia illis non a se flagitanda esse sed ab hoste quaerenda: communem uictoriam: communem praedam futuram: Paululum modo anniterent: dum belli reliqua peragunt: cum sciant carthaginem captam spes omnium expleturam. Sedato militum tumultu interiectis diebus ad castra hostium exercitum ducit. Ibi in consultius praelium committendo maiorem praeparat exercitus perdidit. Cum itaque in castra fugisset: uersamque in se inuidiam temere commissi belli uideret: pristinaque offensam non depensi stipendii metueret: concubia nocte solus a castris cum Archagatho filio profugit. quod ubi milites cognouerunt: haud secus quam si ab hoste capti essent: trepidauere. Bis se a rege suo in mediis hostibus relictos esse proclamantes: salutemque suam desertam ab eo esse: quorum ne sepultura quidem relinquenda fuerat: cum persequere regem uellent a nummiis excepti in castra reuertuntur: comprehenso tamen Archagatho: qui a patre noctis errore discesserat. Agathocles autem nauibus quibus fuerat a sicilia regressus: cum custodibus earum de syracusis deseruit. Exemplum flagitii singulare: rex exercitus sui desertor: filioque pater proditor. Interim in Africa post fugam regis milites pactioe cum hostibus facta interfectis agathoclis filiis carthaginensibus se tradidere. Archagathus cum occideretur ab Arcesilao amico Antipatris rogauit eum: quodnam liberis eius facturum Agathoclem putaret: per quem ipse liberis careat. Tunc respondit: satis habere se: quod supstitit eos esse agathoclis liberis sciat. Post haec poeni ad persequendas

Defectus
solis

Poeni pra-
lio ab aga-
thocle uin-
cuntur

Defectio
afrorum ad
Agathoclem

Noua car-
th. clades

Bomilchar
cruci affin-
gunt

Agathocles
totius sici-
liae imperi-
um occupa-
uit

Agathocles
ex africa in
siciliam fu-
git

belli reliquias duces in siciliam miserunt: cum quibus Agathocles pacē æquis conditionibus fecit.
IVSTINI HISTORICI LIBER XXIII.

Agathocles rex Siciliæ pacificatus cū carthaginēsis partē ciuitatū a se fiducia uirū diffidēte armis subegit. Deinde quasi angustis insulæ terminis clauderet: cuius iperū partē primis icremētis ne sperauerat qdē ī italiā trāscendit: exemplū Dionysiū secutus: q multas ciuitates italiæ subegerat. Primi igit hostes illi brutti fuerunt: & fortissimi & opulētissimi uidebant: simul & ad iniurias uicinorū prōpti. Nā multas ciuitates græci noīs italiæ expulerāt. Auctores quoq; suos lucanos bello uicerāt: & pacē cum

Lucano
ritus

his æqs legibus fecerāt. Tāta feritas aīorū erat: ut nec origini suæ parcerēt. Nāq; lucani iisdē legibus liberos suos: qbus & spartani istituere soliti erāt. Quippe ab initio pubertatis ī siluis inter pastores habebant sine ministerio serui: sine ueste quā īduerēt: uel cui īcubarent: ut a primis annis duritiæ p̄simoniæq; sine ullo usu urbis assuescerent. Cibus his p̄da uenatica potus mellis & lactis & fōtiū li quor erat. Sic ad labores bellicos īdurabantur. Horū igit ex numero. L. primo ex agris finitimorū p̄dari soliti: cōfluēte deinde multitudine sollicitati p̄da cū plures facti essēt: īfestas regiōes reddebāt

Vnde bru
tū dictū

Itaq; fatigatus quærelis sociorū Dionysius siciliæ tyrānus sexcētos afros ad cōpescēdos eos miserat: quorū castellū p̄ditū sibi p̄ Brutīā mulierē expugnarūt: ibiq; ciuitatē cōcurrētibus ad opiniōē nō uæ urbis pastoribus statuerūt. Brutioq; se ex noīe mulieris uocauerūt. Primū illis cū Lucā origis suæ auctoribus bellū fuit. Quā uictoria erecti cū pacē æquo iure fecissent: ceteros finitimos armis subegerūt: tātasq; opes ī breui cōsecuti sūt: ut p̄nitiosi ēt regibus haberēt. deniq; Alexāder rex epiro cū ī auxiliū græcarū ciuitatū cū magno exercitu ī italiā uenisset: cū oībus copiis ab his deletus est.

Quare feritas eorū successu felicitatis icēsa diu terribilis finitimis fuit. Ad postremū īploratus Agathocles spe ampliandi regni a sicilia ī Italiā traiecit. Prīcipio aduentus opiniōis eius cōcussu legatos ad eū societate amicitiaq; petētes miserūt. Quos agathocles ad coenā īuitatos ne exercitū traici uiderēt: in posteg; statuta his die cōscēsis nauibus frustratus ē. Sed fraudis audāctus euērus fuit. Siqui dē reuerti eū in siciliam īteriectis paucis diebus uis morbi coegit: quo toto corpore cōprehensus

Atf. misera
bilē digres
sum

poēs neruos articulosq; humore pestifero crassate uelut ītestino singulorū mēbrorū bello īpugnabat. Ex qua desperatōe bellū inter filiū nepotēq; ortū eius regnū iā quasi mortui uindicantibus: oc ciso filio regnū nepos occupauit. Igit Agathocles cū morbi cura & ægritudo grauiorē essēt: & iter se & alterū: alterius malo cresceret: despatis rebus uxore suā Theogenā gēitosq; ex ea duos paruulos cū omni pecunia & familia regaliquē istrumēto: quo p̄ter illū nemo regū ditior fuit: nauibus īpositos ægyptū: unde uxore acceperat: remittit: timens ne p̄donē regni sui hostē paterēt. q̄q; uxor diu ne ab agro diuelleret: dep̄cata ē: ne discessus suus adiūgi nepotis parricidio posset: & tā crūte hęc de seruisse uigē: q̄ ille impugnasse auum uideret: nubēdo se nō p̄spere tātū: sed oīs fortunæ inisse socie tatē: nec in uitā periculo spiritus sui empturā: ut extremos uiri spiritus excipet: & exegag; officiū: i quod p̄fecta se nemo sit successurus obsego debitæ pietatis īpleret. Discedentes paruuli flebili ulu latu amplexi patrem tenebant. Ex altera parte uxor maritū nō amplius uisura oculis fatigabat. Nec minus seni lachrymæ miserabiles erāt. Flebant ī moriētē patrem: ille exules liberos. Hi discessu suo solitudinē patris senis ægri: ille ī spē regni suscepto relinq; ī egestate lugebat. Inter hęc regia omnis assistentiū fletibus tā crudelis diffidij impleta. Tandē lachrymis finem necessitas p̄fectionis īposuit: & mors regis p̄ficientes filios secuta est. Dum hęc agunt carthaginēses cognitis quæ in sicilia age bant: occasionem totius insulæ occupandæ datā sibi existimantes magnis uiribus eo traiciūt: mul tasq; ciuitates subigunt. Eo tempore & Pyrrhus aduersus romanos bellū gerebat: qui īploratus a si culis ī auxiliū sicuti dictū ē: cū syracusas uenisset: multasq; ciuitates subegisset: rex siciliæ sicut epiro appellabat. Quarū regē felicitate lætatus Heleno filio siciliæ uelut auitū (nā susceptus ex filia Aga thoclis regis erat) Alexādro autē italiæ regnū dēstiat. Post hęc multa secūda p̄lia cū carthaginēsis facit. Interfecto deinde tēpore legati ab Italicis sociis uenere nunciantes romanis resisti nō posse: de ditionemq; futurā: nisi subueniat. Anxius tā ambiguo periculo īcertusq; qd ageret: uel qbus primū subueniret: in utrūq; pronus cōsultabat. Quippe īstantibus hinc Carthaginēsis inde Romanis periculosum uidebat exercitum in Italiā nō traicere periculosius a sicilia deducere: ne aut illi non lata ope: aut ī deserti amitterent. In hoc æstu piculorū tutissimus portus consiliorū uisus est: oībus uiribus decernere in sicilia: & profligatis Carthaginēsis uictorem exercitū transponere ī italiā.

Agathoclis
exitus

Itaq; conferto pralio cū superior fuisset: quoniā tamē a Sicilia abiret: & pro uicto fugere uisus ē: ac p̄pterea socii ab eo defecerūt: & iperū Siciliæ tā cito amisit: q̄ faci q̄sierat. Sed nec ī italiā meliore fe licitate usus in Epiro reuertit. Admirabilis utriusq; rei casus in exēplum fuit. Nā sicut ante secūda fortuna rebus supra uota fluētibus italiæ Siciliæq; iperū: & tot de Romanis uictorias attraxerat: ita nunc aduersa uelut in ostentationem fragilitatis humanæ destruens: quæ cumulauerat Siciliēsi rui nā naufragium maris & foedā aduersus Romāos pugnā turpēq; ab italiā discessum adiecit. Post p̄fectionē a sicilia Pyrrhi magistratus Hiero creas: cuius tāta moderatio fuit: ut consentiente oīum ciuitatū fauore dux aduersus Carthaginēses primū: mox rex crearet. Huius futuræ maiestatis ipa īfātis educatio q̄si prenūcia fuit. Quippe genitus erat p̄re Hieroclyto nobili uiro: cuius origo a Ge lo antiquo siciliæ tyrāno manabat: sed maternū illi genus sordidū atq; admodū pudibūdū fuit. Nā

Pyrrhus
rex siciliæ
ut epiro ap
pellatis

Pyrrhus in epiro abiit

Hiero rex
creatur

nunc aduersa uelut in ostentationem fragilitatis humanæ destruens: quæ cumulauerat Siciliēsi rui nā naufragium maris & foedā aduersus Romāos pugnā turpēq; ab italiā discessum adiecit. Post p̄fectionē a sicilia Pyrrhi magistratus Hiero creas: cuius tāta moderatio fuit: ut consentiente oīum ciuitatū fauore dux aduersus Carthaginēses primū: mox rex crearet. Huius futuræ maiestatis ipa īfātis educatio q̄si prenūcia fuit. Quippe genitus erat p̄re Hieroclyto nobili uiro: cuius origo a Ge lo antiquo siciliæ tyrāno manabat: sed maternū illi genus sordidū atq; admodū pudibūdū fuit. Nā

Pyrrhus in
epirū abiit

Hiero rex
creatur

nunc aduersa uelut in ostentationem fragilitatis humanæ destruens: quæ cumulauerat Siciliēsi rui nā naufragium maris & foedā aduersus Romāos pugnā turpēq; ab italiā discessum adiecit. Post p̄fectionē a sicilia Pyrrhi magistratus Hiero creas: cuius tāta moderatio fuit: ut consentiente oīum ciuitatū fauore dux aduersus Carthaginēses primū: mox rex crearet. Huius futuræ maiestatis ipa īfātis educatio q̄si prenūcia fuit. Quippe genitus erat p̄re Hieroclyto nobili uiro: cuius origo a Ge lo antiquo siciliæ tyrāno manabat: sed maternū illi genus sordidū atq; admodū pudibūdū fuit. Nā

Pyrrhus in
epirū abiit

Hiero rex
creatur

nunc aduersa uelut in ostentationem fragilitatis humanæ destruens: quæ cumulauerat Siciliēsi rui nā naufragium maris & foedā aduersus Romāos pugnā turpēq; ab italiā discessum adiecit. Post p̄fectionē a sicilia Pyrrhi magistratus Hiero creas: cuius tāta moderatio fuit: ut consentiente oīum ciuitatū fauore dux aduersus Carthaginēses primū: mox rex crearet. Huius futuræ maiestatis ipa īfātis educatio q̄si prenūcia fuit. Quippe genitus erat p̄re Hieroclyto nobili uiro: cuius origo a Ge lo antiquo siciliæ tyrāno manabat: sed maternū illi genus sordidū atq; admodū pudibūdū fuit. Nā

Pyrrhus in
epirū abiit

Hiero rex
creatur

nunc aduersa uelut in ostentationem fragilitatis humanæ destruens: quæ cumulauerat Siciliēsi rui nā naufragium maris & foedā aduersus Romāos pugnā turpēq; ab italiā discessum adiecit. Post p̄fectionē a sicilia Pyrrhi magistratus Hiero creas: cuius tāta moderatio fuit: ut consentiente oīum ciuitatū fauore dux aduersus Carthaginēses primū: mox rex crearet. Huius futuræ maiestatis ipa īfātis educatio q̄si prenūcia fuit. Quippe genitus erat p̄re Hieroclyto nobili uiro: cuius origo a Ge lo antiquo siciliæ tyrāno manabat: sed maternū illi genus sordidū atq; admodū pudibūdū fuit. Nā

Pyrrhus in
epirū abiit

Hiero rex
creatur

nunc aduersa uelut in ostentationem fragilitatis humanæ destruens: quæ cumulauerat Siciliēsi rui nā naufragium maris & foedā aduersus Romāos pugnā turpēq; ab italiā discessum adiecit. Post p̄fectionē a sicilia Pyrrhi magistratus Hiero creas: cuius tāta moderatio fuit: ut consentiente oīum ciuitatū fauore dux aduersus Carthaginēses primū: mox rex crearet. Huius futuræ maiestatis ipa īfātis educatio q̄si prenūcia fuit. Quippe genitus erat p̄re Hieroclyto nobili uiro: cuius origo a Ge lo antiquo siciliæ tyrāno manabat: sed maternū illi genus sordidū atq; admodū pudibūdū fuit. Nā

ex acilla natu
manā opīs in
spicū admōit
maiestatis: qu
repente cōsp
dit. Quod off
puocatores s
donatus est. p
dus: in negoci

cem eligunt
rant: incendit
ti sparsos host
mus abstulera
tibus deinde
cia nō liberta
totius maced
filia sua iūgit
titi: fidiasq; A
uaret. Primus
quorū regnū c
forori erat. Ita
mis cōtendisse
iustitiam: quo
ageret. si mitter
liberis q̄ sibi ti
ducto ī sanctis
bus cōtigēs ip
fide matrimon
q̄ filios eius lib
cuius uultus &
lio fraudē sube
brantur. ad cor
pellat. Quo no
rat: recepit: u
Progressa igitur
ornari iubet: ara
triēnio minore
fraudem cupid
tum est: occupa
oscula trucidat
filiis se sēpe per
raq; excipere: q̄
nibus sparsis cū
filiis ei nō licuit
cruera parricidia
amilit. nāq; galli
nū ad sedes noua
mā captā incendit
lent) p̄strages bar
Hercule: cui ea r
stabilia loca tras
tate deinde succē
tulq; terror galli
lus rex macedoni

ex acilla natus ac propterea a patre uelut de honestamētū generis expositus fuerat. Sed paruulū & hu-
manā opis indigentē apes cōgesto circa iacentē melle multis diebus aluere. Ob quā rē respōso aru-
spicū admōitus pater: q̄ regnū infanti portendi caneant: paruulū recolegit omnīq; studio ad spem
maiestatis: quā p̄mittebat instituit. Idē in ludo iter coequales discēti lupus tabulā i turbā puerorū
repente cōspectus eripuit. adolescenti quoq; prima bella iuuenti aquila in clipeo: noctua i hasta cōse-
dit. Quod ostētum & in cōsilio cautum & manu p̄mptū regē futurū significabat. Deniq; aduersus
puocatores saepe pugnauit: sempq; uictoriam reportauit. A Pyrrho rege multis militaribus donis
donatus est. pulchritudo ei corporis insignis: uires quoq; i hoīe admirabiles fuere. In alloquio blā-
dus: in negotio iustus i ip̄erio moderatus erat: p̄fusus ut nihil ei regiū deesse uideret p̄ter regnū.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXIII.

Vm hac in sicilia gerunt: interim in grācia dissidētibus iter se bello Ptolemæo Ce-
raunico & Antiocho & Antigono regibus: oēs ferme grācia ciuitatis ducibus spar-
tanis uelut occasiōe data ad spem libertatis erectae missis inuicem legatis p̄ quos i so-
cietatis foedera alligarentur: in bellū prumpunt: & ne cū Antigono sub cuius bello
erāt: bellū cepisse uideret: socios eius ætolos aggreduunt: causas belli p̄tēdētes: quod
cōfessu grāciae sacratū Apollini cirrhæū campū per uim occupassent. Huic bello du-
cem eligunt Aran: q̄ adunato exercitu urbes sataq; in his capis posita depopulāt: q̄ auferri non pote-
rant: incendit. Quod cū e montibus conspicati ætolorū pastores essent: congregati admodū q̄ngen-
ti sparsos hostes ignorantes quanta manus esset: quoniam cōspectū illis metus & incendiorum fu-
mus abstulerat: cōfessant: trucidatisq; admodū nouē milibus: p̄ædones in fugā uerterunt. Reparā-
tibus deinde spartanis bellū auxiliū multae ciuitates negauerunt: existimātes dominatiōem eos grā-
ciae nō libertatē quærere. Iterea inter reges bellum finit: Nā Ptolemæus pulso Antigono cū regnū
totius macedoniae occupasset: pacē cū Antiocho facit: affinitatemq; cū Pyrrho: data ei i matrimoniū
filia sua iūgit. Ex iude externo metu deposito impiū & facinosum aīum ad domestica scelera cōuer-
tit: i fidiāsq; Arsinoe sororis suae iſtruit: q̄bus & filios eius uita & ip̄am Cassādræ urbis possēsiōe pri-
uaret. Primus ei dolus fuit simulato amore sororē in matrimoniū petere. Aliter enī ad sororis filios:
quoq; regnū occupauerat q̄ cōcordiæ fraude puenire nō poterat. Sed nota scelera Ptolemæi uolūtas
sorori erat. Itaq; nō credēti mādāt uelle se cū filiis eius regni cōsortiū iungere: cū q̄bus nō ideo se ar-
mis cōtēdisse: quoniam eripere his regnū: sed quod id facere sui mūeris uellet. i hoc mitteret arbitrū
iusiurandi: quo p̄sente apud deos patrios q̄bus uellet obsecratiōibus se obligaret. Interea Arsinoe qd
ageret. si mitteret decipi piurio. si nō mitteret puocare rabiē fraternae crudelitatis tēbat. Itaq; plus
liberis q̄ sibi timēs: quos matrimonio suo p̄tecturā se arbitrabat: mittit ex amicis suis Dionē quo p̄
ducto i sanctissimū louis tēplū ueterrime macedonū religionis Ptolemæus sumptis i manus altari-
bus cōtigēs ipsa simulachra & puluinaria deorū iuaditis ultimisq; execrationibus adiurat se sincera
fide matrimoniū sororis petere. nūcupaturūq; se eā reginā: neq; i cōtūeliā eius se aliā uxore alioſue
q̄ filios eius liberos habiturū. Arsinoe posteaq; & spe ipleta ē: & metu soluta ipsa cū fratre colloq̄:
cuius uultus & blādiētis oculi cū fidē nō minorē q̄ iusiurandū promitteret: reclamāte Ptolemæo fi-
lio fraudē subesse in matrimoniū fratris cōsensit. Nuptiæ magno apparatu læticiaq; omnium cele-
brantur. ad concionem quoq; uocato exercitu capiti sororis diadema imponit: reginamq; eam ap-
pellat. Quo nomine in lætitiā effusa Arsinoe quia quod morte Lysimachi prioris mariti amisse-
rat: receperat: ultro uigē in urbem suam Cassandram iuitat: cuius urbis cupiditate fraus struebatur:
Progressa igitur uirum diem festum urbi i aduentum eius indicit: domos tēpla cæteraq; omnia ex-
ornari iubet: aras ubiq; hostiasq; disponi: filios quoq; suos Lysimachū sedecī annos natum philippū
triēnio minorē utrūq; formaq; iſignē coronatos occurrere iubet: Quos Ptolemæus ad cælendam
fraudem cupide & ultra modum ueræ affectionis amplexus osculis diu fatigat. Vbi ad portam uen-
tum est: occupari arcē iubet: pueros interfici. Qui cū ad matrē cōfugissent: in gremio eius iter ipsa
oscula trucidāt. Proclamāte arsinoe: quod tantū nefas: aut nubēdo aut post nuptias cōtraxisset: pro
filiis se saepe percussoribus obtulit. Frequēter corpore suo puerorū corpora āplexata p̄texit: uulne-
raq; excipere: q̄ liberis itēdebāt: uoluit. ad postremū spoliata etiā funeribus filiorū: scissā ueste & cri-
nibus sparsis cū duobus seruulis ex urbe p̄tracta samothraciā i exiliū abiit eo miserior: q̄ mori cum
filiis ei nō licuit. Sed nec Ptolemæo inulta scelera fuerūt: Quippe diis i mortalibus tot periuria & tā
cruēta parricidia uindicantibus: breui post a gallis spoliatus regno captusq; uitā ferro: ut meruerat:
amisit. nāq; galli abundātī multitudine cū eos nō caperēt terrā: quā genuerāt: trecēta milia homi-
nū ad sedes nouas quærēdas uelut peregrinatū miserūt. Ex iis portio i italia cōsedit: quā & urbē ro-
mā captā incendit: & portio illyricos sinus ducibus auib; (nā augurādī studio galli p̄ter cæteros cal-
lent) p̄strages barbarorū penetrauit: & i pannonia cōsedit: gēs aspera: audax: Bellicosa: q̄ prima post
Herculē: cui ea res uirtutis admirationē & i immortalitatis fidē dedit: alpiū iuicta iuga & frigore intra-
stabilia loca trāscēdit. Ibi domiti pannoniis per multos annos cū finitimis uaria bella gesserūt. Hor-
tātē de iude successu diuisis agminibus alii grācia: alii macedoniā oīa ferro prosterneſtes petiuere tan-
tusq; terror galli cōſe erat: ut etiā reges nō læcessiti ultro pacem ingenti pecunia mercarentur. lo-
lus rex macedoniae Ptolemæus aduentum gaorū intrepidus audiuit: iſq; cū paucis & i compositis

Vnde Hie-
rōis or igo

Prodigia i
hierone et

Virtus magni

Ptolemæi
scelera

Ptolemæi
scelus magnū

Gallorum
in italiam
accessus

Laudantur galli

John V
101 201

John V
101 201

Ptolemæ
us a gallis
capitur

Brennus in
Macedoni
am irrum
pit

Abi Iouis
Delphi ubi
fuit

Siue motis par
nati

delphicum
antri Siue
Specus

John V
101 201

John V
101 201

John V
101 201

quasi bella nō difficilius q̄ scelera patrarentur parricidiorū furis agitatus occurrit: dardanoq̄ quo-
q̄ legationē viginti milia armatorū i auxiliū offerentē spreuit addita isuper cōtumelia actū de ma-
cedonia dicēs: si cū totū orientē soli domuerint: nūcū uindictā finium dardanis egeant. milites se ha-
bere filios eorū: q̄ sub Alexandro rege stipendia toto orbe terrarū uictores fecerint. quā ubi Dardano
regi nūciata sunt inclūtū illud macedoniæ regnum breui imaturi iuuenis temeritate casus dixit. Igi-
tur galli duce Belgio ad tentandos macedonū aios legatos ad Ptolemæū mittūt: offerentes pacem
si emere uelit. Sed Ptolemæus iter suos belli metu pacē Gallos petere gloriatus ē: nec minus feroci-
ter se legatis q̄ iter amicos iactauit. Aliter se pacē datū negando nisi principes suos obfides dede-
runt: & arma tradiderūt: nō enī fidem se nisi inermibus habitū. Renūciata legatiōe risere galli un-
diq̄ acclamātes breui sensu sibi an illi cōsulētes pacē obtulerūt. Interiectis diebus plū cōserit. Ve-
cti macedones cædūt. Ptolemæus multis uulneribus saucius capis: caput eius amputat: & lancea fi-
xū tota acie ad terrorē hostiū circūfert. Paucos ex macedonibus fuga seruauit: cæteri aut capti: aut
occisi. Hæc cū nūciata per omnē macedoniā essent: portæ urbiū claudūt: luctu oīa replent: nūc or-
bitatē amissæ filiōq̄ dolebat: nūc excidia urbiū metuebant: nūc Alexandri Philippiq̄ regū suorum
noīa sicuti numina in auxiliū uocabāt. sub illis se nō solū tutos: uerū etiā uictores orbis terrarū exti-
tisse. Vt tuerent patriā suā: qua gloria regē gestæ cælo proximā reddidissent: ut opē afflictis ferret:
quos furor & temeritas Ptolemæi regis perdiderat: orabāt. Desperatibus omnibus nō uotis agen-
dum Sosthenes unus de Macedonū principibus ratus cōtracta iuuetute & gallos exultantes uicto-
ria cōpescuit: & macedoniā ab hostili depopulationē defendit: ob quā uirtutis beneficia multis nobi-
libus regnū macedoniæ affectantibus ignobilis ipse pponit: & cū rex ab exercitū appellatus esset:
ipse nō in regis sed in ducis nomen iurare milites coegit. Interea Brēnus: quo duce portio gallorum
in graciā se effuderat: audita uictoria suorū: q̄ Belgio duce macedones uicerāt: indignatus parta ui-
ctoria tā opimā pdā & orientis spoliis onustā tā facile relictā esse: ipse aduatis. C. L. milibus peditū &
xv. milibus eqtū i macedoniā irrūpit. Cū agros uillasq̄ popularent: occurrit ei cū instructo exercitū
macedonū Sosthenes sed pauci pluribus: trepidi a ualentibus facile uincunt. Itaq̄ cū uicti se mace-
dones itra muros urbiū cōdidissent: uictor Brēnus nemine phibete totius Macedoniæ agros depræ-
dat. Inde quasi spolia sorderēt: aium ad deorū immortalū tēpla cōuertit: scuriliter iocatus: locupletes
deos largiri hoibus oportere. Statim igit delphos iter uertit pdā religiōis augē offensæ deorū immortali-
um pferentes: quos nullis opibus egere: ut q̄ eas largiri hoibus soleat: affirmabat. Tēplū autē Apolli-
nis delphis positū est i mōte parnaſo i rupe undiq̄ ipēdēt: ibi ciuitatē frequentia hoīum facit. Qui
ad affirmationē maiestatis undiq̄ cōcurrēt: i eo saxo cōsedere. Atq̄ ita tēplū ciuitatēq̄ non muri
sed pcepta: nec manu facta sed naturalia pſidia defendūt. prorsus ut icertū sit utrū munimētū loci:
an maiestas dei plus hic admirationis habeat: media saxi rupes i formā theatri recessit. Quāobré &
hoīum clamor & si quādo accidit tubæ sonus pſonātibus & resonātibus iter se rupibus & multi-
plex audiri ampliorq̄ q̄ edis resonare solet. Quæ res maiore maiestatis terrorē ignaris rei admira-
tionē stupētibus plerūq̄ affert. In hoc rupis anfractu media ferme mōtis altitudine planicies exigua
est: atq̄ in ea pfundū terræ foramē: qd i oracula patet. Ex quo frigidus spiritus i quodā uelut ueto
in sublime expulsus mētes uatū i uacordiā uertit: i plebsq̄ deo responsa consulentibus dare cogit.
Multa igitur ibi & opulēta regū populorūq̄ uisunt munera: quæq̄ magnificentia sui reddentiū uo-
ta gratam uoluntatē & deorū responsa manifestant. Igitur Brēnus cū i cōspectu haberet templū diu-
deliberauit: an cōfestim rem aggredere: an uero fessis uia militibus noctis spaciū ad resumēdas ui-
res daret. Eurydanus & Thessalonus duces qui se ad prædæ societate iunxerāt amputari moras iu-
bent: dū imparati hostes & recens aduentus sui terrori esset. Interiecta nocte & aios hostibus forsita
& auxilia accessura: & uias quæ tunc pateant obstructū i. Sed gallogū uulgus ex longa iopia ubi pri-
mū uino cæterisq̄ cōmeatibus referta rura inuenit: non minus abūdantia q̄ uictoria lætū per agros
se sparserat desertisq̄ signis ad occupanda oīa pro uictoribus uagabantur: quæ res delationē dedit.
Prima nāq̄ opinione aduentus gallogū prohibiti agrestes a græcis oraculis ferunt messes uinaq̄ uil-
lis efferre: cuius rei salutare pceptū nō prius itellectū ē: q̄ uini cæterarūq̄ copiarū abundantia uelut
mora gallis abiecta auxilia finitimorū cōuenere. Prius itaq̄ urbē suā Delphi aucti uiribus sociorū p-
muniuere: q̄ galli uino uelut prædæ icubantes ad signa reuocarent. Habebat Brēnus lecta ex oī ex-
ercitu peditū. lxx. milia delphorū sociorūq̄ nō nisi quattuor milia militū erant: quorū cōceptū Bren-
nus ad acuendos suorū animos prædæ ubertatē oībus ostendebat: statuasq̄ cū quadrigis: quæ in-
gens copia procul uisebatur: solido auro suas esse. Plusq̄ in pōdere q̄ i specie i se habere prædæ affir-
mabat. Hac asseueratiōe uel animaduersione icitati galli simul & hesterni mero saucii sine respectu
periculorū i bellū ruebant. Contra delphi plus i deo q̄ i uiribus spem ponētes cū cōceptū hostiū re-
sistebant: scandentesq̄ gallos e summo mōtis uertice partim saxis partim armis obruebant: In hoc
partū certamine repente uniuersorū tēploq̄ antistites simul & ipsi uates sparsis crinibus cum isigni-
bus atq̄ insulis pauidi uacordesue in primam pugnantium aciem procurunt: aduenisse deum cla-
mant: eūq̄ se uidisse desiliēt in templū per cuius inis aperta fastigia. Dū oēs opē dei suppliciter iplo-
rant: iuuenē supra humanū modū insignis pulchritudinis comitesq̄ ei duas armatas uirgines ex pro-
pinquis duabus Dianæ Mineruæq̄ adibus occurrisse: nec oculis tantum hæc se perspexisse: sed au-

disse etiā strid-
re: & uictoria
si omnes certa-
tis abrupta gal-
bant. Insecutus
ipse Brēnus cū
li auctoribus c
cōmodior fuit
imbres & genu
infelicitis belli
lut prædam u
ante fiducia u

ratu epulæ ac
dæ ubertate so-
taras barbaris
tione uirū mo-
suo reuerſi: oī
to castra esse: &
officia militari
relatione auid
gno ante tēpor
castra regis agg
latis in proxim
omnia uacanti
lū arbitantes c
potius q̄ diripi
naues icautius
nihil tamē me
non a gallis tan
tatis iuuentus
cenario gallogū
terror gallici n
recuperare se po
eo parta uictori
interim in sicilia
militū per legato
de romanis uolu
pentinam fingit
leno filio & ami
nus cum exerci
tionem accepit:
Tarenti filium
tunæ ornamētis
cōducta gallogū
cū septē comitib
lgitur Pyrrhus i
tentus Graciæ A
Pyrrhū q̄ tulisset
acquisitisq̄ celeri
roneſo tranſposui
admirationē non
spectabant. Primū
Tūc Ptolemæū fi
tāta multitudo ſo

disse etiā stridorē arcus ac strepitū armorum. Proinde ne cunctarent diis ante signanis hostem cedere: & uictoria deorum socios se adiungere summis obsecrationibus monebant: quibus uocibus incensum si omnes certatim in praeliū p̄siliūt. Præsentia dei & ipsi statim sentire. Nā & terræ motu portio montis abrupta gallogrum strauit exercitū: & confertissimi cunei nō sine uulneribus hostium dissipati ruiebant. Insecuta deinde tempestas est: quæ grandine & fulgore faucios & uulneribus absumpsit. Dux ipse Brēnus cum dolorem uulnere ferre non possēt: pugione uitā finiuit. Alter ex ducibus p̄itis belli auctoribus cū decē milibus fauciorum citato agmine a grācia excedit. Sed nec fortuna fugiētibus cōmodior fuit. Siquidē pauidis nulla sub tectis acta nox: nullus sine labore & periculo dies: assidui imbres & genu nix concreta & fames & lassitudo: & super hæc maximū per uigiliæ malū miseris infelicitis belli reliquias obterrebant. Gentes quoque nationesque per quas iter habebant gaudentes uelut prædam uagos fugientes sectabantur. Quo pacto euenit: ut nemo ex tanto exercitu: qui paulo ante fiducia uirium etiam deos contēnebant: uelut ad memoriam tantæ cladis superesset.

IVSTINI HISTORICI LIBER

XXV

Nter duos reges Antigonum & Antiochū statuta pace: cū in macedoniā Antigonus reuerteretur: nouus eidē repente hostis exortus est. Quippe galli qui a Brēno duce cū in grāciam proficiscerentur: ad terminos gentis tuendos relictī fuerunt: ne soli desideres uiderentur: peditū. xv. milia: equitū tria milia armauerāt: fugatīque getarū tribalarūque copiis macedoniæ imminētes legatos ad regē miserūt: qui pacē ei ueniale offerēt: simul & regis castra specularēt: quos Antigonus p̄ regali munificentia igenti apparatu epulæ ad cenā iuitauit. Sed galli appositū grande auri argentiq̄ pondus admirantes: atq̄ prædæ ubertate sollicitati infestiores quæ uenerāt: reuertuntur: quibus & elephātes ad terrorē uelut inusitatas barbaris formas rex ostēdi iusserat: naues onustas copiis demonstrari: ignarusque quibus ostentatione uiriū metū se iniicere existimabat: eorum animos ut ad optimā prædā sollicitabat. Itaque legati ad suos reuersi: oīa in maius extollentes opes pariter & negligentiā regis ostendunt: referta auro & argento castra esse: & neque uallo fossaue munita: & quasi satis munimēti in diuitiis haberent: itaque eos oīa officia militaria intermisisse. prorsus quasi ferri auxilio nō indigerēt: quoniam abundaret auro. Hac relatione audacis gentis animi satis ad prædā incitabant. Accedebat tū exemplū Belgii: qui nō magno ante tempore macedonū exercitum cum rege trucidauerat. Itaque cōsentientibus omnibus nocte castra regis aggrediuntur: quæ præsentientes tantā tempestatē signū pridie dederāt: ut omnibus rebus ablati in proximā siluā taciti se occultarent. Neque aliter seruata castra: quæ deserta sunt: siquidē Galli ubi omnia uacantia nec sine defensoribus modo: uerū etiā sine custodibus uident: nō fugā hostiū sed dolū arbitantes diu intrare portas timuerūt. Ad postremum integris & intactis munimentis scrutantes potius quæ diripientes castra occupauerunt. Tūc ablatis quæ inuenerant ad littus cōuertuntur. Ibi dū naues incautius diripiūt a remigibus & ab exercitus parte: quæ eo cū cōiugibus & liberis cōfugerant: nihil tamē metuētes trucidant: tantaque cædes gallogrum fuit: ut Antigono pacē huius uictoriæ opinio non a gallis tantū uerū etiā a finitimorū feritate præstiterit: quæ gallogrum ea tempestate tantæ fecunditatis inuentus fuit: ut asiā omnē uelut examine aliquo implerent: denique neque reges orientis sine mercenario gallogrum exercitu ulla bella gesserint: neque pulsū regno ad alios quæ ad gallos cōfugerint. Tātus terror gallici nominis siue armorum iuncta felicitas erat: ut aliter neque maiestatem suā tutā: neque amissam recuperare se posse sine gallica uirtute arbitrarent. Itaque in auxiliū a Bithyniæ rege uocati: regnū cū eo parta uictoria diuiserunt: eamque regionē gallo grāciam cognominauerūt. dū hæc in asia geruntur: interim in sicilia Pyrrhus a pœnis nauali praelio uictus ab Antigono macedoniæ rege supplementū militū per legatos petit: denūcians ne mittat redire se in regnum necesse habere: incrementa regis quæ de romanis uoluerit de ipso quæsiturū. Quod ubi regnatum legati retulerunt: dissimulatis causis repentinam fingit profectionem. Socios interim parare bellum iubet: & arcis tarētinae custodiam Heleno filio & amico Miloni tradit. Reuersus in Epirum statim fines macedoniæ inuadit: cui Antigonus cum exercitu occurrit: uictusque praelio in fugam ueritur. Atque ita Pyrrhus macedoniam in dedicationem accepit: & ueluti damna amisse siciliæ Italiæque acquisito macedoniæ regno p̄fasset relictū. Tarenti filium: & amicum accersit. Antigonus autē cū paucis equitibus fugæ comitibus repete fortunæ ornamenti destitutus: amissi regni speculaturus euentus. thessalonicam se recepit: ut inde cū cōducta gallogrum mercenaria manu bellū repararet. Rursus a Ptolemæo Pyrrhi filio funditus uictus: cū septē comitibus fugiens nō recuperandi regni spe: sed salutis latebras ac fugæ solitudines captat. Igitur Pyrrhus in tanto fastigio regni collocatus. iam nec eo ad quod uotis perueniendū fuerat contentus Græciæ Asiæque regna meditatur: neque illi maior ex imperio quæ ex bello uoluptas erat: nec quicquam Pyrrhū qui tulisset impetū: iustitiam ualuit: sed ut ad deuincenda regna inuictus habebat. ita deuictis acquisitisque celeriter carebat: tanto melius studebat acquirere imperia quæ retinere. Itaque cū copias Cheroneo transposuisset: legationibus Atheniensium & achiuorum messeniorumque excipit. Sed & grācia oīs admirationē nominis eius simul & regis aduersus romanos pœnosque gestarū attoniti aduentum eius spectabant. Primū illi bellū aduersus spartanos fuit. ubi maiore mulierū quam uirorum uirtute excipitur. Tūc Ptolemæū filiū & exercitus partē robustissimā misit: quippe oppugnanti urbē ad tutelā patriæ tanta multitudo foeminarum cōcurrat: ut nō fortius uictus quam uerecūdus recederet. Porro Ptolemæum

Atf. damo
nū præsti
gias circa
delphos
Brenni
interitus

Gallia ab an
tigone cæ
duntur

Atf. gallo
rum nume
rum

Pyrrhi ex
talia excel
sus

Spartæ op
pugnatio

Pyrrhi oc
casus

*No de pyrrho p. lavi
fimo uiro*

filiū eius adeo strennuū & manu fortē fuisse tradūt: ut urbē Corcyrā cū sexagesimo ceperit: idē prae-
lio nauali triremē ex scapha cū septio nauali insiluerit: captāq; tenuerit. In opugnatione quoq; spar-
tanorū usq; in mediā urbē cū equo pcurrerit: ibiq; concursu multitudinis interfectus sit: cuius cor-
pus ut relatum patri est dixisse Pyrrhum ferunt: aliquanto tardius eum q̄ timuerit ipse uel temeri-
tas eius meruerit occisum esse. Repulsus a spartanis Pyrrhus argos petit: ibi dū Antigonus in urbe
clausum expugnare conat̄ inter cōfertissimos uiolētissime dimicās saxo de muris iactato occidit: ca-
put eius atigono refert: qui uictoria mitius usus filiū eius Helenū cū epirotis sibi dedit i regnū di-
misit: eiq; insepulti patris ossa in patriā referenda tradidit. Satis cōstans iter omnes auctores fama ē:
nullū nec eius nec superioris ætatis regem cōparādū Pyrrho fuisse: raroq; iter reges tantū. uerū etiā
inter illustres uiros aut uitæ sanctioris: aut iustitiæ pbatioris uisum fuisse. Scientiā certe rei milita-
ris in illo uiro tantā fuisse: ut cū Lysimacho Demetrio Antigono tātis regibus bella gesserit: uictus
semp extiterit. Illyriorū quoq; siculorū romanorū & carthaginēsiū bellis nunq; inferior: plerūq;
etiam uictor extiterit: qui patriā certe suam angustam ignobilēq; fama regē gestarū & claritate no-
minis sui toto orbe illustrem reddiderit.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXVI.

Ost mortē Pyrrhi nō i macedonia tātū uerum ēt in asia græciaq; magni belloz mo-
tus fuere. Nā & Peloponēsi per pditionē Antigono sui traditi: & uariante hominū
partim dolore partim gaudio: prout singulæ ciuitates aut auxiliū de Pyrrho spauē-
rāt aut metus sustinuerāt: ita ut cū Antigono societate iungebant: aut mutuis iter se
odiis i bellū ruebant. Inter hūc turbatarū puinciā motū Epirotū quoq; urbs ab
Aristotimo principe p tyrānidē occupat: a quo cū multi ex primoribus occisi: plures:

Aristotimi
Tyrāni cru-
delitas

Aristotimi
cades

Art. gallogz
in suos sce-
lus

Gallo græ-
cisedunt

Art. fortūz
uolubilita-
tem

Beronice
arsinoe

Demetrius
Cirenis oc-
ciditur

in exiliū acti eēt: ætolis p legatos postulantibus ut cōiuges liberosq; exulū redderet: priō negauit:
postea quasi poeniteret: pficiēdi ad suos oibus matronis ptatē dedit: diemq; pfectōis statuit. Ille
quasi i perpetuū cū uiris exulaturæ præciosissima quæq; auferentes: cū ad portā q̄i uno agmine p-
fecturæ cōuenissent oibus rebus expoliatae in carcere recludunt: occisus prius i gremiis matz pu-
li liberis uirginibusq; ad stupz direptis. Hanc tā saua dominationē stupentibus oibus princeps eo-
rum Helemarus senex & liberis orbus: ut q̄ nec ætatis nec pignoz respectū timeret: cōuocatos do-
mi fidissimos amicorū i uindictā patriæ hortat cūstantibus priuato piculo publicū finire: & delibe-
randi spatiū postulātibus accersitis seruis iubet obserari fores: tyrānoq; nunciari mitteret q̄ cōiura-
tos apud se cōprehenderet: obiectās singulis se q̄a liberandæ patriæ auctor esse nō possit delertæ ul-
torē futuz. Tunc illi ancipiti piculo circūuētī honestiorē uitā eligentes cōiurāt i tyranni necē: atq;
ita Aristotimus quinto posteaq; tyrānidē occupauerat mense opprimīt. Interea antigonus cū multi-
plici bello & Ptolemæi regis & spartanorū pmeret nouusq; illi hostis gallogræciæ exercitus afflu-
xisset i spēm castroz pua manu aduersus ceteros relicta aduersus gallos totis uiribus pficiscitur.
Quibus cognitis galli cū & ipsi se prælio pararent i auspicia pugnae hostias cædūt: quæ extis cum
magna cades interitusq; oium pdiceret: nō i timorē sed i furorē uersis: sperantesq; deoz minas ex-
piari cæde suoz posse coniuges & liberos suos trucidāt auspicia belli parricidio icipiētes. Tanta ra-
bies feros animos iuasert: ut nō parcerent ætati: cui etiā hostes pepercissent: bellūq; iterne ciuiū &
natalitiū cū liberis liberorūq; matribus gererēt: p qbus bella suscipi solēt. Ita quasi scelere uitā uicto-
riæq; redemissent: sicut erat crueti ex receti suoz cæde præliū nō meliore euerū q̄ omine pficiscū-
tur. Sigdē pugnātes prius parricidioz furia q̄ hostes circūuenire: obseruātibusq; ante oculos mani-
bus interemptoz omnes occisione cæsi. Tāta strages fuit: ut dii pariter cū hoibus cōsensisse in exci-
diū parricidaz uiderentur. Post huius pugnae euentū Ptolemæus & spartani uictorē hostiū exerci-
tum declinantes in tutiora se recipiūt. Antigonus quoq; ubi eoz discessum uidet: recenti adhuc ex
priori uictoria militū ardore bellū atheniensibus infert: in quo cū occupatus esset: interim Alexan-
der rex epiroti ulcisci mortem patris Pyrrhi cupiens fines macedoniæ depopulat: aduersus quem cū
reuersus a græcia Antigonus esset: trāsitione militū destitutus regnū macedoniæ cū exercitu amittit.
Huius filius Demetrius puer admodum absente patre repararo exercitu nō solū amissam macedo-
niā recepit: ueq; ēt epiroti regno Alexandrum spoliāt: tāta uel mobilitas militū uel fortunæ uarietas
erat: ut uicissim reges nūc exules nūc reges uiderentur. Igif Alexander cū exul ad arcadas cōfugisset
nō minore Epirotaz desyderio q̄ sociorū auxilio i regnū restituit. Per idē tēpus rex Cyrenarū Agas
decedit: q̄ ante isirmitatē Beronicē unicā filiā ad finiendā cū ptolemæo fratre certamina filio eius
desponderat. Sed post mortē Antigoni regis mater uirginis Arsinoe ut inuita se cōtractū matrimo-
niū solueret: misit: ad nuptias uirginis regnūq; cyrenaz Demetriū fratrē regis antigoni a macedoniā
accerserent: q̄ & ipse ex filia Ptolemæi pcreatus erat. Sed nec Demetrius morā fecit. Itaq; cū secūdā
te ueto celeriter cyrenas aduolasset: fiducia pulchritudinis: q̄ nimis placere socru cœperat: statim a
principio supbus regiz familiæ militibusq; ipotens erat: studiūq; placēdi a uirgine i matrē cōtule-
rat: quæ res spectata priō uirgini deide popularibus militibusq; inuisa fuit. Itaq; uersis oium animis
in Ptolemæi filiū isidiæ Demetrio cōparat: q̄ cū i lectū socrus cōcessisset: pculsores imitunt. Sed ar-
sinoe audita uoce filiæ ad fores stantis & præcipientis: ut matri parceret: adulterū paulisper corpo-
re suo protegit. Quo interfecto Beronice & stuprum matris salua pietate ultā est: & in matrimonio

forciendo

eius & casu
roris excitu
gnari nō po
defecerat: ig
quā defenlu
gnū Seleuci
roris attulen
sem compar
amittit: nec
residuos for
ptolemæū t
ricordiam u
ribus bellū
gni recepi
cōfugit. Ind
mōtis i prer
nē nō tā pio
uirilēq; sum
endis uitā se
bus uno tpe
cōducto gall
prælio uirtu
ipsum Antio
sentit antioch
rex Bithynia
possessione
cōgressione
tior fuisset: a
lemæus rex a
humilior sen
nes inuenieb
dito præmio
exitiū bellū r
suū Artamen
cognito q̄ sib
um hostem c
quæ meruisse
custodia iube
deceptis cult
regno equo p
suorum poen
monii grā acq
fratrē Antioch
los auxiliū rom
lis pfidia urbi
res ab originis

forciendo iudicium patris secuta.

IVSTINI HISTORICI LIBER

XXVII

Ortuo Syriae rege antiocho cum in locum eius filius Seleucus successisset: hortante matre Laodice: quae inhibere debuerat: auspicia regni a parricidio coepit. Quippe Beronice nouerca sua sorore Ptolemæi regis ægypti cum paruulo fratre ex ea suscepto interfecit: quo facinore perpetrato & infamiae macula subiit: & Ptolemæi bello se implicuit. Porro Beronice cum ad se interficienda missos didicisset: paternam se clausit. Vbi quum obsideri eam cum puulo filio nuntiatus ciuitatibus asiae esset: recordatione paternae maiorumque dignitatis eius & casum tam indignae fortunae miserantes auxilia ei omnes misere. frater quoque Ptolemæus piculo sororis excitus relicto regno cum omnibus uiribus aduolat. Sed Beronice ante aduentum auxiliorum cum uir expugnari non posset: dolo circumuenta trucidat. Indigna res omnibus uisa. Itaque cum uniuersae ciuitates: quae defecerant: ingentem classem coparassent: repente exemplo crudelitatis exterritae simul & ultionem eius quam defensori erat. Ptolemæo se tradunt: quod nisi in aegyptum domestica seditione reuocatus esset: totum regnum Seleuci occupasset. Tatum uel illi odium parricidiale scelus: uel huic fauorem indignae interepte mors sororis attulerat. Post discessum ptolemæi Seleucus cum aduersus ciuitates: quae defecerant: ingentem classem comparasset: repente ueluti diis ipsis parricidium uindictantibus orta tempestate classem naufragio amittit: nec quicquam illi ex tanto apparatu praeter nudum corpus & spiritum & paucos naufragii comites residuos fortuna fecit. Misera quidem res: sed optanda Seleuco fuit: siquidem ciuitates: quae odio eius ad ptolemæum transierant: ueluti diis arbitris satisfactum sibi esset repentina aegre mutatione in naufragii misericordiam uersae imperio se eius restituerunt. Laetus igitur malis suis & danis ditior redditus uelut par uiribus bellum ptolemæo infert. Sed quasi ad ludibrium tantum fortunae natus esset: nec propter aliud opes regni recepisset: quam ut amitteret uictus proelio non multo quam post naufragium comitator trepidus in antiochia confugit. Inde ad antiochum fratrem iras fecit: quibus auxilium eius implorat: oblata ei asia inter fines tauri motis in premium latae opis. antiochus autem cum esset annos. xiiii. natus supra aetatem regni audus occasione non tam pio animo quam offerebatur arripuit. Sed latronis more totum fratri eripere cupiens puer sceleratam uirilique sumit audaciam. Vnde hierax est cognominatus: quia non hominis sed accipitris situ in alienis eripendis uitam seclaret. Interea ptolemæus cum audisset regem antiochum in auxilium Seleuco uenire: ne cum duobus uno tempore dimicaret: in annos. x. cum Seleuco pacem facit: sed pax ab hoste data interpellat a fratre: qui conducto gallogum mercenario exercitu pro auxilio bellum pro fratre hostem se imploratus exhibuit. In eo praelio uirtute gallogum uictor quidem antiochus fuit: sed galli arbitantes Seleucum in praelio cecidisse in ipsum antiochum arma uertunt: liberius depopulaturi asia si omnem stirpem regiam extinxissent. Quod ubi sentit antiochus uelut a praedonibus auro se redemit: societatemque cum mercenariis suis iungit. Interea rex bithyniae Eumenes sparsis consumptisque fratribus bello intestinae discordiae quasi uagante asia possessionem inuasurus uictorem antiochum gallosque aggreditur: nec difficile faucios adhuc ex superiore congressione integer ipse uiribus superat: ea namque tempestate omnia bella in exitum asiae gerebant: uti quicquid fortior fuisset: asia uelut praedam occupabat. Seleucus & antiochus fratres bellum propter asiagerebant. Ptolemæus rex ægypti sub specie sororiae ultionis asiae inhiabat. Hinc bithynius Eumenes: inde galli humilior semper mercenarii manus asia depopulabatur. Cum interea nemo defensor asiae inter tot praedones inueniebatur: uictor antiocho cum Eumenes maiorem partem asiae occupassent: ne tunc quidem fratres praedito praemio propter quod bellum gerebant: concordare potuerunt. Sed omisso externo hoste in mutuū exitum bellum reparant. In eo antiochus denuo uictus multorum dieum fuga fatigatus tandem ad socerum suum Artamenem regem cappadociae prouenit: a quo cum primū benigne susceptus esset interiectis diebus cognito quod sibi insidiae pararet: salutem fuga quaesiuit. Igitur cum profugo nusquam locus tutus esset: ad ptolemæum hostem cuius fide tutior quam fratris existimabat: decurrit: memor uel quae facturus fratri esset: uel quae meruisset a fratre. Sed ptolemæus non tam amicus ei deditus quam hostis factus seruari eum arctissima custodia iubet. Hinc quoque antiochus opera cuiusdam meretricis adiutus: quam familiarius agnouerat: deceptis custodibus labitur: fugiensque a latronibus interficit. Seleucus quoque iisdem ferme diebus amisso regno equo praecipitatus finitur: sic fratres quasi & germanis calibus exules ambo post regna scelerum suorum poenas luerunt.

IVSTINI HISTORICI LIBER

XXVIII.

Lympias Pyrrhi Epirotae regis filia amisso marito eodemque germano fratre Alexandro cum tutela filiorum ex eo susceptorum Pyrrhi & Ptolemæi regnique ad administrationem ipsa receperat ab aetolis partem acharnaniae quam in portionem belli pater pupillo accepit: eripere uolentibus ad regem macedoniae Demetrium decurrit: eique habenti uxorem antiochi regis Syriae sororem filiam suam Phytiam in matrimonium tradidit: ut auxilium quod misericordia non poterat iure cognationis obtineret. Fuit igitur nuptiarum: quibus & noui matrimonii gratia acquirunt: & ueteris offensa contrahitur. Nam prior uxor uelut matrimonio pulsa sponte sua ad fratrem antiochum discedit: eumque in mariti bellum impellit Acharnanes quoque diffisi epirotis aduersus aetolos auxilium romanorum implorantes obtinuerunt a Romano senatu: ut legati mitterentur: qui denuntiarent aetolis praedia urbibus acharnaniae deducerent: patereque esse liberos: qui soli quondam aduersus Troianos auctores ab originis suae auxilia graecis non miserunt. Sed aetoli legationem romanorum superbe audiuerunt: poenos

Vide ne patre sit potius legendum Beronice occiditur

Seleuci clades

Antiochus hierax

Gallorum flagitium

Eumenes

Eumenes maiorem Asiae patre occupat

Antiochi & Seleuci interitus

Atque praeterea in romanis ferenda opis

Ferocissi-
mum æto-
lorū respō-
sum

Olympias

Nereis
Laudomia
occiditur

Antigonus
Philippi tu-
tor

Spartanorū
constantia
in aduersis

Deomenes
Rex

Philippus i
Macedonia
Antiochus
in asia
Ariarathes
i cappado.
Ptolemeus
in ægypt.
Vno tempo-
re regnare
coeperant

illis & gallos: a quibus tot bellis uexati toties occisione sint cæsi exprobrantes: dicentesq; prius illis portas aduersus carthagenenses aperiedas: q̄s clauferit metus punici belli: q̄ i græciā arma trāsserēda. Meminisse deinde iubet: q̄bus minentur aduersus gallos urbē suā eos tueri nō potuisse: captaq; non ferro defendisse sed auro redemisse. Quā gētē se aliq̄to maiori manu græciā ingressam nō solū exter- nis uiribus: sed ne domesticis qdē tectis adiutos uniuersam delesse: sedemq; sepulchris eorū p̄buisse. quam illi uiribus ip̄eriq; suo p̄posuerāt: cōtra italiā trepidis ex recenti urbis suæ incendio Romanis uniuersam ferme a gallis occupatā. Prius igit̄ illos gallos italia pellēdos q̄ minent̄ ætolis: priusq; sua defendēda: q̄ aliena defendi appetēda. Quos autē hoīes Romanos eē nēpe pastores: q̄ latrocinio iu- stis dominis adēptū solū teneāt: q̄ uxoris cū p̄pter originis dehonestamētā nec iuenirent: uī publi- ca rapuerint: q̄ deniq; urbē suā parricidio cōdiderint: murorūq; fundamētā fraterno sanguine aspe- rint. ætolos aut̄ principes græciæ semp fuisse: & sicut dignitate ita & uirtute ceteris prestitisse solos. Deniq; esse q̄ macedonas ip̄erio terrarū florētes semp cōtēpserint: q̄ Philippū regē nō timuerint: q̄ Alexandri magni post Perlas indosq; deuictos cū oēs noīe eius orrent: edicta ip̄reuerint. Monere igitur se romanos cōtenti sint fortuna præsenti: nec puocent̄ arma: q̄bus & gallos cæsos & macedo- nas cōtemptos uideāt. Sic dimissa legatione Romanorū ne fortius locuti q̄ fecisse uiderent̄: fines epi- ri regni acharnaniæ depopulant̄. Iā Olympias filiis regna tradiderat: & i locū Pyrrhi fratris defūcti ptolemæus successerat: q̄ cum hostibus instructo exercitu obuius p̄cessisset: infirmitate correptus in itinere decedit. Olympias quoq; nō magno post tempore gemino fune & uulnere afflicta ægrū sp̄i- tū trahens nō diu filiis supuixit. Cū ex gente regia sola Nereis uirgo cū Laudomia sorore supessent: Nereis nubuit Geloni Siciliæ regis filio: Laudomia autē cū i arā Dianæ cōfugisset: cōcursu populi i- terficitur quod facinus dii immortales assidue cladibus gentis & prope interitu totius populi uindi- cauerunt. Nā sterilitatē famemq; passi: & intestina discordia uexati: externis ad postremū bellis pene cōsumpti sunt. Miloq; Laudomiæ percussor in furorē uersus hunc ferro nunc saxo insumma denti- bus laceratis uisceribus. xii. die intererit. Iis in Epiro gestis interim in Macedonia Demetrius rex re- lictō filio Philippo paruulo: admodū decedit. Cui Antigonus tutor datus accepta in matrimonium mater pupilli regē se cōstituere laborat. Interiecto deinde tēpore cū seditione minaci macedonum clausus in regia teneret̄: in publicū sine satellitibus procedit: p̄iectoq; in uulgus diademate ac purpu- ra dare hæc eos alteri iubet: qui aut imperare illis sciat: aut cui parere ipsi sciant. Se adhuc inuidio- sum illud regnū non uoluptatibus sed laboribus ac piculis sentire cōmemorat. deinde beneficia suas ut defectionē sociorū uindicauerit: ut dardanos thessalosq; exulantes morte Demetri regis cōpen- sauerit: ut deniq; dignitatē macedonū nō solū defenderit: uerū etiam auxerit. Quorū si illos poeniteat deponere ip̄erū & reddere illis munus suū: quia regē quærant: cui imperent: cum populus pudore motus recipere eū regnū iuberet̄: tā diu recusauit: donec seditionis auctores supplicio traderet̄. Post hæc bellū spartanis infert: qui soli Philippi Alexandriq; bellis & imperiū macedonū & oībus metuen- da arma cōtempserūt. Inter duas nobilissimas gentes bellū sūmis utrinq; uiribus fuit. Cū hi pro ue- tere macedonū gloria illi nō solū p̄ illibata libertate: sed etiā p̄ salute certaret̄: uicti lacedæmoniū: nō ipsi tātū: sed etiā cōiuges liberiq; magno aīo fortunā tulere. Nemo qp̄e in acie saluti pepercit: nulla amissum cōiugē fleuit. Filiorū mortē senes laudabāt: patribus in acie cæsis filiæ gratulabant̄. Suā ui- cem oēs dolebant: q̄ nō ipsi p̄ patriæ libertate decidissent. Parētes oēs domibus saucios excipiebāt: uulneratos curabāt: lapso reficiebant. Inter hæc nullus i urbe strepitus nulla trepidatio magis oēs publicā q̄ priuatā fortunā lugebāt. Inter hæc Deomenes rex post multas hostium cædes toto corde suo pariter & hostiū cruore madens supuenit: ingressusq; urbē nō humi cōsedit: nō cibū aut potū po- poscit: nō deniq; armorū onus deposuit: sed acclius parietī cū quattuor milia sola ex pugna supfuis- se cōspexisset: hortat̄ ut se ad meliora reipu. tēpora reseruarent: tamē cū cōiuge & liberis ægyptum ad Ptolemæū p̄ficeret̄: a quo honorifice susceptus diu & i sūma dignitate regis uixit. Postremo post Ptolemæi mortē a filio eius cū omni familia interficit̄. Antigonus autē cæsis occasiōe spartanis for- tunam tātā urbis miseratus a direptione mītes phibuit: ueniāq; his q̄ supfuerant dedit. Præsatus bellū se cū Cleomene non cū spartanis habuisse: cuius fuga omnis ira eius finita sit: nec minori sibi gloriæ fore si ab eo seruata lacedæmoniā: quo solo capta sit: p̄deret̄. Parcere igit̄ se solo urbis ac te- ctis: quoniā homines: quibus parceret̄: nō supfuisent. Nec multo post ipse decedit: regnumq; Phi- lippo annos. xiiii. nato tradidit.

IVSTINI HISTORICI LIBER

XXIX.

Idem ferme temporibus p̄pe uniuersi orbis impia noua regum successiōe mutata sunt. Nā i macedonia Philippus mortuo antigono tutore eodēq; uictico. xiiii. aīorū regnū suscepit: & in asia interfecto Seleuco impubes adhuc rex antiochus cōstitutus est. Cappadociæ regnū quoq; ariarathi puero admodū pater ipse tradiderat: ægyptū patre ac matre interfectis occupauerat Ptolemæus: cui ex facinoris crimīe cognomē to Philopater ex cōtrario fuit. Sed spartani i locū Cleomenis suffecerunt: Lycurgum Et ne qua temporibus mutatio deesset apud carthaginē ætate adhuc imatura dux ānibal cōstituit: non penuria seniorū sed odio romanorū: quo ibutū eū a pueritia sciebāt. Fatale nō tā Romanis q̄ ip- si africæ malū. his regibus pueris licet nulli senioris ætatis rectores erāt tamē in suorū quibusq; ma-

iorum ue-
regno ita
tale odiū
nō cōtent
riorum
qui non cō-
ferant. Sic
poenis & a-
tum: quasi
pprius no-
quod Rom-
uideret. H-
cii existim-
lis eodem
cti cōsultu-
nouis p̄ce-
mē ip̄erū f-
Italia nube
terrarum p-
Græciam i-
ludū fuisse
se q̄ cruent
rabies solo
minus qui
men se eos
tamen eorū
manorūq;
uitibus era-
cti orientis
striūq; cogn-
se his profes-
iungendā f-
sus est. Nō
mis nunciat
bendū trāsi-
suscipere P-
uastare ccep-
uerunt. Du-
dibus percu-
ri eorum hæ-
bant: quibus
auxilia se mi-
iure retinere
re belli mole-
nici distulit
tendit: q̄bus
greditur. Trep-
gno deinde in
uirtute iuuisse
ripuit: reuolu-
bris capitur: a
consumit. Ad-
tā neruorū o-
Deinde crescē-

iorum uestigiis tantis magna indoles uirtutis emicuit. Solus Ptolemæus scelestus sicut in occupando regno ita & legnis in administrando fuit. Philippum dardani cæteri que finitimi populi: quibus uelut immortale odium cum Macedonum regibus erat: contemptu ætatis assidue lacebatur: contra ille sumotis hostibus non contentus sua defendisse: etiam ætolis bellum inferre gestiebat: quæ agitante illum Demetrius rex illyriorum nup a Paulo Romano consule uictus supplicibus precibus aggreditur: iniuriæ romanorum quæres qui non contenti italiæ terminis imperium spe improba totius orbis amplexi bellum cum omnibus regibus ferant. Sic illos Siciliæ: sic Sardinia Hispaniaque: sic deinde totius africæ imperium affectantes bellum cum pœnis & annibale suscepisse. Sibi quoque non aliam ob causam quam quod italiæ finitimus uidebat bellum illatum: quasi nefas esset aliquem regem iuxta imperii eorum terminos esse: sed & ipsi cauendum esse exemplum cuius quod proprius nobiliusque sit regnum: tanto sit romanos aciores hostes habiturus. Super hoc cadere se illi regno quod Romani occupauerint: profectus: gratius habiturus si in possessionem imperii sui socium potius quam hostem uideret. Huiusmodi oratione impulsit Philippum: ut omissis ætolis bellum Romanis inferret: minus negotii existimante: quod iam uictos eos ab annibale apud Transumenum lacum audierat: itaque cum multis bellis eodem tempore grauaretur: pacem cum ætolis fecit: quasi alio bellum translaturus: sed ut Græciæ cui etiam consuleretur: quæ nunquam in maiori periculo fuisse affirmabat. Siquidem consurgentibus ab occidente nouis pœnorum & romanorum imperiis: quibus una hæc a græciâ & alia sit mora dum iter se bello discrimine imperii faciunt: cætere statim uictoribus transitum in orientem fore. Videre se itaque ait consurgentem in Italia nubem illam trucis & cruenti belli uidere tonantem ac fulminantem ab occasu: percellam: quæ in quoscunque terrarum partes uictoriæ tempestas detulerit: magno cruoris imbre omnia fœdaturam. Frequenter Græciam ingentes motus passam nunc Persarum nunc Gallogum nunc Macedonum bellis: sed omnia illa ludum fuisse existimatos: si ea quæ nunc in Italia cõcurrat: manus extra terram illam se effuderit. Cernere se quæ cruenta & sanguinaria inter se bella utriusque populi & uiribus copiarum & ducum artibus gerantur: quæ rabies solo finiri partis alterius interitu sine ruina finitimorum non possit. Feros igitur animos uictorum minus quidem Macedonia quam Græciæ timendos: quia remotior & in uindictam suam robustior sit. Scire tamen se eos: quod tantis uiribus concurrant: non contentos hoc sine uictoriæ fore: metuendumque sibi quoque certamen eorum: quod superiores extiterunt: Hoc prætexu finito cum ætolis bello nihil aliud quam bellogum Romanorumque bella respiciens singulorum uires pendebat. Sed nec Romani: quibus pœni & Annibal in certaminibus erant soluti metu Macedonico uidebantur: nam terrebat eos & uetus macedonum uirtus & deuicti orientis gloria: & Philippus studio Alexandri æmulationis incensus: quem promptum ad bella induitumque cognouerunt. Igitur Philippus cum iterato prælio uictos a pœnis romanos didicisset: aperte hostem se his professus nauis: quibus in italiâ exercitum traiceret: fabricare coepit. Legatum deinde ad Annibalem iungendæ societatis gratia cum epistolis mittit: quod cõprehensus & ad senatum perductus incolumis dimissus est. Non in honore regis sed ne dubius adhuc indubitatus hostis redderet. Postea uero cum Romanis nuntiatus esset in italiâ Philippum copias traiecitum: Leuium prætorē cum instructis nauibus ad philibendum transitum mittit: quod cum in græciā uenisset: promissis multis impulsit ætolos bellum aduersus Philippum suscipere Philippus quoque ætolos in romanorum bella sollicitat. Interea & Dardani Macedonia fines uastare coeperunt adductis. xx. milibus captiuorum Philippum a romano bello ad tuendum regnum reuocauerunt. Dum hæc agunt Leuius prætor in ita cum Athalo rege societate Græciā populat: quibus claudibus perculsa ciuitates auxilium petentes Philippum legationibus fatigant necnon & illyriorum reges late re eorum hæretes assiduis precibus promissa exigebant. Super hæc uastati macedones ultionem flagitabant: quibus tot tantisque obsessus rebus: cui rei primo occurreret: ambigebat: omnibus tamen prope diem auxilia se missurum pollicetur: non quia facere posset: quæ promittebat: sed ut spe impletos in societatis iure retineret. Prima tamen illi expeditio aduersus Dardanos fuit: quod absentia eius aucupantes maiore belli mole macedonia iminebat. Cum Romanis quoque pacem facit. contentis interim bellum macedonicum distulisse. Philopomeni achæorum duci quæ romanos sociorum animo sollicitare didicerat: infidias pretendit: quibus ille cognitis uitatisque discedere ab eo Achæos auctoritate sua coegit.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXX.

Philippo in Macedonia magis rebus intento Ptolemæi in ægypto diuersi mores erant. Nam regno parricidio obtento: & ad necem utriusque parentis cæde etiam fratris adiuncta ueluti rebus feliciter gestis luxuriæ sese tradiderat: regisque mores omnis secuta regio erat. Itaque non amici tantum præfectique: uerum etiam omnis exercitus depositis militiæ studiis ocio ac desidiosa corrupti marcebant: quibus rebus cognitis Antiochus rex Syriæ ueteri iter se regnum odio stimulatē repetino bello multas urbes eius oppressit: ipsamque ægyptum aggredditur. Trepidat igitur Ptolemæus & legationes quousque uires parat: rogat morari Antiochum: magno deinde in græciam exercitu cõducto secundum philum facit: spoliassetque regno Antiochum: si fortunam uirtute iuuisset contentus recuperatione urbium: quas amiserat: factaque pace auide materiā quietis arripuit: reuolutusque in luxuriā occisa Eurydice uxore eademque sorore sua Agathocleæ meretricis illecebris capitur: atque ita omni magnitudine nominis ac maiestatis oblitus noctes in stupris dies in conuiuiis consumit. Addunt instrumenta luxuriæ tympana & tripudia: nec iam spectat rex: sed magister nequitia neruorum oblectamenta modulatur. Hæc primò labentis regiæ tacita pestis & occulta mala suere. Deinde crescete licetia iam nec parietibus regiæ domus contineri meretricis audacia potest quæ pteruio

Demetrius
illyriorum
RexPhilippus
bellum ro
infertAtq. ueram
futurorum
prædictio
nemLeuius
prætorAlexandri
næ delitiæAtq. ptole
mæi luxu
riam

rem sociata cū Agathocle fratre ambitiosae pulchritudinis scorto quotidiana regis supra faciebāt Accedebat & mater Euanthe quae gemine sobolis illecebris deuinctū regē tenebat. Itaq; nō cōtēta rege iā etiam regnū possidentia in publico uisunt: iā salutāt: iā comitant. Agathocles regis lateri iū ctus ciuitatē regebat: tribunatus p̄fecturas & ducatus mulieres ordinabāt: nec qsq; i regno suo minus q̄ ip̄e rex poterat. Cū iterū relicto qnq̄nni ex Eurydice sorore filio morit: sed mors eius dū pecunia regiā mulieres rapiūt: & ip̄erū inita cū p̄ditissimis societate occupare conāt: diu occultata fuit: re tamē cognita cōcursu multitudinis Agathocles occidit: & mulieres i ultionē Eurydice patibulis suffigūt. Morte regis supplicio meretricū uelut expiata regni ifamia legatos Alexandrini ad Ro. miserūt orātes: ut tutelā pupilli suscipiāt: tuerēt q; regnū aegypti: qd iā Philippū & antiochū facta iter se pactiōe diuississe dicebāt Grata legatio romāis fuit cām belli q̄rētibus aduersus Philippū q̄ ifidia tus eis t̄pibus punici belli fuerat. huc accedebat: q; p̄oenis & ānibale supato nullius magis arma metuebāt: reputātibus q̄tū motū Pyrrhus pua manu macedonū i italia fecisset: q̄tāq; res macedones i oriētē gessisset. Mittūt igit legatū q̄ antiocho & Philippo ut a r̄gno aegypti abstineāt: nūciēt. Mittit & M. Lepidus i aegyptū: qui tutorio nomine regnū pupilli administraret. Dum hāc agunt interim legatū Attali regis pergami & Rhodiorum iniurias Philippi regis quārentes romam uenerunt: quae res omnem cunctationem Macedonici belli senatui exemit. Statim pr̄textu ferendi auxilii sociis bellum aduersus Philippum decernitur: legionesque cum consule in Macedonia mittunt. Nec multo post tēpore tota Grācia fiducia Romanorū aduersus philippū spe pristinae libertatis erepta bellum ei itulit. atq; ita cū rex undiq; urgere: pacē petere cōpellit. Deidē cū expositae cōditiones pacis Romanis eēt: repetere sua & Artalus & Rhodii & Achaei & aetoli cōepere: cōtra Philippus adduci se posse: ut romanis pareat: concedebat. Ceterum indignū ēē Gracos a Philippo & Alexandro maioribus suis uictos sub iugū Macedonici ip̄erii subactos uelut uictores leges pacis sibi dicere qbus prius sit ratio seruitutis reddenda: q̄ libertas uendicāda. ad postremū tamē eo petente idutiae duoz mensiū sunt datae: ut pax q̄ i Macedonia nō cōueniebat a senatu peteret. Eodē anno iter i insulas thera mēne & thersia medio utriusq; ripae & maris spatio terramotus fuit: quo cū admiratiōe nauigatiū repēte ex p̄fudo cū calidis aq; i insula emerit. In Asia uero eodē die motus terrae Rhodū multa q; alias ciuitates graui ruinae labe cōcussit: q̄dā solidas oborbuit. Quo p̄digio territis oibus uates cecidere oriēs roanorū ip̄iū uetus grācorū ac Macedonū uoraturū. Interi a senatu repudiata pace Philippus i societate belli nabi tyrānū sollicitat. Atq; ita cū i acie exercitū instructis e diuerso hostibus p̄duxisset hortari suos cōepit. Referēdo plas bac̄troscq; idoscq; & oēm asiā oriētis sine a macedōibus p̄domitā: tātoq; fortius hoc bellū q̄ illa sustinēdū: q̄to sit libertas ip̄io carior. Sed & flānius romāorū cōsul relatiōe rege recētissime gestae suos stimulabat i p̄liū ostēdēdo hic Carthaginē cū Sicilia: ide italia & hispaniā Romana uirtute p̄domitas: nec ānibalē Alexandro qdē magno postponēdū quo italia pulso africā ip̄sā tertiā p̄tē mūdi supauerit: Sed nec Macedonas ueteri fama sed plēntibus uiribus existimādos: qā nō cū Alexandro magno: quē iuictū audiuerat: nec cū exercitu eius: q̄ totū oriētē deuicerat: bellū gerāt: sed cū Philippo puero imaturae aetatis: q̄ regni terminos aduersus finitimos aegre defēdat. Et cū iis Macedōibus q̄ nō ita ut p̄dā pridē dardāis fuerūt: illos maiore dcora: roanos se suoz militū cōmēorare. Nō. n. alio exercitu Annibalē & poenos & totū ferme occidētē sed iis ip̄is quos i acie habebat militibus subactos. His adhortatiōibus utrinq; cōcitati milites p̄lio cōcurrūt: alteri oriētis alteri occidētis ip̄erio gloriātes: ferētēscq; i bellū alii maiore suoz antiquā & obsoletam gloriā: alii uirētē recētibus experimētis uirtutis florē. Sed Macedōes romana fortuna uicit: Fractus itaq; bello Philippus pace a flaminio cōsule petita nomē qdē regium retinuit: sed omnibus Traciae urbibus uelut regni membris extra terminos antiquae possessionis amissis solā macedoniā retinuit offensi tamē aetoli: qā nō ex arbitrio eoz macedoniā quoq; adēpta regi & data sibi i p̄mū belli eēt legatos ad Antiochum mittūt: q̄ eū adulatōe magnitudinis i romana bella spe societatis uniuersae Grāciae impellerent.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXXI

Semina bel
li cū antio-
cho gesti
Nabis

Ortuo Ptolemæo Philopatre rege aegypti cōtēptaq; parruli filii eius aetate. q̄ i sp̄e ē regni relictus p̄da domesticis erat. Antiochus rex Syriae occupare aegyptum statuit. Itaq; phoenicē ceterasq; Syriae qdē sed iuris aegypti ciuitates cū iualisset: legatos ad eum senatus mittit: q̄ denunciarēt ei abstinere a regno pupilli postremis p̄ris p̄cibus fidei suae traditi: qbus sp̄tis iteriecto tpe alia legatio supuenit: q̄ omīssa pupilli p̄sona ciuitates iure belli factas populi Romani i integrū restitui iubebat. Abnuēti bellū de nūciat: qd ille facile susceptū infelicitate gessit. Eodē tpe & Nabis tyrannus multas grāciae ciuitates occupauerat. Igit senatus ne eodē tpe duplici bello romanāe uires detinerent: scripsit flaminio: si ei uideat: sicuti Macedonia a Philippo ita grācia a Nabide liberaret. Ob quā cām ip̄erū ei proगतū est. Terribile q̄ppe Antiocho bellū Annibalis nomē faciebat: quē amuli eius occultis mandatis cū Antiocho inisse societate apud romanos criminabāt: negantes eū aequo animo sub legibus uiuere assuerūt ip̄erio & imoderata licētia militare: sēp; tadio q̄tis urbanā nouas belli causas circūspice re: q̄ & si falsa anūciata fuisset: apud timētes tamē p̄ ueris habebāt. Deniq; senatus metu p̄cillus ad speculādos actus Annibalis legatū in africā Seruiliū mittit. eiq; tacitis mādatis p̄cepit: ut si posset eū

p̄ amulos ei
diu latuit ui
da cogitatē.
premiū suis
ris seruis iust
ris abicōdit
morat. Le
cursūq; ad A
quē ut p̄fect
sūt. legatus u
nūciū refer
cōtinuis p̄li
ductis ab ur
sollicitatus:
etiā ad se ser
industria ui
Flaminio ro
excipit: tant
ret: sed Ann
sibi centū na
lum q̄ gesser
ditiones rela
q̄ pridē fuiss
mittit carth
pis affutuz
p̄cū pr̄bitu
ditur: & per
se ad uniuers
berant an eun
balem reuert
legatos miser
rent: aut assid
ad antiochum
annibale fuer
factā summa
mo quoq; et
caulas esse. in
Ignarus quid
colloquio rec
confilii & uel
toria arte corr
sitate iponer
liū hūisset rē
uidere: oibul
egeat cōsilio se
quē solū tutū
hil se aut cōsili
materia sit: Q
dē diuersū ca
orē aliquā cep
cupaueris prio
cesserit suis eos
lut sōte cesserit
aqua: molibu
tulisse: & nūc p
uictos domi fra
lis captos & a se
tim cū loco for
res: sed uerētē:
liū q̄ auctor dis
nibus corrūpeb

p amulos eius interficeret: metuq; inuisi nois tādē populū romanū liberaret. Sed res Annibalem nō
 diu latuit uig; ad pspiciēda cauendaq; pericula peritū: nec minus in secūdis aduersa q̄ i aduersis secū
 da cogitātē. Igit̄ cū tota die i oculis principū legatq; romani in foro Carthaginēsiū obseruatus i su
 premū fuisset: appropinquāte uespere equū cōscēdit: & rus urbanū qd̄ ppe litus maris hēbat igna
 ris seruis iussisq; ad portā diuertentē oppiri cōtēdit: hēbat ibi naues cū remigibus occulto sinu litto
 ris absconditas: erat ēt grādis pecunia i eo agro pparata: ut cū res exegisset nec facultas fugā nec iopiā
 morāff. Lecta igit̄ seruoz iuētute: quoz copīā italicoz captiuoz nūerus augebat: nauē cōscēdit.
 cursūq; ad Antiochū dirigit: postera aut̄ die ciuitas principē suū ac tū tps cōsulē i foro expectabat:
 quē ut pfectū nūciatū ē: nō aliter q̄ si urbs capta ēēt: oēs trepidauer; exiōsāq; sibi fugā eius omiari
 sūt. Legatus uero rōanus q̄ si bellū iā illatū italiā ab Annibale ēēt: tacitus Romā reuertit̄: trepidūq;
 nūciū refert: Interī Flaminius i grācia iūcta cū qbusdā ciuitatibus societate nabidē tyrānū duobus
 cōtinuis plis subegit: & grauit̄ fractū uelut exagūē i regno reliq; sed libertate grācia iūstituta re
 ductis ab urbibus p̄sidiis cū romanus exercitus i italiā reportatus ēēt uelut uacua rursus possessiōe
 sollicitatus: multas ciuitates repentino bello inuasit: quibus rebus exterriti Achāi: ne uicinū malū
 etiā ad se serperet: bellū aduersus Nabidē decernūt: ducēq; prætorem suū Philopomenē insignis
 industriā uirum cōstituūt: cuius in eo bello tanta uirtus enituit: ut opinione omnium compararef
 Flaminio romano imperatori. Eodē tēpore Annibal cū ad Antiochū puenisset uelut deoz munus
 excipit̄: tantūq; eius aduētū ardor aīs regis accessit: ut nō tā de bello q̄ de premiis uictoriā cogita
 ret: sed Annibal cui nota romana uirtus erat: negabat opprimi romanos nisi in italia posse. Ad hoc
 sibi centū naues & decē milia peditū & mille equites polcebat. Promittēs hac manus nō minus bel
 lum q̄ gesserit italiā: iūstauratuz: & in asiā regi sedēti aut uictoriā de Romanis: aut aquas pacis cō
 ditiones relatur. Quippe & hispanis bello flagrantibus ducem tantū deesse: & italiā notiorē sibi nūc
 q̄ pridē fuisse: sed nec carthaginē quieturā sociāq; ei se sine mora prebiturā: cū regi cōsilia placuisset:
 mittit̄ carthaginem unus ex comitibus Annibalis: q̄ in bellū cupidos hortet̄: Annibalemq; cum co
 piis affutuz nūciat̄: nihil dicat partibus nisi animos carthaginēsiū deesse: asiā & uires belli & sū
 ptū præbiturā. Hac cū relata carthaginensibus essent: nūcius ipse ab inimicis annibalis comprehē
 ditur: & perductus in senatū: cum interrogaretur: ad quē missus esset punico ingenio respondit
 se ad uniuersum senatū missū. Nec. n. hoc opus singuloz: sed uniuersoz esse: dū multis diebus deli
 berant an eum Romā ad pugnandam publicam cōscientiā mittant: tacitus conscensa naue ad anni
 balem reuertit̄ quo cognito carthaginēses statim romā legatū deferūt. Romani quoq; ad antiochū
 legatos misere: qui sub ip̄e legationis & regis apparatū specularēnt: & Annibalē aut romanis mitiga
 rent: aut assiduo colloquio suspectum inuisumq; regi facerēt: Itaq; legati cum ephefi conuenissent:
 ad antiochum mandata ei senatus tradunt. Dum responsum expectant omnibus diebus assidui cū
 annibale fuerunt: dicentes timide eum a patria recessisse: cū pacē romani nō tā cū republica q̄ cū eo
 factā summa fide custodiāt: nec bella eū tomanoz magis odio q̄ patriā amore gessisse: cui ab opti
 mo quoq; etiā spiritus ipse debebat. Has. n. publicas inter populos non priuatas inter duces belliādi
 causas esse. inde res gestas eius laudare: quoz sērmōe latus sapius cupidiusq; cū legatis colloquit̄.
 Ignarus quid pro familiaritate romana odiū sibi apud regē crearet. Quippe antiochus tam assiduo
 colloquio reconciliatā cū romanis grātiā existimās: nihil ad eū sicut solebat referre: expectēq; totius
 consilii & ueluti hostē p̄ditoremq; suū odisse cōpit: quā res tantum apparatū belli cessante impa
 toria arte corrumpit. Senatus mādata fuerāt: ut cōtētus terminis asiā ēēt: nec ipsis igrediēdi asiā neces
 sitatē iponeret: qbus sp̄tis nō accipiēdū bellū statuisse sed iferēdū dicit̄: cū frequēter de bello cōsi
 liū hūisset rēoto Annibale: tādē eū uocari iussisse: nō ex snia eius aliqd ageret: sed ne p oīa eū spūisse
 uideret: oibusq; progatis postremū iūrogasse: quo ille aiaduerso itelligere se p̄fessus est: non quia
 egeat cōsilio sed ad supplēdū numez sniāq; se uocatū: tamē & odio Romanoz & amore regis: apud
 quē solū tutū sibi exiliū relictū sit: se uia gerēdi belli ediffertuz. Veniā deīde libertatis dep̄catus ē: ni
 hil se aut cōsilioz aut cōptoz p̄sentii p̄bare ait: nec sedē belli grāciā sibi placere cū italia uberior
 materia sit: Quippe rōanos uici nō nisi armis suis posse. Nec italiā aliter q̄ italicis uiribus subigi. Siq;
 dē diuersū ceteris mortalibus ēē illud & belli genus & hoīum aliis bellis plurimū momēti hēre pri
 orē aliquā cepisse occasiōē loci tēporisq; agros rapuisse: urbes aliquas expugnasse: cū rōano seu oc
 cupaueris prior aliqua rōne seu uiceris tū ēt cū uicto & iacētē luctādū ē. Quāobré si qs eos i italia la
 cesserit suis eos opibus suis uiribus suis armis posse uincere: sicut ip̄e fecerit: sin uero qs illis italia ue
 lut sōte cesserit uiriū p̄inde falli ac si qs amnes nō ab ip̄is fontiu primordiis deriuare: sed cōcretis iā
 aquaz molibus auertere uel exicare uelit. Hoc & secreto se cēsuisse utroq; ministeriū cōsiliū sui ob
 tulisse: & nūc p̄sentibus amicis iō repetisse: ut scirēt oēs rationē cū romāis gerēdi belli: eosq; foris i
 uictos domi fragiles ēē. Prius nāq; eos urbe q̄ ip̄io: prius italia q̄ puiciis exui posse. Quippe & a gal
 lis captos & a se ppe deletos ēē: neq; se unq; uictū priusq; terris eoz cesserit Reuerio carthaginē sta
 tim cū loco fortunā belli mutatā. Huic sententiā obtrectatores amici regis erāt: utilitatē rei cogitā
 res: sed uerētes: ne p̄bato cōsilio eius primū apud regē locū grā occuparet. At Antiocho nō tā cōsi
 liū q̄ auctor displicebat: ne gloria uictoriā Annibalis nō sua ēēt. Oīa igit̄ uariis affētationū adulatio
 nibus corrūpebant̄ nihil cōsilio uel ratione agebat. Rex ip̄e p hyemē i luxuriā lapsus nouis quorti

Seruilius
ad quid car
thaginem
missus

Fuga anni
balis ex afri
ca
Consulem
carth. ha
buere

Cōsilia an
nibalis &
antiochi in
moliendo
bello aduer
sus ro.

Ro. legato
rum ars in
annibale cō
pellando

Art. anni
balis consi
lium de bel
lo ro. infe
rendo

Attalii con
sulis dilige
tia in com
parado bel
lo

Scipionum
laus

Atq. cōgra-
tulationē
Romanorū
& iliēsiū

Antiochus
uincitur

Aetoli li-
bertate pri-
uatur

philopome-
nes capitur

philopome-
nes a Messe-
niis uene-
no necatur

die nuptiis deditus erat. Cōtra Attilius romanus cōsul: q ad hoc bellū missus erat: copias arma cæte-
raq; bello necessaria summa industria parabat: ciuitates socias cōfirmabat: dubias illiciebat: nec alius
exitus belli q apparatus utriusq; partis fuit. Itaq; priā belli cōgressiōe cū cedētes suos rex cerneret: nō
laborātibus auxiliū tulit: sed fugiētibus se ducē: p̄buit: castraq; ditia uictoribus reliq. Deinde cū in
Asiā p̄da romanis occupatis fugiēdo puenisse p̄cēnitere neglecti cōsiliū cōepit: reuocatoq; i amicitia
Annibale oīa ex snia eius agere uelle dicit. Interim nūciat ei. L. neuū romanū ducē cū octoginta ro-
stratis nauibus in bellū nauale a senatu missū aduētare: q res illi restituēdæ fortunæ sp̄e dedit. Itaq;
priusq; sociæ ciuitates ad hostes deficerēt: decernere nauali p̄lio statuit: sperās cladē i grācia acceptā
noua posse uictoria abōleri. Annibali igif tradita classe p̄liū cōmittit: sed nec asiā milites Romanis:
neq; naues eoz pares rostratis nauibus fuere: mior tamē clades ducis solertia fuit: Romā nōdū opi-
nio uictoriæ uenerat: & iccirco i cōsulibus creādis suspēsa ciuitas erat. Sed aduersus Annibalē ducē
quis melior q africanus frater crearetur: cum uincere p̄cēnos opus Scipionum sit? Creatur igif cōsul
Lucius Scipio: eiq; datur legatus frater Africanus: ut intelligeret Antiochus nō maiorem fiduciam
se in Annibale uictō q romanos in uictore Scipione habere. Traiciētibus in Asiā Scipionibus exer-
citū iā utrobicq; p̄fligatū bellū nūciatū ē: uictūq; Antiochū terrestri Annibalē nauali bello iūenerūt
Primo igif aduētū eoz legatos pacē petētes ad eos Antiochus mittit: peculiare donū Africano ferē-
tes ipsius filiū: quē ex paruo nauigio traiciētē ceperat. Sed africanus priuata beneficia a rebus publi-
cis segregata duxit: aliaq; esse patris officia: alia patriæ iura: q nō liberis tantū uerū etiā uitæ ipsi p̄po-
nant. proinde gratū se munus accipe: priuatoq; ip̄edio munificētiæ regis respōdū: quod ad bellū
pacēq; pertineat: nihil neq; gratiæ dari: neq; de iure patriæ decidi posse respōdit. Nam neq; de redi-
mendo filio unq tractauit: nec senatū de eo agere permisit: sed ut dignū maiestate eius erat: armis se
receptū: filiū dixerat. Post hæc leges pacis dicūtur: ut Asia romanis cederet: cōtentus Syriæ regno
esset. naues uniuersas captiuas & transfugas traderet: sumptūq; oēm belli romanis restitueret. q cū
nunciata Antiocho essent nōdū ita uictū se esse respōdit: ut spoliari se regno patere: belli q ea irri-
tamēta nō pacis blādimēta esse. Igif dū ab utroq; bellū pararet: & ingressi Asiam romani ilion uenif-
sent mutua gratulatio iliēsiū ac romanorū fuit. iliēsiibus Aeneā cæterosq; duces a se p̄fectos. Roma-
nis se ab his p̄creatos referētibus: itaq; letitia oīum fuit: quāta esse post lōgū tēpus iter parentes &
liberos solet. Iuuabat Ilienses nepotes suos occidēte: ut africa domita & asiā ut auitū regnū uēdicare
optabilē troiæ ruinā fuisse dicētes: ut tā feliciter renascere. Cōtra Romāos auitos lares & icunabu-
la maiore tēplaq; ac deoz simulacra: inexplēbile desiderū uidendi tenebat. Profectis ab ilio Roma-
nis Eumenes rex cū auxiliis romanis occurrit: nec multo post prāliū ē cū Antiocho cōmissum cū i
deteriore cornu pulsa legio romana maiore dedecore q piculo ad castra fugeret. M. æmylius tribu-
nus triginta milia ad tutelā castrorū relictis armare se milites suos & extra uallū p̄gredi iubet: stri-
ctisq; gladiis fugientibus minari morituros dicens nisi in prāliū reuertant. i festioraq; sua q hostiū
castra inuēturos. Attonita tanto periculo legio comitatibus comilitonibus qui fugere eos p̄hibue-
rant: i prāliū reuertit: magnaq; cæde edita initiū uictoriæ fuit. Cæsa hostiū. l. milia capta. xi. milia
Antiocho pacem petēti nihil ad superiores cōditiōes additum: Africano prædicante neq; romanos
si uincant animis minui: neq; si uincant secundis rebus insolescere: captas ciuitates inter socios diui-
sere: muneris romani aptiorē Asiam q possessiones uoluntaria iudicantes. Quippe uictoriæ gloriā
Romano nomini uendicandam: opum luxuriā sociis relinquēdam.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXXII.

Aetoli qui Antiochum in bella romana impulerāt uictō eodē soli aduersus romanos
& uiribus impares & omni auxilio destituti remanserāt: nec multo post uicti liberta-
tem: quam illibatam aduersus dominationem atheniensium & spartanorū inter tot
grāciæ ciuitates soli retinuerant: amiserunt. Quæ conditio tanto illis amarior quā
to serior fuit: reputantibus tempora illa: quibus tantis perfarum opibus domesticis
uiribus restiterant: quibus gallorum uolentiam asiæ Italiæq; terribilē Delphico bel-
lo fregerant: quæ sola gloriosa recordatio maius desiderū libertatis augebat. Dū hæc aguntur me-
dio tempore inter Messenios & Achæos de principatu primo contentio: mox bellum ortū est: i eo
nobilis Achæorum philopomenes imperator capitur: non quia pugnādo uitæ parceret: sed dū suos
in prāliū reuocat: in transitu fossæ equo præcipitatus a multitudine hostiū oppressus est. Quē iā
centem Messenii seu metu uirtutis uel uerecundia dignitatis interficere ausi non fuerūt. Itaq; uelut
in illo oē bellum confecissent: captiuum p̄ uniuersam ciuitatem in modum triumphī circunduxe-
runt: effuso obuīam populo ac si suus non hostium imperator aduentaret: nec uictorē Achæi auidi
us uidissent: q uictum hostem uiderunt. Igitur eundem in theatrum duci iusserunt: ut omnes cōtue-
rentur. quem potuisse capi incredibile singulis uidebatur. Deinde in carcerem deducto uerecundia
magnitudinis eius uenēnū ei dederunt: quod ille lætus: ac si uicisset accepit: quāsito prius an lygor-
tas præfectus Achæorum: quem secundum a se esse scientia rei militari sciebat: incolumis effugisset.
Quē ut accepit euasisse ēr nō in totū dicēs cōsultū male Achæis expirauit: nec multo post reparato
bello Messenii uincūt: p̄cēnasq; iuncti Philopomenis pepēderūt: Interea in Syria rex Antiochus
cū graui tributo pacis a romanis p̄meret: & uictus oneratusq; esset seu inopia pecuniæ cōpulsus seu

auaritia soli
adhibito ex
militia inter
uenissent. &
miserat: & le
tus uerecund
nauit: atq; it
qd̄ ipi decre
metrio nō g
illi inuidiam
momēti apd
p̄specta pri
ctū reddere
paratas cōfir
ybus rebus
negligētior t
bus offēsus
testes iudice
ciabat: peregr
sit: relicto m
scos ad belli
sus Delphos
i thraciā ext
dā in cōfluē
triā tolosam
sp̄sis moni
magno Post
cies cētū mil
Cymbrici be
pulus p̄da d
nē a colchis
uerūt i strū a
ga mōtiū uf
p̄iores fecis
iuxta aq̄legi
les gerage sū
capita loco p
neq; hæc ant
p̄ris successis
ad quē Annib
Annibalis fid
tiōes pacis dec
egisset: iuidio
suz p̄sidia dep
ad Prusiā cōtē
inde cū prusia
to auctor uict
hostiū mittit.
bus repleti nau
si a senatu sūt
pto ueneno leg
ribus Annibali
no tonatē ip̄er
aut plus sextari
negaret. Moder
litum sit petitu
Ino
nob
regu
rege

auaritia sollicitatus qua spabat se sub specie tributariae necessitatis excusatus sacrilegia commissurae
adhibito exercitu nocte templum Dodonaei Iouis aggreditur: qua re prodita concursu incolarum cum omni
militia interficitur. Romae cum multae gratiae ciuitates quaestum de iniuriis Philippi regis Macedonum
uenissent: & disceptatio in senatu inter Demetrium Philippi filium: quem pater ad satisfaciendum senatui
miserat: & legatos ciuitatum esset: turba querelarum confusus adolescens repente obtulit. Tunc sena-
tus uerecundia eius motus: qua priuatim et antea cum obses Romanae esset: carus omnibus fuerat: cum illi do-
naui: atque ita modestia sua Demetrius ueniam patri non iure defensionis: sed patrocinio pudoris obtinuit
quod ipsi decreto senatus significatum est: ut appareret non tam absolutum regem quam donatum filio patris: quod res De-
metrio non gratia legationis sed odium obtestationis comparauit. Nam apud fratrem Perseum aemulatio
illi inuidiam contraxit: & apud patrem nota absolutiois causa offensa fuit: indignante Philippo plus
momenti apud senatum personam filii quam auctoritatem patris ac dignitatem regiae maiestatis habuisse. Igitur Perseus
prospecta patris aegritudine quotidie absentem Demetrium apud eum criminari: & primo iniuriam: post et suspi-
cium reddere: nunc amicitiam Romanorum: nunc prodicionem ei patris obiectare. Ad postremum insidias sibi ab eo
paratas confingit: ad cuius rei probationem imittit iudices testes subornat: & facinus: quod obicit: admittit:
quibus rebus praecipuo ad parricidium fuisse omnem regiam fecit. Occiso Demetrio sublatoque aemulo non
negligentior tantum Perseus in patre uergetur: & cotinacior erat: nec haereditatem regni: sed regem se gerebat. His re-
bus offensus Philippus impatiens in dies mortem Demetrii dolebat: tunc & insidias se circumuentum suspicari:
testes iudicesque torquere. Atque ita cognita fraude non minus scelere Persei quam innoxia Demetrii morte cru-
ciabatur: peregrinatusque ultionem: nisi prius esset. Nam breui post tempore morbo ex aegritudine contracto deces-
sit: relicto magno belli apparatu aduersus Romanos: quo postea Perseus usus est. Nam & gallos Scordi-
scos ad belli societatem populerat: fecissetque Romanis graue bellum: nisi decessisset. Namque galli bello aduer-
sus Delphos infeliciter gesto in quo maiorem uim numini quam hostium senserant amisso Breno duce per in Asia per-
in Thracia extorres fugerant. Inde per eadem uestigia qua uenerat: antiquam patriam repetiuit. Ex his per quae
dam in confluentem Danubii & Sabi confluxit: cordiscolque se appellari uoluit. Tetosagi autem cum in antiquam pa-
triam Tolosam uenisset comprehensus pestifera lue eorum: non prius sanitatem recuperare quam aruspicum re-
spensis moniti auxilium argenti: bello sacrilegiisque quaesitum in Tolosensem lacum mergerent. Quod omne
magno Post tempore Cepio Romanus consul abstulit: fuisse auri pondus centum decem milia: argenti pondus quingens de-
cies centum milia. Quod sacrilegium causa exidii Cepioni exercituique eius postea fuit. Romanos quoque
Cymbrici belli tumultus uelut ultor sacrae pecuniae infecutus est: ex gente Tetosagorum non mediocri po-
pulus praedae dulcedine illyricum repetiuit: spoliatusque Istri in panonia confluxit: Istrique gentem fama est origi-
nem a Colchis ducere: missis ab Oeta rege ad argonautas raptoreque filiae persequendos: quod ut a ponto intra-
uerunt Istrum alueo Sabi fluminis penitus iuncti uestigia argonautarum infrequentes: naues suas hueris periu-
ga motum usque ad litus Adriatici maris traxerunt: cognitoque argonautarum inde per longitudinem nauis
priores fecissent: quos ut aduersos Colchi non reperiunt siue metu regis siue radio longae nauigationis
iuxta aegleiam confluere. Istrique ex uocabulo amnis: quo a mari concesserant appellati. Daci quoque sobo-
les getarum sunt: qui cum Olore rege aduersus Bastarnas male pugnascent: ob ultionem segnitiae capturi sonum
capita loco pedum ponere iussu regis cogeant: ministeriaque uxoribus: qui ipsis antea fieri solebant facere:
neque haec ante mutata sunt: qui ignominiam bello acceptam uirtute delerent: Igitur Perseus cum imperio Philippi
patris successisset: omnes has gentes aduersus Romanos in societate belli sollicitabat. Interi iter Prusiam regem
ad quem Annibal post pacem Antiocho a Romanis datam perfrugerat: & Eumene bellum ortum est: quod Prusias
Annibalis fiducia rupto foedere prior intulit. Namque Annibal cum ab Antiocho Romani inter ceteras condi-
tiones pacis deditionem eius deposceret: admotus a rege in fugam uersus cretam desert: ubi cum diu queta uita
egisset: inuidiosumque se per nimias opes uideret: amphoras plumbo repletas in templo Dianae quasi fortunae
suae praedia deposuit: atque ita nihil de illo sollicita ciuitate: quoniam uelut pignus opes eius tenebant:
ad Prusiam contedit: auro suo in statuis: quas secum portabat infuso: ne conspectae opes uitae suae nocerent. De-
inde cum Prusias terrestri bello ab Eumene uictus esset: priusque in mare traxisset: Annibal nouo comen-
to auctor uictoriae fuit. Nam omne serpentium genus in fictiles lagenas conici iussit: medioque plio in naues
hostium mittit. Id primum potius: ridiculum uisum fictilibus dimicare: quod ferro nequeat. Sed ubi serpenti-
bus repleti naues coeperant ancipiti periculo circumuenti: hosti uictoria cessare: quod ubi Romanae nuntiata sunt: mis-
si a senatu sunt legati: qui utrumque regem in pacem cogerent: Annibalemque deposcerent. Sed Annibal recognita su-
perato ueneno legationem morte peruenit. Insignis hic annus triu toto orbe maxime imperatorum fuit mor-
tibus Annibalis: Philopomenis: & Scipionis Africanis. Ex quibus constat Annibalem nec cum Italia cum Roma
non tantum imperio contremuit. Nec cum reuersus Carthaginem summum imperium tenuit: aut cubantem coenasse:
aut plus sextario uini indulsisse: pudicitiaque cum tanta inter tot captiuas habuisset: ut in Africa natum quauis
negaret. Moderationis certe eius fuit: ut cum diuersarum gentium exercitum rexit: neque insidiis suorum mi-
litum sit petitus unquam: neque fraude proditus cum utrumque hostes saepe tentassent.

AVSTINI HISTORICI LIBER XXXIII.

In ore quod rege motu Romani macedonicum quam punicum bellum gesserunt: sed tanto clarius quanto
nobilitate macedones poenos antecesserunt: Nam cum gloria orientis domiti & auxiliis omnium
regum iuuabant. Itaque Romani & legiones plures: numero conscripserunt: & auxilia a Massinissa
rege numidarum ceterisque sociis omnibus acciuerunt. Et Eumeni regi bithyniae denuntiatur

Antiochus
interficatur

Demetrii
teritus

Philippi in
teritus

Scordisci a
gallis defu-
ere

Aurum to-
losanum

Istri a Col-
chis sunt

Nota de
traiectu al-
pium

Daci a ge-
this

Plutarchus
ad gortyni-
os in creta
uenisse ait

Scipio
Annibal &
Philopoe-
menes

Macedoni-
ci belli ap-
paratus

Aemilio
paulo
Macedoni-
cum bellū
decernitur

Vincit per
seus

Perseus cū
duobus fi-
liis capitur

Noningen-
tis .xx. tri-
bus annis i
macedonia
regnatum

Achaici bel-
li origo

Mumius
consul

Acheorum
audacia co-
rithus euer-
titur

P. popilius

Antiochus
circulo a
popilio in-
clusus cogi-
tur respon-
dere

ut bellū summis uiribus iuuaret Perseo p̄ter macedonicū exercitū iūctae opinionis decennii belli sumptus a patre paratus in thesauris & in horreis erat: quibus rebus inflatus & oblitus fortunae paternae ueterem Alexandri gloriā considerare suos iubebat. Prima congressio equitū fuit: qua uictor Perseus: suspensam oīum expectatiōe i fauorem sui traxit: misit tamē legatos ad consulem: qui pacē peterent: quā patri suo Romanieria uicto dedissent: impensas belli lege uicti suscepturus. Sed consul Sulpitius nō minus graues q̄ uicto leges dixit. Dū hāc agunt: metu tā periculosi belli rōani aemulium Paulū cōsulē creāt: ei q̄ extra ordinē Macedonicū bellū decernūt: qui cū ad exercitū uenisset: non magnā morā pugnae fecit. Pridiā q̄ cōsereret bellū luna nocte defecit: triste id ostētū Perseo omnibus praesagientibus: sinēq̄ macedonici regno portendi uaticinantibus. In ea pugna. M. Cato Catonis oratoris filius dum inter cōsertissimos hostes insigniter dimicat equo delapsus pedestre p̄liū aggredditur. Nā cadentē manipulus hostiū eum horrido clamore uelut iacentē obtruncaturus circumsteterat. At ille citius corpore collecto magnas strages edidit: cum ad unū opprimēdum undecunq̄ hostes cōuolarēt: dū procerū quendā petiit: gladius ei e manu elapsus in mediā cohortem hostium decidit: ad quē recuperandum umbone se protegens īspectante utroq̄ exercitu iter mucrōes se hostium immerferit: relictosq̄ gladio multis uulneribus exceptis ad socios cum clamore omniū reuertitur: huius audaciā ceteri imitati uictoriā peperere. Perseus rex fuga cū decē milibus talētū famo thraciā deserit: quē Gneus Octauius ad persequendū missus a cōsule cū duobus filiis Alexandro & Philippo cepit: captūq̄ ad consulem duxit. Macedonia a Garano: qui primus in ea regnauit usq̄ ad Perseū triginta reges habuit. Quoq̄ sub regno fuit quidem annis nōingētis & uiginti tribus: sed rerum non nisi centum nonaginta duobus annis potita: ita cū i ditionē Romanorū cecidisset magistratibus p̄ singulas ciuitates cōstitutis libera facta est: legesq̄ q̄bus adhuc utitur: a Paulo accepit. Aetolorum uniuersae urbiū senatus cum coniugibus & liberis qui dubia fide fuerant romam missus: ibiq̄ ne in patria aliquid nouaret diu detentus: atq̄ per multos annos legationibus ciuitatum senatu fatigato in patriam q̄sq̄ suam remissus est.

IVSTINI HISTORICI LIBER. XXXIII.

Oenis ac Macedonibus subactis aetolorūq̄ uiribus principū captiuitate debilitatis soli adhuc ex graecia uniuersae Achaei nimis potētes tūc tēporis romanis uidebant: nō p̄ singulas ciuitatū nimias opes: sed p̄pter cōspirationē uniuersae. Namq̄ Achaei licet p̄ ciuitates ueluti p̄ mēbra diuisi sint: unū tamē corpus & unū īperium habent singulasq̄ urbiū pericula mutuis uiribus propulsat. Quāretibus igit̄ romanis causas belli tēpestiui fortūa querelas Spartanorū obtulit: quoq̄ agros Achaei p̄pter multitudinē odiū populabant: spartanis a senatu responsum est: legatos se ad inspiciendas res sociorū & ad iuriam demendam: in graeciam missuros: sed legatis occulte mādāta data sunt: ut corpus Achaeorū dissoluerent. singulasq̄ urbes proprii iuris facerēt: quo facilius ad obsequia cogerētur: & si quae urbes contumaces essent frāgerent. Igitur legati omniū ciuitatū principibus Corinthum euocatis decretū senatus recitant: quod cōsiliū habeant: aperire expedire: omnibus dicūt: ut singulae ciuitates leges suas & iura sua habeāt. Quod ut omnibus innotuit: uelut in furorē uersi uniuersorū peregrinum populū trucidāt: legatos quoq̄ ipsos romanorū uiolassēt: nisi audito tumultu trepidi fugissēt. Hāc ubi romae nunciata sunt: statim senatus Mumio cōsuli bellū Achaicum decernit: qui ex tēplo exercitu deportato & omnibus strēnue prouisis pugnandi copiam hostibus fecit: sed Achaei uelut nihil negotii romano bello suscepissent. Ita apud eos neglecta omnia & soluta fuere. Itaq̄ p̄dā non praeliū cogitantes: & uehīcula ad spolia hostiū reportāda duxerunt: & coniuges liberosq̄ suos ad spectanda certamina i mōtibus posuerūt. Sed praelio cōmissō ante oculos suorū cāsi: lugubre his spectaculū sui & graue luctus memoriā reliquerūt. Coniuges quoq̄ & liberi eorū de spectatoribus captiui facti praeda hostiū fuere. Vrbs ipsa corinthus diruitur: populus omnis sub corona uēdit: ut hoc exemplo ceteris ciuitatibus metus nouae regis imponeretur. Dum hāc agunt rex syriae Antiochus Ptolemāo maiori sororis eius filio regi aegypti bellū infert: legni admodū & quotidiana luxuria ita marcido: ut nō solū regiae maiestatis officia ītermitteret: uet̄ etiam sensu hoīs nimia sagina careret. Pulsus igitur regno ad fratrem minorem Ptolemāū Alexandriā cōfugit. p̄cipatōq̄ cū eo regno romā legatos ad senatū mittit: auxilia petūt fidē societatis īplorāt: mouere senatū p̄ rege frat̄: Mittit igit̄ legatus. P. Popilius ad Antiochū: qui abstinere eum aegypto aut si iam incessisset: excedere iubet. Cū i aegypto eū īuenisset: osculūq̄ ei rex obtulisset. (Nā coluerat iter ceteros. P. Popiliū Antiochus cū romae obses eēt) Tūc Popilius facessere iteri priuatā amicitia iubet: cū mādāta patriae iterce dāt: prolatoq̄ senatus decreto & tradito cunctari regē uideret: consultationēq̄ ad amicos referre. Ibi Popilius uirga: quam in manu gerebat amplo circulo īclusum: ut amicos caperet cōsulere iubet: nec prius idē exire q̄ respōsū senatui daret: aut pacē: aut bellū cū Rōanis habiturū. Adeoq̄ hāc alperitas aīum regis fregit: ut paritūq̄ se senatui respōderet. Reuersus i regnū Antiochus decedit: relicto paruulo admodū filio: cui cū tutores dati a populo essent: patruus eius Demetrius: qui obses romae erat: cognita morte Antiochi fratris senatū adiit: obsidēq̄ se uiuo frat̄e uenisse quō mortuo cuius obses sit se ignorare. Dimitti igit̄ se ad regnū petendū aequū esse: quod sicuti iure gētū maiori fratri cesserit: ita nūc sibi q̄ pupillū aetate atcedat deberi: cū se nō dimitti animaduertentē a senatu tacito

iudicio tuti
tacitus: cū
cifo pupillo
comedis fili
bat. Sed res
uocatus occ
patri regnū
uis deserit: c

metrius qui
uictum sele
iuuantibus
metrio lace
gnū armis re
cho rege dic
generis nob
dium oblitu
ac regno spo
fugauit: & re
inter confert
tem suum G
fors tulisset:
xandri luxuri
ges desidē in
Antiochenles
terni fauore i
trium trāffer
interfici: dec

Elimaeo: Bac
mulatiōe dece
dit. Missus de
rim in syria Tr
so pupillo regn
tiocho puero a
ad sobolem de
sus & frater pro
Cleopatra uxore
mitasq̄ rursus r
mis se in liberta
gē tulerint: dom
scena quae syriae
mē urbi a dama
luere: deamq̄ ex
re. Sed israhel
gna diuifum fili
coliq̄ eius mem
te Ioseph fuit: cu
runt: A q̄bus dep

iudicio tutius apud pupillū q̄ apud eū regnū futuz arbitrate specie uenadi ab urbe profectus: hostis tacitus: cū fuge comitibus nauē cōscēdit. Delatus ī syriā secūdo fauore omniū excipit: regnūq; ei oc ciso pupillo a tutoribus tradit: Eodē tēpore ferme Prusias rex bithyniā cōsiliū cepit interficiēdi Ni comedis filii: dum cōsulere studet minoribus filiis: quos ex nouerca eius susceperat: & romā habe bat. Sed res adolescenti ab his: qui facinus susceperat: prodit: hortatq; sunt: ut crudelitate patris pro uocatus occupet insidias: & ī auctore retorqueat scelus: nec difficilis persuasio fuit. Igit̄ cū accitus in patris regnū uenisset: statim rex appellat: Prusias regno spoliatus a filio priuatusq; reddit: etiam a ser uis deserit: cum in latebris ageret: nō minori scelere q̄ filiū occidi iusserat a filio interficit.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXXV.

Emetrius occupato syriā regno nouitatis suā ociū periculosum ratus ampliare fi nes regni statuit: etiā opes augere finitimoz bellis. Itaq; Ariarathi regi Cappadociā propter fastiditas sororis nuptias infestus fratre eius Holoferne p̄ iniuriā regno pul sum supplicē recepit: Datūq; sibi honestū belli titulū gratulatus eū restituere ī regnū statuit. Sed Holofernes ingrato animo inita cū Antiochenis pactiōe offensis tūc a Demetrio pellere ipsum regno a quo restituebat: cōsiliū accepit. Quo cognito De metrius quidē uitā eius ne Ariarathes metu fraterni belli liberaret: pepercit. Ipsum aut cōprehensum uictum seleuciā custodiri iubet. Nec Antiochenes indicio territi a defectione destiterunt. Itaq; ad iuuantibus & Ptolemāo rege aegypti & Attalo rege Asiae & Ariarathe rege Cappadociā bello a De metrio lacerati subornant Prompalum quēdā sortis extremā iuuenē: qui syriā uelut paternum re gnū armis repeteret: & ne quid cōtumeliā deesset: nomen ei Alexandri indicit: genitusq; ab Antio cho rege dicit: Tātū odiū Demetrii apud omnes erat: ut amulo eius nō uires regiā tantū: uerū etiā generis nobilitas consensu oīum tribueret. Igit̄ Alexāder admirabili uarietate rerum pristinae for diū oblitus totius ferme orientis uiribus luccinctus bellū Demetrio infert uictūq; uita pariter ac regno spoliāt quāquā demetrio nec animus ī propulsando bello defuit. Nā & primo praelio hostē fugauit: & regibus bellū restituentibus multa milia cecidit in acie. Ad postremū tamē iūcto animo inter confertissimos hostes fortissime dimicās cecidit. Initio belli Demetrius duos filios apud hospi tem suum Gnidium cū magno auri pondere demandauerat: ut & a belli periculis eximerent: & si ita fors tulisset: ultioī paternā seruarent. Ex his maior Demetrius ānos pubertatis egressus audita Ale xandri luxuria: quē insperatā opes & alienā felicitatis ornamēta uelut captiuū iter scortorum gre ges desidē in regia tenebant: auxiliantibus Cretensibus securū ac nihil hostile metuentē aggreditur Antiochenes quoq; ueterē patris offensam nouis meritis correcturi se ei tradunt. sed & milites pa terni fauore iuuenis accensi prioris sacramēti religionē noui regis superbiā praeferentes signa ad De trium trāsserunt: atq; ita Alexāder nō mīori impetu fortunā desertus q̄ elatus primo praelio uictus interficit: deditq; pēnas & Demetrio: quē occiderat: & Antiocho cuius mentitus originem fuerat.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXXVI.

Ecuperato paterno regno Demetrius & ipse rerū successu corruptus uitis adolescē tiae in segnitie labit: tantumq; contemptū apud omnes inertiae quantū odiū ex sup bia pater habuerat: contraxit. Itaq; cū ab imperio eius passim ciuitates deficerent: ad abolendam segnitiae maculā bellū parthis inferre statuit: cuius aduētum non inuiti orientis populi uidere: & ppter Arsacidā regis Parthoz crudelitātē: & q̄ ueteri ma cedonū imperio noui populi assueti superbiam indigne ferebant. Itaq; cū & plarū & Elimāoz & Baetrianorūq; auxiliis iuuarent: multis praeliis Parthos fudit. Ad postremū tamē pacis si mulatiōe deceptus capit: traductusq; p̄ ora ciuitatū populis qui descierant: ī ludibriū fauoris osten dit. Missus deinde in hyrcaniā benigne & iuxta cultū pristinae fortunae habet. Dū hac agunt inte rim in syria Trifo qui se tutorem Antiocho Demetrii priuigni substitui a populo laborauerat: occi so pupillo regnū syriā inuadit. Quo diu potitus tandē exolescente fauore recentis imperii ab An tiocho puero admodū demetrii fratre qui in asia educabatur: bello tuncitur: rursusq; regnum syriā ad sobolem demetrii reuertitur. Igitur Antiochus memor q̄ etiam pater propter superbiam inui sus & frater propter segnitie cōtemptus fuisset: ne in eadem uitia icideret: accepta in matrimonium Cleopatra uxore fratris ciuitates: quae initio fraterni iperii defecerat: summa industria persequit: do mitasq; rursus regni terminis adiecit. Iudāos quoq; q̄ in macedonico iperio sub demetrio patre ar mis se in libertate uendicauerant: subigit. Quorū uires tātae fuere: ut post hunc nullū Macedonū re gē tulerint: domesticisq; imperiis usi syriā magnis bellis infestauerint. Fuit nāq; iudaeis origo dama scena quae syriā nobilissima ciuitas est: unde & a syriis regibus genus ex regina Semiramide fuit: no mē urbi a damasco rege inditum: in cuius honore syrii sepulchrū Ariathis uxoris eius pro tēplo co luere: deamq; exinde sanctissimā religionis habent. Post damascū Habraam: Moses: Israel: reges fue re. Sed israhēlem felix decē filioz prouentus maioribus suis clariore fecit. Itaq; populū in decem re gna diuisum filiis tradidit: omnesq; ex nomine iudae: q̄ post diuisionē decesserat: iudāos appellauit: coliq; eius memoriā ab omnibus iussit. Eius portio omnibus accesserat: minimusq; iter fratres aeta te Ioseph fuit: cuius excellēs īgeniū ueriti fratres clam interceptum peregrinis mercatoribus uēdide runt: A qbus deportatus in aegyptū cum magicas ibi artes solerti ingenio percepisset: breui ipsi regi

Demetrius a filio interfi citur

Prusias a fi lio interfi citur

Prōpalus

Alexander qui antea prōpalus

Alexander interficitur

Arsacides Parthorum rex

Capitur a parthis de metrius

Iudaei ab Antiocho subiguntur

Iudæorum
uetusitas

Art. q. in
multis tro-
gus decipia-
tur

*A. unde hic q. in con-
cordia in Babilonia*

Et in hoc
quoq. falle-
res trogæ

Harro

Vbi balsa-
mum nas-
catur

Mare mortuum

Diuerfa fer-
mæ plinius
& alii de la-
cus nam

Art. luctu

*quid sit in luctu
et morte*

Art. aptali
studium

Licinius
crassus in
asia occidi-
tur

*Quæ est ciuitas
quæ opes copie thesauri
syriacæ*

Perpenna

Massilien-
sium gratia
apud ro.

percatus fuit. Nam & prodigiorum sagacissimus erat: & somnorum primus intelligentiam condidit ni-
hilque diuini iuris humanique ei incognitum uidebatur. Adeo ut etiam sterilitatem agrorum ante multos annos
prouiderit: perissetque omnis ægyptus fame nisi monitu eius rex edicto seruari per multos annos fruges
iussisset. Tantaque experimenta eius fuerunt: ut non ab homine sed a deo responsa dari uiderentur. Filius
eius Moses fuit: quem etiam præter paternæ scientiæ hereditatem formæ pulchritudo commenda-
bat. Sed cum scabiem ægyptii: & pruriginem paterentur: responso moniti eum cum agris: ne pestis ad plures
serperet: terminis ægypti pellunt. Dux igitur exul factus sacra ægypti: furto abstulit quæ repeten-
tes armis ægyptii domum redire tempestatibus compulsi sunt. Itaque Moses damascena patria anti-
quæ repetita montem synæum occupat: in quo septem dierum ieiunio per desertam arabiam cum populo
suo fatigatus: cum tandem uenisset septimum dierum more gentis sabbatum appellatum in omne
æuum ieiunio sacrauit. Quoniam ille dies famem illis erroremque finierat. Et quoniam metu contagi-
onis pulsos se ab ægypto meminerant ne eadem causa inuasi apud incolas forent: cauerunt: ne cum pere-
grinis communicarent: quod ex causa factum paulatim in disciplinam religionemque conuertit. Post
Mosem etiam eius filius Aruas sacerdos sacris ægyptiis mox rex creatus. Semperque exinde hic mo-
apud iudæos fuit: ut eosdem & reges & sacerdotes haberent: quoque iustitia religione permixta incre-
dibile quantum coaluere opes genti & uestigalibus opobalsami creuere: quod in his tantum religionibus gi-
gnit. Est namque uallis quæ continuis moribus uelut muro quodam cincta ad instar castrorum claudi-
tur: spacium loci ducenta milia iugera nomine hierico dicitur: in ea ualle silua est & ubertate & amoeni-
tate insignis. Siquidem palmæto & opobalsamo distinguitur: & arbores opobalsami formam simile py-
ceis arboribus habent: nisi quod sunt humiles magis: & in uineæ more excoluntur. Hæc certo tempore an-
ni balsamum sudant: sed non minor loci eius opacitatis quam ubertatis admiratio est. Quippe cum toto
orbe regionis eius ardentissimus sol sit: tibi tepida aeris naturalis quædam ac perpetua opacitas uest.
In ea regione latus est: qui propter magnitudinem & aquæ immobilitatem mortuum mare dicitur. Nam neque
uentis mouetur resistente turbinibus bitumine: quo aqua omnis stagnat. Neque navigationis patiens est
quoniam omnia uita carentia in profundum merguntur: nec materiam ullam sustinet: nisi quæ a lumine
illustratur. Prius Xerxes rex persarum iudæos domuit. Postea cum ipsis persis in ditionem Alexandri ma-
gni uenire: diuque in potestatem macedonici imperii fuere. A Demetrio cum descuissent: amicitia ro-
manorum petita primi omnium ex orientalibus libertatem receperunt: facile tunc romanis de alieno lar-
gientibus. Per eadem tempora: quibus in syria regni mutatio inter nouos reges alternabatur: in asia rex
Attalus florentissimus & ab Eumene patruo acceptum regnum cædibus amicorum & cognatorum
suppliciis foedabat: nunc matrem animum: nunc Byronicem sponsam maleficiis eorum necatas confingens.
Post hanc scelestam uolentiam rabiem squallidam uestem sumit: barbam capillumque in modum reorum
summittit: non in publicum prodire: non populo se ostendere: non domi latiora conuiuia inire: aut ali-
quod signum sani hominis habere: prorsus ut poenas pendere manibus interfectorum uideretur. Omnia de-
inde regni administratione hortos fodiebat: gramina seminabat: & noxia innoxiiis permiscebat: eaque
omnia ueneni succo infecta uelut peculiare munus amicis procudendoque oblectatur: matri deinde sepulchrum
cæ se tradidit: ceterisque fingendis & ære fundendo procudendoque oblectatur: matri deinde sepulchrum
facere instituit: cui operi intentus morbum ex solis ardore contraxit: & septima die decessit. huius
testamento hæres populus romanus tunc instituit. Sed erat ex Eumene Aristonicus non iusto matri
monio sed ex pellice Ephesia Citharistæ cuiusdam filia genitus: qui post mortem Attali uelut pa-
ternum regnum inuasit asiam. Cum multa secunda prælia aduersus ciuitates quæ metu romanorum se
tradere ei uolebant: fecisset iustus rex iam uideretur: Asia Licinio Crasso consuli decernit: qui inten-
tior Attalicæ prædæ quam bello cum extremo anni tempore inordinata acie prælium conseruisset: uictus
poenas inconsultæ auaritiæ sanguine dedit. In huius locum missus Perpenna consul prima congressione
Aristonicum superatum in potestatem suam redegit: Attalicæque gazas hæreditarias populi romani
nauibus impositas Romam deportauit. Quod ægre ferens successor eius Marcus Aquilius consul ad
eripiendum Aristonicum Perpennæ ueluti sui potius triumphum munus esse deberet: festinata uelocitate
contendit. Sed cōtentione consulum mors Perpennæ diremit. Sic asia facta Romanorum cum opibus suis
in ipsa quoque Romam transmissit.

IVSTINI HISTORICI LIBER

XXXVII.

Aperto Aristonico massilienses pro Phocensibus conditoribus suis: quoque urbem sene-
tus & omne nomen: & quod & tunc & ante Antiochi bello infesta contra populum
romanum arma tulerant: deleri iusserat: legatos Romam misere deprecantes: ueniamque
a senatu obtinere. Post hæc regibus qui aduersus Aristonicum auxilia tulerant: pre-
mia perfoluta Mithridati pontico Syria minor: filiis Ariarathis regis cappadociæ qui
eodem bello ceciderat lycæonia & cilicia data: fideliorque populus romanus in socii fili-
os quam mater in liberos fuit. Quippe huic paruulo auctum regnum: inde uita adempta. Namque Laodice ex nume-
ro sex filiorum: quos uirilis sexus ex Ariarathæ rege suscepit: timens ne diutina regni administratione
adultis quibusdam potiret: quique parricidiali ueneno necauit: unum paruulum sceleri matris cognatorum cu-
stodia eripuit: quod post necem Laodices (nam propter crudelitatem eam populus extirperat) solus regno potitus
est. Mithridates quoque repetita morte interceptus filium quod & ipse Mithridates dictus est: reliquit: cuius ea

postea mag-
nitudo: bellum
cæteris in
suis terrili-
bus senex hæ-
tus est anno
xit: ut cælum
gore sui solis
togæ insidias
præterat reg-
se aduersus il-
rit. Timens de-
ter quattuor
nibus perno-
etiam uiribus
regni deinde a
scythas inuic-
Cyrus perlag-
ingenti felici-
alia tractaret:
situs: ac regio-
riæ suæ metan-
sentia eius La-
sui: & filii ger-
rum piecta quæ
ex ancilla Mi-
uio sed in capo
aut cursu aut
tione durabat
Paslagonia iua-
utrumque misit:
noque crederet
et trouersia re-
am se tueri iun-
menem Paslago-
net. Sic ludibri-
dice per pactio-
medis cappado-
ser: Sigdæ inter-
restituere in pa-
filiu tolli posse
interfectore pa-
xisset Mithrida-
tibus finitimis
quod iuuenes ad col-
misso curiosius
insidiis se euocat
dociæ octo anno
crudelitate ac lib-
mine ab asia ubi
pellit. Nec multo
medes timens ne
rum eximia pulch-
peteret. Vxorē quæ

postea magnitudo fuit ut nō sui tātū tēporis: uerū etiā superioris ætatis oēs reges maiestate supau-
 rit: bellaq; cū romanis p. lxxvi. annos uaria uictoria gesserit. Cū eū summi īperatores Sylla Lucullus
 cæteriq; ī sūma Gneus Pōpeius ita uicerunt: ut maior clariorq; resurgeret īstaurādo prælīo: dānisq;
 suis terribilior redderet. Deniq; ad postremū nō ui hostili uictus: sed uolūtaria morte ī auito regno
 senex hæredes filio decessit: huius futurā magnitudinē etiā cælestia ostēta prædixerāt: Nā & quo gēi
 tus est anno & eo qđ regnare primū coepit: stella cometes p utrūq; tēpus septuaginta diebus ita lu-
 xit: ut cælum omne cōflagrare uideret. Nā & magnitudinē sui qrrā partē cæli: occupauerat: & ful-
 gore sui solis nitore uicerat: & cū oriret: occumberetq; quattuor spaciū horarū consumebat. Puer tu
 togæ īsidias passus est: q eū fero equo īpositū egredere iaculariq; cogebat: q conatus cū eos sefelisset: sū
 prætatē regēte equū Mithridate ueneno eū appetiuere: Quod metuēs antidota sapius bibit & ita
 se aduersus īsidias exq̃sitionibus remediis stagnauit: ut ne uolēs quidem senex ueneno mori potue-
 rit. Timēs deīde ne inimici quod ueneno nō potuerāt: ferro pagerent: uenandi studiū finxit: qua pp
 ter quattuor annos neq; urbis neq; ruris tēto usus est: sed p siluas uagatus ē: & diuersis mōtiū regio-
 nibus pernoctabat. ignaris oībus qbus esset locis: assuetus feras cursu aut fugere aut pseq; cū qbusdā
 etiā uiribus cōgredi: qbus rebus & īsidias uitauit: & corpus ad omne uirtutis patiētā durauit. Ad
 regni deīde administrationē cū accessisset: statim nō de regēdo sed de augēdo regno cogitauit. Itaq;
 scythas iūctos antea q Sopyriona Alexandri magni ducē cū triginta milibus armatorū deleuerant: q
 Cyrū perlagē regē cū ducētis milibus armatorū trucidauerāt: q Philippū macedonū regē fugauerāt:
 ingēti felicitate pdomuit. Ausus igit uiribus pontū quoq; ac deīceps Cappadociā occupauit: cū de
 alia tractaret: cū qbusdā amicis tacitus a regno pfectus nemine sciente puagatis ē: oīumq; urbiūq;
 situs: ac regiones cognouit. Inde Bithyniā trāscēdit: & qsi iā dominus Asiæ opportunæ quæq; uicto-
 riæ suæ metatus ē Post hæc ī regnū cū iā periisse crederet: reuersus est: iūcto paruulo filio quē p ab-
 sentia eius Laodice soror uxore enixa fuerat: sed iter gratulationē post lōgā pegrinationē aduersus
 sui: & filii geniti ueneno piclitatus ē. Siqđ Laodice soror cū piisse eū crederet in concubitus amico-
 rū piecta qsi admissum facinus maiore scelere tegere posset: uenenū adueniēti parauit. Quod cum
 ex ancilla Mithridates cognouisset: facinus ī auctores uindicauit. Hyeme deīde iminēte non ī cōui-
 uio sed ī cāpo nō ī uacationibus sed ī exercitationibus: nec inter sodales sed inter æquales aut equo
 aut cursu aut uiribus cōredebatur. Exercitū quoq; suū ad parē laboris patiētā quotidiana exercita-
 tione durabat: atq; ita inuitus ipse inexpugnabilē exercitū fecerat. Inita deīde a Nicomede societate
 Paflagoniā iuadit: uictaq; cū socio diuidit: quā cū teneri a regibus senatui nunciātū esset: legatos ad
 utrūq; misit: qui gētē restitui in pristinū statū iuberēt. Mithridates cū se parē iā magnitudini roma-
 norū crederet: superbo responso hæreditariū patri suo regnū obuēnisse respondit: mirariq; se quæ ei
 controuersia relata nō fuerit: sibi referāt. Nec territus minis Galatiā quoq; occupat. Nicōedes quoni-
 am se tueri iure nō poterat: iusto regi redditurū respondit. Atq; ita filiū suū mutato nomine Philo-
 menē Paflagonū regū nomine appellat: & quasi stirpi regiæ reddidisset: regnum falso nomīe ne te-
 net. Sic ludibrio habiti legati Romam reuertunt.

IVSTINI HISTORICI LIBER

XXXVIII.

Mithridates Parricidia nece uxoris auspicatus sororis alterius Laodices filios cuius uige
 Ariarathā regē Cappadociæ per Gordium īsidias occiderat: tollendos statuit: nihil
 actū morte patris existimās si adolescens paternū regnū cuius ille cupiditate flagra-
 bat occupasset. Igit dū ī his occupationibus uersat interim Nicomedes rex Bythinia
 uacuā morte regis cappadociā iuadit. Quod cū nūciātū Mithridati fuisset: p simu-
 lationem pietatis auxilia sorori ad pellēdū cappadociā nicomedē mittit. Sed iam Lao-
 dice per pactiōē se nicomedi ī matrimoniū tradiderat. Quod ægre ferēs Mithridates p̃sidia nico-
 medis cappadociā expellit: regnūq; sororis filio restituit: regēgiū p̃sūs factū nisi subsecuta fraus es-
 set: Siqđ interiectis diebus simulat se Gorgiū: quo ministro usus ī Ariarathe interficiendo fuerat:
 restituere in patriā uelle: sperās si obliteret adolescens: causas belli futuras: aut si pmitteret p eundē
 filiū tolli posse p quē interfecerat patrē. Quod ubi Ariarathes iunior moliri cognouit: idigne ferens
 interfectore patris p auūculū potissime ab exilio reuocari: iūctū exercitū cōtrahit. Igit cū ī aciē edu-
 xisset Mithridates peditū octoginta milia eqtū decē milia currus falcatos donec Ariarathi auxilian-
 tibus finitimis regibus minores copiae essent: incertū belli timēs: cōsilia ad īsidias trāsfert: sollicitato-
 q; iuue ad colloquū cum ferrū occultatū iter falcas gereret scrutatori: ab Ariarathe regio more
 misso curiosius imū uētrē p̃trectāt: ait: cauere: ne aliud telū inueniret: q̃ q̃reret: atq; ita risu p̃trectis
 īsidias se euocatū ab amicis uelut ī secretū sermonē spectāte utroq; exercitū īterficat: regnū cappa-
 docia octo annorū filio īposito Ariarathis noīe additoq; ei rectore Gordio tradit. Sed cappadoces
 crudelitate ac libidine præfatorū uexati a Mithridate deficiūt: fratresq; regis: & ipsum Ariarathē no-
 mine ab asia ubi educabat reuocāt: cū quo Mithridates plū renouat: uictūq; cappadociæ regno ex-
 pellit. Nec multo post ex ægritudine adolescens collecta īfirmitate decedit. Post huius mortē Nico-
 medes timēs: ne Mithridates accessione cappadociæ etiā bithyniā finitimā iuaderet: subornat pue-
 rū eximiae pulchritudinis qsi Ariarathes tres nō duos filios gēuisset: q a senatu rōano paternū regnū
 peteret. Vxorē quoq; Laodicē romā mittit ad testimoniū triū ex Ariarathe susceptorū filiorū: quod

Atf. laodi-
ces scelus
in auditū

Prodigiū ī
ortu mitri-
datis

Antidota qđ

Atf. Mitri-
datis studi-
um

Scytharū
uictoria

Metus in mī capramitā

Mithridates
paphlago-
niā & cap-
padociam
occupat

Atf. mitri-
datis parricidia

Laodices
testimoniū

Paphlago-
nes & cap-
padoces a
romanis li-
bertate do-
natur

Origo mi-
thridatici
belli

Att. qd tro-
gus in liuio
& salustio
reprehēde-
rit

Bellū mar-
ticum

ubi Mithridates cognouit: & ipse pari impudētia Gordiū Romā mittit: q̄ senatui affereret puerū
cui cappadociæ regnū tradiderat: ex eo Ariarathe genitū: q̄ bello aristonico auxilia romanis ferens
cecidisset: sed senatus studia regū itelligēs aliena regna fallis noibus dare: noluit: & Mithridati cap-
padociā & nicomedi ad solatiū eius Paphlagoniā ademit. ac ne cōtumelia regū foret adēptū illis: quod
aliis dare: uterq; populus libertate donatus est. Sed cappadoces munus libertatis abnuētes negant
uiuere gētē sine rege posse. Atq; ita rex illis a senatu Ariobarzanes cōstituit. Erat eo tpe Tigrāes rex
armeniæ obles a parthis ate nō multū tēpus datus: nec olī ab iisdē i regnū paternum remissus. Hūc
Mithridates ad societate Romani belli qd olī meditant: plicere cupiebat. nihil igit de offensa ro-
manorū sentietē p Gordiū ipellit: ut Ariobarzai segni admodū bellū iſerat: & neq; dolus subesse ui-
deret: filiā Cleopatrá ei i matrimoniū tradidit. Primo ergo aduētū Tigrāis Ariobarzāes sublati re-
bus suis Romā cōtendit. Atq; ita p Tigranē rursus cappadocia iuris esse Mithridatis coepit. Eodē
tēpore mortuo Nicomede etiā filius eius & ipse nicomedes regno a Mithridate pellit: q̄ cū supplex
Romā uēisset: decernit i senatu: ut uterq; i regnū suū restituat: in qd tamē missi Aqlius Malius &
Malthinius legati. His cognitīs Mithridates societate cū Tigrane bellū aduersus Romanos gestu-
rus iūgit: pactiq; iter se sunt: ut urbes agriq; Mithridati: hoies uero & quacūq; auferre possēt. Tigra-
ni cederēt. Post hac Mithridates itelligēs qd bellum suscitaret: legatos ad Cimbro alios ad Gal-
logræcos: & Sarmatas Bactrianosq; auxiliū petitū mittit. nā oēs has gētes cū romanū meditareſ bel-
lū uariis beneficiisq; muneribus iā ate illexerat. A scythia quoq; exercitū uenire iubet: oēm q; orien-
tē aduersus romanos armat. nō igit magno labore Aqlū & Malthiniū asiano exercitu iſtructos ui-
cit: qbus simul cū nicomede pulsis igēti fauore ciuitatū excipit multū ibi auri argētiq; studio uete-
rum regū magnūq; belli apparatus inuenit: qbus iſtructus debita ciuitatibus publica & priuata re-
mittit. & uacationē qnquēnio cōcedit. Tūc ad cōcionē milites uocat: eosq; uariis exhortationibus
ad Romana bella siue asiana icitat. Quā orationē dignū duxi eius exēplū breuitati huius operis iſe-
rere: quā obliquā pōpeius Trogus exposuit: quoniā i Liuiō & Salustio reprehēdit: qd cōciōes direp-
tas p iua oratiōe opi suo iſerēdo historiæ modū excesserit. Optādū sibi fuisse ait: ut de eo liceret cō-
sulere: bellū ne sit cū Romanis an pax habēda: qn uero sit resistēdū ipugnātibus: nec eos qd dubita-
re q spe uictoriæ careant. Quippe aduersus latrones si nequeat p salute: p ultio tamē sua oēs ferrū
strigere. Cæterūq; nō id agi: an liceat qescere: nō tātū aio hostiliter sed etiā plio cōgressis cōsulere:
q̄ ratiōe ac spe cōcepta bella sustineat eē tamē sibi uictoriæ fiducia: si sit illis aius. Romanosq; uici pos-
se cognitū nō sibi magis q̄ ipsis militibus: q̄ i bithynia Aqlū & Malthiniū i cappadocia fuderit:
at si qdē aliena magis exēpla q̄ sua expimēta moueat: audire se a Pyrrho rege epiri nō amplius q̄ qnq;
milibus macedonū iſtructo fusos tribus pliis romāos: Audire Annibalē sedeci annos italiæ uictorē
imoratū: & qn ipam caperet urbē: nō Romanorū illi uires obstiſſe: sed domesticæ æmulationis atq;
inuidiæ studiū. Audire populos trāsalpinæ galliæ italiā iſgressos maxis eā plurimisq; urbibus possi-
dere & latius aliquāto solū finiū: q̄ i asiā: quæ dicat i bellis eodē gallos occupasse: nec uictā solū dici
Romā a gallis sed etiā captā: ita ut unius illis mōtis tātū cacumē reliqueret: nec bello hostē sed p̄cio
remotū. Gallog; aut nomē: qd sēp Romāos terruit: i p̄te uiriū suarū ipse habeat. nā hos q̄ aliā iſco-
lū: gallos ab illis: q̄ italiā occupauerat: sedibus tantū distare: originē qdē ac uirtutē genusq; pugnarū:
idē habere: tātūq; his sagaciorare iſe iſgenia q̄ illis q̄to lōgiori ac difficiliōri spacio pilyricū thraciāq;
pdierūt pene operiosius trāſitis illog; sinibus q̄ ubi cōledere possēs. Iā ipam italiā audire se nūq; ut
Roma cōdita sit satis illi pacatā sed assiduā p oēs ānos p libertate alios cōtra quosdā ēt p iure ipi
bellis cōtinuis pſeuerasse: quot a multis ciuitatibus italiæ deletos romanorū exercitus ferri a qbus
dā nouo cōtumeliæ more sub iugū missos: ac ne ueteribus imoremur exēplis hoc ipso tpe uniuersā
italiā bello marſico cōsurrexiſſe nō iā libertatē sed cōfortiū ipi ciuitatisq; poscētē. nec grauius uici
no italiæ bello q̄ dōesticiis p̄cipū factiōibus urbem p̄mi: multoq; piculosius accessiſſe italico ciuile
bellū: simul & a germania cimbros imēſā illā ferorū atq; imitiū populorū more pcellā iundasse italiā:
quorū tā & si singula bella sustinere romani possent: uniuersis tamē obruat: ut ne uacatuos qdē bel-
lo suo putēt. Vtēdū igit occasiōe & rapiēda iſcremēta uiriū: ne si illis occupatis quērit: mox aduer-
sus uacuos & q̄tos maius negotiū habeat. Nō enim quærīt an capiēda sint arma: sed utrū sua poti-
us occasiōe an illog; bellū eqdē iā tūc secū ab illis geri cōceptū: cū sibi pupillo maiore Phrygiā ade-
merint: quā p̄i suo p̄miū dati aduersum Aristonicū auxiliū cōcesserāt: gētēq; quam & p̄ auo suo
Mithridati Seleucus Callimachus i dotē dedisset. Quid cū Paphlagonia se decedere iusserūt: nō alte-
rum illud genus belli fuisse: quæ nō ui nō armis sed adoptionē testamēti & regū dōesticoz iſeritu
hæreditaria p̄i suo obuēniſſet: cū iter hac decretorū amaritudinē parēdo nō tamē eos mitigaret:
quin acerbius se i dies gerāt nō obtinuisse: qd enī a se nō p̄bitū illis obsequium nō Phrygiā Paphlago-
niāq; dimissas: nō cappadociā filiū educitū quā iure gētū uictor occupauerat. Raptā tamē sibi eē ui-
ctoriā eius ab illis quorū nihil ē nisi bello quæsitū nō regē bithyniæ Crestō i quem senatus arma de-
creuerat: a se i gratiā illog; occisum: tamē nihilominus iſputari sibi siq; Gordius aut Tigrāes faciat: li-
bertatē etiā i cōtumeliā iui a senatu ultro delatā cappadociæ q̄ reliqs gētibus abstulerūt: deinde popu-
lo Cappadocū p libertate oblata Gordiū regē oratē ideo tāq; amicus suus eēt nō obtinuisse Nico-
mede p̄cepto illog; bellū sibi iſtulisse: q̄ iustus iſerit Mithridates: ab ipsis uetū obuiā: & nūc eam

secū bellandi
nō delicta reg
satos: sic & au
rursus Eumen
Antiochū &
interdictū ita
apud eos maio
captum Sypha
bis referri: tam
memoria pat
regē odiōz di
aboriginum a
honoratissimū
sic oēm illū po
ieiunos. Se aut
suos a Cyro D
toribus iperū
mano iperio si
na iperia: nulli
pontū an bith
tam pacauit al
ges nō pacare
gnā partē adu
sum: cum ipse
uel frigidibus
nec spes qdē p
belli condition
um multitudi
bello dubium
q̄ audierit: qua
illis odiū Rom
tur se modo fo
militum auxili
rum omnem li
libertatis suæ
omnium non
quisitam possi
pti regni in ro
bat Ptolemæo
Ptolemæus: q
uore principum
sus est: fautores
nium recipiebā
ita torum fororū
gnum uocauer
manabant: ipsa
quibus rebus t
tata urbe cum
edicto peregrin
rio Mūmio: &
uibis omnibus
uentris non hor
porus quasi as
discessum deind
lemæus iam etiā
tris pellice metu
rori pariter ac p
tra se regem crea
dio fororis existi
cista imposita m
uniuersæ ciuita

secū bellandi causam illis fore: q̄ non ip̄une se Nicomedi lacerādū Saltatricis filio p̄buerit. Quippe nō delicta regū illos sed vires ac maiestātē īseq. neq; ī se uno sed ī aliis quoq; oībus ac semp arte grafatos: sic & auū suū Pharnacē p̄ cognitionū arbitria succidaneū regi Pergameno Eumeni datum: sic rursus Eumenē: cuius classibus primū ī asia fuere trāsuecti: cuius exercitu magis q̄ suo & magnum Antiochū & gallos ī asia & mox ī macedonia regē Persem domuerāt: & ip̄sum p̄ hoste habitum ei q̄ interdīctū italia: & qd̄ cū ip̄so deforme sibi putauerāt: cū filio eius Aristonico bellū gessisse: nullius apud eos maiora q̄ malinissae regis Numidarū haberi merita. Hinc imputari uictū Annibalem: hinc captum Syphacem: hinc Carthaginem deletam: hinc inter duos illos africanos tertium seruatore urbis referri: tamen cum huius nepote bellum modo in africa gestum adeo īexpiabile ut ne uictū qd̄ memoriae patris donarent: quin carcerē ac triumphī spectaculū experiret. Hanc illos oībus regibus regē odiōge dixisse: scilicet quia ip̄si tales reges habuerint: quoq; etiā nobis erubescant: aut pastores aboriginum aut aruspices sabinog: aut exules corynthiog: aut seruos uernasq; Thuscog: aut & qd̄ honoratissimū nomē fuit inter hos superbos: atq; ut ip̄si ferūt cōditores suos lupae uberibus alitos: sic oēm illū populū lupog: animos habere inexplēbiles sanguinis atq; imperii diuitiarūq; auidos ac ieiunos. Se aut̄ seu nobilitate illis cōparet: clariore illa colluue cōuenage esse: qui paternos maiores suos a Cyro Dariog: cōditoribus pfici regni maternos a magno Alexandro ac Nicanore Seleuco cōditoribus ip̄erij Macedonici referat: seu populis eog: cōferat suos: eage se gētiū esse: quae nō modo romano ip̄erio sint pares: sed macedonico quoq; obstiterint. Nullā subiecturā sibi gētiū exptā peregrina ip̄eria: nullis unq; nisi dōesticis regibus paruissē. Cappadociā uelit an Paphlagoniā recēdere: rursus pontū an bithyniam: itēq; Armeniā maiore minoreq; quarū gētiū nullā neq; Alexander ille qui totam pacauit asiam: nec quisquā successog: eius aut posterog: attigisset. Scythiā duos unq; ante se reges nō pacare: sed tantū intrare ausos Dariū & Philippū: agre inde fugā sibi expedisse: unde ip̄se magna partē aduersus romanos uitii haberet: multoq; se timidiū ac diffidentius bella pontica ingresum: cum ip̄se rudis ac tyro esset scythiā prāter arma uirtutemq; animi: locog: quoq; solitudinibus uel frigorebus īstructa: per quā denūciaret ingens militiā labor ac periculū inter quas difficultates nec spes qd̄ premii foret ex hoste uago: nec tātū pecuniā sed etiam sedis inopiā: nunc se diuersam belli conditionem ingredi. Nam neq; cālo Asiae esse temperantius aliud: nec solo fertilis: nec urbiū multitudie amoenius: magnamq; temporis partem nō ut militiam sed ut festum diem acturos. bello dubium facili magis an uberi si modo: aut proxias regni attalici opes aut ueteres lydiā ioniāq; audierit: quas non expugnatum eant sed possessum: tātūq; auida asia ut etiam uocibus uocet adeo illis odiū Romanog: incussit rapacitas proconsulum exactio publicanog: calumniae litium. Sequatur se modo fortiter & colligant: quid se duce possit efficere tantus exercitus: quem sine cuiusquā militum auxilio sua & unius opera uiderint Cappadociam cālo rege cepisse: qui solus mortaliū pōtum omnem scythiamq; pacauit: quā nemo ante transire tuto atq; adire potuerit. Nāq; iustitiā atq; libertatis suae ne ip̄sos milites quin experiant testes effugere & illa iudicia habere quod solus regum omnium non paterna solum uerumetiam externa regna hāreditatibus propter munificentiam ac quiritam possideat colchos: Paphlagoniam: Bosphorum: Sic excitatis militibus post annos .xxiii. sūpti regni in romana bella descendit: Atq; in aegypto mortuo rege Ptolemæo ei qui Cyreneis regnabat Ptolemæo: p̄ legatos regnū & uxor Cleopatra regina soror ip̄ius deserit. Lætus igitur hoc solo Ptolemæus: q̄ sine certamine fratrum regnum receperat: q̄ subornati & a matre Cleopatra & fauore principum fratris filium cognouerat: ceterum infestus omnibus statim ubi alexandriam īgresus est: fautores pueri trucidari iussit: ip̄sum quoq; die nuptiarum: quibus matrem eius in matrimonium recipiebat: inter apparatus epularum & solennia religionum in complexu matris īterficat: atq; ita torum sororis cāde filii eius cruentus ascendit. Post quod non mitior in populares: qui eum ī regnum uocauerant fuit. Siquidem peregrinis militibus licentia cædis data: omnia sanguine quotidie manabant: ip̄samq; sororem filia eius uirgine per uim stuprata & in matrimonium ascita repudiat: quibus rebus territus populus in diuersa labit: patriamq; metu mortis exul relinquit. Solus igit in tāta urbe cum suis relictus Ptolemæus: cum regem se non homiū sed uacuarum ædium uideret. ediēto peregrinos sollicitat quibus cōfluentibus obuius legatis romāorum Scipioni africāo & Spurio Mūmio: & L. Metello: qui ad inspicienda sociorum regna ueniebant: procedit: sed q̄ cruentus ciuibus omnibus tam ridiculus romanis fuit. Erat enim & uultu deformis & statura breuis & sagina uentris non homini sed belluæ similis: quā foeditatem nimia subtilitas & perlucida uestis augebat: prorsus quasi astu inspicienda prāberent: quae omni studio occultanda pudibundo uiro erant. Post discessum deinde legatorum: quorum africanus dum aspicit urbem spectaculo Alexandrinis fuit. Ptolemæus iam etiam populo peregrino inuisus cum filio: quem ex sorore susceperat & cum uxore matris pellice metu insidiarum tacitus in exilium proficiscit: contracto mercenario exercitu bellum sorori pariter ac patriae infert. Accersitum maximum deinde a cyrenis filium ne eum alexandrinis cōtra se regem crearent: interficit. Tunc populus statuas & imagines eius detrahit. Quod factum studio sororis existimans: filium quem ex sua susceperat: interficit: corpusq; in membra diuisum & incista imposta matri die natali eius inter epulas afferri curat. Quae res non reginā tātū uerumetiam uniuersā ciuitati acerba & luctuosa fuit tantūq; moerorē festiuissimo cōuiuio itulit: ut regia om-

Atf. q̄ one-
ret roma-
nos inuidia

Quae gen-
tes ad alex.
intacitae in
asia

Peroratio

Atf. ptole-
mæi scelus

Ro. legati
ad ptole-
mæum

Atf. ptole-
mæi patri-
cidia

Varii De-
metrii ca-
sus

Audi lixa-
rum nume-
rum

Antiochi
succellus

Antiochi
interitus

Syriae defe-
ctio a De-
metrio

Gryphus

nis repentino luctu incendere. Verso igitur studio principum ab epulis in exequias membra lacera-
ta populo ostendunt: & quid sperare de rege suo debeant: filii cæde demonstrant. Finito luctu orbi-
tatis Cleopatra cum urgeri se fraterno bello uideret: auxilium a Demetrio petit Syriae rege per legatos
eius: cuius ipsi uarii & memorabiles casus fuere: namque Demetrius: ut supra dictum est: cum bellum parthis ite-
lisset, & multis congressibus uictor fuisset: repente circumuictus insidiis aïllo exercitu capis. Cui arfacides
parthorum rex magno & regio aïmo misso in hyrcaniã non cultum tantum regnum præstitit: sed & fi-
liam in matrimonium dedit. Regnumque Syriae quod per absentiam eius Trypho occupauerat: resti-
tutum promittit. Post huius mortem desperato reditu non ferens captiuitatem Demetrius priuatã
& si opulentam uitam partæsus tacitus i regnum fugam meditatus hortator illi ac comes Caliman-
der amicus erat: qui post captiuitatem eius a Syria per Arabiæ deserta duribus pecunia comparatis
particho habitu babyloniam peruenerat. Sed fugientem Phrahartes qui Arfacidæ successerat: equi-
tum celeritate per compendiosos tramites occupatum retrahit. Ut est deductus ad regem Caliman-
dro quidem non tantum uenia uerum etiam premium fidei datum. Demetrium autem & grauius
castigatum ad coniugem in Hyrcaniã remittit: & arctioribus custodibus obseruari iubet. Interiecto
deinde tempore cum fidem illi etiam suscepti liberi facerent: eodem amico comite repetita fuga est:
sed pari infelicitate prope fines regni sui apprehenditur: ac denuo perductus ad regem ut iussus a cõ-
spectu summo ueretur. Tunc quoque uxori in liberis donatus in hyrcaniã poenalem sibi ciuitatem do-
natam remittitur: talisque aureis ad exprobrationem puerilis leuitatis donatur sed hanc tam partho-
rum mitem in Demetrium clamentiam non misericordia gentis nec respectu cognatiõis faciebat:
sed quod Syriae regnum affectabant usuri Demetrio aduersus Antiochum fratrem: prout res uel tẽ-
pus uel fortuna belli exegisset. His auditis Antiochus occupandum bellum ratus exercitum: quem
multis finitimorum bellis indurauerat: aduersus Parthos ducit: sed luxuriæ non minor apparatus quã
militiæ fuit. Quippe. viii. milia armatorum secuta sunt trecenta milia lixarum: ex quibus coquorum
pistorum scænicorumque maior numerus fuit: argenti certe aurique tantum. ut etiam gregarii milites ca-
ligas auro fingerent: proculcarentque materiam: cuius amore populi ferro dimicant: culinarum quoque
argentea instrumenta fuere prorsus: quasi ad epulas non ad bella pergerent. Adueniens Antiocho
multi orientales reges occurrere tradentes se regnaque sua cum execratione supbiae parthicae: nec mora cõ-
gressioni fuit. Antiochus tribus preliis uictor babyloniam cum occupasset: magnus haberi coepit.
Itaque omnibus ad eum deficientibus populis nihil parthis relictum præter patrios fines fuit. Tunc
Phrahartes Demetrium in Syriam ad occupandum regnum cum parthico præsidio mittit: ut eo pa-
cto Antiochus ad sua tuenda a parthia reuocaretur. Interim quoniam uiribus non poterat insidiis
Antiochum ubique tentabat: propter multitudinem hominum omnem exercitum suum Antiochus
per ciuitates in hyberna diuiserat: quæ res exitii causa fuit. Nam cum grauari se copiarum præbitio-
ne & iniuriis militum ciuitates uiderent: ad parthos deficiunt: & die statuta omnes apud se diuisum
exercitum per insidias ne inuicem ferre auxilia possent: aggrediuntur: quæ cum nunciata Antiocho
essent: auxilium proximis laturus cum ea manu quæ secum hyemabat: progreditur in itinere obu-
um regem parthorum habuit: aduersus quem fortius quã exercitus eius dimicauit. Ad postremum ta-
men cum uirtute hostes uincerent: metu suorum desertus occiditur. cui Phrahartes exequias regio
more fecit: filiamque Demetrii quam secum Antiochus adduxerat captus amore uirginis uxorem du-
xit. Poenitere deinde dimissi Demetrii coepit: ad quem retrahendum cum turmas equitum festina-
ter misisset: Demetrium hoc ipsum metuentem iam in regno missi inuenerunt: frustra quoque omnia co-
nati ad regem suum reuersi sunt.

IVSTINI HISTORICI LIBER

XXXIX.

Antiocho in parthia cum exercitu deleto frater eius Demetrius obsidione parthorum
liberatus ac restitutus in regnum: cum omnis Syria in luctu propter amissum exercitum
esset quasi parthica ipsius ac fratris bella: quibus alter captus alter occisus erat pro-
spere gessissent: ita ægypto bellum inferre statuit: regnum ægypti Cleopatra socru præci-
auxilium aduersus fratrem suum pollicente. Sed dum aliena affectat: ut assolet fieri: propria per
defectionem Syriae amisit. Siquidem Antiochenes primi duce Triphone execrantes su-
perbiam regis quæ cõuersatione parthice crudelitatis intolerabilis facta erat: mox Apæneni cæteraque
ciuitates exemplum secuta per absentiam regis a Demetrio defecere. Ptolemæus uero rex ægypti bello ab
eodem petitus cum cognouisset. Cleopatram sororem suam opibus ægypti nauibus impositis ad filiam &
Demetrii generum in Syriam profugisse: mittit iuuenem quendam ægyptium Protarchi negociatoris
filium qui regnum Syriae armis peteret. Et composita fabula quasi per adoptionem Antiochi regis receptus
in familiam regiam esset: nec syriis quemlibet regem aspernantibus ne Demetrii paterent superbiã:
nomen iuueni Alexander imponit: auxiliaque ab ægypto ingentia mittunt. Interea corpus Antiochi
interfecti a rege parthorum in loculo argenteo in sepulturam in Syriam remissum peruenit: quod cum
ingenti studio ciuitatum & regis Alexandri ad firmadam fabulae fidem excipit: quæ res illi magnam
fauorem popularium conciliauit: oibus non fictas in eo sed ueras lachrymas existimantibus. Demetrius
autem uictus ab Alexandro cum undique circumstantibus malis præmeretur: ad postremum etiam ab
uxore filiisque deseritur. Relictus igitur cum paucis seruulis cum Tyrum religionem templi se defensu-

pus petisset: i-
tris auctorita-
tudinem cog-
um: uis autem
successu re-
lentia coepit.
metrii uiribu-
filiam Grypho-
rum etiam af-
prius uiribus
ctus Alexand-
louis solidum
etoriam com-
lacrum in fini-
gam esset uer-
ad Gryphum
diis matris ap-
etor huius qu-
culum obtulit.
abnuenti inst-
bat: quod filio
igitur regni sec-
æmulus regni
ueneno tolle-
Syriae patri-
illa legisset re-
cto alterum ho-
prius quã regnum
re Selaucẽ duc-
patra uero non
nudum nomen u-
uiribus iam fa-
nit Tunc Antio-
phina uxor G-
sed ne effuger-
stique sororis n-
ctos: cum rep-
phus orare ne-
la tot externa
eximat. in hac
quæ tam cruen-
matertera. His
religiosis col-
quæ Cyrico-
nacia accendit
sorore confod-
simulacrum p-
tionem sui decid-
phinam quæ p-
ægypto Cleop-
uxore eo indig-
Alexandro & re-
sequit. Unde p-
cundia matern-
tate: & ipse eã re-
tor filius Ptole-
lia & seleucẽ ux-
cũ occultis insi-
dit. Indigna p-
trimonio fecit:
sed nec alexandro

rus petisset: naui egrediens præfeli iussu interficitur. Alter ex filiis Seleucus quoniam sine ma-
 tris auctoritate diadema sumpsisset: ab eodem interficitur. Alter ex filiis cui propter nasum magni-
 tudinem cognomen Grypho fuit: rex a matre hætenus constituitur: ut nomen regis penes fili-
 um: uis autem omnis imperii penes matrem esset. Sed Alexander occupato syriæ regno tumens ex
 successu rerum spernere iam etiam ipsum Ptolemæum: a quo fuerat in regno ornatus: superba iso-
 lentia coepit. Itaque Ptolemæus reconciliata sororis gratia destruere Alexandri regnū: quod odio De-
 metrii uiribus suis acquisierat: summis operibus instituit. Mittit argo in gratiam Grypho auxilia &
 filiam Gryphinam Grypho nupturam: ut populos in auxilium nepotis non societate tantū belli ue-
 rum etiam affinitate sua sollicitaret: nec res frustra fuit. Nam cum omnes Gryphum instructū ægy-
 ptiis uiribus uiderent: paulatim ab Alexandro deficere coepere. Fit deinde inter eo prælium: quo ui-
 ctus Alexander Antiochiam profugit. Ibi inops pecuniæ cū stipendia militibus deesset: in templo
 Iouis solidum ex auro uictoriæ signum tolli iubet: facietis iocis sacrilegium circumscribens. Nā ui-
 ctoriæ commodatā sibi a Ioue esse dicebat. Interiectis deinde diebus cum ipsius Iouis aureū simu-
 lacrum infiniti pōderis tacite euelli iussisset: deprehensusq; in sacrilegio concussus multitudinis ī fu-
 gam esset uersus: magna ui tempestatis oppressus ac desertus a suis latrōibus capitur: perductusque
 ad Gryphum interficitur. Gryphus porro recuperato patrio regno externisq; periculis liberatus ī si-
 diis matris appetitur: quæ cū cupiditate dominationis p̄dito marito Demetrio & altero filio interfe-
 ctis huius quoq; uictoria inferiorē dignitatē suā factā doleret uenienti ab exercitatione ueneni po-
 culū obtulit. Sed Gryphus prædictis ante iā īsidis ueluti pietate cū matre certaret bibere ipsā iubet
 abnuenti instat. Postremū plato indice eam arguit: solam defensionē sceleris superesse affirmās si bi-
 bat: quod filio obtulit. Sic uicta regina scelere in se uerso ueneno: qd alii parauerat: extinguit. Parta
 igit regni securitate Gryphus octo annis qetē & ipse habuit: & regno suo p̄stitit. Natus deinde illi est
 æmulus regni frater ipius cyricœnus eadē matre genitus sed ex Antiocho patre susceptus: quē cū
 ueneno tollere uoluisset: ut maturius cū eodem armis de regno cōtenderet: excitauit. Inter has regni
 syriæ parricidiales discordias moris rex ægypti Ptolemæus regno ægypti uxori & alteri filio: quē
 illa legisset relicto uidelicet q̄si qetior ægypti status q̄ syriæ regnū esset: cū mater altero ex filiis ele-
 cto alterū hostē eēt habitura. Igit cū prior ī minore filiū eēt: a populo cōpellit maiore eligere: cui
 prius q̄ regnū daret: uxore ademitt: cōpulsūq; repudiare carissimā sibi sororē Cleopatram minore foro-
 re Selaucē ducere iubet: nō materno iter filias iudicio cū alteri maritum eriperet: alteri daret. Cleo-
 patra uero non tā a uiro repudiata q̄ a matre diuortio uiri dimissa Cyricœno in syria nubst: eiq; ne-
 nudū nōmē uxoris afferret: exercitū Cypri sollicitatū uelut dotalem ad maritum deducit. Par igit
 uiribus iam factus Cyricœnus prælium committit: ac uictus in fugam conuertitur: Antiochiāq; ue-
 nit Tūc Antiochiam Gryphus ī qua erat Cyricœni uxor Cleopatra obsidere coepit: qua capta Gry-
 phina uxor Gryphi nihil antiquius q̄ sororem Cleopatram requiri iussit: nō ut captiue opem ferret:
 sed ne effugere captiuitatis mala posset: quæ sua æmulatōe in hoc potissimum regnū inuaserit ho-
 stiq; sororis nubendo: hostem se eius effecerit: tum peregrinos exercitus in certamina fratrum addu-
 ctos: cum repudiatam a fratre contra matris uoluntatem extra ægyptum nuptā accusat. cōtra Gry-
 phus orare ne tam fœdum facinus facere cogat a nullo unquā maiore suoz iter tot domestica bel-
 la tot externa post uictoriā in fœminas sœuitū: quas sexus ipse & piculis bellog & sœuitiæ uictorū
 eximat. In hac uero præter cōmune bellantiū nefas accedere necessitudinē sanguinis. Quippe ipius
 quæ tam cruenta sœuiat sororē equidē germanā esse suā uero cōsobrinā: liberorū deinde cōmuniū
 materterā. His tot necessitatibus sâguinis adiicit supstitionē templi: quo abdita profugerit: tantog
 religiosius colēdos deos sibi quo magis his p̄pitiis ac fauētibus uicisset: tū neq; occisa illa se uirium
 q̄q; Cyricœno dempturū: nec seruaturę reddita. Sed q̄to Gryphus abnuitt tāto soror muliebri p̄i-
 nacia accendit rata nō misericordiæ hæc uerba sed amoris eē. Itaq; uocatis ipsa militibus mittit: q̄
 sororē confoderēt: qui ut in templum intrauerūt cū euellere eā nō possent: manus amplexātes deæ
 simulacrum præciderūt. Tūc Cleopatra execratiōe parricidæ mundata uiolatis numinibus in ul-
 tionē sui decidit. Nec multo post repetita prælii congressiōe uictor Cyricœnus uxore Gryphi Gry-
 phinam quæ pauloante sororē interfecerat: capiteiq; supplicio uxoris manibus parentauit. At in
 ægypto Cleopatra cū grauaret socio regni filio ptolemæo populū in eū incitat. abductaq; ei seleuce
 uxore eo indignius: quod ex seleuce iam duos filios habebat: exulare cogit. Accersito minori filio
 Alexandro & rege ī locū fratris cōstitutio: nec filiū regno expulisse cōtenta bello cypri exulante per-
 sequit. Vnde pulso interficit ducē exercitus sui: q̄ uiuū eū e manibus emisisset. q̄q; Ptolemæus uere-
 cundia materni belli nō uiribus minor ab insula recessisset. Igit Alexander territus ac matris crudeli-
 tate: & ipse eā reliquit piculoso regno securā ac tutā uitam antepōnēs. Cleopatra uero timens ne ma-
 ior filius Ptolemæus ab Cyricœno ad recuperandū ægyptū auxiliis iuueret: ingentia Grypho auxi-
 lia & seleucē uxore nupturā hosti prioris mariti mittit: alexandrūq; filiū p̄ legatos ī regnū ruocat: cui
 cū occultis īsidis exitiū machinaret occupata ab eodē interficit: ī spiritūq; non fato sed parricidio de-
 dit. Indigna p̄sus hac mortis īfamia: q̄ ēt matrē thoro expulit: & duas filias uiduas alterno fratre ma-
 trimonio fecit: & filio alteri ī exiliū acto bellū ītulit: alteri erepto regno exitiū p̄ īsidias machinata ē
 sed nec alexandro cædes tā nefanda īulta fuit. Nā ubi primū cōpertū ē p̄ scelus filii matrē interfectā cō-

Atf. alexan-
 dri cauillū
 ī sacrilegio

Mater ue-
 neno quod
 filio para-
 uerat extin-
 guit
 Cleopatra
 cyricœnus

Cleopatra
 iunior occi-
 dit a foro-
 re

Cleomatra
 mater a fi-
 lio occidit

Heroti-
mus sexce-
tos habuit
filios

Tigranes sy-
riae rex con-
stituitur

Att. motu
terrae perni-
tiosissimu
Syria Ro-
manorum
fit puincia

Parthoru
uetustas

Parthiae si-
tus

Partichus
sermo

Parthoru
bellandi ro

curso populi i exiliu agis. Reuocatoq; Ptolemæo i regnū reddi: q neq; cū mīe bellū gerere uoluit.
set nec a frē armis repetere: qd prior possēdisset. Dū hæc agūt: frater eius ex pellice susceptus: cui p
Cyrenarū regnū testamēto reliquerat hærede populo Ro. instituto decessit. Iā. n. fortuna Romana
porrigere se ad orientalia regna nō cōtēta italiae terminis coepat. Itaq; & ea ps libyæ puincia facta ē.
postea creta ciliciaq; piraticq; bello pdomitæ i formā puiciæ redigūt. Quo pacto & syria & aegy-
pti regna uicinitate romana arctata: quæ icremēta de finitimis bellis querere solebant: adēpto uacā
di arbitrio uires suas in perniciem suā cōuerterūt: adeo ut assiduis præliis cōsumpti in contēptum
finitimog; uenerint: prædæq; arabum genti in belli ātea fuerint: quog; rex Herotimus fiducia sex-
centog; quos filiorū ex pellicibus suscepit diuifis exercitibus nunc ægyptū nunc Syriā iſestabat:
magnūq; nomē arabum uiribus finitimog; exanguibus fecerat.

IVSTINI HISTORICI LIBER XL.

Vtuis fratrum odiis. & mox filiorum inimicitis parentum succedentibus: cū in ex-
piabili bello & reges & regnū syriae consumptū eſſet: ad externa populus auxilia cō-
currit: peregrinoloq; sibi reges circūſpicere coepit. Itaq; cū pars Mithridatē ponticū:
pars Ptolemæum ab ægypto aſcēſendū cēſeret: occurreretq; & Mithridates iplici-
tus bello Romano eſſet. Ptolemæus quog; hostis syriae ſupſiſſet: omnes in Tigrā-
nem regem armeniaē conſenſerunt: inſtructū præter domesticas uires parthica socie-
rate & Mithridatis affinitate. Igitur accitus in regnū syriae per. xviii. annos trāquillissimo regno po-
titus eſt: neq; bello aliū laceſſire: neq; laceſſitus iſſerre alii bellū neceſſe habuit. Sed ſicut ab hoſtibus
tura ſyria fuit ita terramotu ualtata eſt: quo. c. lxx. hominum milia & multæ urbes pierūt. Quod
prodigium mutationem rerum portēdere aruspices reſpōderūt: Igitur Tigrane a Lucullo uicto rex
ſyriae Antiochus Cyricoeni filius ab eodē Lucullo appellat. Sed qd Lucullus dederat: poſtea ade-
mit Pompeius: qui poſcenti regnum reſpondit: ne uolēti quidem ſyriae nedū recuſanti daturum ſe
regem: qui. xviii. annos quibus Tigranes ſyriam tenuit in angulo ciliciae latuerit. Victo aut eodē Ti-
grane a Romanis alieni operis præmia poſtulet. Igitur ut habenti regnum nō ademerit: ita quo ceſ-
ſerit Tigrani nō daturū quod tueri neſciat: ne ruſus ſyriam iudæog; & arabū latrociniis iſeſtā red-
dat. Atq; ita ſyriam in prouincia formam redigit: paulatimq; oriens romanorum diſcordia conſan-
guineorum regum factus eſt.

IVSTINI HISTORICI LIBER XLI.

Arthi penes quos uelut diuifione orbis cū romanis facta nunc orientis imperium ē:
ſcytharum exules fuerūt. hoc etiam ipſorum uocabulo manifeſtatur. Nam ſcythico
ſermone parthi exules dicuntur. Hi & Aſſyriorum & medorum tēporibus iter oriē-
tales populos obſcuriſſimi fuere. Poſtea quog; cum imperiū orientis a medis ad plas
trāſlatū ē: ueluti uulguſ ſine noīe pda uictog; fuere. Poſtrēo macedōibus triūphato
oriēte ſeruierūt: ut cuius miſe uideat: ad tātā eos ſelicitatē p uirtutē puectos: ut ipēt
gētibus ſub qz iperio ueluti ſeruile uulguſ fuer. a rōanis quog; trinis bellis p maxios duces florētif-
ſimis tpibus laceſſiti ſoli ex oībus gētibus nō ſolū pares: ueq; et uictores fuer: qd plus gloriae ſit iter
aſſyria & medica perſicæq; memorata oī regna: & opulētiffimū illud mille urbū Bactrianū impiū
emergere potuiſſet: q lōgiqua bella uiciſſe. Præterea cū grauib; ſcythis & uicinalibus bellis aſſidue
uexari uariſq; periculog; certaminibus urgerent: hi domesticis ſeditionibus ſcythia pulſi ſolitudi-
nes iter hyrcaniam: & dacas: & areos: & ſpartanos. & magianos furtim occupauere fines. Deinde in
tercedentibus primo finitimis: poſtea etiā prohibentibus in tantū ptulerūt: ut nō imenſa tantū iam
ac profunda camporum: uerū etiā prærupta colliū montiūq; ardua occupauerint: Ex quo fit. ut par-
thiaē plæraq; finium aut æſtus aut frigoris magnitudo poſſideat: qppe cū mōtes nix & cāpos æſtus
iſeſtet. Adminiſtratio gentis poſt defectionē Macedonici impiū ſub regibus fuit. Proximus maiēſta-
ti regū populog; ordo eſt: ex hoc duces in bello: ex hoc reſtores i pace habent. Sermo inter ſcythicū
medūq; medius & utriuſq; mixtus: ueſtis olim ſui moris: poſtea q acceſſere opes ut medis: per lucida
ac fluida: armoz patrius ac ſcythius mos. Exercitū nō ut alia gentes liberog; ſed maiorē partem ſer-
uorum habent. Quog; uulguſ nulli manumittendi præte permiſſa: ac per hoc oībus ſeruis naſcenti-
bus idies creſcit. hos pari cura ac liberos ſuos habent: & equitare & ſagittare magna iduſtria docēt.
Locupletiffimus ut quiſq; eſt: ita plures in bello equites regi ſuo præbet. Deniq; Antōnio bellū par-
this iſerenti cū. L. milia equitū occurrerēt ſoli. cccc. liberi fuere. Cōminus in acie præliari neſciunt
obſeſſatq; expugnare urbes. pugnant aut procurrentibus equis aut terga dantibus. ſæpe etiā fugā ſi-
mulant: ut incautiores aduerſus uulnera iſequētes habeāt ſignū his in prælio nō tuba ſed tympano
datur: nec pugnare diu poſſunt. Cæterū intolerādī forēt ſi quātus his impetus eſt: uis tanta & perſe-
uerantia eſſet. Plerunq; in ipſo ardore certaminis prælia deſerūt: ac paulo poſt pugnā ex fuga repetūt
& cū maxime uiciſſe te putes: tunc tibi diſcrimen ſubeundū ſit. Munimentū ipſis equiſq; loricae ſūt
plumatae: quæ utrinq; toto corpore tegunt. Auri argētiq; nullus niſi in armis uſus. Vxores dulcedie
uariæ libidinis ſinguli plures habent: nec ulla delicta adulteriis grauius uindictant. Quāobrē ſcēmi-
nis nō cōiuiua tātū zelo uirorū: uerū etiā conſpectum interdicit. Carne nō niſi uenatibus quaſita
ueſcunt. Equis omni tempore ueſtantur: illis bella: illis cōiuiua: illis publica ac priuata officia obe-

unt. ſuper illo
ui pedibus li
oſſa terra ob
ti tumida: ſed
Semp aut in
prios. Proin
ieſti in cibū p
inter ſucceſſo
externo ſocio
Eumenē ſecu
& ſucceſſorib;
nilio Piſone:
Antiochi diſſe
etiā Theodor
totius orient
uirtutis expra
ſolutus regis
eo iperū gēti
rū ciuitatū ip
cito morte T
poſt cū Seleu
de ſolēne uel
mēto regnū
mōte Thabo
. n. & pruptis
ubertas ē: ut
uenationū u
bilis parthis:
cuius memor
Huius filius &
& .xx. milibus
Tertius parth
hoc noīe ſicu
lictiſ duobus
dos ualidam
fratri poſſiſſi
ni rarus poti
Ita in Bactris
hoc duce imp
etiam libertat
ſtremū in ual
uirtute geſſit:
hoſtium aſſid
cum ſe recipi
dio uelut hoſt
iuſſit. Dū hæc
populi caſus f
Bachaſum in
geſſit: quo uic
pulis in ditior
minor Arſace
ſo oſſeſi fines p
gni reliq; Hin
& uicariū offici

unt, super illos ire: consistere: mercari: colloqui: hoc denique discrimen iter seruos liberosq; eē: q; ser
ui pedibus liberi nō nisi equis icedunt. Sepultura uulgo aut auiū aut canū laniatus est. Nuda demū
ossa terra obruiuntur. In superstitionibus ad curā deoz; præcipua omnibus ueneratio est. Ingenia gē
ti tumida: seditiosa: fraudulēta: procacia: qppe uiolētiā uiris: māsuētinem mulieribus assignant.
Semp aut in externos aut in domesticos motus īquieti: natura taciti: ad faciendū q; ad dicēdū pm
ptiores. Proinde secūda aduersaq; silentio tegūt. Principibus metu nō pudore parēt. in libidinē pro
iecti: in cibū parci: fides dictis pmissisq; nulla: nisi q;tenus expedit. Post mortē Alexandri magni cū
inter successores eius oriētis regna diuiderēt: nullo Macedonū dignate parthoz; imperiū Stagenori
externo socio tradit. Hi postea seductis macedonibus ī bellū ciuile cū ceteris supioris asiā populis
Eumenē secuti sūt: quo uicto ad Antigonū trāsire. Post hūc a Nicāore Seleuco ac mox ab atiocho
& successoribus eius possessi: a cuius p nepote Seleuco primū defecere. Prio pūico bello Lucio Ma
nilio Pisone: Attilio Regulo cōsulibus huius defectionis ipunitatē illis duoz; fratē regū Seleuci &
Antiochi discordia dedit: q; dū sibi inuicē eripe regnū uolūt pseq; defectores omiserūt. Eodē tēpore
etiā Theodotus mille urbiū Bactrianoz; pfectus defecit: regēq; se appellari iussit: qd; exēplū secuti
totius orientis populi a macedonibus defecere. Erat eo tēpore Arsaces uir sicut incertā originis: ita
uirtutis exptā. Hic solitus latrocinis & rapto uiuere accepta opinione seleucū a gallis in asia uictū
solutus regis metu cū pdonū manu parthos ingressus pfectū eoz; mandragorā oppressit: sublatoz;
eo iperū gētis iuasit. Nō magno deīde post tēpore Hyrcanoz; quoz; regnū occupauit: atq; ita dua
rū ciuitatū iperio præditus grandē exercitū parat metu, seleuci & Theodoti Bactrianoz; regis. Sed
cito morte Theodoti metu liberatur: cū filio eius & ipo Theodoto scēdus ac pacē fecit: nec multo
post cū Seleuco rege ad defectores persequēdos ueniente cōgressus uictor fuit: quem diē pthi exin
de solēne uelut initium libertatis obseruat. Reuocato deīde Seleuco nouis motibus ī asiā dato laxa
mēto regnū parthicū format: militē legit: castella munit: ciuitates firmat: urbē quoq; noīe clarā in
mōte Thaborthēo cōdit: cuius loci ea cōditio ē: ut neq; munitius qd; esse: neq; amoenius possit. Ita
n. & pruptis rupibus undiq; cingit: ut tutela loci nullis defensoribus egeat: & soli circuniacētis tāta
ubertas ē: ut ppriis opibus expleatur. iā fōtiū ac siluaz; ea copia est: ut & aquaz; abūdātia irriget: &
uenationū uoluptatibus exornetur: sic arsaces quā sitō simul cōstitutoz; regno nō minus memora
bilis parthis: q; pscis Cyrus: macedōibus alexander: Romanis Romulus matura senectute decessit:
cuius memoriā hunc honorē parthi tribuerūt: ut omnes exinde reges suos arsaces noīe nuncupēt.
Huius filius & successor regni arsaces & ipse noīe aduersus antiochū Seleuci filiū. C. milibus peditū
& xx. milibus equitū instructus mira uirtute pugnauit: ad postremum ī societate eius assumptus ē
Tertius parthis Rex Pāpatius fuit: sed & ipse arsaces dictus. nā sicut supra dictū ē omnes reges suos
hoc noīe sicuti Romani Cæsares augustosq; cognominauerūt. Is actis in regno. xii. annis decessit re
lictis duobus filiis Mithridate & Pharnace: quorum maior Pharnaces morā gētis hærēs regni mar
dos ualidam gentem bello domuit: nec multo post decessit: multis filiis relictis: quibus præteritis
fratri potissimū Mithridati insignis uirtutis uiro reliquit imperiū: plus regio q; patrio deberi nomi
ni ratus potiusq; patriā quā liberis consulendū. Eodē ferme tempore sicut in parthis Mithridates
Ita in Bactris Eucratides magni uterq; uiri regna ineunt. Sed parthoz; fortuna felicior ad summum
hoc duce imperii fastigium eos perduxit. Bactriani aut per uaria bella iactati non regnū tantū: ueg;
etiam libertatem amiserunt. Siquidem sogdianoz; & Dranganitanoz; idorūq; bellis fatigati ad po
stremū in ualidioribus parthis uelut exangues oppressi sunt. Multa tamen Eucratides bella magna
uirtute gessit: quibus attritus cū obsidionē Demetrii regis idoz; pateret. cū. ccc. militibus. lx. milia
hostium assiduīs eruptionibus uicit. Quinto itaq; mense liberatus indiā in potestātē redegit. Vnde
cum se reciperet a filio: quem sociū regni fecerat: in itinere interficitur: qui non dissimulato parrici
dio uelut hostem nō patrem interfecisset: & per sanguinē eius currū egit: & corpus abiici in sepultū
iussit. Dū hæc apud Bactros gerunt: interim inter parthos & medos bellū oritur: cū uariis utriusq;
populi casus fuisset: ad postremū uictoria penes parthos fuit. his uiribus auctus Mithridates mediæ
Bachasum in regno præponit: ipse in Hyrcaniam proficiscit. Vnde reuersus bellū cū Elimeoz; rege
gessit: quo uicto hanc quoq; gentē regno adiecit: imperiūq; parthorum a monte caucaso multis po
pulis in ditionē redactis usq; ad flumen Euphratē protulit. Atq; ita aduersa ualitudine arreptus nō
minor Arsace proauo gloriosa senectute decessit.

IVSTINI HISTORICI LIBER XLII.

Ost necē Mithridatis parthoz; regis Phrahartes filius eius rex constituitur. qui cum
iferre bellū in ultionē tētati ab Antiocho parthici regni syriæ statuisset. scythaz; mo
tibus ad sua defendenda reuocaf. Nāq; scythæ in auxiliū parthoz; aduersus antio
chū syriæ regem mercede sollicitati cū confecto iam bello supuenisset: in calumnia
tardius lati auxilii mercede frauderētur dolentes tantū eis itineris frustra mensum:
cum uel stipendium pro uexatione uel aliū hostē dari sibi poscerent superbo respon
so offēsi fines parthoz; uastare coeperūt. Igif Phrahartes cū aduersus scythas pficisceret ad tutelā re
gni reliqt Himez; quēdā pueritiā sibi flore cōciliatū: q; tyrānica crudelitate oblitus & uitæ pteritæ
& uicarii officii Babylonios multasq; alias ciuitates iportunā uexauit. Ipse aut Phrahartes exercitū

Adulteria
seuere a p
this uindi
cantur
Parthoz; se
pulchra a
ues & canes

Statenor

Bactriani
mille urbes
habuere

Att. urbis
situm

Bactriano
rum regnū
Eucratides
a filio inter
ficitur

phrahartes
Rex

græcorum quæ bello atiochi captum crudeliter superbeque tractauerat bellum secum ducit: imemor profusque hostiles eorum animos nec captiuitas minuerat, & insuper iniuriarum indignitas exacerbauerat. Itaque cum inclinata parthorum acie uidissent: arma ad hostes traxerunt: & diu cupitâ captiuitatis ultionem exercitus parthici & ipse Phrahartus regis cruenta caede executi sunt. In huius locum Artabanus patruus eius rex substituit. Scytharum autem contenti uictoria depopulata parthia in patriam reuertuntur. Sed Artabanus bello colchatarum illato in brachio: uulneratus statim decedit. Huic Mithridates filius succedit: cui res geste magnam cognomen dedere. Quippe claritate parentum æmulatione uirtutis accessus ad magnitudinem supergitur. Multa igitur bella cum finitimis magna uirtute gessit: multosque populos parthico regno addidit. Sed & cum scythis perspere aliquoties dimicauit: ultorque iniuriarum parentum fuit: ad postremum Artodastis armeniorum regi bellum intulit. Sed quoniam ad armeniam transitum facimus: origo eius paulo altius repetenda est. Neque enim silentio preteriri tantum regnum fas est: cum fines eius post parthiam omnium regnorum magnitudine superent. Si quidem armenia a cappadocia usque undecies centena milia ad mare caspium patet: sed in latitudine milia passuum septingenta porrigit. Coddita est autem ab armenio Iasonis Thessali comite: quæ cum perdere propter insignem piculosamque regno suo uirtutem Pelias rex cuperet: denunciata militum in colchos eum abire iubet: pellegum arietis memorabilem gentibus reportare: sperans iteritum uiri aut ex piculo tam longe nauigationis: aut ex bello tam profudam barbariam. Igitur Iaso diuulgata opinione tam gloriosæ expeditiois cum ad eum certati principes iuuentutis totius ferme orbis concurrerent exercitum fortissimorum uiroque: quæ argonautarum cognominati sunt: coparuit: quæ cum magnis rebus gestis incolumem reduxisset: rursus a Peliae filiis thessalia pulsus magna uirtute cum ingenti multitudinem: quæ ad famam uirtutis eius ex omnibus gentibus quotidie confluebant comite Medea uxore: quam repudiata miseratione exilii rursus recepit: & Medo priuigno ab Agæo rege atheniensium genito colchos reperit. Locumque et regno pulsus restituit. Magna deinde bella cum finitimis gessit: captasque ciuitates patri regno foci ad abolendam superioris militum iniuriam: quæ filia eius Medea abduxerat: & filium oeatæ ægialum interfecerat: adiunxit patri populum quos secum adduxerat: assignauit. Prius humanorum post Hercule & Libeque reges orientis fuisse tradit: eam cæli plagam diuise dixit: populis quibusdam phrygiis & asistratibus aurigas Caltoris & pollucis duces assignauit: cum albis foedus percussit: quæ hercule ex Italia ab albano monte per Geryonem extincto armata eius per Italiam duceret: secuti dicunt: quæ memores italicæ originis exercitum Gnapæi bello mithridatico fratres salutauere. Ita Iasoni totus ferme orientis ut conditori diuinos honores templaque constituit: quæ parmenion dux Alexandri magni post multos annos dirui iussit: ne cuiusque nomen in oriente uenerabilius quam Alexandri esset. Post mortem Iasonis Medus æmulus uirtutis eius in honorem matris mediam urbem condidit: regnumque e nomine suorum medorum constituit: sub cuius maiestate omne postea imperium fuit. Albanis uicinis amazones sunt: quarum reginam Thalestrem concubitu Alexandri petisse multi auctores prodidere. Armenius quoque & ipse Thessalus unus de numero ducum Iasonis relecta multitudinem: quæ amissa Iasone rege passim uagabatur Armeniam condidit: a cuius montibus tigris fluius modicis primo incrementis nascitur. Interiecto deinde aliquanto spacio sub terras mergitur: atque itaque post xxv. milia passuum grande iam flumen in regione Sophene emergit: ac si in paludes Euphratis recipitur. Igitur Mithridates rex parthorum post bellum armeniarum propter crudelitatem a senatu parthico bello pellitur. Frater eius Horodes cum regnum uacans occupasset Babyloniam: quo Mithridates confugerat: diu obsedit: & fame coactos in deditionem oppidanos compellit. Mithridates autem fiducia cognationis ultro se in potestatem Horodis tradit. Sed Horodes plus hostem quam fratrem cogitans in conspectu suo trucidari eum iussit. & post hæc bella cum romanis gessit. Crassumque imperatorem cum filio & omni exercitu Romano deleuit. Huius filius Pacorus missus ad persequendas Romani belli reliquias magnis rebus in syria gestis in parthiam patri susceptus reuocatur: quo absente exercitus parthorum relictus in syria a Cassio quaestore Crassi cum omnibus ducibus trucidatur. His itaque gestis non magno post tempore romanis inter Cæsarem Pompeiumque ciuile bellum oritur: in quo parthi Pompeianarum partium fuerunt: & propter amicitiam cum Pompeio bello mithridatico iunctam & propter Crassi necem: cuius filium in partibus Cæsaris esse audierant: quem ultorem patris uictorem Cæsare futurum non dubitabant. Itaque uictis partibus Pompeianis & Cassio & Bruto auxilia aduersus Augustum & Antonium misere. Et post belli finem rursus Pacoro duce cum Labieno in Italia societate syria & Asia uastare. Castraque Ventidii: quæ post Cassium absente Pacoro exercitum parthi cum fuderat: magna mole aggrediuntur. sed ille simulato timore diu se continuit: & insultare parthos aliquantisper passus est. Ad postremum in securos lætosque partem legionum emisit: quarum impetu fusi parthi in diuersa abiere. Pacorus cum fugientes suos abduxisset secum legiones Romanas putaret: castra Ventidii ueluti sine defensoribus aggreditur. Tunc uentidius reliqua parte legionum emissam uniuersam parthorum manu cum rege ipso Pacoro interfecit: nec ullo bello parthi unquam maius uulnus acceperunt. Hæc cum nuntiata in parthia esset. Horodes pater Pacori: qui pauloante uastatam syriam occupatam Asiam a parthis audierat: uictoremque Pacorum Romanorum gloriabatur: repente filii morte & exercitus clade audita ex dolore ad furorem uertitur. Multis diebus non alloqui quæque: non cibum sumere: non uocem mittere: ita ut mutus factus uideretur. Post multos deinde dies ubi dolor uocem laxauerat: nihil aliud quam Pacorum uocabat. Pacorus illi uideri. Pacorus audiri uidebat: cum illo loqui cum illo consistere: interdum quasi amissum flebiliter dolebat. Post longum deinde luctum alia sollicitudo miserandum senem inuadit: quem ex numero triginta filiorum in locum Pacoro regem constituit. Multa pellitur

Artabanus

Armenii regni & gentis origo

attende quæ de Iasone & Medea trogus

Medorum nomen armenius

Armenia Tigris

Horodes Parthorum Rex M. Crassus

Ventidius parthos cum rege occidit

ces: ex quibus
Sed farum part
nium & ipse Ph
cit: fratres quoq
res propter aff
Huic Antoniu
gionibus intuli
hantes redditus
gno tempore si
auxilio in regn
dito scytharum
gerente profug
rapuerat. Quo
lium remitti si
& ipse restitui
muneris eorum
tri auxilia datur
precio remisit.
Post hæc finit
Phraharti inu
tonii exercitu
obsides august

eantæ iustitiæ
communia & i
memoriam ca
nis recumbant
in quo nunc u
Faunum ferun
lariū uenit: cui
uit. In huius ra
simulacrum nud
fuit uxor nomi
unde adhuc qu
Geryone armen
tenente regnum
in aciem exerci
societatem regu
utriusque bellu
nus & Latinus
ris Lauiniæ cō
disset: in locum
annis caput reg
gno potiti sunt
perpetuam uirg
addita iniuriæ
tis sacro duos p
plicato metu pr
sit. Sed fortuna
ta ubera exinan
reuertere. rem
nutriuit. martio
nutriti ueluti m
re. adulti. inter
latrones a rapin

ces: ex quibus generata tāta iuuentus erat: pro suis quoque quaque sollicita animū senis obsidebant. Sed farum parthiae fecit: in qua iam quasi solenne est reges parricidas haberi: ut sceleratissimus omnium & ipse Phrahartes nomine statueret. Itaque statim quasi nollet mori naturaliter patrem interfecit: fratres quoque triginta trucidat: sed nec in filiis cessant parridia. Nam cum infestos sibi optima res propter assidua scelera uideret: ne esset: qui nominari rex posset: adultum filium interfici iubet. Huic Antonius propter auxilium aduersus se & Caesarem latum bellum cum sedecim ualidissimis legionibus intulit: sed grauer multo praesulis uexatus: a parthia refugit: qua uictoria insolentior Phrahartes redditus cum multa crudeliter consuleret: in exilium a populo suo pellitur. Itaque cum magno tempore finitimas ciuitates: & ad postremum scythas precibus fatigasset: scytharum maximo auxilio in regnum restituitur. Hoc absente regem parthi Tyridatem quandā constituerant: qui auditō scytharum aduentu magna amicorum manu ad Caesarem in Hispania bellum tunc temporis gerentē profugit: obsidem Caesari nimirū filium Phrahartis ferens: quem negligentius custoditum rapuerat. Quo cognito Phrahartes legatos statim ad Caesarem mittit seruū suū Tyridatē & filium remitti sibi postulat. Caesar & legatiōe Phrahartis audita: & Tyridatis postulatis cognitis (Nā & ipse restitui in regnū desiderabat: iuris Romanorum futuram Parthiam affirmās si eius regnum muneris eorum fuisset) neque Tyridatem dediturum se Parthis dixit: neque aduersus parthos Tyridati auxilia daturum: ne tamē a Caesare nihil per omnia obtentum uideretur: & phraharti filium sine precio remisit. Tyridati quoad manere apud romanos uellet: opulentum sumptum praebere iussit. Post hanc finito Hispano bello: cum in syriam ad componendum oriētis statum peruenisset: metum Phraharti iniunxit: ne bellum Parthiae uellet inferre. Itaque tota parthia captiui ex Crassiano siue Antonii exercitu reollecti signaque cum his militaria augustō remissa. Sed & filii nepotesque phrahartis obsides augustō dati pluresque Caesar magnitudinē sui nois fecit: quā armis alius imperator facere potuisset.

IVSTINI HISTORICI LIBER XLIII

Arthis orientalibusque ac totius propemodum orbis rebus expeditis ad initia Romanarū urbis Trogius uelut post longam peregrinationem domum reuertitur: ingrati ciuis officium existimans: si cum omnium gentium res gestas illustrauerit de sola tantum patria taceat. Breuiter igitur initia Romani imperii perstringit: ut nec modum propositi operis excedat: nec utique originem urbis: quae ē caput totius orbis silentio praeremittat. Italiae cultores primi ab origine fuisse: quorū rex Saturnus tantae iustitiae fuisse dicitur: ut neque seruiet sub illo quisque: neque quicquam priuata rei habuerit: sed oīa communia & indiuisa omnibus fuerint: ueluti unum cunctis patrimonium esset. Ob cuius exempli memoriam cautum est: ut saturnalibus exaequo omnium iure passim in conuiuiis serui cum dominis recumbant. Itaque italiae regis nomine saturnia appellata est: & mōs quem inhabitabat Saturnus: in quo nunc ueluti a Ioue pulso sedibus suis Saturno capitolium est. Post hunc tertio loco regnasse Faunum ferunt: sub quo Euander ab Arcadiae urbe pallāteo in italiam cum mediocri turba popululū uenit: cui Faunus & agros & montem: quem ille postea palatinum appellauit: benigne assignauit. In huius radicibus templū Lyceo: quem graeci Pana, romani Lupcū appellant: constituit ipsū dei simulacrū nudum caprina pelle amictū est: quo habitu nunc Romae laupcalibus decurritur. Fauno fuit uxor nomine Fatua: quae assidue diuino spiritu impleta uelut per furorē futura praemonebat: unde adhuc qui inspirari solent: fatuari dicuntur: ex filia Fauni & Hercule qui eodem tpe extincto Geryone armenta uictoriae praemia per italiam ducebat: stupro conceptus Latinus procreatur. quo tenente regnum Aeneas ab Ilio Troia a graecis expugnata in italiā uenit statimque praelio exceptus cum in aciem exercitum eduxisset: & ad colloquium uocatus tantā admirationē sui latino praebuit: ut in societatem regni reciperetur: & Lauinia in matrimoniū data ei gener ascisceret. Post hanc cōmune utriusque bellū aduersus Turnū rutilogē regē propter fraudatas Lauiniae nuptias fuit: in quo & Turnus & Latinus interierunt. Igitur cum Aeneas iure uictoriae utroque populo potiretur: urbē ex noīe uxoris Lauiniae cōdidit: Bellum deinde aduersus Mezentium regē ethruscogē gessit: in quo cum ipse occidisset: i locum eius Ascanius filius successit: qui Lauinio relicto lōgam albam cōdidit: quae trecentis annis caput regni fuit. Post multos deinde urbis huius reges ad postremum Numitor: & Amulius regno potiti sunt. Sed Amulius cum i aetatem potioem Numitorem oppressisset: filiā eius Rheam in perpetuam uirginitatem ne quis uidex regni sexus uirilīs ex genere Numitoris oriretur: demersit: addita iniuriā i specie honoris: ut nō dānata sed sacerdos electa uideretur. Igitur clausa in luco Martis sacro duos pueros incertum stupro an ex Marte cōceptos enixa est: quo cognito Amulius multiplicato metu pro euētū duos pueros exponi iubet: & puellam uiculis onerat: ex quoque iuria decessit. Sed fortuna origini Romanarū prospiciens pueros lupa alēdos obtulit: quae amissis catulis distenta ubera exinanire cupiens nutricem se infantibus praebuit: cum saepius ad paruulos ueluti ad catulos reuertere, rem Faustulus pastor animaduertit: subactosque ferā iter greges pecorum agresti uita nutriuit. martios pueros fuisse siue quod i luco Martis enixi sunt: siue quod a lupa: quae in tutela Martis est nutriti ueluti manifestis argumētis creditum est. Nomina pueris: alteri Remo: alteri Romulo fuisse. adulti inter pastores de uirtute quotidiana certamina & uires & pernicitāte auxere. Igitur cum latrones a rapina pecorum idustria frequēterque summouerēt. Remus ab iisdem latrōibus captus:

Art. aduer
sus phra-
hartem
mouit

Tyridates

Signa Ro.
Crasso adē
pra augu-
sto remittū
tur

antiquus
Italiae sta-
tus saturnus

Faunus
Euander

Fatua
Fatuari

Rhea

Lupa

Remus ca-
pitur

& ueluti ipse esset: quod in aliis prohibebat: regi offertur: crimini datur: quasi greges Numitoris i-
 stare solitus esset. Tunc a rege in ultionem Numitori traditur. Sed numitor adolescētia iuuenis per-
 motus & in suspitionē expositi nepotis adductus: cum eū nunc liniamētoꝝ filiæ similitudo: nunc
 ætas expositionis tēporibus congruens anxium teneret: repente Faustus cū Romulo superuenit
 a quo origine cognita puerorum facta cōspiratione & adolescentes in ultionē maternæ necis & Nu-
 mitor in uindictam capti regni armantur. Occiso Amulio regnū numitori restituit: & ibi urbs Ro-
 mana ab adolescentibus cōditur. Tunc & Senatus centum seniorum: qui patres dicti sunt: cōstituit
 tunc & uicinis cōnubia pastorum dedignantibus uirgines fabinæ rapiunt. finitimisque populis ar-
 mis subiectis primum italiæ mox orbis imperium quæsitum. Per ea adhuc tempora reges hastas p-
 diadematē habebāt: quas græci sceptra dixere. Nam & ab origine rerum pro diis immortalibus ue-
 teres hastas coluere: ob cuius religionis memoriā adhuc deorum simulacris hastæ addunt. tem-
 poribus Tarquinii regis ex asia Phocensium iuuentus ostio tyberis inuecta amicitiam cum Roma-
 nis iunxit. Inde in ultimos galliæ sinus nauibus profecta Massiliam inter ligures & feras gentes gal-
 lorum cōdidit: magnasq; res siue dum armis se aduersus gallicā feritatē tuent: siue dum ultro lacer-
 sunt: a quibus fuerāt ante lacesiti gesserunt. Nāq; Phocenses ex ignauitate ac macie terræ coacti stu-
 diosius mare q̃ terras exercuerunt: piscando mercando plerūq; etiā latrocinio maris quod illis tē-
 poribus gloria habebatur: uitā tolerabāt. Itaq; in ultimā oceanī orā pcedere ausi in sinū gallicū ostio
 Rhodani amnis deuenere: cuius loci amoenitate capti reuersi domū referētes: q̃ uiderāt: plures soli-
 citare. duces classi Furius & Peranus fuere. Itaq; ad regē Segoregiōꝝ Senanū noīe ī cuius finibus ur-
 bem cōdere gestiebāt: amicitia petētes cōueniūt. Forte eo die rex occupatus ī apparatu nuptiæ Gy-
 ptis filiæ erat: quā more gētis electo iter epulas genero nuptū tradere illi parabat. Itaq; cū ad nupti-
 as iuitati oēs pcessissent: rogant & græci hospites ad cōuiuiū. Introducta deīde uirgo cū iubere a
 patre aquā porrigere ei: quē uix eligeret: nūc omīssis oībus ad græcos cōuersa aquā Perāo porrigit:
 qui factus ex hospite gener locum condendæ urbis a focero accepit. Condita igit Massilia est pro-
 pe ostia Rhodani amnis in remoto sinu ueluti in angulo maris. sed ligures incrementis urbis inui-
 dentes græcos assiduis bellis fatigabant. Qui pericula propulando in tantum enituerunt: ut ui-
 ctis hostibus in captiuis agris multas colonias constituerent. Ab his igit galli & usū uitæ cultoris
 deposita & mansuefacta barbaria & agrorum cultus & urbes mœnibus cingere didicerūt. Tunc &
 legibus non armis uiuere: tunc & uitē putare: tunc oliuam serere cōsueuerūt. Adeoq; & magnus
 & hominibus & rebus impositus est nitor: ut non græcia in galliam emigrasse: sed gallia in Græciā
 translata uideretur. Mortuo rege Senano Segoregiōꝝ: a quo locus acceptus cōdendæ urbis fue-
 rat: cum regno filius eius successisset. Cōmanus affirmante regulo quodā quādoq; Massiliā exitio fi-
 nitimis populis futurā opprimēdāq; & ipso ortu ne mox ualidior ipsum obrueret: subnectit & illā
 fabulam Canem aliquando partu grauidam locum a pastore precario petisset: in quo pareret: quo
 obtento iterato petisse: ut sibi educare ī eodem loco catulos liceret: ad postremū adultis catulis ful-
 ram domestico præsidio proprietatem loci sibi uendicasse. Nō aliter Massilienses qui nūc iniqui-
 ni uideantur: quādoq; dominos regionum futuros. his incitatus rex insidias Massiliēsisbus extruit.
 Ita solēni floraliorum die multos fortes ac strēnuos uiros hospitii iure misit in urbē: plures Scirpis
 latentes frondibusq; superte ctos induci uehiculis iubet: & ipse cum exercitu in proximis mōtibus
 delitescit: ut cum nocte prædictis aptæ portæ foret: tēpestiue ad insidias adessent: urbēq; sōno ac ui-
 no sepultam armati inuaderent. Sed has insidias mulier quædā regis cognata prodidit: quæ adulte-
 rari cum græco adolescente solita in amplexu iuuenis miseratam formam eius insidias aperit: pericu-
 lumq; declinare iubet ille rem statim ad magistratus desert: atq; ita patefactis insidiis ligures con-
 prehendantur: latentesq; de sirpis protrahuntur: quibus omnibus interfectis insidiantī regi insidiæ
 tenduntur. Cæsa sunt cum ipso rege hostium. vii. milia. Exinde Massiliēses festis diebus portas clau-
 dere: uigilias agere: stationē in muris obseruare: pegrinos recognoscere: curas habere: ac ueluti bel-
 lum habeant: sic urbem pacis tēporibus custodire: adeo illic bene instituta nō tēporum necessitate:
 sed recte faciendi consuetudine seruatur. post hæc illis magna cum liguribus magna cum gallis fue-
 re bella: quæ res & urbis gloriam auxit: & uirtutem græcorum multiplicata uictoria celebrem iter
 finitimos reddidit. Carthagenensium quoq; exercitus cum bellum captis piscatorum nauibus ortū
 esset: sæpe fuderunt: pacemq; uictis dederunt: cum hispanis amicitia iunxerunt: cū Romanis prope
 ab initio cōditæ urbis fœdus sūma fide custodierunt: auxiliisq; in omnibus bellis idustriæ socios
 iuuerunt: quæ res illis & uirium fiduciam auxit: & pacem ab hostibus præstitit. Dum igit Massilia
 fama rerum gestarū & abundantia opum & uirium gloria uirentē floreret: repēte finitimi populi ad
 nomē Massiliensium delendū ueluti ad commune extinguendū incendium concurrunt. Dux con-
 sensu omnium Caramandus regulus eligitur: qui cum magno exercitu leuissimog; uirorum urbē
 hostium obsideret: per quietem speciæ Toruæ mulieris: quæ se deam dicebat. exteritus ultro pacē
 cum Massiliensibus fecit: petitoq; ut intrare urbem & deos eorum adorare liceret: cum in arcē Mi-
 neruæ uenisset: conspecto in portibus simulacro deæ: quam per quietem uiderat: repente exclamat
 illā esse: quæ se nocte exterruisset. Illamq; recedere ab obsidione iussisse: gratulatusq; Massiliēsisbus
 q̃ animaduertēret eos ad curam deoꝝ immortalium pertinere: torque aurea donata dea in perpe-

Roma con-
 ditur
 Senatus

Tarquinii
 tempora
 Massiliæ
 conditio

Furius
 Peranus
 Art. ispera-
 tas nuptias

Art. fabulā

Caramandus

Floralia a-
 pud massi-
 lienses

Comam re-
 gis cædes i-
 teritus

Cart. a mas-
 siliensibus
 uicti

suum amici
 massiliensium
 censamq; quæ
 tum publicu
 uerāt. Ob qu
 æquo iure p
 Trogū Pom
 co bello tur
 larumq; & l

tantum icol
 enim non fru
 ria præcipua
 & abstruoru
 ra. in hac cur
 riisq; oceanī
 nari montis
 pe quadrata
 centa milia p
 diū graui nel
 prouinciam
 ra hominum
 lū q̃ ocium m
 ditarum imm
 serui illius pa
 torquentium
 ne ipsorum
 bellū punicū
 fuit: qui anno
 sunt. quem ip
 peritum secu
 rit: tantis reb
 tu quo primu
 tior uideret. Il
 fabulæ ex equ
 tam pnices uis
 asserunt. Siqui
 cum non recip
 nam condidit
 filio accessu p
 inde galleriam
 cunt. Regio cu
 quoq; ditissim
 est quæ ferro u
 est: deteētū aur
 administrat: ip
 lentior. Quippe
 non aut Bilbili
 cæteris præstar
 prodit. incoluer
 nit. Huic cum e
 sed per omnes c
 tione peruenit.
 mississet: inuent
 armenta comm

aurum amicitiam cum massiliensibus iunxit. Parta pace & securitate fundata reuerentes a delphis massiliensium legati: quo missi munera Apollini tulerat: audiuerat urbem romanā a gallis captā incensamque: quam rem nunciatam domi publico funere massilienses profecuti sunt: aurumque & argentum publicum & priuatum contulerunt ad explendum pondus gallis: a quibus redēptā pacē cognouerāt. Ob quod meritum & immunitas illis decreta: & locus spectaculo in senatu datus: & foedus æquo iure percussum. In postremo libro Trogus maiores suos a uolsis originem ducere, auū suum Trogū Pompeium sertoriano bello ciuitatem Gn. Pompeio percepisse dicit. patrum mithridatico bello turmas æquitum sub eodem Pompeio duxisse: patrē quoque sub Caio Cæsare militasse epularumque & legationum simul & annuli curam habuisse.

IVTINI HISTORICI LIBER XLIII

Hispania sicuti Europæ terminos claudit: ita & huius opis finis futura ē. hanc ueteres ab hybero amne primū hyberiam: postea ab Hispalo hispaniam cognominauerunt. Hæc inter africanā & galliam posita oceani freto & pyrenæis montibus claudit: sicut minor utraq; terra ita utraq; fertilior. Nā neque ut africa uiolento sole torret: neque ut gallia assiduus uentis fatigat. Sed media inter utranque hinc temperato calore inde felicibus & tempestiuis imbribus in omnia frugum genera fecunda est: adeo ut nō ipis tantum incolis uerum etiam Italiciæ urbium romanæ cunctarum rerum abundantiam sufficiat. Hinc enim non frumenti tantum copia magna est, uerum etiam uini mellis oleique. Nec ferri solum materia præcipua est: sed & equorum pernices greges. Nec summa tantum terræ laudanda bona: uerum & abstrusorum metallorum felices diuitiæ. Iam lini spartique uis ingens, minii certe nulla feracior terra. in hac cursus amnium non torrentes rapidique ut noceant: sed lenes, & uineis campisque irrigui æstuariisque oceani affatim piscosi plærique etiam diuites auro quod in paludibus uehunt: uno tantum pyrenæi montis dorso adhæret galliæ: reliquis partibus undique in orbem mari cingitur. Forma terræ prope quadrata: nisi quod arctantibus freti littoribus in Pyrenæum cogit. Porro pyrenæi montis spatium sexcenta milia passuum efficit. Salubritas cæli per omnem Hispaniā æqualisque aeris spiritus nulla paludum graui nebula inficitur. Huc accedunt & mariæ auræ undique aduersus assidui flatus: quibus omnē prouinciā penetrantibus euentilato terrestri spiritu præcipua omnibus sanitas redditur. Corpora hominum ad inediā laborēque animi ad mortem parati: dura omnibus & stricta parsimonia: bellū quod ocium malunt: si extraneus deesset: domi hostem quærunt: sæpe tormentis per silentio rerū creditarum immortui. adeo illis fortior taciturnitatis cura quam uitæ. celebrat eadem etiam bello punico ferui illius patientia: qui ultus dominum inter tormēta risu exultauit: serenæque lætitiæ crudelitatem torquentium uicit. Velocitas genti pernixi: inquietus animus plurimis. miliares equi: & arma sanguine ipsorum cariora. Nullus nisi festis diebus epularum apparatus aqua calida lauare post secundum bellū punicū a romanis didicere. In tanta sæculorum serie nullus illis dux magnus præter Viriatum fuit: qui annos decem romanos uaria uictoria fatigauit: adeo feris propiora quam hominibus ingenia sunt. quem ipsum non iudicio populi electum: sed ut cauendi scientem declinatorumque periculorum peritum secuti sunt. Cuius ea uirtus continentiaque fuit: ut cum cōsulares exercitus frequenter uicerit: tantis rebus gestis non armorum: non uestis cultum: non denique uictū mutauerit: sed in eo habitu quo primum bellare coepit: perseuerauerit: ut quis gregarius miles ipso imperatore etiam opulentior uideret. In lusitanis iuxta fluuium tagum equas uetō cōcipere multi auctores prodiderunt: quæ fabulæ ex equarum secunditate & gregum multitudine natæ sunt: qui tanti in galletia ac lusitania tam plices uisunt: ut non immerito ipso uetō concepti uideant. Galleci autem græcam sibi originē asserunt. Siquidem post finem troiani belli teucrum morte Aiæis fratris inuisum patri Thelamoni cum non reciperet: in regnum Cyprum concessisse: atque ibi urbem nomine antiquæ patriæ Salami nam condidisse. Inde accepta opinione paternæ mortis patriam repetisse. Sed cum ab Eurice Aiæis filio accessu prohiberet hispaniæ littoribus appulsum: loca ubi nunc est Carthago noua occupasse: inde galletiam transisse: positisque sedibus genti nomen dedisse. Galletiæ autē portio Amphiloci dicunt. Regio cum æris & plumbi uberrima: tum minioque etiam uicino flumini nomen dedit. auro quoque ditissima adeo ut et aratro frequenter glebas aureas excidat. In huius gentis finibus sacer mōs est quæ ferro uiolari nefas habet. Sed si quando fulgure terra profissa est: quæ in his locis assidua res est: detectū aurum uelut dei munus colligere permittit: foeminæ res domesticas agrorumque culturas administrat: ipsi armis & rapinis seruiunt: præcipua his quidem ferri materia: sed aqua ipso ferro uiolentior. Quippe temperamento eius ferrum acrius reddit: nec ullum apud eos telum probat: quod non aut Bilbili fluuiū aut chalybe rigat. Vnde etiā chalybes fluuii huius finitimi appellati: ferroque cæteris præstare dicuntur. Saltus uero carchesiorum: in quibus Titanas bellū aduersus deos gessisse prodicit: incoluere cures: quorum rex uetustissimus Gargoris mellis colligendi usum primus inuenit. Huic cum ex filia stupro prouenisset: pudore flagitii uariis generibus extigui paruulum uoluit: sed per omnes casus fortuna quadam seruatus: ad postremum ad regnum tot periculorum miseratione peruenit. Primum omnium cum eū exponi iussisset: & post dies ad corpus expositi requirendum misisset: inuentus est uario ferarum lacte nutritus. Deinde relatum domū tramite angusto: per quæ armenta commeari consueuerat: proici iubet crudelis proflus: qui proculcari nepotem: quæ simplici

Ro: a massi
liensibus au-
ro adiuti se
nōico bello

Vnde his
pania dicta

Hispaniæ
laus

Hispaniæ
forma

Viriatum

Conceptus
equarum

Atq. mirā
montis
naturam

Saltus car-
chesiorum
Gargoris
Rex
Gargoris se
uitia in ne-
potem

Cerua pue
rum alit

Habidis
Rex

Geryones

Cartha. in
hispania im
perium

Augustus
hispaniam
demum pa
cavit.

morte interfici maluit. Ibi quoque cum iuiolatus esset: nec allimentis egeret: canibus primo ieiunis & multorum dierum abstinētia cruciatis: mox etiam suis obici iubet. Itaque cum non solum non nocerent: uerum etiam quarundam uberibus aleret: ad ultimum in oceanum abiici iussit. Tum plane manifesto quodam numine inter furientes æstus ac reciprocantes undas uelut naue non fluctu ueretur: leni salo in littore exponit: nec multo post cerua affuit quæ ubera paruulo offerret. Inde denique conuersatione nutricis eximia puero pernicitas fuit: interque ceruorum greges diu montes saltus quæ haud inferior uelocitate peragrauit. Ad postremum laqueo captus regi datus dono est. Tunc & linamentorum similitudine & notis corporis: quæ iniustæ paruulo fuerant: nepos agnitus. Admiratione deinde tot casuum periculorumque ab eodem successor regni destinatus. Nomen illi impositum Habidis: qui ut regnum accepit: tantæ magnitudinis fuit: ut non frustra deorum maiestate periculis ereptus uideretur. Quippe barbarum populū legibus iunxit: & boues primo aratro domari: frumentaque sulco ferere docuit: & ex agresti cibo melioribus uesci odio eorum: quæ ipse passus fuerat: homines coegit. Huius casus fabulosi uiderentur: nisi & Romanorum conditores lupa nutriti: & Cyrus rex Persarum cane alitus prodiret. Ab hoc & ministeria seruilis populo interdicta: & plebs in septem urbes diuisa. Mortuo Abide regnum permulta sæcula a successoribus eius retentum est. In alia parte Hispaniæ & quæ ex insulis constat: regnum penes Geryonem fuit. In hac pabuli tanta lætitia est: ut nisi abstinētia interpellata sagina fuerit: pecora rumpant. Inde denique Armenta Geryonis: quæ illis temporibus solæ opes habebant: tantæ famæ fuere: ut Herculem ex Alia prædæ magnitudine illexerint. Porro Geryonem ipsum non triplicis naturæ: ut fabulis proditur: fuisse ferunt: sed tres fratres tantæ concordia extitisse: ut uno animo omnes regi uiderentur: nec bellum Herculi sua sponte intulisse: sed cum armenta sua rapi uidissent: amissa bello repetisse: post regna deinde Hispaniæ primi Carthaginenses imperium prouinciæ occupauere. Nam cum Gatidani a Tyro: unde & Carthaginensium origo est: sacra Herculis per quietem iussi in Hispaniam transulissent: urbemque ibi condidissent: inuiden tibus iremētis nouæ urbis finitimis hispaniæ populis ac propterea Gaditanos bello laceffentibus auxiliū cōsanguineis Carthaginēses miserunt: ibi felici expeditione & Gaditanos ab iniuria uendicauerunt. & maiorem partem prouinciæ imperio suo adiecerunt. Postea quoque hortantibus primæ expeditionis auspiciis Hamilcharem imperatorem cum magna manu ad occupandam prouinciā miserunt: qui magnis rebus gestis dum fortuna inconsultius sequitur: in insidias deductus occiditur. In huius locum gener ipsius Hasdrubal mittitur: qui & ipse a seruo hispani cuiusdam ulciscētis domini iniustam necem interfectus est. Maior utroque Annibal imperator Hamilcharis filius succedit. Siquidem res gestas utriusque supergressus: uniuersam hispaniam domuit. Inde Romanis illato bello Italiā dem res gestas uariis cladibus fatigauit. Cum interea Romani missis in hispaniam Scipionibus primo pœnos prouincia expulerunt. Postea cum ipsis hispanis grauius bella gesserunt: nec prius perdomitæ prouinciæ iugum hispaniæ accipere potuerunt: quæ Cæsar Augustus perdomito orbe uictoria ad eos arma trāstulit: populūque barbarum ac ferum legibus ad cultiorem uitæ usum traductū in formam prouinciæ redegit.

Iustini historici uiri clarissimi epitomatum in Trogi
Pompeii historias liber. XLIII. & ultimus feliciter finit.

Ad magn

o pclara ig
ctusq sple
neres und
perq existi
re longe n
ego nuper
emendasse
tidie exhib
pernoscas
riū pepit
de Cæsarē
cleate disti
re facillie
Floge itaq
sumere &
prodesse p
& me i nu

aciē itētiō
star nō nih
tudinē eius
rit: utq ad
pcessusq
nitimis luct
Quitū Ful
Ideo q adol
uēta iperii
anni. cc. qbu
ter spē oīum
mulus fuit a
rauit: cū Am
nē repræssi
tos apud arb
nā Lauiniū
cuius ex filia
nis amator &
caref & reger
tures: hic post
te sanguini &
angustias Ren
nēq urbis no
mo lucus hūc
q sub ænea: A
populūq Rom
quia nō iperre
uenerāt: præd
pidū. spolia isu

Ad magnificum comitem Petrum Mariam Rubeum Parmensem Philippi broaldi Bononiensis Epistola.

Veniam modum Dinocrates architectus clarissime uir procera statura: facie haut illi
beralt: formaq; totius corporis uenustissima Alexandrum macedonem: q ex rebus actis
& auctis Magni cognome inuenit: & sibi conciliare elaborauit: & elaborando affecu
tus e: ita quoq; tibi: ut spero: gratus ero pueniaq; ad commendatione praesidio littera
rum doctrinaq; fauore. Cognoui enim te non solum litterario studio delectari: uerum etiam
qd pinde dignum e laude. litteratoq; hominum amantissimum. O magna foecunditas animi:
o clara ingenii aplitudo. quum clementia dictatoris Caesaris: liberalitate Cymonem: elegantia cultus ui
rusq; splendore Lucullum uel aquares uel antecelleres: omnibusq; uirtutibus esses ornatus. Vt emi
neres undecumq; laudatissimus amoeniores litteras humanitatisq; studia auidissime complexus es: sem
perq; existimasti praclarum eiusdem Alexandri magni dictum esse habendum in memoria atq; i pecto
re longe nobilius longe fore praestantius litteris atecellere q inperio atq; diuitiis. Quapropter quum
ego nuper rogatu Henrici Coloniensis. Senis impraestoris solertissimi. L. Florum curiosum diligenterq;
emendasssem: tuo eum nomini dicare constitui: ut in mille exemplaria transcriptus testimonium quot
tidie exhibeat meae erga te obseruantiae atq; amoris: simul ut succisuis tu temporibus ista legendo
pernoscas: quae Romanus populus domi forisq; p tot annos bella gesserit: p quos uiros qbusq; artibus ipe
rii pepit: & primum auxerit: & auctum ad sumum fastigium suis met uiribus euerterit. & euersum p augustum tan
dem Caesarem sublimius erexerit. Quae oia. L. Florus quattuor qsi epithomatis ita scite collegit: ita enu
cleate distinxit: ita breuiter enarrauit. Vt cuncta tanq; illustri posita monumento itueri & comprehende
re facillie queas: Disertus e: uehemens: distictus: uariis: breuis: concinns cum splendore ac luce uerborum.
Florus itaq; clarissime uir quum litterario ocio: qd oi pene negotio pulchrius e: te tradideris in manu
sumere & subide legere non spernas: cuius freques lectio oppido litterata multum delectare: nec minus
prodesse poterit. Sed ne morosior sit plogus q fabularia historia. L. Flori luculentam conspicias quaelo:
& me i numerum tuorum recipias unum: ut lepidissimus poeta ait (si superest) locum rogantem. Vale.

LVCII FLORII GESTORVM ROMANORVM EPITHOMA INCIPIT.

Opulus Romanus a rege Romulo in Caesaris Augustum septingentos p annos tantum ope
rum pace belloq; gessit: ut siq; magnitudine ipeii cum annis coferat aetate ultra putetur: ita
late p orbem terrarum arma circumtulit: ut q res eius legunt: non unius populi sed generis hu
mani facta discant. Nam tot laboribus periculisq; iactatus est: ut ad constituendum eius im
perii ceteris uirtus & fortuna uiderent. Quare cum praecipue hoc quoq; sicut cate
ra opera: praecium sit cognoscere: tamet q ipsa tibi obstat magnitudo rerumq; diuersitas
acie itentionis abruptis: facia qd solent q terrarum situs pigunt i breui qsi tabella tota eius imaginem ample
ctar non nihil ut spero admiratione principis populi collaturus: si pariter atq; i semet uniuersa magni
tudine eius ostendero. Si q; ergo populum Romanum. qsi hominem consideret: totaq; eius aetate pcescat: ut coepe
rit: utq; adoleuerit: ut qsi ad quendam iuuetatem flore puenerit: ut postea uelut coesenerit: qtuor gradus
processusq; eius iueniet. Prima aetas sub regibus fuit ppe. cel. p annos qbus circum ipsam matrem suam cum fi
nitimis luctatus est. Haec erit eius infantia. Sequens a Bruto Collatinoq; consulibus i Appium Claudium
Quintum Fuluium consules. cc. annos patet. qbus Italia subegit Hoc fuit tempus uiris armisq; incitatissimum.
Ideo q; adolecentia dixerit. Dehinc ad Caesaris Augustum. cel. anni: qbus totum orbem pacauit. hic iam ipsa iu
ueta ipeii & qsi quaedam robusta maturitas A Caesare Augusto i saeculum nostrum: aut non multo minus
anni. cc. qbus iertia caesare qsi coesenuit atq; decoxit: nisi q sub Traiano principe mouet lacertos: & pra
ter spem oium senectus ipeii qsi reddita iuuetute reuiescit. Primus ille & urbis & ipeii conditor Ro
mulus fuit a Marte genitus & Rhea Silvia. haec de se sacerdos grauida coessa est: nec mox fama dubi
tauit: cum Amulii ipeio abiectus i pfluentem cum Remo fratre non potuit extigui. siq; de & Tyberius am
nem repraesentit: & relictis catulis lupa uagitu secuta ubera admouit i fatibus matremq; se gessit. Sic reper
tos apud arboris Faustulus regis pastor tulit i casa: atq; educauit. Alba tunc erat latius caput Iuli opus:
nam Lauiniū prius Aeneae coepierat. ab his Amulius iam septima sobole regnabat: fratre pulso Numitore
cuius ex filia Romulus Igitur prius iuuetatem face patruum Amulium ab arce deturbat. autem repoit. ipse flumi
nis amator & motiuum. apud quos erat educatus moenia nouae urbis agitabat. gemini erant. uter auspi
care & regeret adhibere piacula. Remus montem auentinum: hic palatinum occupauit. prior ille sex uul
tutes: hic postea: sed. xii. uidit sic uictor augurio urbem excitat. plenus spei bellatricem fore. ita illi assue
te sanguini & praedae aues pollicebatur. ad tutelam nouae urbis sufficere uallum uidebat: cuius dum irridet
angustias Remus idq; increpat saltu: dubium an iussu fratris occisus est. prius certe uictima fuit: mutatio
neq; urbis nouae sanguine suo coeserauit. imaginem urbis magis q urbem fecerat. icola deerat. erat i pxi
mo lucus hunc Asylum facit. & statim mira uis hominum latini tulciq; postores: qda & transmarini phryges:
q sub aenea Archades q sub Euandro duce ifluxerat. Ita ex uariis qsi elementis coegregauit corpus unum:
populumq; Romanum ipse fecit: res erat unius aetatis: populus uiroq;. Itaq; matrimonia a finitimis petita:
quia non ipeiebatur: manu capta sunt. Simulatis quippe ludis auestibus: uirgines quae ad spectaculum
uenerat: praedae fuere: & haec statim ca bellog: Pulsi fugatiq; Veientes cenientium captum ac dirutum e op
pidum. spolia isup optima de rege feretrio Ioui manibus suis rex reportauit. Sabinis pditae portae p uirgi
g ii

d. cc. aetate ab
origine ur
bis ad augu
stum

aetatis par
tes quae ro
po. contigit

Romulus

Remus oc
ciditur

Sabinorū
raptus
Prima spo-
lia opima

Senatus a
Romulo
cōstitutus

Numæ Pō
pili institu-
ta

Horatii &
Curiatii

Metii sup-
plicium
Alba dirui-
tur

Hostia co-
lonia

Tres centu-
riae anitæ
Actius
Navius
Vnde Ro-
regum infi-
gnia

Prodigium
in Seruio
Tullio
Cēsus & or-
do ciuita-
tis

Impia Tul-
lia

nē nec dolo: sed puella præciū rei: q̄ gerebāt ī sinistris: petierat. dubiū clypeos an armillas. Illi ut & si-
dē soluerēt & ulciscerēt: clypeis obuiere. Ita admissis ītra mœnia hostibus: atrox ī ipso foro pugna:
adeo ut Romulus Ioue oraret: ut scēdā suorū fugā fingeret. Hic tēplū est Stator Iuppiter: rādē sēuē
tibus interuenere raptæ laceris comis. Sic pax facta cū Tatio: scēdusq; p̄cūsum: secutaq; res mira di-
ctu: ut relictis sedibus suis: nouā ī urbē hostes demigrarēt: & cū generis suis auitas opes p̄ dote socia-
rēt. Auctis breui uiribus hūc rex sapiētissimus statū reipu. iposuit: ut iuuetus diuisa p̄ tribus: ī eqs &
in armis ad subita bella excubaret. Cōsiliū reipu. penes senes eēt. q̄ ex auctoritate patres: ob ætatē se-
natus uocabat. His ita ordiatis: cū repēte cōcionē haberet: atē urbē apud capreæ paludē e cōspectu
ablatus ē. Discriptū aliq̄ a senatu putāt ob asperius īgeniū: sed aborta tēpestas solisq; defectio cōse-
crationis speciē p̄buere. Cui mox Iulius Proculus fidē fecit: uisum a se Romulū affirmās augustiore
forma q̄ fuisset. mādare prætereā ut se p̄ numine acciperent. Quirinū ī cælo uocari placitū diis: ita
gentium Roma potiretur.

DE NVMA POMPILIO.

Vcessit Romulo Numa Pompilius: quē curibus sabinis agētē ultro petiuere: ob iclētā
uiri religionē. Ille sacra & cærimonia oēm̄q; cultū deoz īmortaliū docuit. Ille pontifi-
ces: augures: Salios: cæterosq; p̄ sacerdotia: annū quoq; ī. xii. mēies: fastos dies nefastosq;
descripsit. Ille ancilia atq; palladiū secreta quædā īperii pignora ianūq; geminū: fidē pa-
eis ac belli: ī primis focū uestæ uirginibus colēdū dedit: ut ad simulacrū cælestiū syderū cultos: im-
perii flāma uigilaret. Hæc omnia quasi monitu deæ ægeriæ: quo magis barbari acciperent: eo dēiq;
ferocē populū redegit: ut quod ui & iniuria occupauerat imperiū religionē atq; iusticia gubernaret

DE TVLLO HOSTILIO.

Xcipit Pompiliū Numā Tullus Hostilius: cui ī honorē uirtutis regnū ultro datū hic om-
nem militare disciplinā: artēq; bellandī condidit. Itaq; mixtē imodū exercita iuuetute: p̄-
uocare ausus Albanos grauē & diu principē populū. Sed cū pari robore frequentibus præ-
liis utrinq; cōminuerent. misso incōpendiū bello Horatii Curiatiiq; trigemis hic atq;
inde fratribus utriusq; populi fata cōmissa sunt. Anceps & pulchra cōtentio: exitusq; ipso mirabilis: tri-
bus quippe illinc uulneratis: hinc duobus occisis: qui supererat horatius addito ad uirtutē dolo: ut
distraheret hostē simulat fugā: singulosq; prout sequi poterāt adortus exuperar. Sic raze alias decus
unius manu parata uictoria est: quā ille mox parricidio sedauit. Flētē spolia circa se sponsi quidē sed
hostis sororē uiderat. hūc tā imaturū uirginis amorē ultus ē ferro. citauere leges nefas sed abstulit
uirtus parricidā & facinus ītra gloriā fuit: nec diu in fide mansit Albanus. nā fidenati bello missi in
auxiliū ex foedere medii īter duos expectauere fortunā. Sed rex callidus ubi īclinare se socios ad ho-
stē uidet: tollit aīos quasi ipse mandasset: spes īde nostris: metus hostibus. Sic fraus p̄ditorum irrita
fuit. Itaq; hoste uicto ruptorē foederis Metiū Sufferū religatū inter duos currus p̄nicibus equis di-
strahit. albāq; ipam quīs parentē emulā tamē diruit: prius cū omnes opes urbis ipm̄q; populū romā
translulisset. Prorsus ut cōsanguinea ciuitas nō periret sed in suum corpus rediret rursus uideretur.

DE ANCO MARTIO.

Ncus deinde Martius nepos ex filia Pōpili parī ingenio. hic igit & mœnia muro ample-
xus est: & interfluentē urbi tyberinū pōte cōmisit. hostiaq; ī ipso maris fluminiq; cōfinio
coloniā posuit: iā tū uidelicet prælagiens animo futuro: ut totibus mūdi opes & commea-
tus illo ueluti maritimo urbis hospitio reciperentur.

DE TARQ. VINIO PRISCO.

Arquinius postea priscus quīs transmarinæ originis regnū ultro petēs accipit ob īdūstri-
am atq; elegantiā: q̄ppe q̄ oriūdos Corintho græcū īgeniū italicis artibus miscuisset. Hic
& senatus maiestātē numero ampliāuit. & cēturiis tribus auxit: quīs Actius Nauius nū-
rū augeri phibeat sūmus augurio: quē rex in experimētū rogauit: fieri ne posset: quod
īpe mēre cōceperat. Ille rē exptus augurio: posse īspōdit: atq; hoc īqt agitabā: an corē illā secāt noua
cula possē: augur potes ergo īqt: & secuit. Inde romāis sacer auguratus. Neq; pace Tarquinius q̄ bello
prōptior. xii. nāq; tuscīæ populos frequentibus armis subegit: & īde facēs: trabes: curules: anuli: falera
paludamētā: prætexta: īde q̄ aureo curru q̄ttuoreqs triūphat: togæ p̄stæ: tunicaq; palmata: oīa
dēiq; decora & īsignia: q̄bus īperii dignitas eminet.

DE SERUIO TVLLIO.

Eruius Tullius deiceps gubernacula urbis īuadit: nec obscuritas īhibuit quīs mēre serua-
creatū. Nā ob eximiā idolē uxor Tarqniī Tanagī liberaliter educauerat: & clazē fore ui-
sa circa caput flāma p̄miserat. Ergo īter Tarqniū mortē admittētē regia substitutus ī lo-
cū regis: q̄si ad tēpus regnū dolo partū sic egit īdūstria: ut iure adeptus uideret. ab hoc po-
pulus Ro. relatus īcēsū: digestus ī classes curiis atq; collegiis distributus: sūmaq; regis solertia ita ē ex-
ordinata respu. ut oīa p̄rimoniū: dignitatis ætatis: artū officiorūq; discrimina ī talibus referent: ac si
maxia ciuitas minie domus diligentia contineret.

DE TARQ. VINIO SVPERBO.

Ostremus oīum fuit regū Tarquinius cui cognomē supbo ex moribus datū: hic regnū aui-
rū: qd̄ a seruiō tenebat: rapere maluit: q̄ expectare: īmissisq; ī eū p̄cūssoribus scelere par-
tā potestātē nō melius egit: q̄ acq̄sierat: nec abhortebat moribus uxor Tulliaq; ut uirum

regem sal-
dibus: ī oī-
eōuersus ē
in suos: ne-
is ut uolu-
excitiēs cū
captazē ur-
terminus.
q̄ molietil-
imperii sed
hāc ex libe-
p̄x intulit

rone uirtu-
Tarqniū or-
uio cēsus q̄
imo uel pl-

gulari dup-
re se ciuib-
fidē caperē-
Itaq; substit-
falces ei p̄
eminētes æ-
ficatus ē: q̄
media uirg-
R. uideret.
īde p̄ focis
fer: sed stati-
stē īcurrere
degerūt.

pericula atq;
pe Horatius
Tyberinēci-
ca purpurati-
rū effugeris
arderet: Sic
ta elapsa cūst-
re liberosq; e-
supq; ipso mu-

A
do
R
la
perauit: & ho-
fama tradider-
est: pactusq; u-
tate: mox de f-

regem salutarer: super cruentum p̄m uecta carpento consternatos equos egit: sed ipse i senatum ca-
dibus: i ois supbia q̄ crudelitate grauior ē bonos grassatus cū s̄uitiā iā domi fatigasset: tādē i hostes
cōuersus ē: sic ualida oppida i latio capta sūt. Ardea: otriculū: gabii: fuesla pomeria: tū quoq; cruētus
in suos: neq; enī filiū uerberare dubitauit: ut simulati trāsugā apud hostes hīc fides esset: cui Gabi-
is ut uoluerat recepto: atq; p̄ nūcios cōsulēti qd fieri uellet: emīnētia forte papauerū capita uirgula
excutiēs cū p̄ hoc īterficiēdos eē principes īteligi uellet quā supbia sic respōdit: tamē de manubiis
captaz urbiū tēplū erexit: qd cū iauguraret. cedētibus cāteris deis: mira res dictu restitere iūētas &
terminus. Placuit uatibus cōtumacia nimiū. siq; dē firma oīa & aeterna pollicebā: sed illud horrēdū:
q̄ moliētibus sedē i fundamētis humanū reptū ē caput: nec dubitauere cūcti monstz pulcherrimū
imperii sedē caputq; terraz pmittere: tādū supbiā regis populus Ro. p̄pessus ē: dōec aberat libido:
hāc ex liberis eius īportunitatē tolerare nō potuit: quoq; cū alter ornatissime fōeminae Lucretiae stu-
p̄z intulisset matrona dedecus ferro expiauit: imperiū tū regibus abrogatum.

ANACEPHALEOSIS DE SEPTEM REGIBVS.

Aec ē prima aetas populi Ro. & q̄si īfātia quā habuit sub r̄gibus septē: qdā fatoz īdustria: Ardens
tā uariis īgenio ut reipu. rō & utilitas postulabat. Nam qd Romulo ardētius: tali opus fu Romulus
it ut iuaderet regnū: Quid Nūa religiosus: tā res poposcit: ut ferox populus deoz metu Religiosus
mitigare. Quid ille militiā artifex Tullus bellatoribus uiris quā necessarius: ut acueret Numa
rōne uirtutē: Quid aedificator Ancus: ut urbē colonia extēderet: pōte iūgeret. muro tueret. lā uero Bellator
Targnii ornāmēta & īsignia q̄ntā principi populo addiderūt ex ipso habitu dignitatē: Actus a Ser- Hostilius
uio cēsus qd efficit: nisi ut ipsa se nosceret respu. Postremo supbi illius īportuna dominatio nō nihil aedificator
īmo uel plurimū p̄fuit. Sic. n. effectū ē: ut agitatus iniuriis populus cupiditate libertatis īcenderef. Ancus
DE MUTATIONE REIPUBLICAE. Priscus or-

Gif Bruto Collatinog; ducibus & auctoribus: qbus ultionē sui moriens matrona mādau-
uerat. Populus Ro. ad uidicādū libertatis ac pudicitiae decus: quodā q̄si īfictū deoz cō-
citus: regē repēte destituit: bona diripit: agz Marti suo cōsecrat. īperiū i eodē libertatis
sua uidices trāsferit mutato tamē & iudice & noīe. qppe ex p̄petuo ānuū placuit: ex sin-
gulari duplex: ne potestas solitudine uel mora corrūperet. Cōsulesq; appellauit p̄ regibus: ut cōsule
re se ciuibz suis debere meminissent. Tātūq; libertatis noua gaudiū īcesserat: ut uix mutati status
si dē caperēt: alterūq; ex cōsulibus tātū ob nomē & gēus regiū fascibus abrogatis urbe dimitterent.
Itaq; substitutus horatius publicola ex sūmo studio ānux ē ad augēdā liberi populi maiestātē: nā &
fascēs ei p̄ libera cōtiōe submisit: & ius puocatiōis aduersus ipsos dedit: & ne specie arcis offēderet:
eminētes aedes suas i plana submisit. Brutus uero fauori ciuiū ē domus sua clade & p̄icidio uelli-
ficatus ē: qppe cū studere reuocādis i urbē regibus liberos suos cōperisset: p̄traxit i foz: & cōtione
media uirgis cecidit: & securi pcussit: ut plane publicus parēs i locū liberoz adoptasse sibi populū
R. uideret. Liber iā hīc po. Ro. p̄ria aduersus exteros arma p̄ libertate corripuit: mox p̄ finibus: de-
īde p̄ sociis: tū gloria & īpio laceffētibus: assidue usq; q̄q; finitimis: qppe cū patrii soli gleba nulla ef-
fer: sed statim pomeriū mediūq; iter latiū & Thufcos q̄si i quodā biuio collocatus oībz portis in ho-
stē īcurreret: donec q̄si cōtagiōe qdā p̄ singulos itū ē: & p̄ximis qbusq; corruptis totā italiā sub se re-
degerūt.

BELLVM ETHRVSCVM CVM REGE PORSENNA.

Vlīs ex urbe regibus p̄ria p̄ libertate arma corripuit. nā Porsēna rex Ethruscog; ingēti
bus copiis aderat: & Targnios manu reducebat. Hūc tamē quis & armis & fame urgeret:
occupatoq; ianiculo ipis urbis faucibus īcubaret: sustinuit: repulit. nouissime etiā tāta ad-
miratōe pculit: ut superior ulto cū pene uictis amicitiae fōdera feriret. Tūc illa romāna
pericula atq; miracula Horatius Mutius Cloelia: quā i ānalibus forēt: hodie fabulā uiderēt. Quip
pe Horatius Cocles postq; hostes undiq; īstātes solus submouere nō poterat: pōte reciso transnatat
Tyberis: nec arma dimittit. Mutius sceuola regē p̄ īsidias i castris eius aggredit: sed ubi frustratū cir-
ca purpuratū eius ictū tūc. ardētibus focis iniicit manū: terrorēq; geminat dolo. Vt scias īqt quē ui-
rū effugeris idē trecēti iurauimus. Cū iteri īmane dictū: hic īteritus: ille trepidaret: tāq; manus regis
arderet: Sic qdē uiri. Sed neq; sexus a laude cessaret: ecce & uirginū uirtus. Vna ex oblidibus regi da-
ta elapsa custodiā Cloelia p̄ patriū flumē eq̄tabat: & rex qdē tot tātisq; uirtutū territū monitis uale-
re liberosq; eē iussit. Targni tādū dimicauerūt: donec Arontē filiū regis manu sua Brutus occidit:
supq; ipso mutuo uulnere expirauit. Plane q̄si adulterū ad īferos usq; sequeret.

BELLVM LATINVM.

Atini quoq; Targnios asserebāt emulatiōe & iuidia: ut populus q foris dominabāt. saltē
domi seruiret. Igīt oē latiū Manilio Tuscūlano duce q̄si in regis ultionē tollit aīos. apud
Regilli lacū dimicat diu marte uario: donec Posthumius ipse dictator signū i hostes iacu-
latus ē nouū & īsigne cōmētū: uti peteret cursu Cossus eq̄tū magister ex uere frānos ī-
perauit: & hoc nouū quo acrius īcurreret: ea demū atrocitas fuit praeliū: ut iter fuisse spectaculo deos
fama tradiderit: duos i cādidiis eqs Castorē atq; Pollucē nemo dubitauit. Itaq; & īperator ueneratus
est: pactusq; uictoriā tēpla p̄misit & reddidit sane q̄si cōmilitonibus deis stipēdiū. Hactenus p̄ liber-
tate: mox de finibus cū eisdē latinis assidue & sine ītermisioe pugnatū est. Sora: q; credat: & algidū

Sex ariatiū
naues Ro-
stratae

Fabiorum
caedes

Falisci
Fidenates
ueientes

ueforum di
reptio

senonicum
bellum

Clusium

Non cōsul
sed tribu-
nus milita-
ris

Sacra ro-
Vestales
Albinus

Manlii faci-
nus

Fabii reli-
gio

Camillus

terrori fuerūt. Satricū atq; corniculū puincia: de ueiis & bouillis pudet si triūphauimus. Tibur nūc suburbanū: & aestia: præneste delitia: nuncupatis ī capitolio uoris petebat. Idē tūc fesulæ: qd' capra nup idē nēmus aticinū: qd' hercinus saltus: fregellæ: qd' gesoria cū qd' Tigris: qd' Eufates Coriolos quoq; p pudor uictos adeo gloriæ fuisse: ut captū opidū. CN. Martius Cariolanus qsi numāriā aut africa nomini idueret. Extat & parta de Antio spolia: quæ mœnibus ī suggestu fori capta hostiū classe suffixit: si tamē illa classis: nā sex fuere Rostratae: sed hic numerus illis initiis nauale bellū fuit. Peruicacissimi tamē latinog; eq; & uolsi fuere: & quottidiā: ut si dixerī hostes. Sed hos p̄cipue Titus Quītius domuit ille dictator ab aratro: q obfessa ac pene iā capta Marci Minutii cōsulis castra egregia uirtute seruauit. Mediū erat forte tēpus semētis cū patriciū uirū inixū aratro suo lictor in ipso ope dephēdit: Inde ī aciē p̄fectus: neqd a rustici opis imitatioe cessaret: uictos more pecudū sub iugū misit. Sic expeditione finita reddiit ad boues rursus triūphalis agricola: fides nūminū q ue locitate itra. xv. dies ceptū pactūq; bellū: prius ut festinasse dictator ad relictū opus uideret.

BELLVM CVM ETHRVSCIS: FALISCIS: ET FIDENATIBVS.

Sidui uero & āniuersarii hostes ab Ethruria fuere Veiētes: adeo ut extra ordinariā manū aduersus eos p̄miserit priuatūq; gesserit bellū gēs una Fabiog;: satis superq; idonea clades: cæsi apud Cremerā trecenti & sex: patricius exercitus: & scelerato signat noie q p̄ficiētes ī plū porta dimisit: sed ea clades īgētibus expiata uictoriis: postq per alios atq; alios duces robustissima capta sūt oppida uario qdē euetū. Falisci se spōte dediderūt. cremati suo igne Fidenates Rapii funditus deleriq; Veiētes. Falisci cū obfiderēt: mira uisa ē fides ipatoris: nec īmerito: q ludi magistrū urbis p̄ditore cū his: quos adduxerat pueris: uictū sibi ultro remisit. Eā nāq; Furius Camillus uir sanctus & sapiēs sciebat uerā eē uictoria q salua fide & integra dignitate pararet. Fidenæ qā pares nō erant ferro: ad terrorē mouēdū facibus armatae: & discoloribus serpētū ī nodū uitis furiali more p̄cesserāt: sed habitus ille feralis euerfionis omē fuit. Veiētū qta res fuerit idicat decēnis obsidio Tūc primū hyematū sub pellibus taxata stipēdio hyberna: adactus miles sua spōte iureiurādo nisi capa urbe nō remeare: spolia de Laerte Tolūnio rege ad feretriū reportata. deniq; nō scalis: nec irruptione: sed cūculo & subterraneis dolis pactū urbis excidiū: ea deniq; uisa est p̄dæ magnitudo: ut eius decia Apollini phytio mitterent. Vniuersūq; po. Ro. ad direptionē urbis uocaret. Hoc tūc Veiētes fuere: nunc fuisse quis meminit: q reliquiae: quodue uestigium? laborat annalium fides: ut ueios fuisse credamus.

BELLVM GALLICVM.

Inc siue inuidia deū: siue fato rapidissimus p̄currentis īperii cursus parump gallog; senonum ī cursione suppressit. Quod tēpus populo Ro. neicio utrū clade funestius fuerit: an uirtutis experimētis speciosius. Ecerte fuit uis calamitatis. ut in experimētū illatā putē diuinitus scire uolentibus: immortalibus diis an romana uirtus imperium orbis mereretur. Galli senones gens natura ferox: moribus incondita: ob hoc īplā corporum mole: p̄inde ac armis ingentibus adeo omni genere terribilis fuit ut plane nata ad hominū interitum: urbiū stragem uideret. Hi quondā ab ultimis terrar; oris cum cingerentur omia oceano īgēti agmīe p̄fecti: cū iā media uastasset positis iter alpes & padū sedibus: ne his qdē cōtēti p̄ italiā uagabāt. Tū clusū opidū obfidebāt. Pro sociis ac foederatis. P. R. iteruēt. Missi ex more legati: sed qd' ius apud barbaros: ferocius agūt: mouēt exide certamē. Cōuersis īgit a Clusio. Romāq; uenietibus: ad Allia flumē cū exercitu Fabius cōsul occurrit: nō Cremere foedior clades. Itaq; hūc diē fastis Roma mādauit. Fusio exercitu iā mœnibus urbis appropinquabāt. Erāt nulla p̄sidia Tū īgit aut nūq; ali as apparuit uera illa rōana uirtus: īp̄ridē maiores natu aplissimis ufi honoribus ī foz; coeūt: ibi deuouētē pōtifice: diis se manibus cōsecrāt: statiq; ī suas qsq; ædes regressi sicut ī trabeis erāt: & aplissimomo cultu: i curulibus sellis sese posuerūt ut cū uenisset hostis ī sua dignitate morerēt: Pōtifices & flamines qdē religiosissimi ī tēplis erāt: p̄tī ī doliis de fossa terra recōdūt: p̄tī īposita plaustris secū auserūt. Virgēs simul ex sacerdotio ueste nudo pede fugientia sacra comitāt: tamē excepisse fugientes unus e plebe ferē Albinus q depōsit uxore & filiis: uirgines ī plaustrū recepit. Adeo tū quoq; ī ultimis religio publica priuatis affectibus antecellebat. Inuētus uero: quā satis cōstat uix mille hoium fuisse: duce Mālio arcē capitolini mōtis īsedit: obtestata ipm qsi p̄sentē louē: ut quēadmodū ipi ad defendēdū tēplū eius cōcurrissent: ita ille uirtutē eoz; numie suo tueret. Aderāt iterū Galli: aptaq; urbē priō trepidare q subesset dolus: mox ubi solitudinē uidēt: pari clāore & īpetu iuadūt patētes palim domos adeūt. ubi sedētes ī curulibus suis p̄textatos senes: uelut deos geniosq; uenerati. mox eos dē postq eē hoies liqbat: alioqn nihil respōdere dignitates pari uecordia maclāt. facelq; tectis iniiciunt. & totā urbē igne ferro manibus exaquat: sex mēfibus barbari q; crederet: circa mōtē unū p̄pēderūt: nec diebus mō sed noctibus oia expri. Cū tamē Mālius nocte subētes clāgore āferis excita tus a sūma rupe deiecit & ut spē hostibus demeret: quāq; ī sūma fame: tamē ad spē fiduciae p̄as ab arce iaculatus ē. Et statō quodā die p̄ medias hostiū custodias Fabiū pōtificē ab arce dēisit: q solēne sacra ī grāli mōte cōficeret. Atq; ille p̄ media hostiū tela icolūis religiōis auxilio rediit: p̄p̄tiosq; deos īnūciavit. nouisse cū iā obliuioe sua barbaros fatigasset: mille pōdo auri rēcessū suū uedicātes: idq; ipm p̄ īsolētiā cū ad īq; pōdera addito adhuc gladio: supbe uictos iterēparent: subito aggressus a

tergo Cailus adeo cecidit: ut oia icēdioge uestigia gallici sāguis inūdatōe delet. Ageſ grās diis imor-
talibus p ipō tāta cladis noie libet: paltoſe caſas ignis ille & flāma paup̄atē Romuli abſcōdit. Incē
diū illud qd egit aliud niſi ut deſtīata hoīum ac deoge domicilio ciuitas nō deleta: nō obruta ſed ex-
piata porius & illuſtrata uideat. Igī Post aſſertā a Mālio: reſtituta a Camillo urbē acrius ēt uāhemē
tiuſq; i finitimos reſurrexit. Ac primū oīum illā ipſi gallicā gētē nō cōtētus mōenibus expulſiſſe: cū p
italiā naufragia ſua latius traheret. ſic pſecutus ē duce Camillo: ut hodie nulla ſenonū uestigia ſup-
ſint. Semel apud Anienē trucidati: cū ſingulari certamine Mālius aureū torquē barbaro iter ſpolia
detraxit. Inde torquati. Itē pōtino agro cū in ſimili pugna Lutius Valerius iſidēte galea ſaryra ali-
te adiutus rettulit ſpolia: & ide coruini. Nec nō tamē poſt aliquor annos oēs reliqas eoge i ethruriā
ad lacū uadimonis Dolobella deleuit: neq; extaret i ea gētē: q icēſam a ſe Romā urbē gloriareſ.

Torquati
cognomen

Satyra auis

BELLVM LATINVM.

Onuerſus a gallis i latinos Mālio torquato Decio murena cōſulibus: ſēp qdē emulatiōe
iperii & magiſtratuū iſteſtos: tū uero cōtēptū urbis icēſa: cū ius ciuitatis: pte iperii ac ma-
giſtratuū poſcerēt: pari iperio atq; iā amplius q cōgredi auderēt: quo tpe q; ceſſiſſe hoſte
mirabiſ: cū alter cōſulū filiū ſuū qā cōtra iperū pugnauerit: quī uictorē: occiderit. quali
plus in iperio eēt: q i uictoria. Alter qſi monitu deoge capite uelato primū ante acie diis manibus ſe
deuouerit: ut i cōſertūſſima ſe hoſtiū tela iacularus: nouū ad uictoriā iter ſanguinis ſui ſemita apiret.

Manlius fi
liū occidit

Decius ſe
deuouet
Sabinoge fi
nes

BELLVM SABINVM.

Latinis aggreſſus ē gētē ſabinoge: q imemores facta ſub Tito Tatīo affinitatis quodā cō-
tagio belli ſe latinis adiunxerūt. Sed Curio dētato cōſule: oēm eū tractū q nar ambit: ſō-
telq; uelini adriatico: tenus mari igne ferroq; ualſtauit: q uictoria tātū hoīum: tātum agro
rum redactum i poteſtatē: ut i utro plus eſſet: ne ipſe poſſet exiſtimare: qui uicerat.

BELLVM SAMNITICVM.

Recibus deide cāpaniā motus nō p ſe: ſed qd ē ſpecioſus p ſociis ſāntas iuadit. Erat ſoe-
dus cū utriq; pculſū: ſed hoc cāpani ſāctius: & prius oīum ſuoge deditōe fecerūt: ſic ergo
rōanus bellū ſāniticū tāq ſibi geſſit: oīum nō mō italia. ſed toto orbe terraz pulcherriā cāpaniā pla-
ga ē: niſi mollius cālo: deniq; bis floribus uernat niſi uberius ſolori: nō liberi cēriſq; certamē dē: ni-
hil hoſpitalius mari: hic illi nobiles portus: caietā: miſeūſ: & tepētes ſōribus baiā: lucrīus & auernus
qdā maris ocia: hic amiētū uitibus montes: gaurus: ſalernus: maſſicus: & pulcherrius oīum uelūuius
athnei ignis imitator: urbes ad mare formiā: cumā: puteoli: neapolis: herculaneū: pōpei: & ipſa ca-
put urbiū capua: quodā iter tres maxias Romā carthaginēq; numerata. Pro hac urbe iſ regionibus
P. R. ſāntas iuaſit: gētē ſi opulentiā quāras: aureis & argēteis armis diſcolori ueste: uſq; ad ambitū ar-
matā: ſi fallaciā ſaltibus ſerā & mōiū fraude graſſante: ſi rabiē ac ſurorē: ſacratis legibus humaniſq;
hoſtiis i exitiū urbis agitatā. ſi ptnaciā. ſexies rupto ſoedere cladiſq; ipſis aīoſiore. Hos tamē quin-
q; ginta annis p ſabios & papirios patres eoge: liberos ita ſubegit ac domuit: ita ruinas ipſas urbiū
diruit: ut hodie ſāniū i ipō ſānio regat: nec facile appareat materia q̄ttuor & uiginti triūphoge: maxi-
me tamē nota & illuſtris ex hac gētē clades apud caudias furcas Veturio Poſthumioq; cōſulibus ac-
cepta ē: clauſa. n. p iſidias itra eū ſaltū exercitus: unde nō poſſet euadere. ſtupēs occaſiōe tāta dux hoſti-
um pōtius herēniū patrē cōſuluit: & ille: mitteret oēs uel occideret: ſapiēter ut ſenior ſuaſerat. hic ar-
mis exutos mittere ſub iugū maluit: ut nec amici forēt beneficio: & poſt flagitiū hoſtes magis: itaq;
& cōſules magnifice uolūtaria deditōe turpitudinē ſoederis dirimūt: & ultionē flagitās miles Papi-
rio duce horribile dictū ſubiectis enſibus p ipam uia ante pugnā furit: & i cōgreſſu ariſſe oīum ocu-
los hoſtis auctor fuit. nec prius ſinis cēdibus datus: q iugū & hoſtibus & duci capto repoſuerūt.

Campaniā
laus

Samnitus
opes
Art. quoti-
ens de ſam-
nitibus tri-
umphatū

Caudino
clades

Ro. oculi
in acie aſe-
re

BELLVM ETHRVSCVM ET SAMNITICVM.

Aetenus. P. R. cū ſingulis gētū: mox acruatim tamē ſic quoq; par oībus ethruſcoge. xii.
populi in id tēp iſcitati: antiq; ſſimus italiā populū ſānitū: reliqui in excidium romani
nois repente cōiurāt. Erat error igens: tot ſimul tantog; populoge: a latere ethruria iſe
ſta quattuor agminū ſigna uolitatāt. Ceminus interim ſaltus in medio ante iuius plane
quali calydonius uel hercinus adeo tūc terrori erat: ut ſenatus cōſuli denūciaret: ne tātū
piculi ingredi auderet. Sed niſi hōge terruit ducē: qn fratre pmiſſo exploraret acceſſus: ille p noctē
paſtorio habitu ſpeculatus oia reſert. Tū ſic Fabius maximus piculoſiſſimum bellū piculo explica-
uit: nā ſubito icōditos atq; pallātes aggreſſus eſt. captiſq; ſupioribus iugis i ſubiectos ſuo more deto-
nuit. Ea nāq; ſpecies fuit illius belli: quali in terrigenas e cālo ac nubibus tela mitterēt: nec icruēta
tamē illa uictoria: nā oppſſus i ſinu uallis alter cōſulū Decius more patrio deuotū diis manibus
obtulit caput: ſolēnemq; ſamiliā ſuā conſecrationem in uictoriā precium rededit.

Ceminus
ſaltus

Decius ſe
deuouet

BELLVM TARENTINVM ET CVM PYRRHO REGE.

Equiſ bellū tarentinū: unū qdē titulo & noie: ſed uictoria multiplex. hoc. n. campanos:
apullos: atq; Lucanos: & caput belli tarētinos: idē totā italiā: & cū iſtis oībus Pyrrhū cla-
riſſimū grāciā regē una ueluti ruina pariter iuoluit: ut eodē tpe & italiā cōlumaret. &
trāſmarinos triūphos auſpicaret. Tarentū ēt lacedæmonioge opus calabriā quondā &
apulīa totiuſq; lucaniā caput: tū magnitudine & muris: portuq; nobili: tum mirabili ſi-

Tarēti laus

Tarentino
rum iuriæ

Pyrrhus
apud asculū
pene mo-
tus

Pyrrhi ars i
ro. superan-
dis

Atf. uocē
pyrrhi

Romāoz
laudem

Tarentinū
bellum
Quousq;
pyrrhus
processerit

elephanti
capti

Aedes tel-
luri uota

Pales dea

Fabius gur-
ges

Posthumii
castris lapi-
datus

tu: qppe in ipsis adriatici maris faucibus posita: in oras nostras Histria: illyricū: epyr: achaiā: africā:
siciliā uela dimittit. iminet portui ad p̄spectū maris positū urbis theatr: qd̄ qd̄ cā miseræ ciuitati
fuit oīum suarū calamitatū. Ludos forte celebrabat: cū remigātes littori romanas classes ide uident
atq; hostē rati emicāt sine discrimine insultāt: q aut̄ aut unde: Rōani nec satis norāt: aderat sine mora
qrelā ferēs legatio: hāc quoq; foedius p̄ obscenā turpēq; dictū cōtumeliā uiolat. Ex hinc bellū: sed
apatus horribilis: cū tot simul populi p̄ tarētinis cōsurgerēt: oībusq; uāhementior Pyrrhus q̄ semi
grēcā ex lacedamōis cōditoribus ciuitatē uindicaturus: cū totis uiribus: epyri: thessaliā: macedōiā:
icognitisq; i id tēpus elephātis mari terra uiris eqs: armis: addito īsup feraz̄ terrore ueniebat. Apud
heracleā & cāpaniā fluuiū lyri Leuio cōsule: priā pugna: q̄ tā atrox fuit: ut ferētaneæ turmæ p̄fectus
iuectus ī regē turbauerit: coegeritq; pietis īsignibus p̄lio exceder. Factū erat: nisi elephātī cōuerli ī
spectaculū belli p̄currisset: quoq; tū magnitudinē tū deformitate & nouo colore simul ac stridore
cōsternati eq̄ cū icognitas sibi belluas āplius q̄ erāt suspicārēt: fugā stragēq; late dederūt. In apulia
deide apud asculū melius dimicatū ē Curio Fabricioq; cōsulibus. Iā qppe belluaz̄ terror exoleuerat:
& Caius Minutius q̄rtā legiōis hastatus unius p̄molcidæ abscisæ mori posse belluas ostēderat: itaq;
& ī ipas pila cōgesta sūt: & ī turres uibratæ faces: tota hostiū agmīa ardētibus ruinis opuerūt. nec ali
us cladi finis fuit: q̄ nox dirimeret: postremusq; fugiētū īpe rex a satellitibus hūero saucius ī armis
suis referret: Lucāiā sup̄ma pugna sub arufinis quos uocat cāpis: ducibus iisdē: q̄ sup̄ius: & tūc tota
uictoria exitū: quē datura uirtū fuit casus dedit. Nā p̄ductis ī primā aciē rursus elephātis: unū ex his
pullū adactū ī caput teli grauis ictus auertit: q̄ cū p̄ stragē suoz̄ p̄currēs stridore q̄reret: mater agno
uit: & q̄si uindicare exiuit: tū oīa circa q̄si hostilia graui timore p̄miscuit: ac si eadē feraz̄: q̄ primā ui
ctoriā abstulerat: secūdā parē facere: tertiā sine cōtrouersia tradidere. nec uero tātū armis & ī cāpis:
sed cōsiliis quoq; & dōi & itra urbē cū regē Pyrrho dimicatū ē. Quippe post primā uictoriā rex cal
lidus itellecta uirtute romana: statī despauit armis: seq; ad dolos cōtulit. Nā itēptos creauit: capti
uosq; idulgēter habuit: & sine p̄cio restituit. Missisq; deide legatis ī urbē oī mō adnexus ē. ut in ami
citiā reciperet sed bello & pace foris & domi oēm in partē romana uirtus tū se p̄bavit: nec alias ma
gis q̄ tarētina uictoria ostēdit populi rōani fortitudinē: senatus sapiētiā: ducū magnanimitatē: q̄ nā
illi fuerūt uiri quos ab elephātis primo p̄lio obrutos accipimus: omniū uulnera in pectore: qd̄ ho
stibus suis īmortui: omniū in māibus enīes: & relictæ ī uultibus minæ: & ī ipa morte ita uiuebat: qd̄
adeo pyrrhus miratus est: ut diceret. O q̄ facile erat orbis īperiū occupare. aut mihi rōanis militibus
aut me rege romāis. Quā at̄ eoz̄: q̄ sup̄fuerūt ī reparādo exercitu festinatio: cū Pyrrhus uideo me
īqt plane herculēs sydere procreatū: cui q̄si ab angue lārneo tot cæca hostiū capita de sāguine suo re
nascūt: Qui at̄ ille senatus fuit: cū porātē Appio cæso pulsi cū muneribus suis ab urbe legati. Inter
rogati a rege suo qd̄ de hostiū sede sentiret. Urbē tēplū sibi uisū: senatū regnū eē cōfiteret: q̄les por
to ipsi duces uel ī castris: cū medicū uenale regis pyrrhi caput afferētē Curius remisit. Fabricius ob
latā sibi a rege īperni partē repudiauit: uel ī pace: cū Curius sicilia sua samnitico p̄ferret auro. Fabri
cius decē pondo argēti: circa Ruffinū cōsularē uigē: q̄si luxuriā cēforia grauitate dānaret. Quis er
go miret his moribus: uirtute militū: uictorē populū romanū fuisse: unoq; bello tarētino itra q̄dri
enniū maximā partē italiā: fortissimas gētes: opulētissimas urbes: uberrimasq; regiōes in deditionē
redegisse: Aut qd̄ adeo fidē superet: quoniā si principia belli cū exitu cōferant. Victor primo p̄lio
Pyrrhus totā tementē italiā: cāpaniā: Lyrim: flagellasq; populatus: ppe captā urbē a p̄stina arce p̄
spexit: & a uigesimo lapide oculos trepide ciuitatis fumo ac puluere īpleuit. Eodē postea his exuto
castris: bis saucio: & ī graciā suā trāsmare ac terras fugato: pax & qes & tāta adeo de opulētissimis
tor gētibus spolia: ut uictoriā suā Roma nō capet. Nec. n. ullus pulchrior ī urbe: aut speciosior triū
phus itrauit. Ante hūc diē nihil nisi pecora uolscoz̄: greges sabinoz̄: carpēta galloz̄: fracta sannitū
arma uidisset. Tū si captiuos aspiceret: Molossi: thessali: macedōes: brutius: apulus: atq; Lucanus. Si
pōpas: aurū: purpura: signa: tabulæ: tarētinaq; delitiā. Sed nihil libētius populus romanus aspexit: q̄
illas quas timuerat cū turribus suis belluas: q̄ nō sine sensu captiuitatis summissis ceruicibus uicto
res equos sequebāt.

BELLVM PICENTE.

Mnis mox italia pacē habuit. qd̄. n. post tarētū auderēt: nisi q̄ ultro p̄sequi socios hostiū
placuit. Domiti hīc picētes. sed gētis asculū Sēpronio duce: q̄ tremētē iter p̄liū cāpo tel
lurē deā p̄missa æde placauit.

BELLVM SALENTINVM.

Alentini picentibus additi: caputq; regionis brundisium īclito portu. M. Attilio duce &
in hoc certamine uictoriæ præciū tēplum sibi pastoria pales ultro poposcit.

BELLVM VVLSINENSE.

Ostremi italicorum in fide mansere uulsi opulentissimi ethruscoz̄: īplorantes opem
aduersus seruos quodā suos: q̄ libertatē a dominis datā in ipsos exexerant: trāslataq; in se
republica dominabant. Sed hi quoq; duce Fabio gurgite poenas dederunt.

DE SEDITIONIBVS.

Aec est secunda ætas. P. R. & quasi adolescentia qua maxime uiuit: & quodā flore uirtu
tis exarsit ac fremuit. Itaq; quādā adhuc ex pastoribus feritas quiddā spirabat īdomitū.
Inde est quod exercitus Posthumium imperatorē īficiantē quas p̄miserat prædas facta

in castris seditione lapidauit: q. sub Appio Claudio noluit uincere hostem: cum posset: q. duce Valerio Nerōe detractatibus plerisque militibus fracti consulis falces. Inde q. clarissimos principes q. aduersaretur uoluntati suae: exultatione multauit: ut coriolanum colere agros iubente: nec minus ille ferociter iniuria armis uindicasse: nisi q. iam iserente signa filii mater Veturia lachrymis suis exarmauit ut ipsum Camillum q. inq. inter plebem & exercitum diuississe uerente pda uideret. Sed hic melior obsessis i capta urbe consuluit & mox supplices de hoste gallo uindicauit. Cū senatu quoq. de æquo bonoq. certatū ē: adeo ut relictis sedibus solitudine & interitū patriae suae minarent.

Coriolanus

Rima discordia ob ipotentia feneratorum: q. bus iterga quoq. seruiliter seuieribus: in sacrum motē plebs armata secessit: ægreq. nec nisi tribunos impetrasset: Menenii agrippae faciendi & sapiētis uiri auctoritate euocata ē. Extat orōis atiquae satis efficax ad concordia fabula: q. dissedisse iterse quodā hūanos artus: q. oibus ope fugietibus solus ueter immunis ag: fr: deinde moribundos a seiunctōe redisse i gram quādo fessisset: q. eis op: redactis i sanguine cibus irrigaret. Ecundā in urbe decemuiratus libido cōflauit: allatas a græcia legis decem principes lecti iubere populo cōscriperat: ordinataq. erat i. xii. tabulis tota iusticia. Cū tamē traditos falsces regio quodā furore retinebat Ante ceteros Appius eo i solētia elatus est: ut ingenuā uirginē stupro destinaret: oblitus & lucretiae & regū & iuris: qd ipse cōposuerat. Itaq. cū oppressa iudicio filiā trahi i seruitutē uideret uirginis pater: nihil cūctatus i medio foro manu sua interfecit: admotisq. signis cōmilitonum totā eam dominationē obsessam armis in carcerē & catenas ab auentino monte detraxit.

Prima ciuitatis discordia

Secunda ciuitatis discordia

Etia seditionē excitauit matrimoniog. idignitas: ut plebes cū patriciis iungerent: q. tu multus in monte laniculo duce Canuelio tribuno plebis exarsit.

Tertia discordia

Quarta seditio

Varta honog. cupido: ut plebei quoq. magistratus crearent. Fabius ambustus duag. pater: alteram Supplicio patriti sanguinis dederat: alterā plebeio Stolo quodā tpe: q. lictoriae uirgæ sonū ignotū penatibus suis expauerat a sorore satis i solētia irrita iniuriā nō tulit. Itaq. nactus tribunatū honog. & magistratū cōsortiū quīs iuncto senatui extorsit. Vege i his ipis seditiōibus principē populū nō i merito suspexis: siq. dē nūc libertatē: nūc pudicitia: tū nataliū dignitatē: honog. decora & i signia uindicauit. Inter oia hęc nullius acrior custos q. libertatis fuit. Nullaq. i pciū eius poruit largitōe corripit: cū ut i magno & i dies maiore populo iteri pncipio ciues existeret. Cassiū largitōe agraria lege suspectū regiae domitiōis plenti morte multauit. Ac de spurio qdē supplicii pater ipius sumpsit. Hūc Quincti dictatoris i perio i medio foro magister egit Seruilius hala cōfodit. Māliū uero capitolii uidice: q. plarolq. debitoq. liberauerat: altius se & i ciuilius effleret. ab illa quā defederat arce: deiecit. talis domi ac foris talis pace belloq. P. R. fretū illud adolescētia. i. secūdā i perii aetate habuit i qua totā iter alpes fretūq. italiā armis subegit.

Sp. cassius
Manlius capitulinus

LVCII FLORII EPITHOMATIS LIBER SECVNDVS.

Omita subactaq. italia. P. R. ppe qngētelimū annū agēs: cū bona fide adoleuisset: si qd ē robur: si q. iuuetas: tū ille uere robustus & iuuenis & par orbi terrarū esse cœpit. Itaq. mig. & i credibile dictū: q. ppe qngētis annis domi lumatus ē: adeo difficile fuerat dare italiae caput his ducentis annis qui sequuntur: africam: europam: asiam: totum deniq. orbem terrarum bellis uictoriisq. peragrauit.

Processus
ro. po.

PRIMUM BELLVM PVNICVM.

Gitur uictor italiae populus cū a terra fretū usq. uēisset: more ignis: q. obuias populatus icēdio siluas iterueniētē flumine abrūp: paulip substitit: mox cū uideret opulētissimā i pxio pda quodā mō italiae suae abscissa & qsi reuulsa adeo cupiditatis eis exarsit ut qre nus nec mare iūgi: nec pōtibz posset: armis belloq. iūgēda. & ad cōtinētē suū reuocāda bellō uideret. Sed ecce se ultro ipsis uia padētibz satis nec occasio defuit: cū de poenog.

Sicilia

ipotentia foederata siciliae ciuitas messana quæreret. Affectabat aut ut romanus ita penus sicilia: & eodē tpe paribus uterq. uotis ac uiribus i periu orbis agitabat. Igit specie qdē socios iuuād: re autē sollicitatē pda: quāquā territaret nouitas rei: tāta tamē in uirtute fiducia est ille rudis: ille pastorius populus: uereq. terrestre ostēdit nihil itereffe uirtutis: eqs an nauibus: terra an mari dimicare. Appio Claudio cōsule primū fretū tū ingressus est fabulosis infame mōstris æstusq. uolētū: sed adeo nō est exterritus: ut ipsā illā ruētis æstus uolētū p munere amplecteret: statiq. ac sine mora Hyeronē syracusanū regē tāta celeritate uicit: ut ipse ille se prius uictū: q. hostē uideret: fateret. Dullio Cornelioq. cōsulibus ē mari cōgredi ausus est: cū qdē ipsa uelocitas classis cōperate auspiciū fuit: intra enī sexagesimū diē: quā cæsa silua fuerat. clx. nauū classis in anchoris stetit: ut nō arte facte: sed quodā munere deog. cōuersæ naues: atq. mutatae arbores uiderent: prælii uero fama mirabilis: cū illas celeres uolucresq. hostiū naues hæ graues tardæq. cōphēderet: lōge illis nauticæ artes: detorque remos: & ludificari fuga rostra. Iniectæ. n. ferreæ manus machiaq. alia ante certamē multū ab hoste dirisæ coactiq. hostes qsi i solido decernere: uictor ergo apd liparas merla & fugata hostiū classe primū illd maritimū egit triūphū: cui qd gaudiū fuit. cū Dullius ipator nō cōtētus unius diei triūpho p uitā oēm ubi a cēa rēdiret placere suaia: pciere sibi tibias iussit: qsi quotidie triūphat: p tāta huius uictoria leue huius plii dānū fuit. Alter cōsiliū intercepto Asina Corne. q. simulato colloquio euocatq.

Ro. in siciliā
am traiciunt

Hyero uincitur

Classis

Dullius

Calphurni
us flama

Ro. i afri-
cam trai-
cium

Xantippus

Reguli fi-
des
Merellus

M. fabius
buteo

Lucatius
consul

Victoria
navalis ad
egates

Ianus gemi-
nus secun-
do claudif

Domiti li-
gures

Gallorum
natura

Tertia spo-
lia opima

oppressus fuit: pñdia punica documētū Colatino dictatore fere oīa pñdia pñno: agrigēto: drepāo panormo: erylce: lilybeo detraxit: trepidatū est semel circa camerinensium saltū: sed eximia uirtute Calpurnii flamme tribuni militū euasimus: qui lecta. ccc. manu īfessū & īfessū ab hostibus tumul- tum occupauit adeoque moratus hostes: dum exercitus omnis euaderet: ac si pulcherrimo exitu terno pylarum & leonide famam adequauit. Hoc illustrior noster q̄ expeditioni tātā superfuit & superui- xit licet nihil scripserit sanguine: Lurio Cornelio Scipiōe cū iā sicilia suburbana esset populi romani prouincia: serpente latius bello sardiniam annexamq̄ ei corsicam transiit: ubi & hic carale urbis exci- dio incolas terruit. adeoque omnis terra mari pñnos expugnauit: ut iam uictoriā nihil nisi africa ipsa restaret. M. Attilio Regulo duce iam in africa nauigabat bellū: nec deerāt: q̄ ipso punici maris no- mine ac terrore deficerent: augēte īsup tribuno Mānio metū: ī quē: nisi paruisset: securi disticta im- perator metu mortis nauigadi fecit audaciā: mox de uētis remisq̄ pperatū ē: tantusq̄ terror hostici aduētus pñnis fuit: ut aptis pene portis carthago caper. Belli prima pñiū fuit ciuitas clypea: prima enī a punico littore q̄si arx & specula pcurrit: & hac & ccc. āplius castella uastata sūt. nec cū homi- nibus: sed cum monstis quoque dimicatū est. Cum quasi in uindictā africa nata mirā magnitudi- nis serpēs posita apud bragadam castra uexaret: Sed oīum uictor regulus cū terrorē: noīs sui late cir- cūlisset: cūq̄ magnā uim iuuetutis ducesq̄ ipsos aut coepisset aut haberet in uinculis: classemq̄ ī- gēti pda honustā & triūpho grauē in urbē pmississet: etiā ipsam caput belli carthaginē urgebat obli- diō: ip̄sīq̄ portis inherebat. Hic paulū circūacta fortuna est: tantū ut plura deessent romāe urbis insignia: cuius fere magnitudo calamitatibus approbat: nā cōuersis ad externa auxilia hostibus: cum Xantippū illis ducē Lacedaemō misisset: a uiro militiā pñissimo uicimur: cū scēda clade romanisq̄ usu icognita. Viuus ī manus hostiū uenit fortissimus īperator. Sed ille qdē par tātā calamitati fuit. Nā nec punico carcere fractus est: nec legatiōe suscepta: q̄ppe diuersa: quā hostes mādauerāt: cēfuit: ne pax fieret: ne cōmutatio captiuoꝝ recipere: sed nec illo uolūtario ad hostes suos reditu: nec ulti- mo siue carceris: seu crucis supplicio deformata maiestas. Immo his oībus admirabilior qd aliud q̄ uictus de uictoribus: q̄ carthago nō cesserat: de fortuna triūphauit. Populus at romāus multo acri- or īfestiorq̄ p ultiōe reguli q̄ p uictoria fuit: Metello igi cōsule spirātibus altius pñnis: & reuerso ī siciliā bello: apud panormū sic hostes cecidit: ut ne amplius ea in īsula cōcitaret. Argumentū īgētis uictoriā cētū circiter elephātōꝝ captiuitas. Sic quoq̄ magna pda si gregē illū nō bello sed uenatiōe coepisset. Publio Claudio cōsule nō ab hostibus sed a diis ip̄sī lūpatus ē: quoq̄ auspiciā cōtēplerāt: ibi statī classe demersa: ubi ille p̄cipitari pullos iusserat: q̄ pugna ab his uetaret. M. Fabio buteone cōsule clasē hostiū ī africo mari apd egimuz: iā ī italiā ultro nauigātē cecidit. Quāuis Octauio triū- phus tēpestare ītercidit: cū opulētā pda classis aduersis acta uētis naufragio suo africa & syrtis oīum īperia gentiū: īsulaz littora īpleuit. Magna clades: sed nō sine aliqua p̄ncipis populi dignitate īterce- pta tēpestare uictoria: & triūphū pñsse naufragio. Et tamē cū pñca pda oībus īsulisq̄ fluitaret. P. R. triūphauit. Lucatius Catulo cōsule: tadē bello finis īpositus apud īsulā: q̄bus nomē egates: nec maior alia ī mari pugna: q̄ppe cōmeatibus exercitu: ppugnaculis: armis: grauis hostiū classis: & ī eis q̄si tota carthago: qd ip̄sū exitio fuit. Rōana classis p̄mpta: leuis: expedita: & quodā genere castrēlis ad similitudinē pugnae eq̄stris sic remis q̄si habenis agebat: & ī hos uel ī illos mobilia rostra speciē ui- uētū p̄ferebat. Itaq̄ momēto t̄pis laceratā hostiū rates totū īter siciliā sardiniaq̄ pelagus naufragio suo opuerūt. Tāta deniq̄ fuit illa uictoria: ut de excidēdis hostiū mōenibus nō q̄reret: supuacuū ui- sū ē ī arcē murosq̄ sauire: cū iā ī mari eēt deleta carthago. **BELLVM LIGVSTICVM.**

Eraeto punico bello secuta est breuis sane & q̄si ad recipiēdū spiritū reges argumētū: q̄ pacis & bona fide cessantiū armōꝝ: tūc primū post Numā clausa fuit porta. Iani: sed statī ac sine mora patuit: q̄ppe iā Ligures: iā insubres galli: necnō & illirici laceffebāt. Sic de subalpibus. i. de subiplis italiā faucibus gētes: deo quodā assidue īcitāt: ne rubiginē ac sitū arma sentirent: deniq̄ itaq̄ quottidiani: & q̄si domestici hostes tyrocinia militū ībuebāt: nec alter utraq̄ gēte quasi cote quadā. P. R. sepe suā uirtutis acuebat. Ligures imis alpiū īu- gis adherētes: īter uarrū & macrā flumē īplicitos dumis siluestribus maior aliquāto labor erat iueni- re: q̄ uincere: turū locis & fuga: dūz atq̄ uelox genus ex occasiōe magis latrocinia q̄ bella faciebat. Itaq̄ cū diu multūq̄ eluderēt saltus deciates moxubii: euburiates: icognitas tadē Fuluius latebras eo- rū ignibus sepsit. Bebuius ī plana deduxit. Posthumus ita exarmauit ut uix reliq̄rit ferrum quo terra coheretur. **BELLVM GALLICVM.**

Allis insubribus & his accolis alpiū: animi ferax: corpora plusquā humana erāt: sed ex- perimēto deprehēsu ē: q̄ppe sicut primus īpetus eis maior q̄ uiroꝝ ē ita sequēs minor q̄ foeminaz. Alpiā corpora humēti czelo educata hēnt qdā simile niuibis suis: q̄ mox ut caluer pugnastāt ī sudorē eūt: & leui motu: q̄si sole laxāt. Hi sape & alias: sed Brito maro duce nō prius soluturos se baltea: q̄ capitolii ascēdissent iurauerāt: factū est: ui- ctos. n. Emilius ī capitolio discinxit. Mox Aristonico duce uouere de nrm militū pda Marti suo tor- quē: ītercepit Iuppiter uotū: nā de torq̄bus eoz aureū tropheū Ioui Flāminius erexit. Viridomare rege romana arma Vulcano p̄miserāt: alioquin uota ceciderunt occiso enim rege marcellus tertia post Romulum patrem feretrio Ioui arma suspendit.

dem sed triste
rens: & suis &
religio est. Ita
arma p̄currū
ferro & igne
cū oībus opib
santibus p̄ce
gitis: utrum
cuffo in med
tus belli initt
dioq̄ manda
bellum: exitio
uis atq̄ temp
tu rapta medi
scēdiac prim
pione duce fu
pratextatus a
ex malis eius
cōsule: tunc c
bile dictū: ho
mē Hānibalis
q̄ uirgultis te
rio duci cladē
tus ingens ter
cerunt. Quar
dis emeruit: &
deniq̄ rege na
gnatiū cecider
acerrimus & p
romanis aduer
maximi exerci
fugit alter: Alt
ta cladis: cruē
duo anuloꝝ c
illū diē habitu
illū dixisse Ad
Tum quidem
a carthagine di
niam tarentum
quam Hanniba
ret: soles & tepe
re arma non era
egebant aerario
erat: quicquā lib
re tabulaz uix sc
tur: quid autem
consilium de cr

BELLVM ILLYRICVM

Llyrii seu liburni sub extremis alpiū radicibus agūt; iter arsiā titiūq; flumē: longissi-
me p totū adriani maris littus effusi: hi regnāte Teusa muliere populatōibus nō cōte-
ti licētiā scelus addiderunt. Legatos qppe nros ob ea quā deliquerāt iure agētes: nec
gladio qdē: sed ut uictimas securi pcutiūt pfectos nauū igne cōburūt: idq; quo indi-
gnius foret mulier iperabat. Itaq; Cneo Fulvio cētimalo duce late domant. Strictā
in principum colla secures legatorūq; manibus litauere.

BELLVM PVNICVM SECVNDVM.

Ost primū punicum bellum uix quadrienni requies ecce alterum bellum minus qui-
dem spacio: nec. n. amplius q. xviij. annos habet: sed adeo cladum atrocitate terribi-
lius: ut si quis conferat damna utriusq; populi: similior uicto sit populus q uicit. Aut
pudebat nobile populū ablatū mare: raptā insulā: dare tributa: quā iubere cōsueue-
rat. Hinc in ultionē puer Hānibal ad arā patri iurauerat: nec re morabatur. Igit i causa
belli Saguntus delata est hispaniā ciuitas: & opulēta: fideiq; erga romanos magnū q-
dem sed triste monumentū: q i libertate cōmuni scēdere exceptā. Hānibal causas nouoq; motū q-
rens: & suis & ipsoq; manibus euerit. ut italiā sibi rupto scēdere aperiret. Summa scēdere romanis
religio est. Itaq; ad auditū sociā ciuitatis obsidiū: memores icti cū pōenis quoq; scēderis: nō statī ad
arma pcurrūt: dū prius more legitimo quā malūt interim iā nouē mēsis fame: machinis
ferro & igne uersa denique in rabiem fide immane in foro excitant rogum: tum desuper se suosque
cū oibus opibus suis ferro & igne corrūpūt. Huius tantā cladis auctor Hannibal poscit: tergiuer-
santibus pōenis dux legatiōis: quā iqt mora est? Fabius. In hoc ego sinu bellū afferro: & pacē: utq; eli-
gitis: utrum placet sumite: cūq; succlamatū esset: utrum uellet: daret. Bellū igitur ingt accipite: & ex-
cusso in media curia togā gremio nō sine horrore quasi plane sinu bellum ferreret: effudit. Similis exi-
tus belli initio fuit. Nam quasi has i ferias sibi saguntinoq; ultimā dire in illo publico paritidie icē-
dioq; mandassent: ita manibus eoz uastatōe italiā: captiuitate africa. ducum & regū. qui id gessere
bellum: exitio parētatum est. Igitur ubi semel se i hispania mouit illa grauis & luctuosa pūnici belli
uis atq; tempestas: destinātūq; romanis iam diu fulmen saguntino igne cōflauit: statim quodā ipe-
ru rapta medias per fregit alpes: & i italiā ab illis fabulosa altitudinis niuibz uelut cālo missa de-
scēdit: ac primi quidē imperus turbo iter padum & ticiū ualido statim fragore detonuit. Tūc Sci-
pione duce fusus exercitus sauius & ipse uenisset i hostium manus imperator: nisi protectum patrē
prætextatus admodū filius ab ipsa morte rapuisset: & hic erit Scipio: q in exitū africa creuit nomen
ex malis eius habiturus. Ticino Trebia succedit: hic secūda belli pūnici procella: desauit Sempronio
cōsule: tunc callidissimi hostes frigidū & nualē nati diē cū se ignibus prius oleoq; fouissent. horri-
bile dictū: hoies a meridie & sole uenientes: nostra nos hyeme uicerūt. Trasimēnus lacus tertiū flu-
mē Hānibalis iperatore Flaminio: ibi quoq; ars nouā pūicā fraudis: qppe nebula lacus plaustribus
q; uirgultis tectus eqtū terga subito pugnatiū iuasit. Nec de diis possumus quāri: iminentē temera-
rio duci cladē pdixerat. Insidentia signis agmina & aquilā pdixā nolentes: & cōmissam aciem secu-
tus ingens terrā tremor: nisi illū horrore soli eqtū uirozq; discursus & mota uehementius arma fe-
cerunt. Quartū idest pōene ultimū uulnus imperii cāne ignobilis apuliā uicus: sed magnitudine cla-
dis emerit: & xl. miliū cāde parta nobilitas. Ibi i exitū infelicis exercitus dux: terra: cālū: dies: tota
deniq; regē natura consensit. Siquidem nō cōtentus simulatis transfugis Hannibal: q mox terga pu-
gnatiū ceciderāt. Insup callidissimus iperator patētibus in campis obleruato loci igenio. q & soli ibi
acerrimus & plurimus puluis: & eurus ab oriente semp quasi ad constitutum: ita instruxit aciem ut
romanis aduersus hāc oīa aduersis: quasi secundū cōlū tenēs: uēro: puluere: sole: pugnaret. Itaq; duo
maximi exercitus cālī ad hostium facieratē: donec Hannibal diceret militi suo: parce ferro. Ducū ef-
fugit alter: Alter occisus est: dubiū uter maiore animo: paulū puduit. Varro nō desperauit: Documē-
ta cladis: cruētis aliquādiu aufidus pons de cadaueribus iussu ducis factus i terrore Vergeliū: modii
duo anuloq; carthaginē missi dignitasq; equestris taxata mēsurā: dubiū deinde nō erat: quin ultimū
illū diē habitura fuerit Roma: qntūq; intra diē epulari Hānibal in capitolio potuerit: si quod pōenū
illū dixisse Adherbalē Bomilcaris ferūt. Hānibal quēadmodū sciret uincere: sic uti uictoria fecisset.
Tum quidem illum: ut dici uulgo solet: aut fatum urbis imperaturā: aut ipsius mēs mala & aduersi
a carthagine dii in diuersum abtulerunt: cum uictoria posset uti: frui maluit. Relictaq; Roma cāpa-
niam tarentumq; peragrarē: ubi mox & ipse: & exercitus ardor elanguit: adeo ut uerum dictū sit ca-
puam Hannibali cannas fuisse. Siquidē inuictum alpibus indomitum armis: campaniā: quis crede-
ret: soles & tepentes fontibus baiā subegerūt. Interim respirare romanus: & quali ab inferis emerge-
re arma non erant: detracta sunt templis: deerant iuuetus: in sacramentum militiā liberata seruitia:
egebant ærario: opes suas liberi senatus i medium protulit: nec præter q in bullis singulisq; anulis
erat: quicquā sibi auri reliquere: eques secutus exemplū: imitaturq; equite tribus: deniq; uix suffece-
re tabulā uix scribare manus Leuiū Marcelloq; consulis cum priuatā opes in publicum deferē-
tur: quid autem in eligendis magistratibus: quā centuriarum sapiētia: cum iunioribus a senioribus
consilium de creandis consulibus petiuere: quippe aduersus hostem totiens uictorem: tā callidum

Libūnoq;
sedesSecundum
bellum pu-
nicum

Saguntus

Atē. nouā
belli denū-
ciationemAt ticiū
uincuntur
Ro.Itege ro. ui-
cuntur ad
trebiam]Trasimēna
aciesCannā po.
ro. funestā

Aherbal

Capua An-
nibali
Cannāq; lo-
co fuit

Cunctator
fabius

Marcellus

Syracusæ

Archime-
des

Scipio's res
in hispania
gestæ

Carthago

Prodigiosa
tēpestas

Hasdruba-
lis iteritus

Res in afri-
ca a scipio-
ne gestæ

non uirtute tantum: sed suis etiam pugnare cōsiliis oportebat. Prima redeūris: sed ut sic dixerim re-
uiuiscētis imperii spes Fabius fuit: qui nouam de Hānibale uictoriam commentus est: nō pugna-
re. Hinc illi cognomen nouū: & reipublicæ salutare cunctator. Hic illud ex populo: ut iperū scutū
uocaretur: itaq; per samnium totum p salernos gauranosq; saltus. sic maceravit Hānibalem: ut qui
frāgi uirtute nō poterat mora cōminueret. Inde claudio Marcello duce etiam congredi ausus ē co-
minus uenit & pepulit: & cāpania sua: & ab obsidiōe nolæ urbis excussit. Ausus & tempronio grac-
cho duce per lucaniam sequi: & præmere terga cedentis: quāuis tuncio pudor manu seruili pugna-
ret: nam hucusque tot mala compulerāt: sed libertate donati fecerant de seruitute romanos. O hor-
ribilem in tot aduersis fiduciam: o singularem animum ac spiritum populi romani tam arctis affli-
ctisque rebus: cum de Italia sua dubitaret: ausus est tamen in diuersa respicere: cūq; hostes i iugulo
p campaniam apuliamq; uolitarent mediamq; de italia africam facerent: eodem tpe & hūc sustine-
bat: & in siciliam: sardinia: hispania: diuisa per terraz orbē arma mittebat. Sicilia mandata Marcel-
lo: net diu restitit: tota enim insula in una urbe superata: est grande illud: & ante id tempus iuictum
caput syracusæ quāuis Archimedis ingenio defenderent: aliquādo gesserunt. Longe illi triplex mu-
rus: totidemq; arces: portus ille marmoreus & fons celebratus Arctus: nisi q; hæcenus pueri: ut
pulchritudini uictæ urbis parceretur. Sardiniam Gracchus arripuit: nihil illic gentium feritas infa-
nosq; inam sic uocant immanita montium pfuerit: scuitum i urbes. urbemque urbium Caralim:
ut gens contumax uilisq; mortis saltem desiderio patrii soli domaret: In hispaniam missi Cneus &
Publius Scipionis spem totam pœnis eripuerant: sed insidiis punice fraudis oppressi rursus amise-
rant: Magnis quidem illi p̄liis cum punicas opes cecidissent: sed punice insidiæ altez ferro castra-
metantem: altez cum euassisset in turrem cinctum facibus oppresserunt. Igit in ultionem patris ac
patrui missus cum exercitu Scipio cui tam grande de africa nomen fata decreuerāt. Bella p̄ncem illā
uiris armisq; nobilem hispaniam illam seminarium hostilis exercitus: illam Hannibalis eruditricē:
incredibile dictu: totam a pyreneis montibus in Herculis columnas: & oceanum recupauit: nescias
citius an facilius q; uelociter quattuor anni fatent: q; facile uel una ciuitas probat: eodem qppe quo
obsessa est die capta est: omeng; Africanæ uictoriæ fuit: q; tā facile capta est Hispania Carthago. Cer-
tum est tamē ad profligandam prouinciam maxime profecisse singularem ducis sanctitatem: quip-
pe qui captiuos pueros puellasq; præcipuæ pulchritudinis barbaris restituerit: ne in conspectum q;
dem suum passus adduci. ne quid de uirginitatis integritate deliberasse saltem uel oculis uideret.
Hæc inter diuersa terraz populus romanus: nec ideo tamen Italiae uisceribus inherentem summo
tere poterat Hannibalem carthaginensem. Plæraq; ad hostem defecerāt: & dux acerrimus cōtra ro-
manos italicis quoque uiribus utebat: iam tamen cū plærisc; opidis & regionibus excusseramus Ta-
rentinus ad nos redierat: iam & capua sedes & domus & patria altera Hānibalis tenebat: cuius am-
missio tantum pœno duci dolorem dedit: ut ille totis uiribus Romam conuerteretur. O populum
dignum orbis imperio: dignum omnium fauore: & administratione hominum ac deorum: compul-
sus ad ultimos metus ab incepto non destitit. & de sua urbe sollicitus: capuam tamen nō omisit: sed
parte exercitus sub Appio cōsule relicta: parte flaccum in urbem secuta: absens simul præfensq; pu-
gnabat. Quid ergo miramur? Mouēti castra a tertio lapide Hannibali itez iplos deos: deos inquā
nec fateri pudebit restitisse: tanta enim ad singulos illis motus uis imbrium effusa est: tanta uentoz
uiolētia coorta est: ut diuinitus hostem summouerit: nec cœlo sed ab urbis ipsius mœnibus: & capi-
tolio ferri uideretur. Itaque fugit: & cessit: & in ultimū se italiae recepit sinum: cū urbem tantū non
adortā reliquisset. Parua res dictu: sed ad magnanimitatē. P. R. probandam satis efficax: q; illis ip-
sis quibus obsidebant diebus: ager quem Hannibal castris insiderat: uenalis romæ fuit: hætaq; sub-
iectus inuenit emptorem. Voluit Hānibal contra fiduciam imitari: subiecitq; argentarias urbis ta-
bernas nec sector inuentus est. Vt scias etiam p̄agia satis fuisse: nihil actum erat tanta uirtute tanto
faure deorum. Siquidem ab hispania Hasdrubal frater Hannibalis cum exercitu nouo: nouis uiri-
bus. noua belli mole ueniebat: Actum erat procul dubio: si uir ille se cum fratre iunxisset: sed hunc
quoque castrametantē Claudius Nero cum Liui Salinatore debellat. Nero i ultimo italiae angulo
summuebat Hannibalem: Liuius i diuersissimam partem: & in ipsas nascētis italiae fauces signa cō-
uerterat: tanto omni q; longissima italia solo interiacente: quo consilio: qua celeritate cōsules castra
coniunxerint: inopinanterq; hostem collatis signis compresserint. neq; id fieri Hānibal senserit: dis-
ficile dictu est. Certe Hannibal re cognita: cum proiectum fratris caput ad sua castra uidisset agno-
sco inquit insoelicitatem carthaginis: hæc fuit illius uiri nō sine præfagio quodam fati iminētis pri-
ma confessio: iam certum erat Hannibalem etiam ipsius confessione posse uinci: sed tot rerum pro-
sperarum fiducia plenus populus romanus magni extimabat asperrimum hostem i sua africa debel-
lare. Duce igit Scipione in ipsam africanam tota mole conuersus imitari coepit Hannibalem: & italiae
suæ clades in africa uindicare. Quas ille dii boni Hasdrubalis copias: quos Syphacis exercitus fudit
quæ quantaq; utriusq; castra facibus illatis una nocte deleuit: deniq; iam nō a tertio lapide: sed ipas
carthaginis portas obsidiōe quatiebat: sic factum est: ut inherētē atq; incubantem italiae extorque-
ret Hannibalē. Nō fuit maior sub imperio romano dies q; ille: cum duo omnium & antea & postea
ducū maximi ille italiae hic hispania uictor collatis cominus signis direxere aciem. Sed & colloqui

um fuit inter ipsos de legibus pacis. Steterunt diu mutua admiratione defixi: ubi de pace non conuenit: signa cecinere. Cōstat utriusque confessione nec melius instrui aciem: nec acius potuisse pugnari: hoc Scipio de Hannibalis: Hannibal de Scipionis exercitu prädicauerunt. Sed tamē Hannibal cessit: prēmiumque uictoriæ africa fuit & secutus africanam terrarum orbis.

BELLVM MACEDONICVM PRIMVM.

Post carthaginē uinci neminem puduit: secutæ sunt statim africanas gentes: macedonia: græcia: syria: ceteraque omnia quodam quasi æstu & torrente fortunæ: sic primi omnium macedones affectator quondam imperii populus. Itaque quāuis tunc Philippus regno præficeret: romani tamē dimicare sibi cum rege Alexandro uidebāt. Macedonicū bellum nomine amplius quam spectatione gentis fuit. Causa coepit a foedere Philippi: quo rex iam pridem dominantem in italia Hannibalem sibi sociauerat: postea creuit implorantibus athenis auxilium contra regis iniurias: cum ille ultra ius uictoriæ in templis aras: & sepulchra ipsa sæuaret. Placuit senatui opem tantis ferre supplicibus: quippe iam gentium reges duces: populi: nationes: præsidia sibi ab hac urbe petebant. primo igitur Liuius consul populus romanus Ionium mare ingressus tota græciæ littora ueluti triumphanti classe pagrauit spolia quippe siciliæ: hispaniæ: sardiniæ: africæ præferebat. Et manifestam uictoriam nata in prætoria puppe laurus pollicebat. Aderat sponte in auxilium Attalus rex pergamorum. Aderant Rodii nauticus populus: quibus a mari consul: a terris omnia equis uirisque quatiēbat: bis uictus rex: bis fugatis bis exutus castris, cum tamen nihil terribilius macedonibus fuit ipso uulnere aspectu: quæ non spiculis neque sagittis: nec ullo græculo ferro: sed ingentibus pilis: nec minoribus adacta gladii ultra mortē patebant. Enimuero Flaminio duce iuniorum atea chadum motes. Inducunt anem per abrupta uadentē: & ipsa Macedonia claustra penetrauimus. itroisse uictoriæ fuit: Nam postea nunquam ausus congregi rex ad tumulos: quos cynocephalas uocat: uno ac ne hoc quidem iusto prælio opprimere: & illi quidem consul pacem dedit regnumque concessit: mox nequid esset hostile thebas & Euboeam & grassantē sub Nabide suo lacedæmona cōpescuit. Græciæ uero ueterem statum reddidit: ut legibus uiueret suis & auita libertate frueretur. Quæ gaudia quæ uociferationes fuerunt: Cum hoc forte Nemeæ in theatro quinquennialibus ludis a præcone caneretur: quo certauere plausu: quid florum in consulē profuderunt: & iterum iterumque præconem repetere illam uocem iubebat: quia libertas achiæ pronunciabatur: nec aliter illa consulari sententiæ: quam modulatissimo aliquo tibiæ aut fidiū cantu fruebatur.

BELLVM SYRIACVM REGIS ANTIOCHI.

Acedoniam statim & regē Philippum Antiochus excepit quodam casu quasi industria sic a gubernante fortuna: ut quemadmodum ab africa in europam: sic ab europa in asiam ultro se suggerentibus causis imperium procederet: & cum terrarum orbis situ: ipse ordo uictoriarum nauigaret. Non aliud formidolosius fama bellum fuit: quippe cum persas & orientem Xersem atque Dariū cogitarent: quādo perfossi inuii montes: quando uelis operum mare nunciaret: ut hoc cælestes minæ terribant cum humore continuo cumanus Apollo sudaret: sed hic fauentis asiæ suæ numinis tior erat: sed nec sane uiris opibus armisque quicquā copiosius syria. sed in manibus tam ignaui regis inciderat: ut nihil fuerit in Antiocho speciosius: quā quod a romanis uictus ē. Impulere regē in id bellum illinc Thoasetholiæ princeps: in honoratam apud romanos quærens aduersus macedonas militiæ suæ societate: hinc Hannibal qui in Africa uictus profugus: & pacis impaciens hostem populo romano toto orbe quærebat: & quod illud fuisset periculum: si se consiliis eius rex tradidisset: si asiæ uiribus usus fuisset miser Hannibal: Sed rex suis opibus & nomine regio fretus satis habuit bellum mouere Europa iam dubio procul iure ad romanos pertinebat. Hic lysimachiam urbē in littore tracio positam a maioribus suis Antiochus ut hereditario iure repetebat. Hoc uelut sydere asiatici belli mota tempestas & maximus regum conuentus fortiter indixisse bellū cum ingenti strepitu ac tumultu mouisset ex asia Occupatis statim insulis græcisque littoribus otia & luxus tamquam uictor agitabat. Euboeam insulā continēti adherētē tenui freto recipro cantibus ags Euripus abscidit. Hic ille positus aureis sericisque tentoriis sub ipso freti murmure cum iter fluēta tibiis fidibusque cōcineret collatis undique quis per hyemē rosis: ne cum aliquo ducū genere age re uidere uirginū puerorumque delectus habebat. Talē ergo regē iam sua luxuria debellatū populus romanus Acilio glabrione cōsule in insula aggressus ipso statim aduentu sui initio coegit ab insula fugere. Tam præcipit apud thermopylas assecutus locū. ccc. laconū speciosa cæde memorandū: ne ibi quod fiducia loci resistētē mari ac terra cedere coegit. Statim & euestigio itur in syriā: classis regia Polixēdi Hannibaliq; cōmissa. Nam rex præliū nec spectare poterat. Igitur duce Eminio regillo a remigatibus rodiis tota lacerat. Ne sibi placeant Athenæ in Antiocho uicinus Xerxē in Emilio Alcibiadē æquauimus ephesiis Salamina pensauimus. Consule Scipione cui frater ille modo uictor carthaginis africanus uoluntaria legatione aderat: debellari regē placet: & iam toto cesserat mari: sed nos imus ulterius meadrū ad anem: motēque sypilū castra ponunt: hic rex incredibile dictū: quibus auxiliis quibus copiis confederat: trecenta milia peditū: equū falcatorumque curruum non minor numerus: elephātis ad hoc imensæ magnitudinis auro purpura argēto & suo ebore fulgentibus aciem utriusque uallauerat: sed hæc omnia præpedita magnitudine sua ad hoc imbre: quod subito superflus mira foelicitate persicos arcus corrupe-

Hannibal i
africa uinci
tur

Origo ma-
cedonici
belli

Plutarchus
adsum am-
nem ipsum
uocat Liui-
us Aoum

Redditur
libertas
græciæ

Orientis
opes

Antiochus

Thermopy-
le

Vide ne
themistole
sit legendū
non alcibia-
dem

rat: primum trepidatio: mox fuga: de hinc triumphus fuerunt. Victo & supplici pacē atq; partem regni dari placuit: eo libentius: q; tam facile cessisset.

BELLVM ETHOLICVM.

Fulvius nobilior

Yriaco bello successit: ut debebat: etholicū. victo quippe romanus Antiocho faces asiatici belli persequatur: ergo Fulvio nobiliori mandata ultio est. Hic protinus caput gentis ambraciam regiam pyrri machinis quatit secuta deditio. Aderant ethologē praecebus artici: Rodii & memineramus auxilii: sic placuit ignoscere. serpit tamē latius ī proximis bellum omnemq; late Cephaloniam: zacynton: & quicquid insularum in eo mari iter ce

raunios montes iugumq; maleum etholici belli accessio fuerunt.

BELLVM HISTORICVM.

Appius pulcher

Istri sequuntur etholos: quippe bellantes eos nuper adiuuerant: & initia pugnae prospera hosti fuerunt: eademq; exitii causa. Nam cum Cnei Manlii castra coepissent opimaque incubarent: repulantes: ac ludibundos plerosq; aut ubi essent praepoculis nescientes: Appius pulcher inuadit: sic cum sanguine & spiritu male partam reuomere uictoriam. Ipse rex apulo aequo impositus: cum subinde crapula: & capitis errore lapsaret: captum sese uix & aegre postquam exspectus est didicit.

BELLVM GALLOGRAECVM.

Gallograe ci unde

Allograciam quoq; syriatici belli ruina conuoluit: fuerant inrer auxilia regis Antiochi: an fuisset cupidus triumphus Manlius: an eos uisus simulauerit dubium certe: negatus ē uictori triumphus: quia causam belli non approbavit senatus. Ceterum gens gallograeorum sicut ipsum nomen inditio est: mixta & adulterata est: reliquiae galloorum quibus etiam Breno duce uastauerant graeciam: mox orientem secuti in media asia parte etiā sedere. Itaq; ut frugum semina mutato solo degenerant: sic illa genuina feritas eorum asia tica amoenitate mollita est. Duobus itaq; plius fusi fugatiq; sunt: quibus sub aduentu hostis relictis sedibus: ī altissimos se montes recepissent. solostogioq; tectolagiam infederat. uirring; fundis sagittisq; acti imperpetuam se pacem dediderunt. Sed alligati miraculo quodam fuere cū cathenas moribus & ore tētaffēt: cū offocandas iuicem fauces prebuisent. Nam orgiagontis regis uxor a centurione stuprū passa: memorabili exēplo custodiam euasit. Reuulsūq; militis caput ad maritum suum rettulit.

Art. muliebris pudicitiae exemplum

BELLVM MACEDONICVM SECVNDVM.

Art. persis desperatio nem

Vn alia aliaq; gentes syriaci belli sequuntur ruina: macedonia se rursus erexit. fortissimum populum memoria & recordatio suae nobilitatis agitabat: & successerat philippo filius Perses: q; semel in perpetuum uictam esse macedoniam nō putabat ex gentis dignitate. multo uehementius sub hoc macedones q; sub patre consurgunt quippe thraces in uires suas traxerāt. Atq; ita industria macedonū: uiribus thracū: disciplinā macedonicā temptauerunt. Accessit his cōsiliū ducis: q; firū regionū suarū sūmo speculatus hemo: positus praabruta castris: ita macedoniā suā armis: ferroq; ualluerat: ut nō reliquē aditum nisi a caelo uenturis hostibus uideret. Nā Marcio philippo consule: eā prouinciā ingressus populus romanus exploratis diligenter accessibus paltrudē paludē: pacerbos dubiosq; tumulos: illa quae uolucris quoq; uidebatur inuia accessit: regemq; secūq; & nihil tale metuentem subita belli eruptione terruit. cuius tanta trepidatio fuit: ut pecuniam omnem in mare iusserit mergi ne periret: classē cremari: ne incendere tur. Paulo consule cum maiora & crebra essent imposita praesidia: per alias uias macedonia depressa est. Sūma qdē arte & industria ducis: cū alias minatus: alias irrepsisset cuius aduentus ipse eo terribilis regi fuit: ut interesse non auderet: sed gerenda ducibus bella mādauerit. Absens ergo uictus fugit in maria: insulamq; samothracem: fretus celebri regione: quasi tēpla & arae possent defendere: quem nec montes sui nec arma potuissent. Nemo regū diutius ammissae fortunae conscientia retinuit. supplex cum scriberet ad imperatorem: ab illo quo confugerat tēplo: nomenq; epistolae notaret suū: regē addidit. Sed nec reuerentior captae maiestatis alius paulo fuit. cū ī cōspectu uēisset hostis ī templū recepit: & in conuiuiis adhibuit: liberosq; admonuit suos: ut fortunam cui tantū liceret reuererent. Inter pulcherrimos hūc quoq; populus romanus de macedonia duxit atq; uidit triūphū: q; cuius spectaculo triduū impleuerit. Prima die signa tabulaeq;. Sequens arma pecunias trāsuexit. Tertius captiuos ipsumq; regē attonitū adhuc tanq; iubito malo stupetē. Sed multo prius gaudiū uictoriae populus romanus quā epistolis uictoris perceperat. Quippe eodem die quo uictus est perses ī macedonia: romae cognitum est. Duo iuuenes candidis equis apud iurnae lacum puluerem cruorem ab luebant. Hii nunciare. Castorem & pollucem fuisse creditum uulgo quod gemini fuissent: iter suū se bello: q; sanguine maderent: a macedonia uenire: q; adhuc anhelarent.

Dionysii id accidisse ait latino bello

BELLVM ILLYRICVM.

Acedonici belli contagio traxit illyricos. ipsi quidem ut romanum a tergo distringeret: a Perse rege conducti pecunia militauerunt: sine mora ab Antio praetore subiguntur. Loscor dam caput gentis deesse sufficit. Statim secuta deditio est deniq; hoc bellum ante finitū est q; geri Romae nunciaretur.

BELLVM MACEDONICVM TERTIVM.

Vodam fato: quasi ita convenisset inter pœnos & macedonas: ut tertio quoque uiceretur. Eodem tempore utriusque arma mouere. Sed prior iugum excutit macedo: aliquanto quā an re grauior: dum contemnitur. Causa belli prope erubescenda: quippe regnum pariter & bellum uir ultimæ sortis Andriscus inuaserat: dubium liber an seruus: mercenarius certe: sed quia uulgo Philippus & similitudine pseudo Philippus uocabatur: regiam formam: regium nomen: animo quoque regio impleuit. Igitur dum hæc ipsa contemnit populus romanus Iuuentio prætoris contentus: uirum non macedonicis modo sed thraciæ quoque auxiliis igen-
tibus ualidum temere tentauit. Inuictus quoque non a ueris regibus: sed ab illo imaginario & scenico rege superatus. Sed consule Metello: amissum cum legione prætoris plenissime ultus est. Nam & macedoniam seruitute multauit: & ducem belli deditum ab eo: ad quem confugerat thraciæ Regulo in urbem in cathenis reduxit. Hoc quoque illi in malis suis indulgente fortuna: ut de eo populus romanus quasi de rege uero triumphauit.

Andriscus

Iuuentiū p

ter

Metellus

BELLVM PVNICVM TERTIVM.

Eritum cum africa bellum & tempore exiguum fuit. nam quadriennio patratum est: & in comparatione priorum: minimum labore: non enim tam cum uiris: quam cum ipsa urbe pugnatum est. sed plane maximo euentu: quippe tandem Carthago finita est. Atque si quis trium temporum momenta consideret: primo commissum est bellum: profligatum secundo: tertio uero confectum est. Sed huius causæ belli: quæ contra fœderis legem aduersus numidas quidem semel parasset classem & exercitum. frequēs autem malinissæ fines terribat. sed huic bono socioque regi fauebatur: cum bellum federet: de belli fine tractatum est. Carthago in exprobrabili odio delendam esse Carthaginem: & cum de alio consuleretur: pronūciabat Scipio nasica seruandam. ne metu ablato emulæ urbis: luxuriari fœlicitas urbis inciperet. Mediū senatus elegit: ut urbs tantum loco moueretur: nihil enim speciosius uidebatur: quam esse Carthaginem: quæ non timeretur. Igitur Manilio Censorinoque consulibus populus romanus aggressus Carthaginem spe pacis iniecit: traditam a uolentibus classem sub ipso ore urbis incendit. Tum euocatis principibus: si salui esse uellent ut migrarent sinibus imperatum. quod pro rei atrocitate adeo mouit iras: ut extrema mallent. Comploratum igitur publicæ statim & pari uoce clamatum est ad arma: feditque sententia quoquo modo rebellandum: non quia spes ulla iam superesset: sed quia patriam suam mallent hostium quam suis manibus euertere. Qui rebellantium fuerit furor: uel hinc intelligi potest: quæ in usum noue classis recta domusque resciderunt: & in armorum officinis aurum & argenti per ære ferroque conflati sunt. in tormentoque uincula matronæ crines suos contulerunt. Mancino deinde consule terra marique uebat obsidio: operis portus nudatus: & primus & sequens iam murus: cum tantum Byrsæ: quod nomen arci fuit: quasi altera ciuitas resistebat. Quauis profligato urbis excidio: tamē fatale Aphricæ nomen Scipionum uidebatur. Igitur in alium Scipionem conuersa res publica finem belli reposcebat. Huc paulo macedonico procreatus: Africanus illius magni filius in decus gentis assumpserat. Hoc scilicet fato: ut quā urbem concusserat auus nepos euerteret. Sed quam maxime mortiferi esse morsus solent morientium bestiarum: sic plus negotii fuit cum semirutæ ciuitate Carthagine: quam integra. Compulsis in unam arcem hostibus: portum quoque maris romanus obfederat. Illi alterum ibi portum ab alia urbis parte foderunt: nec ut fugeretur: sed quia nemo illos nec euadere posse credebatur. Inde quasi enata subito classis erupit. tum interim iam diebus iam noctibus noua aliqua moles: noua machina: noua perditio hominum manus: quasi ex obruto incendio subita de cineribus flamma prodibat. Deploratis nouissime rebus. xl. se milia uiroque dederunt. Quod minus credas duce Hasdrubale. quanto fortius foemina & uxor ducis quæ compræhensis duobus liberis a culmine se domus in medium misit incendium imitata reginam quæ carthaginem condidit. quāta urbs deleta sit: ut de cæteris taceam: uel ignium mora perbari potest. quippe per continuos decem & septem dies uix potuit incendiū extingui: quod domibus ac templis suis sponte hostes imiserant: ut quatenus urbs eripi romanis non poterat triumphis arderet.

Scipio nasica

cato maior

Manilius

Censorinus

consul.

Studium

carth. in cō

parado bel

li

A quo

cemilianus

Scipio ado

ptatus

Deditorū

numerus

BELLVM ACHAICVM.

Vasi sæculum illud euerfionibus urbium curreret: ita carthaginis ruinam statim Corynthos exceperat: achaiæ caput: græciæ decus: inter duo maria ionium & Aegeum quasi spectaculo exposita hæc facinus indignum ante oppressa est quam in numero certorum hostium referretur. Critholai causa belli: qui libertate a romanis data: aduersus ipsos usus est. Legatos romanos dubium an & manu: certe oratione uiolauit. Igitur Metello ordinanti: cui tum maxime macedoniæ mandata est ultio & huic achaicum bellum: ad primam Critholai manū metellus cōsul per patētis helide capos toto cecidit alpheo: & uno prælio peractum erat bellum: iam & urbem ipsam terreat obsidio. Sed fato rerum: cum Metellus dimicasset: ad uictoriā Mumius uenit. Hic alterius ducis dignitate exercitum sub ipsis lſthmi faucibus fudit: geminosque portus sanguine infecit: tamen ab incolis deserta ciuitas direpta primum. deinde tuba precinente deleta est. Quid signorum: quid uestiū: quidue tabularum: raptū: incensum: atque piectū est? Quātas opes & abstulerit & cremauerit hinc scias: quod quicquid corinthi aeris toto orbe laudatur. incendio superfuisse cōperimus. Nam & æris notam præciosiore ipsa opulentissimæ urbis fecit iniuria: quia incendio perustis

Corinthi si

tus & nobi

litas

Mumius

Aes corin

thiacum

plurimis statuis atq; simulachris: æris: auri: argentiq; uenæ in commune fluxere.

RES IN HISPANIA GESTAE.

T carthaginē corinthos: ita cōrynthū Numātia secuta est: nec deinde toto orbe quamq; tātū in aris fuit. Post illa duo clarissima urbium incendia latæ atq; passim: nec p uices: sed simul pariter: quasi unū undiq; bellum fuit: prorsus utile: quasi agitantibus uētis diffudisse quædam belli incendia toto orbe uideret. Hispāia nūq; aius fuit aduersus nos uniuersæ cōsurgere: nunq; cōferre uires suas libuit: neq; aut iperare: aut libertatē tueri suā publicæ: alioqn ita undiq; mari pyreneoq; uallata est: ut ingenio sytus nec adiri qdē pōtuerit.

Sed antea a romanis obfessa ē: q seipsa cognosceret: & sola oīum puinciæ uires suas: postquā uicta est itellexit. In hac ppe ducētos p ānos dimicatū ē a primis scipiōibus in primū Cæsare Augustū. Nō cōtinue nec coherēter sed put lacefferat. Nec cū hispanis initio: sed cū penis in hispania. Inde contagio & series causaq; bellog; pria p pyreneū iugū signa romana Publius & Cne. Scipiones itulerunt: præliisq; ingētib; Hannonē & Hasdrubalē fratres Hānibalis ceciderūt. raptaq; erat iperu hispāia: nisi fortissimi uiri in ipsa sua uictoria oppressi punica fraude cecidissent: terra mariq; uictores. Igit q si nouā itegrāq; puinciā ultor patri & patrui Scipio ille mox africanus inuasit. Isq; statim capta carthagine & aliis urbibus non cōtētus poenos expulisse stipēdiariā nobis puinciā fecit. Oēm citra ultraq; hibege subiecit iperio. primus romanog; ducū uictor ad gades & oceani orā puenit. plus etiā prouinciam retinere: q facere. Itaq; p partes iam huc iam illuc missi duces: qui ferocissimas: & ad id temporis iberas gentes ideo ipacientes iugi: multo labore nec incruentis certaminibus seruire docuerunt.

Gn. & P.
scipiones

Scipiōis gesta in hispania

Ato ille Cēsorinus Celtiberos idest robur hispāia aliquot præliis fregit. Gracchus. pater ille Gracchog; eosdem. c. & l. urbū euersiōe multauit. Metellus ille q ex macedonia cognomē meruerat: & celtibericus fieri: cū & cōtrebiā memorabili cepisset exemplo: & uer sobrigis maiori gloria pepercit. Lucullus turdullos: atq; uaceos: de qbus Scipio ille posteriori singulari certamine cū a rege fuisset prouocatus opima retulerat. Decius Brutus aliquādo latius calecos lusitanog; omnis galatiæ populus: formidatumq; militibus flumē

Bruti res in hispania gesta

Salondicus Viriatus

Pompilius

obliuionis: peragratoq; uictor oceani littore: non prius signa conuertit: q cadentem in maria solem obrutumq; aquis ignem non sine quodam sacrilegi metu: & horrore dephendit. Sed tota certaminum moles cū lusitanis fuit: & nūmātinis: nec in merito: qppe solis gentium duces cōtigerūt: fuisset & cū oibus celtiberis nisi dux illius motus initio belli oppressus esset. Sed summus uir astutus & audax si recessisset Salondicus: q hastā argenteā quoties uelut cælo missā uaticinanti similis oīum in se mentes conuerterat. Sed cū pari temeritate sub nocte castra consulis adisset: iuxta tenitoriū ipsum pilo uigilis exceptus est. Cæterū lusitanos Viriatus erexit: uir caliditatis accerrimæ q ex uenatore latro: ex latrone subito dux: atq; iperator & si fortuna cessisset hispaniæ: Romulus non cōtētus libertatē suog; defendere per. xiiii. ānos omnia citra ultraq; hybege & tagū igni ferroq; populatus castra etiā ptoriog; & præliū aggressus: Claudiū unimanū pœne ad internitiōē exercitus cecidisset. Insignia trabeis & fascibus nostris: quæ cæperant: i montibus suis trophoea fixisset. Tādē etiā Fabius maximus cōsul oppresserat: sed a successore Pōpilio uiolata uictoria ē: qppe q cōficiēdæ rei cupidus: fractū ducē: & extrema deditiōis agitātē: p fraudē & infidias: & domesticos pculsores: aggressus hanc hosti gloriam dedit: ut uideretur aliter uinci non potuisse.

BELLVM NUMANTINVM.

Vmantia quantum Carthaginis: Capuæ: corinthi: opibus inferior: ita uirtutis nomine & honore par omnibus: sūmūq; si uiros æstimes hispaniæ decus: qppe q sine muro: sine turribus: modice ædito in tumulo apud situata quattuor milibus celtiberog; .xxxx. i exercitū per ānos. xiiii. sola sustinuit. Nec sustinuit modo: sed sauius aliquanto pertulit: pudentis fœderibus affecit. Nouissime cum iniunctam esse cōstaret: opus quoq; eo fuit: q carthaginē euerterat. Nō temere: si fateri licet ullius causa belli iustior: legi denses socios

Numanti norum successus

Mancinus deditur

& cōsanguineos: romanog; manibus elapsos exceperāt: habita p eis depræcatio nihil ualuit: cum se ab omni belloq; contagione réouerent: in legitimi fœderis præcium iussi arma deponere. hoc sic a barbaris: acceptum quasi manus abscinderentur. Itaq; statim Megara uicto fortissimo duce: arma cōuersi. Pompeium prælio aggressi: fœdus tamē maluerunt cum debellare potuissent: hostiliū deinde Mancinum: hunc quoq; assiduis cædibus ita subegerunt: ut ne oculos quidem aut uocem numanti ni uiri quisquam sustineret: tamē cum hoc quoq; fœdus maluere contenti armorum manubiis: cum ad internitiōē se uire potuissent. Sed non minus numantini q caudini illius fœderis flagras ignominia: ac pudore populus romanus. Dedecus quidē præsentis flagitii: deditiōe Mancini expiauit. Cæterum duce scipione carthaginis icēdiis ad excidia urbium imbuto: tandem etiam in ultionem excāduit: sed tunc acrius in castris in campo nostro cum milite: q cū numantino pliandu fuit: qppe assiduis & iniustis & seruilibus maxime operibus attriti: ferre plenius uallum: q arma nescirent: luto iq; nari: q sanguine nollent: iubebantur ad hoc scorta: & calones sarcinæ nisi ad usum necessariæ amputant: itati esse exercitū. quāti imperatorē: uere proditū est. Sic redacto in disciplinā milite cōmissa acies: quoq; nemo uisurū se unq; iperauerat: factum est: ut fugiētes numantinos q quā uideret. Dedere etiā se se uolebant: si toleranda uiris imperarent. Sed cum Scipio uerā uellet & sine exceptione uicto-

quodq;

tiā: eo necessario eōpulsū: primū ut destinata morte in praliū ruerent cū sese prius apulis quasi īse
riis impleuissent: carnis semicrudæ & celiæ: sic uocat indigenæ ex frumento potionē. Intellectū ab
īperatore consiliū: itaq; nō est permīssa pugna morituris. Cū fossa atq; lorica: quattuor castris circū
datos famæ præmeret ab duce orantes proeliū. ut tanquā uiros occideret: sed ubi nō īpetrabāt: pla
cuit eruptio: sic cōserta manu plurimi occisi: & cū urgeret fames aliquātisper īde uixere. Nouissime
consiliū fugæ sedit: sed hoc quoq; ruptis equoq; cingulis uxores ademere summo scelere p amorē.
Itaq; ēt exitu deplorato in ultimā rabiem furorēq; cōuersi: postremo mori hoc genere destinarūt.
Duces suos: seq; patriāq; ferro: & ueneno: subiectoq; undiq; igne peremerūt. Mactæ esse fortissimā
& meo iudicio beatissimā in īpis malis ciuitatē asseruit cū fide socios: populū orbis terræ: uiribus
fultū: sua manu: ætate tā longa sustinuit. Nouissimæ maximo duce oppressa ciuitas: nullū de se gau
diū hosti reliquit. Vnus enī uir numātinus nō fuit: qui in cathenis ducere: præda ut de pauperibus
nulla: arma cremauerunt: triumphus fuit tantum de nomine.

Actenus populus romanus pulcher: egregius: pius: sanctus: atq; magnificus. reliqua sæcu
li ut grādia æque: ita uel magis turbida: & fœda crescentibus cū ipsa magnitudine impe
rii uitis: adeo ut si quis hanc tertiam eius ætatem transmarinam quā ducentoq; annoq;
fecimus diuidat: centum hos priores: quibus africanā: macedoniā: siciliā: hispaniā domuit: au
reos sicut poetæ canunt: iure meritoq; fateatur. Centum sequentes ferreos plane & cruētos & siqd
immanius. Quippe q iugurtinis: cymbricis: mithrydaticis: parthicis bellis gallicis: atq; germanicis:
quibus cælum ipsum gloria ascendit. Gracanas: drusianasq; cædes: ad hæc seruilia bella miscuerūt:
& ne quid turpitudini desit: gladiatoria denique: in se conuersis marianis atque syllanis: nouissimæ
Pompei & Cæsaris manibus quasi per rabiem & furorem & nephas semetipse lacerauit: quæ si iuo
luta inter se sunt omnia atq; cōfusa: tamē quo melius appareant simul & ne scælera uirtutibus ob
strepant: separatim proferentur: priusq; cæpimus iusta illa memorabimus: ut & pia cū exteris genti
bus bella magnitudo crescentis indies imperii appareat: tum ad illa ciuium scælera: turpesq; & im
pias pugnas reuertemur.

BELLVM ASIATICVM.

Acta ad occasum hispania: populus romanus ad orientē pacem agebat: nec pacem modo:
sed inusitata & incognita quadam fœlicitate relictæ regis hæreditatibus opes & tota in
simul regna ueniebant.

Talus rex pergamenorum regis Eumenis filius socii quōdam commilitonisq; nostri te
stamētum reliquit: populus romanus bonorum meorum hæres esto in bonis regis hæc
fuerunt. adita igitur hæreditate prouinciā populus Romanus non quidem bello: nec
armis: sed q; est æquius testamēti iure retinebat: sed hanc difficile dictu est utrū facilius
ammiserit populus Romanus: an recuperauerit. Aristonicus regis sanguinis ferox iuuenis
urbes regibus parere consuetas: partim facile sollicit: paucas resistentes Mindum Samō Colopho
nem ui recepit. Crassi quoq; prætoris cædit exercitum: ipsum quoq; cœpit. Sed ille memor & fami
liæ: & Romani nominis custodem sui barbarum uirgula excecā in exitium sui quod uolebat: ita cō
citāt. Mox a perenna domitus: & captus: & per deditionē in uinculis habitus. Aquilius asiatici bel
li reliquias confecit mixtis (nephas) ueneno fontibus ad deditionē quarūdā urbiū: quæ res ut ma
turā: ita infamē fecit uictoriā. quippe cum cōtra fas deū moresq; maiore medicaminibus impuris
in id tempus sacrosancta romana arma uiolasset.

L. FLORI EPITHOMATIS LIBER TERTIVS INCIPIT.

Ec ad orientem: sed nō ad meridionalē plagā eadē quies. Quis speraret post Car
thaginem: aliquod in africa bellum? Atqui non leuiter se numidia cōcussit: & fu
it ī Iugurta. quod post Hannibalem timeretur. quippe rex callidissimus populū
romanum armis inclytū & inuictum opibus aggressus est: & citra spem omniū
fortuna cessit: ut rex fraudæ præcipuus: fraudæ caperetur. Hic auo Masinissa &
Micypsa patre per adoptionem: cū interficere fratres statuisset agitatū regni cu
piditate: nec illos magisq; senatū populū romanū: quoq; in fide & clientela
regnum erat: metueret: primum scelus mandat īsidis potitusq; Hiēpsalis capite: cum se in Adherba
lem conuertisset: isq; romam profugisset: missa per legatos pecunia traxit in sententiā suam senatū
& hæc fuit de nobis eius prima uictoria. Missos deinde qui regnum inter illum Adherbalēq; diui
derent: similiter aggressus: cū in scauro ipsos romani imperii mores expugnasset: inchoatū nephas
perfecit audacius: sed diu non latent scælera: corruptæ nephas legationis erupit: placuitq; bello pfe
qui parricidam. primus in numidā Calfurnius bestia consul immittitur. Sed rex præmonitus for
tius aduersus romanos aurum esse: q; ferre: pacem emit. Cuius flagitii reus cū interueniente publi
ca fide a senatu accersiret: pari audacia & uenit: & competitorē imperii Masinissæ: Masinissam
immissō percussore cōfecit. Hæc altera contra regem fuit causa bellandi. Igitur sequens ultio man
datur Albino. Sed huius quoq; (proh dedecus) ita corripit exercitū: ut uolūtaria nostroe fuga uin
ceret numida castrisq; potiret: adito etiā turpi fœdere. in precium salutis: quē quod prius emerat
dimisit exercitum. Eodem tempore in ultionem non tam īperii romani: q; pudoris Metellus assur
git: qui callidissime hostem: nunc præcibus: nunc minis: iam quasi simulata uera fuga eludentē arti

Cælia

Numanti
norum exi
tus

Recentior
rerum Ro
manarum
status

Aristonicus

Iugurtinū
bellum

Iugurtiæ
succellus

Thefaurus
regis iugur
thi diripit

Iugurta ca-
pitur

Domitius
enobarbus
Fabius ma-
ximus

Vnde cym-
bri

Syllanus
Manilius a
cymbris ui-
cti
Cepio
Theutones

Att. stragē
Qua cym-
bri etiam i
Italiam de-
scendentur
Venetiā
laus
ubi marius
cum cym-
bris confle-
xit

bus suis aggressus est. Agrorū atq; uicorū populatiōe cōtentus in ipsa numidia capita impetū fecit & zimā qdē frustra diu uoluit. Ceterū thalā grauē armis thesauroq; regis diripuit. Tūc urbibus exu-
tū regē ēt finitū suorū regniq; fugitiuū per mauros: atq; getuliā sequebat. Postremo marius auctis
admodū copiis cū pro obscuritate generis sui capite censo sacramento adegisset: iā fufū & fautiū re-
gem adortus: nō facilius tamen uicit q̄ si integz & recentē. Hic & urbē Herculi conditā capsā i me-
dia africa sitā: anguibz athenisq; uallatā mira quadā foelicitate superauit: & saxeō inditā mōti mu-
lurā urbē p ligurē aditu arduo inaccessq; penetravit. Mox nō ipsū mō: sed Bocchū mauritaniz re-
gē iure sāguinis numidiā uindicatē: apud opidū Cirthā grauiter cecidit. Qui ubi diffusus rebus suis
alienā cladis accessio fieri timet. p̄ciū fœderis atq; amicitiz regē facit: Sic fraudulētissimus regum
fraude fœceri sui in isidias deductus est & Syllā in manū traditus tandēq; opertū cathenis iugurtā
i triūpho populus romanus aspexit: sed ille quoq; quāuis uictus & uictus uidit urbē: quā uenale: &
quādoq; piturā: si hūisset emptorē. frustra cecinerat: tamē ut uenalis fuisset: habuit emptorē: & cū
ille nō euaserit: certū erit eā nō esse piturā. **BELLVM ALLOBROGICVM**

Ic ad meridiē populus romanus: multo atrocius & multipliciter: & magis a septen-
trione seuientē nihil hac plaga infestius: atrox cœlum peruicaci ingenio. Omni igi-
tractu uiolentus hostis a dextris: atq; leuis: & medio septetrionis erupit prima trāfal-
pes arma nostra sensere Saly quū de icursionibus eorū fidissima atq; amicitissima ci-
uitas Massilia quæreret. Allobroges deinde Aūreni: cum aduersus os similis eduorū
querelæ opem & auxiliū nostrum flagitarent: uariisq; uictoriæ testis yfara & uinde-
licus amnis: & impiger fluminum Rhodanus maximus: barbaris terror elephantū suere immanitati
gentium pares. Nihil tam conspicuum in triumpho q̄ rex ipse bis uisus discoloribus in armis: argē-
teorū carpēto: qualis pugnauerat utriusq; uictoriæ: q̄ quantūq; gaudium fuerat: uel hinc extimari
potest q̄ & Domitius Enobarbus & Fabius maximus ipsis quibus dimicauerant locis saxeas erexe-
re turres & desuper exornata armis hostilibus trophea fixere. Cū hic mos inusitatus fuerit nostris.
Nūq̄. n. populus romanus hostibus domitis uictoriā suā exprobauit.

BELLVM CYMBRICVM THEVTHONICVM AC TIGVRINVM
Ymbri: theutōi: atq; tigurini ab extremis galliæ pfugit: cū terras eorū inuāderet ocea-
nus: nouas sedes toto orbe quærebāt: exclusiq; ex galliā: & hispaniā: cū in Italiam re-
migrarēt: miserunt legatos in castra Syllani: inde ad senatū petentes ut martius po-
pulus aliquid sibi terræ daret: quasi stipendiū: ceterū ut uellet manibus atq; armis
suis uteretur. Sed quas daret terras populus romanus a gratiis legibus intra se dimi-
caturus? Repulsi igi- quod nequiuērāt præcibus: armis petere constituunt. Sed nec
primum impetū barbarorū Syllanus: nec secundum Manilius nec tertium Cepio sustinere potue-
runt. Omnes fugati: exuri castris actum erat nisi Marius illo sæculo cōgisset. Ille quoq; non ausus
cōgredi statim militē tenuit in castris: donec inuicta illa rabies & impetus quē pro uirtute barbari ha-
bēt cōsenesceret: recessere: igitur increpantes: & tanta erat capiēda urbis fiducia consulentes si qd
ad uxores suas mandarēt. Nec segnius: q̄ minati fuerāt tripartito agmine per alpes idest claustra ita-
liæ ferebantur Marius mira statim uelocitate occu paris cōpendiis præuenit hostē. Prioresq; Theu-
tonas sub ipsis alpium radicibus affecutus in locū quē aquas sextias uocant: qua fide numinum
proelio oppressit: Vallem fluuiūq; hostes tenebant: nostris aquarū nulla copia: consulto ne id egerit.
Imperator an errorē in consilium uerterit: dubiū. Certe necessitate acta uirtus causa uictoriæ fuit.
Nam flagitante aquā exercitu: uiri inquit estis: en illic habetis. Itaq; tanto ardore pugnatū est: eaq;
cædes hostiū fuit: ut uictor Romanus de cruento flumine non plus aquæ hiberit: q̄ sanguinis. Bar-
barorū certe rex ipse Theutobochus quaternos senosq; æquos transilire solitus. uix unum: cum
fugeret ascendit: p̄ximoq; in saltu comprehensus: insignē spectaculū fuit. quippe uir proceritatis exi-
miæ super trophea ipsa eminebat. Sublatis funditus theutonis: in cymbros conuertit. Hic iā qd
crederet per hyemem: quæ altius alpes leuat: tridentinis iugis in italiam puolati ruina descenderāt
athesim flumen non ponte: nec nauibus: sed quadam stoliditate barbarica: primum corporibus ag-
gressi postquam retinere amnem manibus & clypeis frustra tentauerant: ingesta obrutum silua trā-
siluere: & si statim in festo agmine urbem petissent: grāde discrimen esset. Sed inuenetia quo fere tra-
ctu Italia mollissima est: ipsa soli cæliq; clemētia robur elāgit. ad hoc panis usu carnis coctæ: & dul-
cedine uini mitigatos Marius in tempore aggressus est: iam diem pugnae a Mario imperatore petie-
runt: & sic proximum dedit: in patentissimo: quem caudium uocat campo procurrere: milia deinde
ad. lx. ceciderunt: hinc minū s. tertio: p̄ omnem diem cōciditur. barbaris. Isti quoq; imperator addi-
derat uirtuti dolum secutus Hannibalem: artemq; cannarum. Primum nebulosum nactus diem: ut
hosti inopinatus occurreret: tū uentosum quoq; ut puluis i oculos & ora ferret. Tū acie cōuerſa in
orientē: ut qd ex captiuis mox cognitū est: ex splendore galearū: ac repercussu: q̄ si ardere cœlū uide-
ret. Nec minor cum uxoribus eorū pugna: q̄ cum ipsis fuit. cum obiectis undiq; palūstris: atque car-
pentis: alte desuper quasi e turribus lanceis cōriscq; pugnarent: perinde plus speciosa mors earū fuit
q̄ pugna. Nam cum missa ad marium legatione libertatem ac sacerdotium nō impetrassent: nec fas
erat suffocatis elisicq; passim infantibus suis aut mutuis concidere uulneribus uincolo e crinibus

suis factos
inultus o
mulos: in
tis italia: a
dere fas ei
reari prae
quid adm
culo belli
occumben

torquere:
siluag: &
li prodigio
ne diffusio
tius toto
dopem ca
matas ufo
hostium
cius uifur

suos a Ni
te flagrab
bat occasi
& hos tun
ultima ue
pari terro
bati: seuit
na ciuitat
sunt. Sed h
excepta R
Athenæ te
armis opti
Athenas u
quoq; ante
minū ut ip
tia præſidi
uit. Statim
re cito q̄ u
Bythiniā a
Mithrydat
dammodo
extincta pa
dum copiis
nobilis ciui
quasi altera
aduentare l
gubernans
tem regem
& elopos an

suis facto: ab arboribus iugisq; plaustrorum pependerunt. Beles Rex in acie dimicās impigre: nec inultus occubuit. Tertia tigurinorum manus: quæ quasi in subsidio noricos infederat alpium tumulos: in diuersa lapsi fuga ignobili: & latrocinii euanuit. Hunc tam lætum tamq; felicem libertatis italiæ: assertiq; imperii nuncium: nō per homines: ut solebat: populus accepit: sed per ipsos (si credere fas est) deos. Quippe eodem die quo gesta res est uisi pro æde Castoris & pollucis iuuenes laureati prætori litteras dare: frequensq; i spectaculo rumor uictoriæ cymbricæ: feliciter dixit. Quo quid admirabilius? quidq; insignius fieri potest? Quippe uellet ut elata montibus suis roma: speculo belli interesset: & in gladiatorio munere fieri solet: uno eodemq; momento cum i acie cymbri occumberent: populus in urbe plaudebat.

BELLVM THRACIVM.

Ost macedonas (sic diis placet) thraces rebellabant ipsi quondam tributarii macedonum nec in pxiimas modo puincias contenti incurrere: thessaliam atq; dalmaciam in adriacum mare usq; uenerunt. eoque sine contenti quasi iterueniente natura: cōtor ta i ipsas aquas tela miserunt. Nihil iterim p id omne tempus residuum crudelitatis fuit. In captiuos sæuientibus: litare diis sanguine humano: bibere in ossibus capitū: & huiuscemodi ludibrio scedere mortē tā igni q̄ fumo. Partus quoq; grauidæ extorquere: tormētis sæuissimi omniū thracū Scordici fuere. Sed calliditas quoq; ad robur accesserat: siluag; & montiū situs cum ingenio consensiebāt. Itaq; non fusus modo ab his aut fugatus: sed simili prodigio omnino totus interceptus exercitus: quē duxerat Cato. Didius uagos & libera populatio: ne diffusos itra suam reppulit thraciam. Drusus ulterius egit: & uenit transire dannubium. Minutius toto uastauit hebro: multis quidem amissis: dum p perfidum glaciæ flumē equitatur. Pilo rhodopem caucasumq; penetravit. Curio daciantenus uenit: sed tenebras saltuum expauit. Appius i sar matas usq; peruenit. Lucullus ad terminum gentium tanain: lacumq; meotin. Nec alter cruetissimi hostium q̄ suis moribus domiti quippe i captiuos igne ferroq; sæuitum est. Sed nihil barbaris atrocius uisum est: q̄ q̄ abscissis manibus relictis: uiuere superstites: poenæ suæ uidebantur.

BELLVM MITRIDATICVM.

Onticæ gentes ad septentrionem in mare sinistrum iacent a pontico cognominatæ mari. Hæc gētiū atq; regionum rex antiquissimus Ateas post Arrabazes: a septem persis oriundus: inde Mithrydates omnium longe maximus: quippe cum quattuor Pyrrho. xvii. anni Hannibali suffecerent. ille per. xl. annos restitit: donec tribus igenti bus bellis subactus: foelicitate Syllæ uirtute Luculli: magnitudie Pompei cōsumeret. Causam quidem illius belli prætenderat apud Cassium legatum attrectari terminos suos a Nicomede bitynio. Cæterq; elatus animus igentibus asiæ totius & si posset europæ cupiditate flagrabat. spem ac fiduciā dabant nostra uitia: quippe cum ciuilibus bellis disiungeremur: inuita bat occasio. Nudūq; impii latus ostēdebant pcul Marius: Sylla: Sertorius. Inter hæc reipu. uulnera: & hos tumultus repēte quasi caprato tpe: in lassos simul atq; districtos subitus turbo pōtici belli ab ultima ueluti spectacula septentrionis erupit. Primus statim ipetus belli bithyniam rapuit. Asia ide pari terrore correpta est. Nec cūctanter ad regē ab urbibus nostris populisq; descitū est. Aderat: ista bat: sæuitia quasi uirtute utebatur. Nā quid atrocius uno eius edicto: cum oēs q̄ in asia forent roma næ ciuitatis hoies interfici iussit. Tū qdem domus tēpla & aræ humana oia atq; diuina iura uiolata sunt. Sed hic terror asiæ europā quoq; regi aperiebat. Itaq; missis archelao Neophtholemoq; pfectis: excepta Rhodo: quæ pro nobis firmiter stetit. Cæterq; Cyclades: Delos: euboea: & ipm graciæ decus Athenæ tenebant Italiā iam ipsamq; urbē romā regius terror afflabat. Ita Lutius Sylla festinat uir armis optimus: pariq; uiolentia ruentē ulterius hostē manu quadā quasi ipsius reppulit. Primūq; Athenas urbē qs crederet frugum parentē: obsidione ac fame ad humanos cibos compulit: sic illos quoq; ante: mox subrato pyrei portu sex quoq; & amplius muris postq̄ domuerat i gratissimos hominū ut ipse dixit: in honorē tamen mortuog; sacris suis famæq; donauit. mox cū euboea: atq; boe tia præsidia regia dispulisset: oīs copias: uno apud cheromā: apud orchomenon altero bello dissipauit. Statimq; i asiam transgressus ipsum opprimat: & debellatū etiā foret: nisi de Mithrydate triūphare cito q̄ uere maluisset. Ac tū qdem hunc asiæ statū Sylla dederat ictū cum ponticis foedus: recepit Bythiniā a rege Nicomede: ab Ariobarzane cappadociā: ac sic ut erat asia rursus nostra: ut coeperat Mithrydates tantū repulsus: itaq; nō fregit ea res pōticos sed icendit: quippe rex asia & europa quodammodo inescatus: nō iam quasi alienā: sed quia amiserat: quasi captā belli iure repetebat. igit ut extincta pagz fideliter incendia: maiore flāma reuiuiscunt: ita ille de integro auctis maiorem in modum copiis: tota denique regni sui mole i asiam rursus mari terra fluminibusq; ueniebat. Cizicum nobilis ciuitas: arce mœnibus: portu: turribusq; marmoreis asiaticæ plagæ littora illustrat. hāc ille quasi alteram romam rotā inuaserat bello. Sed fiduciam oppidanis resistendū nuncius fecit docens: aduentare Lucullum: qui horribile dictū: p medias hostium naues utre suspensus: & pedibus iter ad gubernans uidentibus pcul quasi marina pistris euaserat: mox clade cōuersa: cum ex more obsidētem regem: & ex fame: pestilētia urgeret: recedentē Lucullus assequitur: adeoq; cæcidit: ut granicus & elopus amnes cruenti redderentur. Rex callidus: romanæq; auaritiæ peritus: spargi a fugientibus

Beleus rex

Thracum
facinusCato
Didius
Drusus
Minutius
Piso
Appius
LucullusPontici re-
ges
Mithryda-
tisCrudele mi-
thrydatis
edictumAthenarū
famesCheroma
Orchome-
nonCizicum
Nuncii ce-
leritas & au-
dacia
Vbi uictus
Mithryda-
tes

Vbi nouis-
simæ mi-
thydate
uictus
Vide ne si-
cilix sit le-
gendum

Popei suc-
cessus

Hircanus

Pyratarum
successus

Phaselis

Pompeia-
næ classis
legati

pompeia-
næ uicto-
riæ ueloci-
tas

sarcinas: & pecuniâ iussit: qua sequentes moraretur: nec felicius in mari quàm in terra fuga: quippe cen-
tum amplius nauium classem apparatusque belli grauem: in pontico mari aggressa tempestas tā fœ-
da strage lacerauit: ut naualis belli instar efficeret: plane quasi Lucullus quodam cum fluctibus pro-
cellisque cōmercio debellandum tradidisse regē uentis uideretur. Attrita iam omnes ualidissimi re-
gni uires erant: sed animus malisangebatur. Itaque conuersus ad proximas gentes: totum pene orien-
tem ac septentrionem ruina sua inuoluit. Hiberi Caspii: albanii: & utrique sollicitabantur armenia.
Perque oīa & decus & nomen & titulos Pompeio sua fortuna quærebat. Qui ubi nouis motibus ar-
dere Asiam uidet: aliosque ex aliis prodi- re reges: nihil cunctandum ratus: priusque inter se gentiū robo-
ra coirent: statim ponte nauibus facto: omnium ante se primus transit euphratem regemque fugientē me-
dia nactus armenia quanta fœlicitas uiri uno praelio cōfecit: noxurna ea dimicatio fuit: & luna in
partibus quippe quasi cōmilans cū a tergo hostibus: a facie romanis se praeuisset: potius per erro-
rem longius cadentes umbras suas: quasi hostium corpora petebant. Et Mithrydates quidē nocte
illa debellatus est. Nihil enim postea ualuit: quā oīa expertus more anguiū: qui obtrito capite postre-
mum cauda minantur. Quippe cum effugisset hostē colchos: Sicilia quoque littora: & campaniam
nostram subito aduentu terrere uoluit. Mox subruto pyrei portu colchis tenus iungere bosphorū.
Inde per thraciam macedoniā: & graciā transilire. Sic Italiam nec oppinatus iuadere tantū cogitauit.
Nam per defectionem ciuium pharnaus filii scelere praeuētus male tentatum ueneno spiritū ferro
expulit Cneus interim Magnus rebellis Asiae reliquias sequens per diuersa gentiū terrarūque uolita-
bat: nunc sub orientem secutus armenios captis in ipso capite gentis Artaxis: supplicem iussit regna-
re Tigranem. At in septentrionem schyticum iter tanquā in mari stellas secutus cholchos cecidit:
ignouit hyberia: pepercit albanis: regem cholchorum Orodem positus etiam sub ipso caucaso castris
iussit in plana descendere. Arthocen: qui hiberis imperabat: & obsides liberos dare. Orodem etiā re-
muneratus est. Vltro ab albania sua lectulum aureum & alia dona mittentem: necnon & i meridie
uerso agmine. Libanum syriae: damascumque transgressus per nemora illa odorata: per thuris & bal-
sami syluas romana signa circūtulit Arabes siquid imperaret praesto fuere. Hierosolymam defende-
re tentauere iudaei. Verum hæc quoque & intrauit: & uidit illud grande impiæ gentis archanū patres
aureo uti cælo Dissidentibus de regno fratribus: arbiter factus: regnare iussit Hircanum Aristobo-
lo quia renuebat eā rem: cithenas dedit. Sic Pompeio duce populus romanus totā qua latissima est:
Asiam peruagatus: quam extremam imperii habebant prouinciā: mediam fecit. Exceptis quippe
parthis: qui fœdus maluerunt & Indis: qui adhuc nos non nouerant: omnis Asia inter rubrum & ca-
spium & oceanum Pompeianis domita: uel oppressa signis tenebatur.

BELLVM PYRATICVM.

Nterim dum populus Romanus per diuersa terrarum distractus est. Cilices iuaferāt
maria: sublatique commertiis: rupto fœdere generis humani: sic maria bello quasi tē-
pestate praeclulerant: Audaciam perditis: furiosisque latronibus dabat inquieta Mi-
thydate praeliis Asia: dum sub alieni belli tumultu: exterique regis inuidia impune
grassantur. Ac primum duce Isodoro contenti proximo mari: Cretam inter atque cy-
renas: pyreum: & achaiam sinumque maleum: quē a spoliis: aureum ipsi uocauerunt: latro-
cinabantur: Missusque in eos Publius Seruilius: quis leues & fugaces & myoparonas: graui & martia
classe turbaret: nō incruenta uictoria superat. Sed nec mari submouisse contentus: ualidissimas ur-
bes eoque: & diutina præda abundantes: Phaselis & Olypon euerit: Isauronque ipsam arcē ciliciæ unde
consciis sibi magni laboris Isaurici cognomē adamauit. Non ideo tamē tot cladibus domiti: terra
se continere potuerunt: sed ut quædā animalia: quibus aqua terramque incolēdi gemina natura est: sub
ipso hostis recessu impatientes soli: i aquas suas resiliuerunt: & aliquo latius quā prius: sic fœlix ille &
dignus uictoria Pompeius uisus est: & Mithridaticæ prouinciæ facta accessio. ille dispersam toto ma-
ri pestem semel & i perpetuū uolens extinguere diuino quodā apparatu aggressus est. Quippe cum
classibus suis & socialibus rhodiisque abundaret pluribus legatis: atque pfectis utraq; poti & oceanī ora
cōplexus ē. Gellius tusco mari i positus plotius siculo. Gratillius ligusticū sinū Pompeius gallicū ob-
sedat. Torquatus balearicū: Tiberius Nero gaditanū fretū: quod primū maris nrī limē apit. Lentulus lybi-
cū. Marcellinus ægyptiū. Pompei iuuenes adriaticū. Varro Teretius ægeū & poticū & Paphlyiū. Me-
tellus asiaticū. Coepio ipas ppotidis fauces. portius Cato sic obditis nauibus: quāsi portū obseruauit:
sic p oīs æquoris portus: sinus: latebras recessus: p mōtoria: freta peninsulas quicquid pyratæ fuit qua-
dā idagine iclusum & opprimum ē. Ipse Pompeius in originē fontēque belli ciliciā uersus est. Nec hostes
detra: ctuere certamē nō ex fiducia: sed quia oppræssi erāt: ausi uidebantur: sed nihil tamē amplius:
quā ut primū ictū cōcurrerent. Mox ubi circūfusa undique rostra uiderūt abiectis statim telis: remisque
plauit undique pari quod supplicantibus signū fuit: uitam petiuerunt. Non alia tam incruenta uicto-
ria usi: unquam iumus sed nec fidelior in posterum reperta gens ulla est. Idque p spectum singulari consi-
lio ducis: qui matrimonium genus a cōspectu longe remouit: maris & mediteranis agris quasi obli-
gauit. Eodemque tempore & usum maris nauibus recuperauit: & terræ homines suos reddidit. Quid
prius in hac mirere uictoria uelocitatem: quod quadragesimo die parata est. An fœlicitatem: quod ne una
quidem nauis amissa est. An perpetuitatem: quod amplius pyratæ non fuerunt.

deinde tota
ut græci dic
se plarig co
gerens: eo qu
stes ius uict
camē de tā f

ei lapidum f
sur ictus: cu
nisi quem i
tum est: exp
lapid in pr

ges in stabula
gnantium. H
ercitu: rapt
etiam nauale
statim naufr
subductus O
natura. Aqu
iussit incendi
rix conuocau
a Doiobella
& castra dirre
ge mox ultio
liber esse: t rece
ex causis: hæc
rent: ueni ad C
mania: nume
sim: & in princ
patuerunt. Qu
scutis: cū se t
scendebant. Ite
uali ponte tra
nus omne disti

CRETICVM BELLVM.

Reticum bellum: si uera uolumus noscere: nos fecimus: sola uincendi nobilem insulam cupiditate: fauisse Mithrydati uidebatur: hoc placuit armis uindicare. Primus inuasit insulam Marcus Antonius cum ingenti quidem uictoriae spe: atque fiducia: adeo ut pluris catenas in nauibus: quam arma portaret. dedit itaque poenas uacordiae: nam plerasque naues itercepere hostes: captiuasque corpora religata uelis: ac funibus pependere: ac sic uelificantes triumphantium in modum cretes portubus suis adremigauerunt. Metellus deinde totam insulam igni ferroque populatus intra castella: & urbes redegit: & gnoson: & erytreā: & ut graeci dicere solent urbium matrem cydonam. Adeoque saepe in captiuos consulebatur: ut ueneno se plerique conficerent. Alii deditionem suam ad Pompeium absentem mitterent: & cum ille res in asia gerens: eo quoque praefectum misisset Antonium in illa puincia irritus fuit: eoque infestior Metellus in hostes ius uictoris exercuit: uictisque lasthenae & panaræ cydonæ ducibus uictor rediit: nec quicquam amplius: eam de tam famosa uictoria quam cognomen exercitum reportauit.

BELLVM BALEARICVM.

Vatinus Metelli macedonici domus bellicis nominibus assueuerat: altero ex liberis eius cretico factus: mora non fuit: quin alter quoque balearicus: uocaretur baleares per idem tempus insulae pyratice rabie corruerant: maria homines feras atque siluestres mireris ausos a scopulis suis saltim maria perspicere. Ascendere etiam inconditas rates: & praenauigantes subinde inopinato impetu terruere. Sed cum uenientem ab alto romanam classem prospexissent: praedam putantes ausi etiam occurrere: & primo impetu ingenti lapidum saxoque nimbo classem operuere. Tribus quisque fundis praeliatur: ceteros esse quis mireretur ictus: cum haec sola genti arma sint: id unum ab infantia studiū. cibum puer a matre non accipit: nisi quem ipsa monstrante percussit. Sed non diu lapidatione romanos terruere. postquam cominus uentum est: expertique rostra: & pila uenientia pecudum in more: clamore sublato petierunt fuga littora dilapsique in proximos tumulos quaerendi fuerunt ut uincerent.

EXPEDITIO IN CYPRON.

Derat fatum insulae: igitur & Cyprus recepta sine bello: insulam ueteribus diuitiis abundante: & ob hoc Veneri sacra Ptolemaeus regebat: & diuitiarum tanta erat fama: nec falso ut uictor gentium populus & donare regna consueuerat. Publio Clodio Tribuno duce focii uiuicque regis confiscationem mandauerit & ille quidem ad rei famam ueneno fata praecipit. Ceterum portius Cato cyprias opes liburnis per Tyberinum hostium inuexit: quae res latius aerarium populi Romani quam ullus triumphus impleuit.

BELLVM GALLICVM.

Sia Pompeii manibus subacta: reliqua quae restabant in Europa: fortuna in Caesare transiit. Restabant autem inanisissimi gentium galli atque germani: & quis toto orbe diuisit: tamquam uiceret habuit britania. Primus galliae motus: ab heluetiis caput: qui Rhodanum iter & rhenum siti non sufficiens: terris uenere sedes petiti incensis moenibus suis: hoc sacramentum fuit: ne rediret: sed petito tempore ad liberandum. Cum iter moras Caesar Rhodanum non posse rescisso: abstulisset fugam statim bellicosissimam gentem: & sic in sedes suas: quasi greges in stabula pastore deduxit. Sequens longaque cruentior pugna belgarum: quippe pro libertate pugnantium. Hic cum multa romanorum militum insignia illud egregium ipius ducis: quod nutate in fuga exercitu: raptu fugientis e manu scuto: in primam uoluntas acie: manu primum restituit. Inde cum Venetis etiam nauale bellum: sed maior cum oceano: quam cum ipsis nauibus rixa quippe ille rudes & informes: & statim naufragae rostra sensissent: sed haerebat inuadi pugna. cum aestibus solitis cum ipso certamine subductus Oceanus intercedere bello uideretur. Ille quoque accessere diuersitates pro gentium locorumque natura. Aquitani callidum genus in speluncas se recipiebant: iussit includi: mora dilabebantur in siluas: iussit incendi: nemo tantum feroces dixerit gallos: fraudibus agunt. Indutiomarum: treueros. Ambiorix conuocauit eburones: utrique absente Caesare coniuratione facta inuenere legatos: sed ille fortiter a Dolobella summotus est: relatumque regis caput. Hic insidiis in ualle dispositis dolo pertulit: itaque & castra dirrepta sunt: & aurum ablatum. Cottam cum Titurio Sabino legato amissimus: nec ulla de re ge mox ultio: quippe perpetua transrhenum fuga latuit: nec rhenus ergo immunis: nec etiam fas erat: ut liber esset receptator hostium atque defensor. sed prima contra germanos illius pugna iustissimis quidem ex causis: haec auidae incurfionibus eorum quaerebantur: quae Ariousti regis superbia: cum legati dicerent: ueni ad Caesarem: quis est autem Caesar: & si uult ueniat inquit. & quid ad illum: quid agat nostra Germania: num ego me interpono romanis: itaque tantis gentis nouae terror in castris: ut testamenta passim: & in principiis scriberent: sed illa immania corpora: quo erant maiora: eo magis gladiis ferroque patuerunt. Qui calor in praeliando militum fuerit: nullo magis exprimi potest: quam quod elatis super caput scutis: cum se testudine barbarus tegeret: super ipsa romani scuta iacerunt: & inde in iugulos gladiis descendebant. Iterum uno de germano centenari quaerebatur. Hic uero iam Caesar ultro Massiliam nauali ponte transgreditur: ipsaque rhenum: & hyrcinis hostem quaerit in siluis: sed in saltus & paludes germanus omne diffugerat: tantum paucorum ictus intra ripam subito romana uis: nec simul rhenus: & itege

Metelli a cerbiras in cretes

Baleares sunt de studiosi

Ptolemaeus

Heluetii

Belgae

Veneti

Aquitani

Treueri

Eburones

Cotta & Titurius

Sabinus

Germani a

Caesare uincuntur

Britanniam
Cæsar inua-
dit

Calydonia
siluæ

Alesia
Gergouia

Vndecim
legiones cū
Crasso dele-
tæ

Mezeras

Aurum li-
quidū gra-
tiū in
fufum

Ciuiū bel-
lorum cau-
sa

quoque: & quidem ponte facto penetratus est: sed maior aliquāto trepidatio: quippe cū rhenum suū sic ponte quasi iugo captū uiderēt. Fuga rursus ī siluas & paludes: sed quod acerbissimū Cæsari fuit non fuere qui uincerentur: omnibus terra marique captis respexit oceanum & quasi hic romanus or- bis non sufficeret alterum cogitauit. Classe igitur comparata Britanniam petit in Britannia transit mi- ra celeritate: quippe qui tertia uigilia morino soluisset a portu: minus q̄ medio die insulam ingressus est: plena erant tumultu hostico littora: & trepidantia ad cōspectū rei nouæ carpēta uolitabat. Itaque trepidatio p̄ uictoria fuit: arma & obsides accepit a trepidis: & ulterius isset: nisi improbam classem naufragio castigasset oceanus. Reuersus igit ad galliā classe maiore: auctisq; copiis: in eundē rursus oceanū eos deniq; rursus brytānos: calydonias secutus ī siluas unū quoque e regibus cauelianis ī uin- cula dedit: contentus his nō enim prouinciæ: sed nomini studebatur: cū maiore q̄ prius præda reue- ctus est. Ipso quoque oceano tranquillo magis & propitio: quasi imparē se fateret. Sed maxima oīum eadēq; nouissima coniuratio fuit galliæ. Cū oēs pariter auernos atq; byturigas: carnuntas simul se quanosq; contra ille corpore armis: spiritusq; terribilis: nomine & quasi terrore composito uerginge- torix: ille festis diebus: & comitalibus: cū frequētissimos in lucis haberet: ferocibus dictis ad ius pri- stinū libertatis erexit. Aberat tūc Cæsar Rauēnæ delectū agens: & hyeme creuerāt alpes: sic iterclu- sum putabant iter. Sed ille qualis erat: ad nunciū rei felicissimæ temeritatis p̄ inuios ad id tēpus mō- tium multos: per intactas uias: & niues expedita manu emensus: occupat galliā: ex distantibus hiber- nis castra contraxit: & ante in media gallia fuit: q̄ ad ultima timeretur. Tum ipsa capita belli aggressus urbes: saluari cū quadraginta milia propugnatiū sustulit. Alesiam ducentorū quinquaginta miliū iuuetute subnixā flammis adæquauit: circa Gergouiam tota belli moles fuit: quippe cū. lxxx. muro & arce: & abruptis defenderēt maximam ciuitatē uallos: sudibus: & fossa: inductoque fosse flumine ad hoc. xviii. castellis ingentiq; lorica circumdatam: primū fame domui: mox audentē eruptiōes in ual- lo gladiis: sudibusq; concidit: nouissime in deditionem redegit. Ipse ille rex maximū uictoriæ decus: supplex cū in castra uenisset: tum & faleras & sua arma ante Cæsaris genua p̄iecit. habes inquit fortē uir fortissime uicisti.

BELLVM PARTHICVM.

Vm gallos per Cæsarem in septentrione debellat: interim ad oriētem graue uulnus a parthis populus Romanus accepit. Nec de fortuna queri possumus: caret solatio cla- des: aduersa & diis & hominibus cupiditas consulis Crassi: dum parthico inhīat auro xi. stragæ legionum & ipsius capite mulctata ē. quod tribunus plebis Metellus exeū- tem ducem hostilibus diris deuouerat: & cū zeugma transisset exercitus: rapta subdi- tis signa turbinibus haurit euphrates: & cū apud niceforum castra posuisset: missi ab Orode rege legati denūciauere percursorum cum Pompeio foederum consilia q̄ meminisset regis inhians ille thesauris nihil. ne imaginario quidem iure: sed Seleucia se responsurum esse respondit. Itaque dii foederum ultores: nec insidiis nec uirtuti hostium defuerūt. Iam primū qui solus & uere cō- meatus: & munire poterat: a tergo relictus euphrates: dum simulato transfugæ cuidam. Mezeræ sy- ro creditur: cum in mediam camporum uastitatem eodem duce ductus exercitus undiq; hosti expo- neretur. Itaque uix dum uenerat carras: cum undiq; præfecti regis Sylaces & Surenas ostendere signa auro sericisq; uexillis uiibrantia. Tum sine mora circūfusi undiq; equitatus: in modū grandinis atq; nimborum: densa tela pariter fuderūt. Simi miserabili strage deletus exercitus: ipse in colloquium soli citans signo dato uiuus in hostium manus incidisset: nisi tribunis reluctantibus fugam ducis barba- ri ferro occupassent. Sic quoque relatum caput: ludibrio hosti fuit. filium ducis poene in conspectu patris eisdem telis operuere reliquæ in scælicis exercitus: quo quēq; rapuit fugam in armenia cili- ciam: syriamq; distractæ uix nūcium cladis rettulerūt. Caput eius recisum cum dextra manu ad re- ius animus arserat auri cupiditate eius etiam mortuum & exangue corpus auro ueretur.

ANACEPHALEOSIS.

Aec est illa tertia ætas populi romani transmarina: qua italia progredi ausus orbe to- to arma circūtulit. Cuius ætatis superiores. c. anni sancti pii: & ut diximus aurei: sine flagitio: sine scelere: dum sincera adhuc & innoxia pastoria illius scæte integritas: dū- q; poenore hostium imminēs metus disciplinā ueterem cōtinebat. Postremi. c. quos a carthaginis: corynthis numatiæ quæ excidiis & attali regis in asiatica hæreditate de- duximus in Cæsarem & Pompeium: secutūq; os de quo dicemus. Augustum & clari- tate rerum bellicarum magnifici. Ita domesticis cladibus miseri: & erubescēdi quippe sicut galliam thraciam: ciliciam: uberrimas ualidissimasq; prouincias: armenios etiam & britannos: ut nō in usu: ita ad imperii speciem magna nomina acquisisset pulchrum atq; decorum. Ita eodem tēpore dimi- casse domi cum ciuibus: lociis: mancipiis: gladiatoribus: totoq; inter se senatu: turpe atq; miserādū ac nescio an satis fuerit populo romano Sicilia & Africa cōtentū fuisse: aut his etiam ipis carere do- minati italia sua: q̄ eo magnitudinis crescere: ut uiribus suis conficeret. Quæ enī res alia furores ci- uiles peperit: q̄ nimia scælicitas: Syria prima nos uicta corrumpit. Mox asiatica pgameni regis hæredi- tas: ille opes atq; diuitiæ afflixere sæculi mores: meriamq; uitis suis: quasi sentina rēpublicā pessun- dedere. Vnde. n. populus romanus agros & cibaria flagitaret nisi per famē: quam luxus fecerat. hinc

ergo gracch
diuulsus a
hinc rursus
nisi ex abun
dum plebis
cit iā ut sp
ide mariana
ab opulētia
bus & domi
bus in exiti
ros ab exte

q̄ ut senatu
hæc ipsa in
translata iu
menti ipso
dentium et
re hæredita

litas & trib
tra fas colle
abdicare se
comitiorum
cædes a for
nu caput ra
pione Nas

consule opp
cussoribus a

cum abnuen
igitur post M
niæ progress
sui Glauciam
regē ex satelli
sule: q̄a tueri
stulis obsider
ptus i curiā ē.

ergo gracchana: & priā & secūda: & illa tertia apuleiana seditio. Vnde regnaret de iudiciariis legibus diuulsus a senatu eques: nisi ex auaricia: ut uectigalia reipublica: atq; ipsa iudicia in quæstu haberet hinc rursus & promissa ciuitas latio: & per hoc arma sociorū. Quid autem bella feruilia unde nobis nisi ex abundantia familiarium: unde gladiatorii aduersus dominos suos exercitus: nisi ad conciliā dum plebis fauorem: effusa largitio: Cū spectaculis indulget supplicia quondam hostium autem facit iā ut speciosiora uitia tangamus. Nonne ambitus honorum ab hisdem diuitiis incitatus: Atqui iude mariana: inde syllana potestas. Aut magnificus apparatus cōuiuiorū & sumptuosa largitio nōne ab opulētia pitura mox ægestatem: hæc Catilinam patriæ suæ impegi. Denique illa ipsa principatus & dominādi cupido: unde nisi ex nimis opibus uenit: Atq; hic Cæsarem: atq; Pompeium furiali bus in exitiū reipublicæ facibus armauit. Hos igitur populi romāi omnis domesticos motus sepe ratos ab externis iustisq; bellis ex ordine prosequemur.

DE LEGIBVS GRACCHANIS.

Editionem omnium causa tribunitia potestas excitauit: quæ specie quidē plebis tuē dā: cuius in auxilium comparata est. Re autem dominationem sibi acquirēs studiū populi ac fauorē agrariis: frumentariis: iudiciariis legibus aucupatur. Inerat oībus spes æquitatis: quid tam iustū enim: q̄ recipere plebem ius suum a patribus: ne populus gentium uictor orbisq; possessor: extorris: ac focis ageret. Quid tam æquū q̄ in opem populum uiuere ex ærario suo: quid ad ius libertatis æquandæ magis efficax q̄ ut senatu regente prouincias: ordinis æquestris auctoritas saltem iudiciorum regno niteretur: sed hæc ipsa in perniciem redibant: & misera reipublica in exitium suum recesserat: & a senatu in equestrē translata iudiciorum potestas: uectigalium: idē imperii patrimonium supprimebat: & emptio frumenti ipsos reipublicæ neruos exhauriebat: ærarium reduci plebs in agros unde poterat sine possidentium euersione: qui sibi pars populi erant & tamen relictas sibi a maioribus sedes ætate quasi iure hæreditario possidebant.

SEDITIO TYBERII GRACCHI.

Rimam certaminum famem. Tyberius Gracchus accendit genere: forma: eloquētia facile princeps: sed hic siue Manciniana deditio: quia sponsor fœderis fuerat con tagium timēs: & inde popularis siue æquo & bono ductus: quia depulām agris suis plebem miseratus est ne populus romanus gentium uictor: urbisq; possessor: laribus ac focis suis exularet: & quacūq; mente rem ausus ingentem postq̄ rogatiōis dies ade rat ingenti stipatus agmine rostra conscendit: nec deerat obuia manu tota inde nobi litas & tribuni in partibus sed ut intercedentem legibus suis Cneum Octauium uidet Gracchus: con tra fas collegii ius potestatis iniecta manu depulit rostris: adeoq; præfenti metu mortis exterruit: ut abdicare se magistratu cogeretur: sic triumphum creatus diuidendis agris cum ad ppetranda cœpta die comitiorum prorogari sibi uellet imperium: obuia nobiliū manu eorumque: quos agris mouerat: cædes a foro cœpit. Inde cum in capitolium profugisset: plebemque ad defensionem salutis suæ: ma nu caput rangens hortaretur: præbuit speciem: regnum sibi & diadema poscentis: atque ita duce Sci pione Nasica concitato in arma populo: quasi iure oppressus est.

SEDITIO CAII GRACCHI.

Tatim & mortis & legū fratris sui uindex: non minore impetu icaluit Caius Grac chus: qui cum pari tumultu atq; terrore plebem in auitos agros arcesceret: & recentē Attali hæreditatem in alimenta populo polliceretur. Iamque nimius & potēs altero tribunatu secunda plebe uoluitaret: abrogare auso legibus suis Minutio tribuno: fre tus comitum manu. fatale familiæ suæ capitolium inuasit: Inde proximorum cæde depulsus: cum se in auentinū recepisset: inde quoq; obuia senatus manu ab Opimio consule oppressus est. Insultatū quoq; mortis reliquit: & illud sacrosanctū caput tribuni plebis: per cussoribus auro pensatū est.

SEDITIO APVLEIANA

Nilominus Apuleius saturninus gracchanas asserere leges non destitit. Tantum ani morum uiro Marius dabat: qui nobilitati inimicus: consulatu suo prærea cōfusus: oc ciso palam comitiis Annio cōperitore tribunatus subrogare conatus est in eius locū Caium Gracchum: hominem sine tribu: sine nomine: sed subito titulo in familiam ipse se adoptabat cum tot tantisque ludibriis exultaret impune: rogandis graccho rum legibus ita uehementer incubuit: ut senatum quoque cogeret in uerba iurare: cum abnuentibus aqua & igni interdiciturum se minaretur: unus tamen extitit qui mallet exilium. igitur post Metelli fugam omni nobilitate percussa: iam cum tertium annum dominaretur: eo uestia progressus est: ut consularia quoque comitia noua cæde turbaret: quippe ut satellitem furoris sui Glauciam consulem faceret Gaium Memmiam competitorem interfici iussit: & in eo tumultu regē ex satellitibus suis appellatū: lætus accepit. Tū uero iā cōspiratōe senatus ipso quoq; iā Mario cō sule: q̄a tueri nō poterat aduerso. directe i foro acies: repulsus iude: capitolium inuasit: sed cū abruptis fi stulis obsideret: senatūq; plegatos pœnitētiæ fidē faceret ab arce digressus: cū ducibus factiōis rece ptus i curiā ē. Ibi i eū facta irruptiōe: populus fustibus: saxisq; cooptū: ipa quoq; morte lacerauit.

Iudicia in equites tra lata

Att. Grac chi ferocia in collegā

T. Gracchi cædes

C. Gracchi interitus

Metelli exilium

Saturnini interitus

DRUSIANA SEDITIO.

Equitum
peculatus

Tribunitia
uis

Quo popu
lo a ro, im-
perio defe-
cerint

Popedii so-
ciales belli
dux

Cato
Gabinus
Ro, duces
Carbo
Sylla
Pompeius
Strabo
Herdonius

Eunus
Syrus

Att. Euni
Syri com-
mentum

Ostremo Liuius Drusus non tribunatus modo uiribus: sed ipsius etiā senatus aucto-
ritate: totiusq; italiæ cōsensu easdem leges asserere conatus: dum aliud captat ex alio
tantum conflauit incēdium: ut ne prima illius flamma posset sustineri: & subita mor-
te correptus hæreditarium in posteros suos bellū progaret iudiciaria lege Cati Grac-
chi. Diuiserant populum romanum: & bicipitem ex una fecerant ciuitatem: equites
romani tanta potestate subnixi: ut qui fata patrum uitæque principum haberent in
manu: interceptis uectigalibus peculabantur suo iure rempublicam: senatus exilio Metelli damna-
tiōe Rutilii: debilitatus omne decus maiestatis amiserat. In hoc statu rerum: pares opibus: animis di-
gnitate: unde & nato Liuius Druso æmulatus accesserat: equitē Seruilius Cepio senatū Liuius Dru-
sus asserere: signa & aglæ: & uexilla aderat. Cæteræ sic urbe in una quasi in binis castris diffidebatur:
prior Cepio in senatum impetu facto: reos ambitus Scaurum & Philippum principes nobilitatis ele-
git. His ut motibus resisteret Drusus plebem: sed se gracchanis legibus eisdē socios ad plebem spe ci-
uitatis erexi. Extat uox ipsius nihil se ad largitionem ulli reliquisse: nisi si quis aut cauū diuidere uel-
let: aut cælum. aderat promulgandi dies: cum subito tanta uis hominum undiq; apparuit: ut hostiū
aduentu obfessa ciuitas uideretur. Ausus tamē abrogare de legibus consul Philippus: sed apprehen-
sum faucibus uiator non ante dimisit: q̄ sanguis & in ora: & oculos redūderet: sic per uim data iussæ
q; leges: sed præcium rogationis statim socii flagitare: cum interim imparem Drusum: ægrūq; rege-
temere motarum: matura: ut in tali discrimine mors abstulit: nec ideo minus socii promissa Drusi a
populo romano reposcere armis desierunt.

BELLVM Q VOD ADVERSVS SOCIOS GESTVM EST.

Otiæ bellum uocetur: licet ut extenuemus inuidiā si uerum tamen uolumus: illud
ciuile bellum: quippe cū populus romanus ethruscos: latinos: sabinosq; miscuerit: &
unum ex omnibus sanguinem ducat: corpus fecit ex mēbris: & ex omnibus unus est
nec minore flagitio socii citra italiā: q̄ intra urbē ciues rebellabant. Itaq; cum tuscæ
ciuitates: quas uiribus auxerant socii iustissime postulerent: ad quam spē eos cupidi
ne dominatiōis Drusus erexerat. Postq̄ ille domesticæ scelere oppressus ē eadem fax:
quæ illum cremauit: socios in arma & in expugnationem urbis accēdit. Quid hac clade tristius: qd
calamitosius: cum omne latium: atq; picenum: ethruria omnis: atq; cāpania. Postremo italia contra
matrem ac parentem suam urbem consurgerent: cum o mne robur fortissimorum fidelissimorūq;
sociorum sub suis quisq; signis haberent municipalia ista p̄digia. Popedius marcos & etiam latinos
Afranius umbros: totus senatus & consules Samnium Lucaniamq; Thelesinum: cum regum & gētiū
arbiter populus: ipsum se regere nec posset: ut uiditrix asiæ europæq; a Corfinio Roma peteret. Pri-
mum fuit belli in albano mōte cōsiliū: ut festo die latinarum Iulius Cæsar & Martius Philippus cō-
sules inter sacra & aras immolarent. Postq̄ id nephas proditiōe discussum est. Asculo furor omnis
erupit: In ipsa quidem ludorum frequētia trucidatis: qui tum aderant ab urbe legatis. Hoc fuit im-
pii belli sacramētum: inde iam passim ab omni parte italiæ duce & auctore belli discursate Popedio
diuersa per populos & urbes signa cecinere. Nec Hānibalis nec Pyrrhi fuit tanta uastatio. Ecce otri-
culum: ecce grumentum: ecce fesulæ: ecce carseoli referatæ: nuceria & picētii: cædibus ferro & igne
uastantur: fusæ Rutilii copia: fusæ Cepionis: nam ipse Iulius Cæsar exercitu amisso cū i urbē cruen-
tus referretur: miserabili funere: mediam etiam urbem per uia fecit. Sed magna populi romani for-
tuna: & semp in malis maior: totis de suo uiribus insurrexit: aggressiq; singulos populos: Cato discu-
tit ethruscos: Gabinus marcos: Carbo lucanos: Sylla sānites: Strabo uero Pompeius omnia flammis
ferroq; populatus: non prius finem cædium. q̄ Asculi euersiōne manibus tot exercitū consularium:
direptarumq; urbium diis litaretur.

BELLVM SERVILE.

Tcūq; & si cū sociis nephas: cū liberis tamē & ingenuis dimicatū est. Quis æquo ani-
mo ferat in principe gētiū populo bella seruorum? Primum seruale bellū inter ini-
tia urbis Herdonio duce sabino: in ipsa tentatum est: cum occupata tribunitiis sedi-
tionibus ciuitate capitolium obfessum est & a consule captum. Sed hic tumultus ma-
gis fuit q̄ bellum. Mox iperio per diuersa terræ occupato: quis crederet Sicilia mul-
to cruētiū seruili: q̄ punico bello esse uastatam: terra frugum ferax: & quodāmodo
suburbana prouincia late fundis ciuiū latinorum tenebatur. Hic ad cultum agri frequentia ergastu-
la: cathenariq; cultores materiam bello præbuere. Syrus quidam nomine Eunus: magnitudo ciadiū
facit ut meminerimus: fanatico furore simulato: dum Syriæ deæ cemonias iactat ad libertatē & ar-
ma seruos quasi numinum imperio cōcitauit: idq; ut diuinitus fieri probaret: i ore abdita nuce: quā
sulphure & igne stipauerat: leuiter ispirās flammam iter uerba fundebat. Hoc miraculum primum
duo milia ex obuiis: mox iure belli refractis ergastulis. lx. amplius milium fecit exercitum. Regiūq;
nequid malis deesset decoratus isignibus: castella: oppida: uicos miserabili dirreptione uastauit. Illud
quoq; in ultimum belli dedecus capta sunt castra prætorum: nec nominare ipsos pudet: castra Mā-
nili: Lentuli: Pisonis: Hipsei. Itaq; qui per fugitiuos distrahi debuissent: prætorios duces p̄ugos præ-

lio ipsi sequebantur. Tandem Perpenna imperatore supplicium de eis sumptū est. Hic enim uictos & apud Ennam nouissime obfessos cum fame quasi pestilentia cōsumpsisset: reliquias latronum cum pedibus cathenis religauit: cruribusq; puniuit. Fuitq; de seruis ouatiōe contentus: ne dignitatē triumphī seruii inscriptione uiolaret. Vix dum respirauerat insula: cum statim a seruis & a Syro reditur ad cilitē. Athenio pastor interfecto domino: familiam ergastulo liberatam sub signis ordinat. Ipse ueste purpurea argenteoq; baculo: & regium in morem fronte redimita nō minorē: quam ille fanaticus prior conflat exercitum: acriusq; multum: quasi: & illum uindicaret. uicos: castella: oppida diripiens: in dominos: in seruos īfestius: q̄ in transfugas sēuiebat. Ab hoc quoq; pratoris exercitus celsi: capta Seruiliū castra capta Luculli: sed Aquillius Perpennæ usus exemplo interclusum hostē: cōmeatibus ad extrema compulsi: cōmunitasq; copias armis: fame facile deleuit. Deditq; se nisi suppliciorum metu uolūtariam mortem pertulissent. Ac ne de duce quidē suppliciiū exigi poruit quāuis in manus uenerit: quippe dum circa ad deprehendendū cum multitudo contendit: inter rixantiū manus præda lacerata est.

BELLVM SPARTICVM.

Nimvero seruiliū armoz dedecus feras: nā & ipsi per fortunā in oīa obnoxii: tamen quasi secūdū hominū genus sunt: & i bona libertatis nostræ adoptat bellū Spartaco duce cōcitātū: quo noīe appellē nescio qppe cū serui militauerint: gladiatores ipauerint: illi infimæ sortis hoīes: hi pessimā auxere ludibrio calamitatē. Spartacus: Chrysus: & Oenomaus: fracto lētuli ludo: cū septuaginta aut ap̄ius eiusdē fortunæ uiris eruperūt Capuā: seruisq; ad uexillū & ad auxiliū uocatis: cū statim decē amplius milia cōissent homines: nō modo effugisse cōtentia uindictā etiā uolebat. Prima uelut ara ruris mōs Vesuuius placuit: ibi cū etiā obsideretur a Clodio glabro per fauces caui montis uitigineis delapsi uinculis ad imas eius descendere radices: & exitu in uno nihil tale opinātis ducis subito īpetu castra rapere. Inde alia castra. Deinceps thoram: toramq; peruagantur campāniā: nec uillagē atq; uicogē uastatōe contenti: nolam atq; nuceriam: turios atq; metapontum terribili strage populātur: affluētibus in diem copiis. Cum iam esset iustus exercitus e uiminibus pecudumq; tegumentis incōditos sibi clypeos: & ferro ergastulorum recocto: gladios ac tela fecerunt. Ac ne quod decus iusto deesset exercitui domitis obuiis gregibus parat equitatus: captaq; de pratoribus insignia & falces ad ducē detulere: nec abnuit ille de stipendiario thrace miles: de milite desertor: inde latro: deinde in honore uirum gladiator: qui defunctorum quoq; prælio ducē funera īperatoris celebravit exequiis captiuosq; circa rogū iussit armis depugnare. Quasi planē expiaturus omne præteritū dedecus si de gladiatore munerator fuisset. Inde iam cōsulares quoq; aggressus in Apēnino Lentuli exercitum cecidit: apud mutinam Caii Crassii castra deleuit. Quibus elatus uictoriis de inuadēda urbe romana quod satis est turpitudini nostræ deliberauit: tandem etiam totis uiribus contra Mirmilonem con surgitur: pudoremq; romanum: Licinius Crassus asseruit: a quo pulsi fugatiq; pudet dicere hostes i extrema italix cōsurrexerūt: ibi circa brutium angulū clusicum fugā in siciliā pararet: neq; nauigia suppeterēt: ratesq; ex cratibus: & dolia cōnexa uirgulis i rapidissimo freto frustra experirent: tandē eruptiōe facta: dignā uiris obiere mortē: & quod sub gladiatore duce oportuit: sine missiōe pugnatū est. Spartacus ipse i primo agmine fortissime dimicās quasi īperator occisus est.

BELLVM CIVILE MARIANVM.

Oc deerat unum populi Romani malis: iam ut ipse intra se patriciale bellum domi stringeret: & i urbe media ac foro: quasi harena ciues cū ciuibz suis gladiatorio more cōcurrerent: æquiore animo utcūq; ferrem: si plebei duces: aut si nobiles: mali saltem ducatum sceleri præbuisset. Cum uero: proū facinus: qui uiri: qui imperatores. decora & ornāmēta sæculi sui Marius & Sylla pessimo facinori suam etiam dignitatē præbuerūt: tribus ut sic dixerim syderibus agitatū est. Primo & leui & modico tumultu: maiore q̄ bello: itra ipsos armorum duces subsistente sœuitia. Mox atrocius & cruetius p̄ totius uiscera senatus grassante uictoria. Vltimum nō ciuicam modo: sed hostilem quoq; rabie supergressum est: cum armoz furor totius italix uiribus niteretur: eousq; odiis sœuitibus: donec deessent: qui occiderentur. Initium & causa belli inexplēbilis honoz marii fames: dum decretam Syllæ prouinciā Sulpitia lege sollicitat. Sed impariēs iniuriæ statim Sylla legiones circūegit: dilatoq; Mithrydate exquilia Collināq; porta geminū agmen urbi īfudit. Vnde cum subito Sulpitius & Albino uanus obiecissent cateruas: fudesq; & saxa undiq; a mœnibus ac tela iacerētur: ipse quoq; iaculatus icēdio uiam fecit: arcemq; capitolii: quæ pœnos quoq; gallos etiam Senonas euaserat. quasi captiuam uictor īfedit: cum ex cōsulto senatus aduersariis hostibus iudicatis: in præsentem tributum: aliosq; diuersæ factionis iure sœuitū est. Marium seruiliū fuga exemi: imo fortuna alteri bello referauit. Cornelio Cinna Cneo Octauio cōsilibz male obrutum resurrexit incendium: & qui dem ab ipso discordia: cum de reuocandis: quos senatus hostes iudicauerat ad populum referret: cincta quidem gladiis contrione: sed uincētibz: quibus pax: & quies potior: profugus patria sua Cinna confugit ad partes: redit ab africa Marius: clade maior: liquidem carcer: cathenæ: fuga exiliū horificauerant: dignitatē itaque ad nomen tanti uiri late concurrunt: seruitia proū nefas: & erga

Syri insignia

Seruiles copiae deletæ

Spartacus
Chrysus
Oenomaus

Vesuuius

Muerator

Spartaci interitus

Causa primi ciuilis belli

Cinna urbe pellitur

Cinna
Marius
Carbo
Sertorius

Senatorum
caedes

Læponius
Thelesinus

Sertorii ex-
tores

Sertorius
suorū frau-
de oppres-
sus est

Lepidi mo-
tus post Syl-
læ interitū

stula armantur: & facile inuenit exercitum miser imperator. Itaq; ui patriam reposcens: unde ui fue-
rat expulsus: poterat uideri iure agere nisi causam suā sœuitia corrumperet: sed cū diis hominib; q;
infestus rediret: statim primo impetu cliens & alumna urbis hostia nefanda strage diripitur. Mox in
urbem quadruplici agmine intratur: diuisere copias Cinna: Marius. Carbo: Sertorius. Hic postquā
manus omnis Octauii depulsa ianiculo est: statim ad principum cædem signo dato aliquanto sœui-
us: quam aut in punica: aut in cymbrica urbe sœuitur. Octauii consulis caput pro rostris exponitur.
Antonii consularis in Marii ipsius mensis: Cæsar & Fimbria in penatibus domorum suorum truci-
dantur. Crassii pater & filius in mutuo alter alterius aspectu. Bebiū atque Numitorium per me-
dium forum uinci traxere carnificum. Catulus seignis hauſtu ludibrio hostium exemit. Merula
flammendialis in capitolio Iouis ipsius oculos uenarum cruore resperſit. Arcarius ipso uidente Ma-
rio confossus est: quia fatalem illam scilicet non manum porrexerat salutanti. Hæc tot senatus fu-
nera in ira calendas & idus Ianuarii mensis: septima illa marii purpura dedit: quid futurum fuit
si annum cōsularis impleſſet. Scipione Norbano quinto consule tertius ille turbo ciuiliſ iſanix to-
to furore detonuit: quippe cum hinc. viii. legiones: inde quingentæ cohortes starent i armis. Inde ab
asia cum uictore exercitu Sylla properat: & lane cum tam ferus in syllanos Marius fuisset quāta sœ-
uitia opus erat: ut sylla de Mario uindicaretur. Primum apud capuam sub amne Vulturno signa cō-
currunt: & ibi statim Norbani susus exercitus: statim omnes scipionis copię ostentata spe pacis op-
presse. Tum Marius iuuenis & Carbo consules: quasi desperata uictoria: ne multi perirent: sanguine
senatus sibi parentabant: obſeſſaq; curia: sic de senatu: quasi de carcere qui iugularetur educti. Quid
funerum in foro in circo: in patentibus templis: Nam cum mutius sceuola pontifex uastales ample-
xus aras: tantum nō eodem igne sepelitur Lamponius atq; Thelesinus famnitiū duces atrocius Pyr-
rho & Hānibale campaniam ethuriāq; populantur. & sub spem partium se uindiciant. Apud sacri-
portum: collināq; portam debellatæ oēs hostium copię. Ibi Marius hic Thelesinus oppressi: nec
idem tamen cædium: qui bello: finis fuit. Stricti enim & i pace gladii: animaduersum q; in eos: qui se
sponte dederant minus est. Quod sacriportum. apud Collinam. lxx. amplius milia sylla concidit: bel-
lum erat: quattuor milia deditoꝝ inermium ciuium in uilla pub. interfici iussit: isti tot in pace non
plures sunt: quis aut illos potest computare: quos in urbe passim quisquis uoluit occidit: donec ad-
monente Furſidio uiuere aliquos debere: ut essent: quibus imperarent: proposita est ingens illa tabu-
la: & ex ipso equestri ordinis flore ac senatu duo milia electi qui mori iuberentur: noui generis editū
piget post hæc referri ludibrio abdita fata carbōis: fata forai ptoris atq; denulei: Bebiū sine ferro ri-
tu ferarum inter manus laceratum marium ducis ipsius fratrem apud catuli sepulchrum: oculis: ma-
nibus: cruribusq; defossis seruatum aliquandiu: ut per singula membra moreretur: positis singulorū
hominum fere pœnis: municipia italiæ splendidissima sub hasta uenierunt. Spoletū: interamnū:
præneſte. Florentia. nam Sulmonem uerius oppidum sociū atq; amicum: facinus indignū: nondū ex-
pugnatū: ut obsides iure belli: & mō morti dānati duci iubent sic dānatū ciuitatē iussit Sylla deleri.

BELLVM SERTORIANVM.

Ellum sertorianum quid aliud: q; Syllanæ proſcriptionis hæreditas fuit: hostile po-
tius an ciuile dixerim nescio: q; ppe q; lusitani celtiberiq; romano cesserint duce: exul
& pfugus feralis illius tabulæ uir summæ qdem: sed calamitosæ uirtutis: malis suis
maria terrasq; pmiſcuit: etiā africa: iam balearibus inſulis fortunā expertus: missusq;
in oceanum: fortunataq; inſulas penetrauit: tandem Hispaniam armauit: ut cum ui-
ris facile cōuenit: nec aliter magis apparuit hispani militis uigor: q; romano duce: q;
ille non contentus hispania: Ad Mithrydatem quoq; ponticoſq; repexit: regemq; claſſe iuuit & qd
futurum fuit: satis tāto hosti: uno imperatore resistere: res romana nō potuit. Additus Metello Cne-
us Pompeius: hi copias uiri diu & ancipiti semper acie atriuerunt: nec tamen prius bello: q; suorum ſce-
lere & inſidiis extinctus. Copias eius prope tota hispania persecuti: diu & ancipiti ſemp acie domaue-
runt. Prima per legatos certamina habita: cum hic Domitius & Horius: inde herculei proluderent:
mox his apud Segoniam: illis apud Anam flumen oppressi: ipsi duces cominus iuicem experti: apud
Lauronem atq; Sucronem æquauere clades. Tum illis ad populationem agroꝝ: his ad urbium exci-
dia conuerſis: misera inter romanos duces hispania discordiæ pœnas dabat donec oppresso dome-
stica fraude Sertorio: uictorq; deditoꝝ Perpēna: ipse quoq; in romanam fidem uenere urbes: ostateri:
mestudia: ualentia: auxima: & in fame nihil non experta calagurris. Sic recepta i pacē Hispania: uicto-
res duces externum id magis: q; ciuile bellum uideri uoluerunt ut triumpharent.

BELLVM CIVILE SVB LEPIDO.

Arco Lepido Quinto Catulo consulibus: ciuile bellum pœne citius oppressum est: q;
inciperet: sed quatum lateq; ſax illius motus ab ipso Syllæ rogo exarſit. Cupidus nāq;
rerum nouarum per insolentiam Lepidus: acta tanti uiri ſcindere parabat: nec im-
merito: si tamen posset sine magna clade reipublicæ. Nam cum iure belli Sylla dicta-
tor proſcripſiſſet inimicos: qui ſupererant: reuocante Lepido: quid aliud: q; ad bellum
uocabantur. Cum damnatorum ciuium bona addiciente Sylla: quāuis male capta:
iure tamen repetitio eorū pcul dubio labefactabat compositā ciuitatē. Expediebat ergo quasi ægræ

fauciæq; re-
uelut claffi-
iam militiū
ces atq; ſign-
tu iudicari-
riit. Victore

facinoris ſat-
teris bibere
perio: niſi ill-
patefecit: al-
ſed patriciis
uſpectum:
ille quidē a
natum fami-
ta uiros: face-
rant in arm-
nerentur ſta-
De ſupplicio
quam ſenter-
tamē ab ince-
ercitu oppri-
pugnando ce-
clauera reper-

catur: ac ne ſo-
bellum. Quip-
xviii. ſlos oīs &
iotarus: Ariob-
doniæ græciæ
puſi locū &
uerſumq; ab o-
de reſpexit aſia
& odia partium
erāt: odia ui-
dem Quinto l-
reſq; uictorias:
pei potētia apu-
Cato aduerſus
tranſuerſum eg-
tate florebat: ue-
uabatur. Pom-
augere. Pompe-
le conuenit: ergo
Pompeius Hiſp-
occupatur: dece-
te apud parthos

1
fauciæq; reip. reſcere quocūq; ne uulnera curatione ipſa reſciderent. Ergo cū turbidis cōciōibus:
uelut claffico ciuitatē terruiſſet: profectus in ethruriam arma inde & exercitū urbi admouerat. Sed
iam miluiū pontē: collēq; laniculū Lucatius Catulus Cneus Pompeius Syllanæ dominationis du-
ces atq; ſigniferi alio exercitu inſiderant. A quibus primo ſtatim impetu retropulſus: hoſtiſq; a ſena-
tu iudicatus: in cruenta fuga ethruriam: inde ſardiniā reſſit. Ibi quoq; morbo & pœnitentia inte-
riit. Victores q; nō tenuere aliis in ciuilibus bellis pace contenti fuerunt.

L. FLORII EPITHOMATIS LIBER Q. VARTVS INCIPIT.
BELLVM CATILINAE.

Atilinam luxuria primum: tum hīc conſlata ægeſtas rei familiaris. ſimul occaſio:
q; in extremis finibus mundi: arma romana peregrinabant: in nefaria cōſilia op-
primendæ patriæ ſuæ cōpulere: ſenatū confodere: conſules trucidare: diſtringe-
re incēdiis urbē: diripere arariū: totā deniq; repū. funditus tollere: & quicq; nec
Hānibal uidereſ optaſſe. Quibus nefas ſociis aggreſſus eſt ipſe patritius: ſed hoc
munus eſt. Curii Porcii: Syllæ: Cethegi: Antonii: Vargūte: atq; Lōgini: quæ fami-
liæ: quæ ſenatus inſignia: Lentulus quoq; tunc maxime prætor: hos oīs imaniſſi
facinoris ſatellites habuit. Additū eſt pignus coniurationis ſanguis humanus: quem circūlatum pa-
teris bibere ſummū nefas: niſi amplius eſſet propter quod biberūt. Actum erat de pulcherrimo im-
perio: niſi illa coniuratio in Ciceronē & Antonium conſules incidifſet: quorum alter industria rem
patefecit: alter manus oppreſſit. Tanti ſcleris indicium per Fuluiam emerſit: uiliſſimum ſcortū:
ſed patriciis inſolens: conſul habito ſenatu in præſentē parricidā reū Cicero perorauit: ſed nō ampli-
us pfectum: q; ut hoſtis euaderet: ſeq; palam pfeſſo incendium ſuum reſtinctūq; ruina minaretur: ut
ille quidē a præperatū a Manlio in Ethruria exercitum pſciſciſ: ſigna illaturus urbi Lentulus deſti-
natum familiæ ſuæ ſybillinis uerſibus regnū ſibi uaticinans: ad præſtitutū a Catilina diem urbe to-
ta uiros: faces: tela diſponit. Nec ciuili conſpiratione cōtentus: legatis allobrogum: qui tū forte ade-
rant: in arma ſollicitatis: & iſſet ultra alpes furor: niſi altera pditione. Vulturii prætoris litteræ te-
nerentur ſtatim Ciceronis imperio iniecta eſt barbaris manus: palam prætor in ſenatu cōuincitur.
De ſupplicio agentibus Cæſar parcendum dignitati: Cato animaduertendum pro ſcelere cenſebat
quam ſententiā ſecutis omnibus in carcere parricidæ ſtrangulant: q; ſuis parte cōiurationis oppreſſa
tamē ab incepto Catilina non deſtitit. Sed inſeſtis ab ethruria ſignis patriā petēs obuius. Antonii ex-
ercitu opprimis: q; atrociter dimicatum ſit exitus docuit. Nemo hoſtiū bello ſupſuit: quem quis in
pugnando ceperat locum etiam amiſſa anima corpore tegebat Catilina longe a ſuis inter hoſtiū ca-
dauera repertus eſt: pulcherrima morte: ſi pro patriā ſic concidiſſet.

BELLVM CAESARIS ET POMPEI.

Am pœne toto orbe pacato: maius erat imperium romanū: q; ullis externis uiribus
extingui poſſet. Itaq; inuidens fortuna principi gentiū populonipm illū in exitiū ſuū
armauit: ac Mariana quidē Cinnanaq; rabies intra urbem præcluſerat: quaſi experi-
retur ſyllana tempeſtas. Latius intra italiam tum detonuerat Cæſaris furor: atq; Pō-
pei urbem: italiam: gentes nationes: totum deniq; quam patebat imperium quodam
quaſi diluuiū & cum inflammatione corripuit: Adeo ut non recte tantum ciuile di-
catur: ac ne ſociale quidem: ſed nec externum ſed potius commune quoddam ex omnibus & pluſq;
bellum. Quippe ſi duces eius inſpicias: totus ſenatus in partibus: ſi exercitus hinc. xi. legiones: inde
xviii. ſlos oīs & robur italici ſanguinis: ſi auxilia ſociorum: hinc gallici germaniq; delectus: inde De-
iotarus: Ariobarzanes: Tarchom: Dimotus Corinthius: omnis thraciæ: cappadociæq; ciliciæ: mace-
doniæ graciæ: italiciæ: totiusq; robur orientis ſi morā belli: quattuor annis: & pro clade regē breue tē-
pus: ſi locū & ſpaciū ubi commiſſum eſt: intra italiam: inde ſe in galliam: hispaniam deſſexit. Re-
uerſumq; ab occaſu totis uiribus in epyro: theſſaliaq; conſedit: hinc egyptum ſubito trāſiliuit. In-
de reſpexit aſiam: africa incubuit. Poſtremo in hispaniā remigrauit: & ibi aliquando deſecit: ſed nō
& odia partium finita cum bello: non enī prius quieuerē: q; in urbe ipſa medio ſenatu eoz qui uicti
erāt: odia uictoris ſeſe cæde ſociarēt. Cauſa tantæ calamitatis: eademq; omnium nimia ſelicitas. Siq;
dem Quinto Metello & Lutio Afranio conſulibus. cum romana maietas toto orbe polleret: rece-
teſq; uictorias: ponticos & armenios triumphos in Pompeianis theatris Roma cantaret: nimia Pō-
pei potētia apud ocioſos (ut ſolet) ciues mouit inuidiam. Metellus ob imminutum cretæ triumphū
Cato aduerſus potentes ſemper obliquus: detractare Pompeium: actiſq; eius obſtrepere. Hic dolor
tranſuerſum egit: & ad præſidia dignitati paranda impulit: forte tunc Craſſus genere diuitiis digni-
tate florebat: uellet tamen auctores opes. Caius Cæſar eloquentia & ſpiritu ecce iam conſulatu alle-
uabatur. Pompeius tamen ſuper utrūq; eminebat. Sic igitur Cæſare dignitatem comparare. Craſſo
augere. Pompeio retinere cupientibus: omnibusq; pariter potentia cupidis: de inuadenda repu. faci-
le conuenit: ergo cum mutuis uiribus in ſuū quicq; decus niteret: galliā Cæſar inuadit: Craſſus Aſiā
Pompeius Hispaniā. Tres maximos exercitus: etiam ſic orbis imperium ſocietate trium principum
occupatur: decem annos traxit iſta dominatio: exinde quoniam mutuo metu tenebant: Craſſi mor-
te apud parthos: & morte Iulii Cæſaris filii: quæ nupta Popeio generi ſoceri q; cōcordiā matrimo-

Atf. ſœdus
humano ſan-
guine ſanci-
tum.

Fuluia

Allobrogū
indiciū

Catilina oc-
ciditur

Auxiliares
Cæſaris &
Pompei co-
piæ

Qu. Metel-
lus
L. Afranius

Cōſpiratio
Pompei
Craſſi &
Cæſ.

Lentulus
Marcellus

Pompeii fu
ga.

Aerarii di
reptio
Massiliae
obsidio

Hispania a
Caesare reci
piuntur

Opitergi
norum faci
nus

Caesar i epi
ru traicit

Scæuæ uir
tus

Copiae q
in thessalia
confluxere

nii foedere tenebat: statim æmulatio erupit. Iam Pompeio suspectæ Caesaris opes: & caesari pompeia
na dignitas grauis: nec hic ferebat parem: nec ille superiorem: nefas sic de principatu laborabant: itaq̃
duos tanti imperii fortuna non caperet: ergo Lentulo Marcelloq; consulibus: rupta prima coniura
tionis fide: de successione Caesaris senatus: idemq; Pompeius agitabat: nec ille abnuebat: si ratio sui
proximis comitiis habere consulatus: absenti quem decem tribus fauente Pompeio nuper decreuerant.
Tum dissimulante eodem negabant: ueniret & peteret maiorum more: ille cōtra flagitare decreta
ac nisi in fide pmanerent: non se remittere exercitum: ergo ut: in hostem decernitur. His Caesar agi
tatus statuit premia armoz; armis defedere. Prima ciuiliis belli harena Italia fuit: cuius arces leuibus
præsidii Pompeius infederat: sed omnia subito Caesaris impetu oppressa sūt: prima Arimino signa
cecinerunt. Tum pulsus ethruria Libo: umbria Thermus: Domitius corfinio: & peractū erat bellū
sine sanguine: si Pompeiū brundisii: opprimere: ut coeperat potuisset. Sed ille per oblessi claustra
portus: nocturna fuga euasit: turpe dictu: modo princeps patrum pacis belliq; moderator: per trium
phatum a se mare lacerata & pœne inermi nauī fugiebat. Nec Pompeius ab Italia q̃ senatus ab ur
be fugatur prior: quam pœne uacuam metu Caesar ingressus consulem seipse facit. Aerarium quoq;
sanctum quod quia tardius aperiebant tribuni: iussit effringi: censumq; & patrimonium populi Ro
mani ante rapuit: q̃ imperium. Pulso fugatoq; Pompeio maluit prius ordinare provincia q̃ ipsum
sequi. Siciliam & Sardiniam Annonæ pignora: per legatos habuit: nihil hostile erat in Gallia pacem
ipse fecerat: Sed ad hispanienſes Pompei exercitus transeunt: per eā duci portas claudere ausa Massi
lia est: misera dum cupit pacem: belli metu: in bellum icidit: sed quia tutis muris erat uinci eam sibi
iussit absenti. Græcula ciuitas non pro mollicia nominis: & uallum cepere: & incēdere machinas au
sa: & congregi nauibus. Sed Brutus cui mandatum erat bellum: uictos terra mariq; pdomuit: mox
dedentibus sese ablata omnia præter q̃ potiore omnibus habebant libertatem. Anceps uariumq;
& cruērum in hispana bellū: cum legatis Cnei Pompei Petreio & Afranio: quos Ilerdæ castra habē
tes: apud Sycorin amnem obsidere: & ab oppido intercludere aggreditur. Interim ab undatione uer
ni fluminis commeatibus phibet: sic fame castra tentata sunt: obsessoz; ipse quasi obsidebat. Sed
ubi pax fluminis redit: populationibus & pugna campos aperuit. Iterum ferox istat: & cedentes ad
celtiberiam consecutus: aggere & uallo: & per hæc siti. ad deditionem compulit. Sic citerior hispa
nia recepta est: nec ulterior moram fecit: quid enim una post quinq; legiones. Itaq; ultro cedēte Var
rone: gades: fretū: oceanus: oīa foelicitatē Caesaris sequebantur. Aliquid tamē aduersus absentem du
cem ausa fortuna est. Circa Illyricum & africam: quasi de industria prospera eius aduersis raderent.
Quippe cum fauces adriatici maris iussu occupare Dolabella & Antonius. Ille illyrico: hic cretico
littore castra posuissent: iam maria late tenēte Pompeio repente castra legatus eius Octauius Libo
ingentibus copiis classicorum utrūq; circūuenit: deditionem fames extorsit. Antonio: Missæ quoq;
a Basilio in auxilium eius rates: quales iopia nauum fecerat: noua Pompeianoz; arte cilicū actis
sub mare funibus captæ quasi per indaginem: duas tamē astus explicuit: una quæ opiterginos fere
bat in uadis hæsit memoradūq; posteris exitum dedit. Quippe uix mille iuuenum manus circūfusi
undiq; exercitus: per totum diem tela sustinuit: & eum exitū uirtus nō haberet: tamē ne in deditio
nem uenirēt hortāte tribuno Vlteio mutuis ictibus in se concurrat. In africa quoq; par & uirtus: &
calamitas Curionis fuit: qui ad recipiēdum provinciā missus pulso fugatoq; Varo iam superbus: su
bitū iubæ re dis aduentū equitatūq; mauroz; sustinere nō potuit. Patebat uicto fuga: sed pudor sua
sit: ut amissum sua temeritate exercitum morte sequeretur. Sed iam debitum par fortuna flagitate se
dem bello Pompeius epyron elegerat. Nec Caesar mora Quippe ordinatis a tergo omnibus quis
hyems media prohiberet tempestate ad bellum nauigauit: positisq; ad oricum castris: cum pars exer
citus ob inopiam nauium cum Antonio dimissa brundisii moram faceret: adeo impatiens erat: ut
ad arcessendos eos ardente uētis mari nocte cōcubia: speculatorio nauigio solus ire tēptauerit: extat
ad trepidum tanto discrimine gubernatorem. uox ipsius. Quid times? Caesarem uehis. Cōtractis in
unum undiq; omnibus copiis: positisq; cominus castris: diuersa erant ducum consilia. Caesar pro na
tura ferox: & conficiendæ rei cupidus: ostentare aciem: puocare: laceſcere: nunc obsidione castroz;
quæ sexdecim millium uallo obduserat. Sed quid his obesset obsidiū: qui patēte mari omnibus co
piis abundarent. Nunc expugnatione dyrrachii irrita: quippe quam uel litus inexpugnabile faceret.
Ad hoc assiduus in arruptionem hostiū præliis: quo tempore egregia uirtus Scæuæ cēturionis emi
cuit: cuius in scuto centum atq; uiginti tela sedere. Iam uero dirreptione urbiū sociæ: cum oricum
& Gomphos: & alia castella thessaliæ uastarent. Pompeius aduersus hæc neſtere moras tergiuersari
simul: ut hostem interclusum undiq; inopia commearum terreret: utq; ardentissimi ducis consene
sceret impetus. Nec diutius profuit duci salutare consilium milites otium: socii moram: Prinēpes
ambitum ducis increpabant. Sic præcipitantibus fatis prælio functa est thessalia: & philippicis capis
urbis imperii generis humani fata commissa sunt: nunquā ullo loco tantum uirium populi Roma
ni: tantum dignitatis fortuna uidit: trecenta amplius millia: hic & illinc præter auxilia regū & sena
tus. Nunquam imminētis minæ manifestiora prodigia: fuga uictimag; examina: iſignes iterdu te
nebræ dux ipse & nocturna imagine theatri sui audiens plausum in modum planctus circūsonare:
& mane cum pullo amiculo: nefas apud principia conspectus est. Nunquā acrior neq; alacrior exer

citius Caesa
Qui mox
uitate uul
equitum c
cum diu
gno dato
nre in equ
terrore lat
magis exit
torem & m
miles facie
in malis Po
uixit: cū m
parthos af
spadonum
berorumq;
atq; uaher
partibus b
foedusque
quarente f
ſcebat. Ade
ſius regis:
rus si expect
obſeſſus in
edificiorum
Iam pharo
licto quide
ſaxiſq; pete
te iuſta gene
portenta Ph
ipſius corpu
motus ap
peio pater:
inſeſto in C
prælio obt
na de ſe pra
cum ciuib
expulerat. N
ſacramentu
bant in Pon
ut latius uin
rianorum in
imperium d
per a ſilua co
Non in conſ
uiſcera exeg
ſe recepiſſet
cula interfici
parentalia ſe
bragadā caſtr
ut ſapiente d
miſit: in noct
circa primam
uirum medic
moribundas
partes: quan
partibus daba
piti Marte co
us ſuit cum ip
nus: utranq;
armamenta c

citus Cæsar fuit. Inde classica prius: inde tela: annotatum quoque committentis aciem Crastini pilum.
 Qui mox adacto in os gladio: sic inter cadauera repertus: libidinem ac rabie qua pugnaverat ipsa no-
 uitate uulneris præferebat. Sed nec minus admirabilior illius exitus belli. Quippe cum Põpeius adeo
 equitum copia abundaret: ut facile circumuenturus sibi Cæsarem uideretur circūuentus ipse est. Nā
 cum diu æquo Marte contenderet: iussuque Pompeii fusus a cornu erupisset equitatus repente hic si-
 gno dato: germanorum cohortes tantum in effusos equites fecere impetum: ut illi esse pedites: uie-
 nire in equis uiderentur. Hanc stragem fugientis equitatus leuis armaturæ ruina comitata est: tunc
 terrore latius dato: turbantibus inuicem copiis: reliqua strages quasi una manu facta ē. Nec ulla res
 magis exitio fuit quā ipsa exercitus magnitudo. Multus in eo prælio Cæsar fuit: mediūque iter impera-
 torem & militem: uoces quoque ob equitantis exceptæ altera cruenta: sed docta & ad uictoriam efficax
 miles faciem ferit: altera ad iactationem composita: parce ciuibus cum ipse sequeretur. Felicem utcuque
 in malis Pompeium: si eadem ipsum quæ exercitum eius fortuna traxisset: superstes dignitatis suæ
 uixit: cum maiore dedecore per thessalica tēpe equo fugeret pulsus in deserto ciliciæ scopulo fugam in
 parthos africanam uel ægyptum ageret. Ut denique in pelusio littore imperio uilissimi regis consilii in
 spadonum & nequid malis desit. Septimii desertoris sui gladio trucidatus: sub oculis uxoris suæ li-
 berorumque moreretur. Quis non peractum eē cum Pompeio crederet bellum: at qui acrius multo
 atque uahementius thessalici incendii cineres recalueret: & in ægypto quidem aduersus Cæsarem sine
 partibus bellum: quippe cum Ptolemæus rex Alexandriæ summum ciuilem belli scelus peregrisset:
 foedusque amicitiae cum Cæsare medio Pompeii capite sanxisset: ultionem clarissimi uiri manibus
 quærente fortuna causa non defuit. Cleopatra regis soror affusa Cæsaris genibus partem regni repo-
 scebat. Aderat puellæ formæ: quæ duplicaretur ex illo: quæ talis passa uidebatur iniuriam: odium ip-
 sius regis: qui Pompeii cadem partium fato non Cæsari dederat haud dubie idem in ipsum ausu-
 rus si expedisset. Quam ubi Cæsar restitui iussit in regnum: statim ab eisdem percussoribus Pompeii
 obsessus in regia: quæ exigua manu ingentis exercitus molem mira uirtute sustinuit. Ac primum
 edificiorum proximorum atque naualium incendio infestorum hostium tela submouit. Mox peninsu-
 lam pharon subito euasit. Inde depulsus in maria mira felicitate ad proximam classem enatauit. Re-
 licto quidem in fluctibus paludamento: seu fato: seu consilio ut illud ingruentibus hostium telis
 saxifque peteretur. Tamen receptus a classicis suis undique simul hostes adortus de ibelli ac perfida ge-
 re iusta generi manibus dedit. Quippe & Theodorus magister: auctor totius belli: & ne uirilia quidem
 portenta Photinus atque Ganymedes diuersi per mare & transfugio & morte consumpti. Regis
 ipsius corpus obrutum in limo repertum est in aureæ lorice honore. In Asia quoque nouus rerum
 motus a ponto plane: quasi de industria captante fortuna hunc mithridatico regno exitum: ut a pom-
 peio pater: a Cæsare filius uiceretur. Rex Pharnaces magis discordiæ nostræ fiducia: quā uirtutis suæ:
 infesto in Cappadociam agmine ruebat. Sed hunc Cæsar aggressus uno: & ut sic dixerim non toto
 prælio obtinuit more fluminis: quod uno eodemque momento uenit: percussit: abscellit. Nec ua-
 na de se prædicatio est Cæsaris: ante uictum hostem esse: quam uisum. Sic cum exteris An in africa
 cum ciuibus multo atrocius quā in Pharsalia huc reliquias partium naufraga quidam furoris æstus
 expulerat. Nec reliquias diceret: sed integrum bellum: sparæ magis quā oppresse uires erant. Auxerat
 sacramentum ipsa clades imperato is. Nec degenerabat ducum successio. Quippe satis ample sona-
 bant in Pompeiani nominis locum Cato & Scipio. Accessit copiis mauritanus rex luba: uidelicet
 ut latius uinceret Cæsar. Nihil ergo inter Pharsaniam: & Thapion: nisi quod amplior eoque acrior cæsa-
 rianorum impetus fuit: indignantium post Pompeium creuisse bellum. Denique quod alter nunquam ante
 imperium ducis sua sponte signa cecinerunt strages a luba coepit. Et elephanti bellorum rudes. & nu-
 per a silua consternati subito glaglore: statim & exercitus in fugam: & duces fortius: quā ut effugeret:
 Non in conspicua tamen morte omnium iam Scipio naue fugiebat: & affecutus hostibus gladiū p-
 uiscera exegit: & ubi esset quondam requirente: respondit hoc ipsum: bene se habet iperator. luba cum
 se recepisset in regiam magnifice epulatus: postero die cum Petreio fugæ comite superque mēas & po-
 cula interficiendum se ei præbuit: ille & regi suffecit & sibi. Cum interim semel in medio sciphi &
 parentalium fercula regio simul Romanorum sanguine madebant. Cato non interfuit bello positusque ad
 bragadā castris: uticam uelut altera africæ claustra seruabat. Sed accepta partiū clade nihil cunctatus:
 ut sapiente dignum erat: mortem etiam lætus acciuit. Nam postquam filium comitesque ab amplexu di-
 misit: in nocte lecto ad lucernam Platōis libro: quod immortalitatem animæ docet: paulum quēuit: tum
 circa primam uigiliam iam stricto gladio reuelatū manu pectus: semel: iterumque percussit. Ausi post hoc
 uirum medici uiolare fomentis. Ille passus dum abscederent: rescidit plagas: lecutaque uis sanguinis
 moribundas manus in ipso uulnere reliquit. Quasi non esset usquam dimicatum: sic arma rursus &
 partes: quantoque africa supra Thessaliā fuit: tanto africa superabat Hispania plurimū: quā tum fauoris
 partibus dabat fraternitas ducum & pro uno duos stare Pompeios. Itaque nusquam atrocius nec tā an-
 citi Marte concursus est. Primum in ipso hostio oceani Varus Diduique legati conflixere. Sed ac-
 rius fuit cum ipso mari: quā inter se nauibus bellum. Si quidem uelut furorem ciuicum castigaret ocea-
 nus: utranque classem naufragio cecidit. Quinam ille horror: cum eodem tempore fluctus. procellæ:
 armamenta confligerent: adde situs ipsius formidinem urgentia in unum hinc hispaniæ: inde mauri

11
 Pompeii fu-
 ga

Pompeii in-
 teritus

Theodotus
 Photinus

Celerrima
 de pharna-
 ce uictoria

Scipionis
 exitus
 lubæ
 Petreii inte-
 ritus

. No.
 Catois mirabilis
 interitus. in legendo
 planis libro de
 immortalitate anime

Oceani iur

tania littora: mare & intestinum & externum: imminentiſq; Herculis ſpeculas: cum omnia undiq; ſimul prælio & tempeſtate ſæuierent. Mox circa obſidiones urbium utrinq; diſcuſſum eſt. Quæ miſeræ inter hos atq; illos duces ſocietatis romanæ poenas dabant. Omnium poſtrema certaminum. Munda hic non pro cætera felicitate: ſed anceps & diu triſte præliū: ut plane uideret nescio qd delibere fortuna. Sane & ipſe ante aciem moeſtior non ex more Cæſar ſiue reſpectu fragilitatis humanæ: ſiue nimia proſperæ ſuſpecta habens continuationem: uel eadem timens: poſtquam idem eſſe coeperat: qd Pompeius. Sedi ipſo prælio: qd nemo unquam meminerat: cum diu pari Marte acies nihil aliud qd occideret in medio ardore pugnantium ſubito ingens inter utroſq; ſilentium quaſi conueniſſent: hic omnium ſenſus erat nouiſſime illud inuſitatum. Cæſaris oculis nephaſ: poſt. xiii. annos probata ueteranorum manus gradum retro dedit: qd & ſi nundum fugerat: apparebat tamen pudore magis: qd uirtute reſiſtere. Itaq; ablegato equo ſimilis furenti primam i aciem procurrit. Ibi penſare fugientes confirmare per totum: deniq; agmen oculiſq; manibus: clamore uolitare dicitur in illa perturbatione: & de extremis agitaſſe ſecum: & ita maniſeſto uultu fuiſſe: quaſi occupare manu mortem uellet: niſi qd cohortes hoſtium quinq; per tranſuerſam aciem actæ quas Labienus periclitatibus caſtris preſidio miſerat: ſpem fugæ præbuiſſent: hoc aut & ipſe credidit: aut dux callidus attribuit in occaſionem & quaſi fugientem inuectus: ſimul & ſuorum erexit animos: & hoſtes perculit. Nam ii dum ſe putant uincere fortius ſequi: inde Pompeiani dum fugere credunt ſuos: fugere coeperunt. Quanta fuerit hoſtium cædes: ira rabieſq; uictoribus ſic æſtimari poteſt. Hoc a prælio proſugi cum ſe munda recepſſent: & Cæſar obſideri ſtatim uictos imperaſſet: cogeſtis cadaueribus ager effectus eſt: quæ pilis iaculiſq; confixa inter ſe tenebantur: ſædum etiam inter barbaras: ſed uidelicet deſperantibus Pompei libellis: Cneum prælio proſugum crure ſaucio deſerta & auia petentem Cenonius apud lauronem oppidum conſecutus pugnantem nondum deſperantem interfecit. Sextū fortuna in celtiberia interim abſcondit: aliſq; poſt Cæſarem bellis reſeruauit. Cæſar in patriam uictor inuehitur: primum de gallia triumphum tranſmiſerat rhenuſ: rhodanus: & ex auro captiuus oceanus. Altera laurus ægyptia tunc i ferculis Nilus. arſinoe & ad ſimulachrum ignium ardens pharus. Tertius de pharnace curruſ & ponto. Quartus luban & Mauros: & bis ſubactam oſtendebat hispaniā pharſalia & tharſos & munda nuſquam: & quanto maiora erant de quibus non triumphabat hic aliqua do ſinis armis fuit. Reliqua pax incruenta penſatumq; clementia bellum nemo cæſus imperio præter Afranium: ſatis ignouerat ſemel: & Faſtum Syllam: didicerat generoſum timere: ſiliāq; Pompei cum patruelibus ex Sylla hic poſteris cauebatur. Itaq; non in gratis ciuibz omnes unum in principem congeſti honores circa templa imagines in theatro diſtincta radiis corona: ſuggeſtus in curia: faſtigium in domo menſis in cælo ad hoc pater ipſe patriæ perpetuiſq; dictator. Nouiſſime dubiū an ipſo uolente: oblata pro roſtris ab Antonio conſule regni inſignia. Quæ omnia uelut inſula i deſtinatam morti uictimam congrebantur. Quippe clementiam principis uicit inuidia: grauiſq; erat: liberis ipſa beneficiorum potentia. Nec diutius dilatio donata eſt. Sed Brutus & Caſſius aliq; patriæ conſenſerunt in cædem principis: quanta uis ſati Manauerat late cōiuratione: libellus etiam Cæſari datus eodem die: nec periclitare centum uictimis potuerat: uenit in curiam tamen expeditionem particham meditantibz in curia ſedente eum ſenatus ſuaſit: tribuſq; & uiginti uulneribus ad terrā datus eſt: ſic ille qd terræ orbe ciuili ſanguine impleuerat: tandē ipſe ſanguine ſuo curiam impleuit.

Pompeioꝝ
fratrū alter
occiditur

Cæſaris ho
nores

Cæſaris in
teritus

Vide ne ſe
culi & non
ſecundi ſit
legendum

CAESAR. AVGVSTVS.

Opulus romanus Cæſare & Pompeio trucidatis: rediſſe in ſtatum priſtinæ libertatis uidebat: & redierat: niſi aut Pompeius liberos: aut Cæſar hæredes reliquiſſet uel quod utroq; pnicioſus fuit: ſi nō collega quondā mox æmulus cæſarianæ eſt potentia ſax & turbo ſequētis ſeculi ſuperfuſſet Antonius: quippe dū ſextus paternā repetit trepidatū toto mari: dū Octavius morie patris ulciſcit: ite & ſunt mouenda theſſalia: dū Antonius uariuſ igenio aut ſucceſſore cæſaris idignat octauū aut amore cleopatæ deſciſcit i regē: nā aliter ſaluus eē nō potuit: niſi cōfugiſſet ad ſeruitutē: gratulādū tamē i tāta prurba rione eſt qd potiſſimū ad Octaviū Cæſarē Auguſtū ſumma rex rediit: qd ſapientia ſua atq; ſolertia: pculſum undiq; & pturbatū ordinauit iperit corpus: qd ita ut dubiæ nūq; coire & cōſetire potuiſſet: niſi uniuſ præſidis nutu quaſi anima & mente regeret: Marco Antonio & publico Dolobella conſulibus imperium romanū iam ad cæſares tranſſerente fortuna: uariuſ & multiplex motus ciuitatis fuit quodq; in annua cæli conuerſione fieri ſolet: ut mota ſydera tonent ac ſuo flexu tempeſtates ſignificent: ſic cum romanæ dominationis ideſt humani generis conuerſione poenitus itremuit omniq; genere diſcriminū ciuilibz: terreſtribz: ac naualibus bellis omne imperii corpus agitatū eſt.

BELLVM MVTINENSE.

Rima ciuiliū motuū cauſa teſtamētū Cæſaris fuit: cuius ſecūdus hæres Antonius prælatū ſibi Octaviū ſurens. inexprabile cōtra adoptōnē acerrimi iuuenis ſuſceperat bellū qdpe cū itra decē & octo ānos teneq; & obnoxiū & opportunū iniuriæ iuuenē uideret: ipſe plane & cōmilito cæſaris dignitatem laceraret ſuriſ hæreditatē: ipſum in ſectari pbris & cūctis artibus cooptationē Iuliæ gētis cū ihibere nō deſineret. Deniq; ad deprimēdū iuuenē: palā arma moliri: & parato exercitu i ciſalpina gallia reſiſtentē

motibus ſu
q ſibi indu
rinæ libera
& ſaucius a

cōſultatū
atrocitas ni
orbe fugien
rit. Romæ c
potuit: cū r
audiendū c
fuit. Hæc q

mē publici d
doniam cōc
quā ut dece
Caſſium Br
fuit: harenā
bulo uoluc
rale ſignū ſu
ſe obtulit: &
Pari in meli
q Cæſaris n
Acie nanq; c
ſentes cum a
inuicta fortu
pliū docuit. C
eſt: ubi orien
iſclinato corn
bitratus eua
cum ſpecula
auferendū p
fide reſignar
præbuit latu
ex perſuaſion
rum iudicio ſ
eni rebus pro

motibus suis Deciū Brutū obsidebat Octavius Cæsar ætate & iuria fauorabilis & nois maiestate: q̄ sibi induerat: Reuocatis ad arma ueteranis: priuatus: q̄s crederet: consulē aggreditur: obsidio mu-
tinæ liberat Brutum: Antonium exiit castris: tum quidem etiā manu pulcher apparuit. Nā cruētus
& saucius aquilā a moriente signifero traditam: suis humeris in castra referebat.

BELLVM PERVSINVM.

Lterum bellum concitauit agrogz diuifio: quos Cæsar ueteranis in castris pretium
militiæ p̄soluebat: semp̄ aliter Antonii pessimū ingeniū gladio cincta uirilis militiæ
uxor agitabat: ergo depulsos agris colonos incitando iterū in arma ierat. Hic uero iā
non priuatis. sed totius senatus suffragiis iudicatū hostē Cæsar aggressus itra perusiæ
muros redegit: cōpulitq; ad extrema deditiois turpi & nihil nō experta fame.

TRIVMVIRATVS

VM solus etiā grauis paci: grauis reipublicæ esset Antonius: quasi ignis incendio lepi-
dus accessit: quid contra duos exercitus necesse fuit uenire i crudētissimi foederis so-
cietatē diuersa oīum nota incendia: lepidū diuitiaz cupidū: quaz spes ex turbatiōe
reipublicæ Antoniū ultioēs de eis: q̄ se hostem uindicassent. Cæsarem inultus pater
& manibus eius graues Cassius & Brutus agitabāt in hoc uelut foedus pax iter tres
duces componit: apud cōfluētes iter mutinā & bononiā iungūt manus: & exercitus
cōsultāt: nullo bono more triuuiratus iuadit: oppressa armis reipublica redit syllana p̄scriptio. cuius
atrocitas nihil i se minus habet q̄ numez. cxi. senatoz exitus foedi: truces: miserabiles toto terraz
orbe fugientiū p̄ indignitate rei: imiscat Cæsare auūculū suū lepidus lutiū Paulū suū fratrem. p̄scripse-
rit. Romæ capita cæsoz. p̄pōere i rostris iā uisitatū erat. Vez sic quoq; ciuitas lachrimas tenere nō
potuit: cū rescissum Ciceronis caput i illis suis rostris uidere: nec aliter ad uidendū eū: q̄ solebat ad
audiendū cōcurrere. Hæc scelera in Antonii lepidiq; tabulis: Cæsar percussoribus patris cōtentus
fuit. Hæc quoq; nisi multa fuisset etiā iusta cædes habere.

BELLVM CASSII ET BRVTI.

Rutis & Cassius sic Cæsare: quasi Tarquiniū regem depulisse regno uidebātur. Sed
libertatem q̄ maxime restitutam uoluerunt: illo ipso parricidio p̄didere. Igif cæde p̄-
fecta. cū ueteranos Cæsaris nec immerito timerent: statim curia in capitolium cōsu-
gerant. Nec illis ad ultionē deerat animus: sed ducem nō habebant. Igifur cum appa-
reret: quæ strages reipub. imineret: displicuit ultio cū cōsulis abolitōe decreta. Ne ta-
mē publici doloris ferrent: i puincis ab illo ipso quē occiderāt Cæsare datas syriā & mace-
doniam cōcesserant. Sic uindicta Cæsaris delata potius q̄ oppressa est: igif ordinata magis ut poterat:
quā ut decebat in triumuiros reipublica relicto ad urbis p̄sidium Lepido: Cæsar cū Antonio in
Cassium Brutumq; succingit. Illi comparatis ingentibus copiis eandē illā: quæ fatalis. Cn. Pompeio
fuit: harenā ifederāt. Sed nec tum iminētia cladis destinata signa latuere. Nā & assuetæ cadauez pa-
bulo uolucres castra quasi iam sua circūuolabāt In aciē p̄deuntibus obuus ethiops nimis aperte fe-
rale signū fuit. Ip̄iq; Bruto p̄ noctē cū illato lumine ex more aliqua secū agitare: atra quædā imago
se obtulit: & quæ esset interrogata: tuus inquit malus genius hoc dixit & sub oculis miratis euauit.
Pari in meliora p̄fugio in Cæsaris castris omia: aues: uictimaq; p̄miserant: Sed nihil p̄sentius:
q̄ Cæsaris medicus somnio admonitus: ut Cæsar castris excederet: q̄bus capi iminebat ut factū est.
Acie nanq; commissa cum pari ardore aliquādiu dimicatū foret: & quāuis duces nō essent tunc p̄-
sentes cum alterum corporis ægritudo: illū metus & ignauia subduxissent staret tamen p̄ partibus
inuita fortuna: & ultoris: & q̄ uindicabat. Primū adeo anceps fuit: & par utrūq; discriminē: ut exitus
p̄lii docuit. Capta sūt hinc cæsaris castra: inde Cassii. Sed q̄to efficacior est fortuna q̄ uirtus: & q̄ uegz
est: ubi oriens affluit nō residet in uerbo: tantū esse uirtutē uictoriā illi p̄lio error dedit. Cassius
iclinato cornu suoq; cū captis Cæsaris castris rapido impetu recipientes se equites uideret: fugere ar-
bitratus euadit in tumultū: inde puluere & strepitu etiā nocte uicina eximentibus gestæ rei sensum
cum speculator quoq; in id missus tardius renunciaret: trāfactū de partibus ratus: uni ex proximis
auferendū p̄buit caput. Brutus cū in Cassio etiā suum animum perdidisset: nequid ex constituti
fide resignaret: ita enim par superesse bello conuenerat: ip̄se quoq; uni comitū suorum. cōfodiendū
p̄buit latus. Quis sapientissimos uiros nō miret: ad ultimū nō suis manibus usos: nisi hoc quoq;
ex p̄suasione nō defuit ne uiolarent manus: sed in abolitione sanctissimaz pietissimarūq; anima-
rum iudicio suo scelere alieno uterentur.

BELLVM CVM SEXTO POMPEIO.

Vblatis percussoribus Cæsaris: superat Pōpei domus: alter iuuenum in hispania oc-
ciderat: alter fuga euaserat: cōtractisq; infelicis belli reliquis: cū isup ergastula arma-
set: siciliam sardiniāq; habebat: iam & classe mediū mare infederat. O q̄ diuersus a pa-
tre ille cilicas extinxerat: hic secum pyratas nauales agitaret. Tāta mole bellū penitus
in siculo freto iuuenis oppressus est: Magniq; samā ducis ad inferos secū tulisset si
nihil tentasset ulterius nihil nisi q̄ magnæ indolis signū est sperare semper. Perditis
enī rebus profugit asiamq; uelis petit uenturus ibi in manus hostiū: & catheras & q̄ miserimū est

lii

Vide ne he-
redem sit le-
gendum
Pulchrum
augusti fa-
cinus

Perusina fa-
mes

Vide ne di-
uersa omni-
um nota in
cendia: sic
legendum

Vide quid
sibi uelit
hic immi-
scatur

*Yorum mirabilis dicitur
de imagine atra
Crispo se offundit*

philippen-
lis pugnae
anceps for-
tuna

Cassii inte-
ritus

Bruti inte-
ritus

*Londan m
montes Cassii m
Bruti*

Sexti pom-
peii exitus

fortibus uiris: ad hostium arbitrium sub percussore moriturus. Nō alia post Xerxem miserabilior fuga: quippe modo trecentarum quinquaginta nauium dominus: cum sex septem uel fugiebat extincto praetoriae nauis lumine: annulis in mare abiectis pauēs atque respectās: & tamē nō timens ne periret.

BELLVM PARTHICVM DVCE VENTIDIO.

Parthorum
eruptio

Vani in Cassio & Bruto partes sustulisset in Pōpeio totū partiū nomē aboleret nōdū tamē ad pacis stabilitatē p̄fecerat Cēsar: cum scopulus & nodus & i ora publicae securitatis superesset Antonius: nec ille defuit uitiis quin piter. Imo oīa expertus ambitu & luxuria: primū hostes: deinde ciues: tandē etiā terrae saeculū liberauit. Parthi clade crassiana altius aīos erexerāt ciuilesq; populi. R. discordias lāti acceperāt. Itaq; ut prima affulsit occasio nō dubitauerūt erūpere: ultro qdē iuitante labieno: q missus a

Cassio Brutog; q furor sceleg; sollicitauerat hostes i auxiliū: & illi pacato duce r̄gio iuene dissipāt antoniana p̄sidia Calca legatus ne ueniret i potestatē a gladio suo ipetruit. Deniq; ablata syria: emanabat latius malū: hostibus sub auxilii spē sibi uincētibus: nisi uētidius & hic legatus Antonii i credibili felicitate: & labieni copias: ipsūq; pacog; & oēm parthicū eq̄tatū toto iter orōtē & euphratē sinu late cecidisset. Viginti amplius milium fuit. Nec iine consilio ducis: qui simulato metu adeo p̄sus est castris succedere: donec assumpto iactus spatio: adimeret usum sagittarum. rex fortissime dimicans cecidit. mox circūlato eius per urbes: quae descuerāt captae syria sine bello recepta. Sic crassianam cladem pacori cāde pensauimus.

BELLVM PARTHICVM CVM ANTONIO.

Parthica
fraus

Xpertis inuicē parthis atq; romanis: cum crassius atq; patorus utrinq; uirum mutuag; documēta fecissent: pari rursus reuerētia integrata amicitia. & qdē ab ipso fœdus antonio cum rege p̄cussum. Sed imēsa uanitas hominis: dū titulog; cupidine araxē & euphratē sub imaginibus suis labi concupisset: neq; causa: nec cōsilio: ac ne imaginaria qdē belli cōditioe: q̄si hoc quoq; ex arte ducis esset obrepe: relicta repēte syria i parthos ipetū facit gēs p̄ter armog; fiduciā simulat trepidationē: & in cāpos fugā. Hic

statim quasi uictor sequebat: cum subito nec magna hostiū ex iprouiso etiā i fessos uia sub uelpere uelut nubes erupit & missis undiq; sagittis duas legiones operuerūt. Nihil acciderat i cōparationē cladis: quae in posteg; diem iminebat. nisi iteruenisset deū miseratio: unus ex clade crassiana: parthico habitu: castris adegrat: & salute latine data cum fidem ipso fecisset: qd immineret: edocuit. iā affutūq; cum oībus copiis regē: irēt retro: peterētq; montes: sic quoq; hostē fortasse nō defore: atq; ita secuta ē minor uis hostium: q̄ iminebat. Adfuit tamen deletaq; reliquae copiae forēt nisi urgentibus telis i modū grādinis quadam foret: quasi doctē p̄cubissent i genua milites: & elatis sup capita scutis cæsoz; speciem praeuissent: tum parthus archus inhibuit: deinde romani cum se rursus extulisset: adeo res miraculo fuit: ut unus ex barbaris miserit uocē. Ite & bene ualete romani merito uos uictores fama gentium loquitur: qui parthorum tela figistis. Nō minor ex aqua postea: quam ab hostibus exēpta clades infesta primū siti regio cum quibsdā Salmacidis fluius infestior: nouissimēq; cum iam ab inualidis & auide auriēbat: noxiā etiā dulces fuere. Mox & ardore per armenia: & niues per cappadocia & utriusq; cæli subita mutatio p̄ pestilētia fuit. Sic uix tercia parte de. xvi. legionibus: reliqua cum argentum passim dolabris concideret: & subinde inter moras mortē a gladiatore suo flagitasset: egregius imperator tandē profugit in syriam: ubi incredibili quadam mentis uecordia ferocior alio quanto factus est: quasi uicisset qui euaserat.

Noxiæ
aquæ

BELLVM CVM ANTONIO ET CLEOPATRA.

Att. cultus
in anto.

Vror Antonii quatenus per ambitū nō iteriret & luxu & libidine extinctus ē. Quippe post parthos cum exosus arma: i otio ageret: captus amore Cleopatraz: quasi bene gestis rebus i regio se sinu reficiebat. Hæc mulier ægyptia ab Ebrio ipatore precii libidinum romanū imperiū petit: & p̄misit Antonius: quasi faciliore cēt partho romanus Igit dominatōne parare: nec tacite: sed patriæ: nois: togæ: fasciū oblitus: totus ut monstrū illud: ut mente ita aīo quoq; cultuq; descuerat. Aureū in manu baculū ad la-
tus: & in acie purpurea uestis ingētib; ostriēta gemis diadema aderat: ut regina rex ipse frueret. Ad primū nouog; motuū famā Cēsar a brundisio traiecerat: ut uenienti bello occurreret. positisq; castris i epyro leucadē isulā mōtēq; leucatē: & ambracii sinus cornua i festa classe succinxerat. Nobis cccc. amplius naues. cc. nō minus hostiū: sed numeg; magnitudo pensabat. Quippe a senis in nouenos remog; ordinibus: ad hæc turribus atq; tabulatis alleuatæ castelloz; & urbiū specie: nō sine gemitu maris & labore uetog; ferebat: quæ qdē ipsa moles exitio fuit. Cæsaris naues a triremibus in se nos: nec amplius ordines creuerāt: itaq; habiles in oīa: quæ usus poscebat: ad ipetus: & recursus: flexusq; capiēdos. Illas grauis & ad oīa p̄peditas singulas plures adortæ: missilibus simul: tū rostris: ad hoc ignibus iactis ad arbitriū dissipauere. Nec ullare magis hostiū copiaz apparuit magnitudo: q̄ post uictoriā. Quippe imēsa classis naufragio belli facto toto mari ferebat arabūq; & sabeog; & mille aliarum gentium asiæ spolia: purpurā aurū quæ in ripā assidue mota uentis maria reuoluebant. Prima dux fugæ regina: cum aurea puppe: ueloz; purpureo se in altū dedit. Mox secutus Antonius: sed instare uestigiis Cēsar. Itaq; nec praeprata in oceanum fuga: nec munita præsidiis. utraq;

Att. nume-
rosus ordi-
nem in ma-
nibus anto-
nii

ægypti cornu
uit Antonius
tra pudiciā
desperauit a p
regū sic uocā
locauit Ant

le
per
mi
fer

ta
nes illius card
uit. Quæ fuit
ipso afflicto
eaz; & quædā
fieriq; pontē i
rapuit: & iua
cruribus speci
ribus: ac tribu
hos domado
sed capta sum
rūq; sub siluis
quasi detrūca
Augustus p d
q; aliog; gen
sui q̄ feri: q̄ tru
postulato silen
fiet: si uos uice
tū: ut cēsar ex
minimum terri
mines stolidita
debat. Ante ho
armis etiam ro
thenas morib
sperio: quotier
sum est Cēsar
pulis ripam: ci
tēribus cāpis i
uas habēt: tāta
turpiter amissū
q̄sisse bellū. In i
tuisset. Missus
marcominog; f
tiōes cheruscos
mēto sumptera
equos: Sueui au
pecora: torques
cias ubiq; dispo
plius castella di
in id tempus by
ipsum mitius m
tissimo iuene:
obtinere: q̄ facer
cti magis q̄ dom
ille defunctus est
agere cōuētū & i
hibere. At illi q
ra armis iura uid
p̄dicta qdē & p
metuentē impro
res legiōes oppr

ægypti cornua parethonium atq; pelusium profuere: prope manu tenebatur. prior ferrum occupa-
uit Antonius. Regina ad pedes Cæsaris prouoluta tentauit oculos ducis frustra. Nā pulchritudo in-
tra pudiciā principis fuit. Nec illa de uita: qua offerebat: sed de parte regni laborabat. Quod ubi
desperauit a principe: seruariq; se triūpho uidit: in cautiorē noctā custodiā: in mauſeolū se (sepulchra
regū sic uocat) recipit. ibi maximos ut solebat iduta cultu in differto odoribus folio iuxta suū se col-
locauit Antonium Admotiſq; ad uenas serpentibus: sic morte quasi somno soluta est.

le finis armoz ciuiliū. Reliqua aduersus exteras gentes. Quæ districto circa mala sua i-
perio diuerſi orbis oris emicabant. Noua quippe pax: nec dū assuetæ frenis seruitutis tu-
midæ gentiū inflatq; ceruices ab imposito nuper iugo resiliebāt. Ad septentrionē cōuerſa
ferme plaga ferocius agebat: norici: illirii: pannoni: dalmatæ: myſi: thraces: & daci: sarma-
tæ atq; germani: norici aīos dabāt alpes atq; niues. q; bellū nō posset ascēdere. Sed om-
nes illius cardinis populos brēnos: senōes: atq; uindelicos: p priuignū suū Claudiū drusum paca-
uit. Quæ fuit callidæ gentiū feritas facile uel mulieres ostendere: quæ deficientibus telis infantes
ipſos afflictos humo: in ora militū aduersa miserunt. Illirii quoque sub alpiſus agunt: imasq; ualles
eaz & quædā quasi claustra custodiunt abruptis torrētibus ipſicati. in hos expeditionē ipse sumpsit
fieri: pontē iperauit. Hic se & aq; & hoste turbantibus cunctātī ad ascēsum militi scutū de manu
rapuit: & iūia primus: tūc agmīe secuto: cū illiricus multitudine pōtē succidiſſet: saucius māibus ac
cruribus speciosiore sanguine: & ipſo periculo auguſtior: terga hostiū pēdidit. Pannonii duobus sal-
tibus: ac tribus fluuiis drauo sauo hīſtroq; uallantur: populati proximōs itra ripas se recipiebant: in
hos domādo Vibium miſit: caſi sunt in utriſq; fluminibus: arma uictorū nō ex more belli cremata
sed capta sunt: & in profluentes data: ut cæteris q; reſiſtebant: uictoria sic nunciaret. Dalmatæ plæ-
rūq; sub ſiluiſus agūt. Inde ad latrocinia promptiſſimi. Hos iam qdem marius incensa urbe delminio
quasi detrūcauerat. Poſtea Aſinius pollio gregibus armis agris mulctauerat. hic ſecūdus orator. Sed
Augustus p domandos Vibio mādat: q; eſſe: genus fodere terras coegit: aurumq; uenis repurgare:
q; aliogn gens oīum cupidiffima ſtudioſa diligentia acqrit: ut illud i uſus ſuos ſeruare uideatur: My-
ſi q; feri: q; truces fuerint: q; ipſoz etiā barbari barbaroz horribile dictū eſt. Vnus ducū ante aciem
poſtulato ſilentio. Qui uos ingt eſtis? Reſponſum inuicē. Romani gentiū domini: & illi: ita inqunt
ſiet: ſi uos uiceritis. Accepit omē Martius Crasſus. Illi ſtatim ante aciem imolato equo cōcepere uo-
tū: ut cæſar extis ducū & litaret & ueſceret. Deos audiſſe crediderūt: nec tubā ſuſtinere potuerūt. Nō
minimum terroris inculſit barbaris Chonidus centurioſatis barbaræ efficacis tamē apud pares ho-
mines ſtoliditatis: q; poculū gerēs ſuper caſſidē ſuſcitātā motu corporis flāmā uelut ardētī capite fū-
debat. Ante hos thracū maximus populus deſciuerat. Ille barbarus & ſignis militaribus & diſciplinā
armis etiam romanis aſſeuerat. Sed a piſone perdomiti in ipſa captiuitate rabiē oſtēdere: q; ppe cū ca-
thenas morſibus tentarent: ſeritatem ſuam ipſi puniebāt. Daci montibus inhærent Cotiſonis regis
ſperio: quotiens concretus imperio danubius uinxerat ripas decurrere ſolebāt & uicina populari: ui-
ſum eſt Cæſari auguſto gentē aditu difficillimā ſubmouere. Miſſo igitur Lentulo ultra ulterioſe re-
pulit ripam: citra pſidia cōſtituit. Sic tunc Dacia non uicta ſed ſummota atq; dilata eſt. Sarmatæ pa-
rētibus cāpis inqetāt & hos pēundē Lētulū phibere dānubio ſatis fuit. nihil pter niues rataſq; ſil-
uas habēt: tāta barbaria eſt: ut pacē nō itelligāt. Germaniā quoq; utinā uicere tāti nō putaffet: magis
turpiter amiſſa ē q; glorioſe acqſita: ſed quātēus ſciebat patrē ſuū Cæſarē bis trāſuectū pōtē rhenō
qſiſſe bellū. In illius honorē cōcupiit facere puiciā: & factū erat: ſi barbari tā uitia nſaq; ipia ſerre po-
uiſſet. Miſſus in eā puiciā Drusus primos domuit uſpetes: inde cæteros pcurrit: & tactos. Nam
marcominoz ſpoliis iſignibus quēdā editū tumulū i trophei modū excoluit. Inde ualidiſſimas na-
tiōes cheruſcos: ſueuos: & ſicābroſ pter aggreſſus ē. Qui. xx. cēturiōibus crematis hoc uelut ſacra-
mēto ſumpſerat bellū. Adeo certa uictoriæ ſpe: ut pda in antecēſſum pactione diuiſerint. Charuſci
equos: ſueui auge & argentū. Sicābri captiuos elegerāt: ſed oīa retrorſū. Victor nāq; Drusus equos:
pecoratorques eoz: ipſoſq; præda diuiſit & uēdidit. Præterea in tutelā prouinciæ præſidia atq; pu-
cias ubiq; diſpoſuit. Per molam flumē per albi: per iſurgiā: per rheni quidē ripā quinquaginta am-
plius caſtella direxit bonā & genōſiā cū pōribus iunxit: claſſibuſq; firmavit. inuiſum atq; inaccessū
in id tempus byciniū saltū pateſcit. ea deniq; in germania pax erat: ut mutati hoies alia terra cōelū
ipſum mitius molliuſq; ſolito uideretur. Deniq; nō per adulationem ſed ex meritis deſuncto ibi for-
tiſſimo iuuenē: ipſi q; nunquā aliter ſenatus cognomē ex prouincia dedit. Sed difficilius eſt puicias
obtinere: q; facere uiribus parantur: iure retinentur: igitur breue id gaudiū fuit. Quippe germani ui-
cti magis q; domiti erant: moreſq; noſtros: magis q; arma ſub iperatore Druso ſuſcipiebant poſtquā
ille deſunctus eſt: uari qntiliū libidinē ac ſuperbiā: haud ſecus: q; ſæuitiā odiſſe cōeperunt. Auſus ille
agere cōuētū & i caſtris ſe direxerat: qſi uiolentiā & barbaroz liſtoris uirgis: & pconis uoce poſſet
ihibere. At illi qui iā pridē rubigine oblitos enſes: inerteſq; cernerēt equos: ut primū togas & ſæuio
ra armis iura uiderūt: duce Arminio arma corripuit. Cū interim rāta erat Varo pacis fiducia: ut ne
pdicta qdē & prodita per Segēſtē unū ducū cōiuratiōe cōmoueretur. Itaq; improuidū & nihil tale
metuentē improuiſo adorti: cū ille (o ſecuritas) ad tribunal citaret undiq; inuadunt: caſtra rapiunt:
tres legiōes opprimunt. Varus perditas res eodē quo canenſem diē Paulus & fato eſt & animo ſecu-

Antonii &
Cleopatraz
exitus

Bellum al-
pinum

Bellum Il-
lyricum

Bellum dal-
maticum

Myſii

Thraces
Daci

Cotiſo rex

Sarmatæ

Germani-
cum bellū

Germani
rebellant
Quintili
uari & triū
legionum
cædes

Getu lici
cognomen

Caius in ly
cia perit

Cantabri
cum bellū

Astures

Pacatur no
uissime his
paniae

Scythae le
gati farma
tharum le
gati

Arē. q̄ re
motis ter
ris legati ro
mam uene
runt

tus: nihil illa cāde per paludes: perq; siluas cruentius: nihil insultatione barbarorū intollerātius: prae
cipue tamen in caufaq; patronos: aliis oculos: aliis manus amputabāt: unus hos futum recisa prius
lingua quā in manu tenēs barbarus tandem inq;: uipera sibilare desiste. Ipsius quoq; cōsulis corpus
quod militum pietas humi abdiderat: effossum. Signa & aqlas duas adhuc & barbari possidēt. tertiā
signifer priusquā in manus hostiū ueniret euulsit: merlaq; intra baltei sui latebras gerens in cruēta
palude sic latuit. hac clade factum: ut imperium quod ī littore oceani nō steterat in ripa rheni flumi
nis staret. Hāc ad septentrionem. Sub meridiano tumultuatum magis q̄ bellatum est. Musulanios
atq; getulos accolās syrtium Cossio duce compescuit: unde illi getulici cognomen: latius uictoria pa
tet. Marmaridas atq; garamantas. Turmio subigēdos dedit. Potuit & ille redire marmaricus: sed mo
destior in aestimanda uictoria fuit. Ad oriētem plus negotii cum armenis huc alterū Cāsar ex nepo
tibus suis misit ambo fato breues sed aliter inglorius: massiliae quippe Lutus morbo soluitur. In li
cia Caius ex uulnere cum armeniam ad parthos se subtrahētem recipit. Armenios uicto rege Tigna
ne in hoc unum seruitutis genus Pompeius assueuerat: ut rectores a nobis acciperent. Intermissum
ergo ius: per hunc recuperatum: non icruento nec inulto tamen certamine. Quippe dominationis
quem rex artaxatis praefecerat: simulata proditiōe adortus uirum intentum libello: quem ut thesau
rorum rationem continentem ipse porrexerat: strictus ac recreatus ex uulnere in tempus: ceterum
barbarus undiq; infesto exercitu opprēssus gladio & pyra in qui se percussus immisit: etiam Cāsari
satisfecit. Sub occasu pacata fere erat omnis hispania nisi q̄ pyrenei desinentis scopulis inherentem
citerior alluebat oceanus. Hic duae ualidissime gentes Cantabri & Astures immunes imperii agita
bant. Cantabrorum & peior & altior: & magis p̄tinax in rebellando animus fuit. Qui nō contenti li
bertatem suam defendere: proximis etiam imperitare tentabant: uacuosq; & curgonios & aurigo
nas crebris incursionibus fatigabant: in hos igitur quia uehementius agere nunciabatur: non manda
ta expeditio: sed sumpta est: ipse uenit segisamam castra posuit: de partito exercitu totam in diem
amplexus cantabriam effera gentem ritu ferarum quasi indagare debellabat. Nec ab oceano ges
cum infesta classe ipsa quoq; terga hostium cederentur. Primum aduersus cantabros sub moenibus
belgicae praeliatus est. Hinc fuga in eminentissimum uiniū montem: qua maria prius oceani: q̄ ar
ma romana ascensura esse crediderat. Tertio arracillum oppidū magna ui repugnat: captum tamē
postremo fuit: medullī montis obsidio quem perpetua. xv. milium fossa comprehensum cinxit undi
que simul aduente romano: postq̄ extrema barbari uidēt: certatim igne ferro iter epulas uenenosq;
quod ibi uulgo ex arboribus taxis exprimitur percipere mortem: seq; pars maior a captiuitate: quae
uidebatur: uindicauerē. Hāc per Antistium Firmum Agrippā legatos hibernans in taraconis mari
timis Cāsar accepit. ipse praesens hos deduxit montibus: hos obsidibus adstrinxit: hos sub corona
iure belli uendidit: digna res lauro: digna curru: senatui uisa est: & Cāsar tantus erat: ut posset trium
phos contemnere. Astures p̄ idem tēpus ingenti agmine a montibus suis descenderant: nec temere
sumptus: ut barbaris impare & positis castris apud scuram flumen trifariam idiuiso agmine: tria
simul romanorum castra aggredi parant: fuisse anceps & cruentum: & utinā mutua clade certamē.
tunc tam fortibus: etiā subito. tam cū cōsilio uenientibus nisi drigecini p̄dissent: a quibus prae
nitus Carisius cum exercitu adueniens oppressisset consilia. Sic tamen quoq; nō icruento certami
ne: reliq; fusi exercitus ualidissimi ciuitas lancia excepit. Vbi loci adeo certatū est: ut ī captam ur
bem fasces poscerentur egre dux impetravit ueniam: ut uictoriae romanae stans potius esset q̄ incen
sa monumentū. Hic finis augusti bellicorū certaminū fuit. idē rebellandi finis hispaniae certa. mox
fides & aeterna pax: cum ipsorum igenio in pacis partes promptior: & cum cōsilio Cāsaris: qui fidu
ciam montiū timēs: in quos se recipiebant castra sua sed quae in plano erant habitare & incolere ius
sit: ingentis esse cōsiliū illud obseruari caput. Natura regionis circa se omnis aurifera miniq; & chry
socolloae & aliorum colorum ferax: igitur exerceri solum iussit. sic astures ut latētes in p̄fundo opes
suas atq; diuitias: dum aliis quærunt nosse ceperunt. Omnibus ad occasum & meridiem pacatis gen
tibus: ad septentrionem quoq; dūtaxat intra rhenum atq; danubium. Item ad orientem intra eu
rum & euphraten: nili quoq; reliqui: qui immunes imperii erant: sentiebant tamen magnitudinem:
& uictoria gentium populi romani reuerbantur. nam & scythae misere legatos: & farmatae amici
tiam petentes. Seres etiam habitantesq; sub ipso sole Indicū gemmis & margaritis elephantos quoq;
inter munera trahentes nihil magis q̄ longinquitatem uiae imputabant quadrienniū impleuerāt
& tamen ipse hominum color ab alio uenire sole fatebatur. Parti quoq; quasi uictoriae p̄tineret. ra
pta clade crassiana ultro signa rettulere sic ubiq; cuncta atq; cōtinua totius generis humani aut pax
fuit: aut pactio. Aususq; tandem Caius Augustus septingentesimo ab urbe cōdita āno ianum gemi
num claudere: bis ante se clausum sub Numa rege: & uicta primum carthagine: hinc cōuersus ad pa
cem prouum in omnia mala: & in luxuriam fluēs saeculum grauib; seuerisq; legibus multis coer
cuit: ob hāc tot facta ingentia dictator perpetuus: & pater patriae. Tractatum etiam ī senatu an ga
condidisset imperium Romulus uocaretur: sed sanctius & reuerentius uisum est nomē Augusti: ut
scilicet iam tum dum coli terras ipso nomine & titulo consecraretur.

Aurea Iustini
Aere tibi mo
Contrahit iste
Pompeii hist
Quam bene co
Incipit: atq; u
Rite recognou
Romanus. Fe

MARCVS AN
TRITIO SAL

Recognoui his
non quia nō ut
uitate. Verum
lore animi adm
re: amiserit post
remus: haud u
ginem saltem t
mendosam: cla
ego uirum nos
Florus ipse q̄ e
cinae uitio par
tia exemplaria
ad eam recogn
nius Moretus
euenire arbitror
fecerimus uide:

a iii b

Aurea Iustini Luciiq; epitomata flori
Aere tibi modico candide lector eme.
Contrahit iste Titi numerosa uolumina liui
Pompeii historias colligit ille Trogi.
Quam bene coniuncti: namq; hic ubi desinit: ille
Incipit: atq; unum pene uidetur opus.
Rite recognouit quos Iustinianus ad unguem
Romanus. Felix lector amice Vale.

Requiescat in pace amen interfectus ē xxvij die april.

Preceptor meus erat C R eps Anno 1498.

MARCVS ANTONIVS SABELLICVS IO. MATTHAEO CONTARENO VIRO PA-
TRITIO SALVTEM.

Recognoui his paucis diebus Iustini: & Lucii Flori Epitomen: Fuitq; ea mihi lectio parum lucida
 non quia nō uterque sit amabilis: & ut hic ex Liuii maiestate multum referens: ita ille ex Trogi gra
 uitate. Verum Romanæ: Peregrinæq; historiæ imaginē uelut duplici tabella intuitus non sine do
 lore animi admonebat. Quantum in duobus uiris quorum hi lineamēta uerius q̄ typum expresse
 re: amiserit posteritas. Cæterum si fatorum inuidia ea fuit ut tāta hominum Indole necessario care
 remus: haud uulgaris gratia debetur his: per quos demum consecuti sumus ut si non corpus: ima
 ginem saltem tantarum lucubrationum teneremus. q̄q̄ (Pro dolor) ne hanc quidem umbram nisi
 mendosam: claudam: & corruptam: librorum siue incitiae: siue incuria ad posteros transmissit: scio
 ego uirum nostri temporis ingenio: & erruditione florentem in hoc multum operæ adhibuisse: ut
 Florus ipse q̄ emēdatissime legeretur. Sed uel suo ipsius iudicio: uel quod magis credo librariæ offi
 cinæ uitio parum quod uoluit effecit: Quod tu uir eruditissime ita esse facile deprehendes: si recen
 tia exemplaria (nisi ego quoq; pari fraude sum deceptus) cū ueteribus illis contuleris. Nihil enim q̄
 ad eam recognitionē attineret: quæ diligentissima esse potuit: ita me prætermisum puto: nec Anto
 nius Moretus uir summa diligentia: ac supra q̄ dici possit accuratus: gerendæ rei defuit: sed sic ego
 euenire arbitror: ut nihil quod a nolentibus: & inuitis fiat recte fiat. Tu uero quid in hac parte pro
 fecerimus uide: ac boni consule. **Vale.**

a iii b iii c iii d iii e iii f iii g iii h iii i iii

Hain: # 963

BMC V 927

